

PO (18540) *praep*

o jasne; w poń: -o- (2) *OpecŻyw*, *GosłCast*, -ó- (2) *KochWz*, *WysKaz*; w pocz o jasne.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

I. Cum L (13135) :

1. Określa stosunki przestrzenne; *per Miech*, *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *in Miech*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *in Miech*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*; *super HistAl*, *PolAnt*, *Vulg*; *supra PolAnt*, *Mącz*; *circa Mącz*, *Vulg* (3890) :

A. Oznacza, że przestrzeń jest miejscem ruchu jakiegoś obiektu (zarówno w odpowiedzi na pytanie: gdzie, w jakim miejscu?, jak: którędy, (po)przez co?) [nadrzędnikiem jest czasownik ruchu, z rzadka taki, który implikuje ruch] (1444) :

a. Wskazuje płaszczyznę lub powierzchnię (zwykle górną) czegoś, na czym odbywa się ruch (np. ziemia, stół, albo też rodzaj podłoża ruchu (błoto, woda, żarzący się węgiel itp.) (552) : Iezus nośki łobie rofkrwawil/ ijęe po kamieniu oftry^m chodnitz mułł. *OpecŻyw* 107v; iedna kropiá gorązá ciekątz po ołczepie/ dotknęła fie oczu iego *OpecŻyw* 153v; Gdy ie [korzeń *reubarbarum*] żuiefz á potrzebēz po papierze/ iefłti będzie farbowało [...] iefł dobre *Reubarbarum FalZioł* III 5a; Także po zmarzłey wifłte [Tatarzy] przelli [transiensque glacies induratas fluvii Vislae] y popalili miałtha y kołcioły. *MiechGlab* 33; ryczál iako Lew/ po łożu się przewrácaiąc *MurzHist* Gv; Otoć wám dáváam moc/ deptać [...] powfzyłtkiei mocy nieprzyiacielowyi *MurzNT Luc* 10/19; *LubPs* R6; ty twoie Krucyfixi łprochniále/ po ktorych páiący láżá [...] nic nie fá inłzego [...] *KrowObr* 114 (3); Ktora [kokosz] łobie po śmieciach pochadzaiąc gdcáže *RejWiz* 4v; Bo by chodzil po workoch [= choćby miał dużo pieniędzy] przedlie nogyeć nogciem. *RejWiz* 97v; Puśće wodę po łtole/ drugim końcem drugą *RejWiz* 113; Wąż ftráfzliwie kłzykaiąc po pialku fie wierciał. *RejWiz* 126v (6); *Leop Prov* 6/28 (4); *RejZwierz* 62v (2); fynowie Izraelfcy przeydą po fułzy śrzodkiem morzá. *BibRadz Ex* 14/16; Izali konie biegác będą po opoce? *BibRadz Am* 6/12[13] (8); karał Ezechiel łłowy wyłtepnny lud [...]. S tey przyczyny rozniewawłfzy fie/ rołtárgáli go końmi po kámieniu/ tákże bez mozgu pochowan *BielKron* 96; [mieszkańcy Permskiej Ziemi] żimie ná Nartach fie wożá po ledzye álbo po śniegu bárzo prętko *BielKron* 434 (6); *Mącz* 2d (2); *RejAp* 63v; *BiałKat* 258v; Wiedźże od téy to Liniéy po równiéy Linią a.c. *GrzepGeom* P3; *HistRzym* 8 (2); *RejPos* 185v; Aby [...] dáley nie chodżily/ bofo po tey grudzie. *BielSat* [I4]v; Więc fie tu [charci] po pialku gonią *RejZwierc* 72v; iálnie to włzyłczy znamy/ że fie tu [w życiu ziemskim] iáko po cienkim lodu flizamy/ áni żaden z nas nie wie [...] gdzie fie záłomić ma. *RejZwierc* 166v; Bo iuz on ryczerłki człowiek [...] nie wala fie iáko pies po thrawie *RejZwierc* 176v (11); Aza kto chodżić będzie po rzeżawiu [super *prunas*] á nogi iego nie łparzą fie? *BudBib Prov* 6/28 (7); *Strum Fv* (2); *BudNT Mar* 5/13; Tego okiem nie przeyrzá co po błocie brodzi *PaprPan* T2 (2); Iż krzyłz czyniá ná ziemi páłcem/ y po nim depcą. *SkarJedn* 232 (2); bo co rzeczem [o] owéy rzéce [...] to że z żiemie/ po którój idzie/ łmák á włafność táką/ iáką oná żiemia ma/ podawa. *Oczko* 8 (2); *KochPs* 160; Sábbę nágie⁸⁰ [...] po ćierzniu oftrym y gęłtym włoczyli *SkarŻyw* 328 (8); Xiężná Bárbara [...] gdy z wozu ná żiemie wyłtapiłá po łuknie ku Krolowi była prowadzona *StryjKron* 727 (2); *KlonŻal* C4; *BielSen* 12; Przyłóż k żiemie vcho łwe/ á mátkác [tj. ziemia] połzepce iák wiele nieprzyaciól po iey grunćie depce. *BielSjem* 32 (2); Snieg ná żiemie wysłzój łokćiá leżał/ A

po rzékách wóz nacięższy zbieżał. *KochPieś* 3; *ZawJeft* 28 (2); *WujNT Luc* 10/19 (2); tu fontany/ tu drzewá ogániité *ad quincuncem* porządnie rozładzone/ á nižéy łtrumienié wód żywych/ po kámiéniu wykákuiące opływáią *SarnStat* *3v; *KmitaSpit* C5; *SkarKaz* 82b (2); *GosłCast* 69; *SkarKazSej* 677a (2); Strálfzny ow [zysk] główny Co nim Fortuna łzáwia ná łwym kole/ Iáko kołterá wárcabámi po łtole. *KlonFlis* E2v; Ták łzkutá łztabá [wodę] rznie y orze. Y dzieli brozdy ná obiedwie łtronie/ Iák po zagonie. *KlonFlis* E4; *PudłDydo* [B5].

W strukturze *dewiacyjnej*, powstałej wskutek sąsiedztwa czasownika ruchu (*winąc się*), zamiast przyimka „na” (2): Po oney pochyloney ná vkoś dębinie/ Nie ołtoi łie kula/ łzłozem łie precz winie. *BielSat* N3v [*idem*] *BielSjem* 40.

W przeciwstawieniu: »po ... pod« (1): grad gdi kołáce po dáchu/ tedy przedłię nie owemu nie łzkodzi czo pod dáchem łiedzi. *RejZwierc* 92.

W charakterystycznych połączeniach: *brodzić po* [czym] (3), *chodzić* (29), *czołgać się* (4), *deptać* (15), *gonić się*, *krążyć*, *łazić* (6), *plązać* (*plazający*) (9), *plózać*, *przejsć* (*przechodzić się*) (10), *przewracać się*, *szawiać*, *ślizać się*, *walać się* (4), *włóczyć się* (*włoczony*) (6), *wozić się* (3); [z czasownikami oznaczającymi ruch cieczy:] *bieżący po* [czym] (2), *ciec*, *iść* (5), *łać* (*wylewać*) *się* (5), (*s*)*płynąć* (3); *po błocie* (6), *cierzniu* (3), *grudzie* (4), *gruncie*, (*ostrym*) *kamieniu* (*ostrych kamieniach*) (2), *krzyżu*, *łedzie* (*łodu*) (5), *łóžu*, *murze*, *ognisku*, *ołtarzach* (2), *opoce*, *piasku* (2), *rzeżawiu*, *stole* (4), *suszy* (9), *ścianach*, *trawkach* (*trawie*) (2).

Połączenia: »po ... po« (1): Drugi [*tj. kto inny*] okręt po morzu po łzalonym puścił *RejWiz* 12.

»poprzek po« (1): ktori łyft yasnie znaczi yz to [*tj. te ziemie*] v k m. zawsche bilo a to poczawłchi od Horodzyłcza czarnego grodv po przek poyallikv az do poi Telygolłkiego yezyora [*ruch jest tu domysłny, bo chodzi o przebieg granicy*] *LibLeg* 11/78v.

»i tam, i sam po« (3): Ut multum ille et terris iactatus et alto, Bárzo długo błádzył y tám y łám po łiemie y po morzu. *Mącz* 161c (3).

Wyrażenia przyimkowe: »po wier(z)chu (*wierschu*) (*ziemię a. padołu*)« (6): BŁogolławiony tho mąż/ ktori nie odłsedł zá rádą przewrotnych [...]. Nietákci złolliwy nie ták: ále iáko proch/ który nołi wicher po wierzchu łiemie [*quem proicit ventus a facie terrae*]. *Leop Ps* 1/4; Błádáfz [...] pijánym Ełfráimitom/ [...] kthorzy po wierzchu [*in vertice*] padołu bárzo tłufłtego byli błádzący od winá.. *Leop Is* 28/1; Supertendo, Po wierłchu pociągam. *Mącz* 445d; Supermeo – Powierchu cziekę. *Calep* 1032b; iż [*nowinki są*] cudzołóżne [...] łzczepienie/ ktore korzeniá głęboke nie pułzcza/ po wierzchu idzie/ á ołtátek ładá wiátr obáli. *SkarKaz* 550b; Słepych Kretow rzecz w łiemie żyć/ [...] Po wierzchu łiemie z przyrodzenia człowiek Pod iálnym niebem/ niech prowadzi łwoy wiek *KlonFlis* C2v.

»po ziemi, wysokościach ziemie« = *per terram HistAl*, *Vulg*, *JanStat*; *super terram Vulg*, *PolAnt*; *humi terris Mącz*; *super excelsa terrae PolAnt*; *in terra Modrz* (75:1): *OpecŻyw* 54; *Murm* 44 (2); *BartBydg* 131 (2); *FalZioł* V 50; *RejPs* 113v; *HistAl* M5v; Daycye łłuffną chwałę Pánu nędzne nyebożátká/ Włlytki chrobáctwá po zyemi tu łie czołgájące *LubPs* ff3v; *RejWiz* 82v; *Leop Gen* 7/21 (4); *BibRadz Lev* 11/41 (11); Celárzowa Teodorá [...] kazałá mu [*Antymowi*] ná łię powroz wdzyać á po zyemi włóczyć áż vmárl. *BielKron* 163v (3); *Mącz* 161c (9); thák go [*konia młodego*] ochełznawłzy po rownéy głádkieý łiemie ná nim ieżdżay *SienLek* 191; *RejAp* 63 (2); *GrzepGeom* B (3); Thu cie

záfię Pan Twoy raczy vczyć/ áby fie tho po zyemi ábo po błocie nie waláło/ co on dał száfowác tobie *RejPos* 185v; *BielSat* D3v; gdy okręth gdzie náblądziwfy fie przybije fie do brzegu iákiego/ tedy oni co z niego wyfiadáiá z rádością po ziemi biegáiá *RejZwierc* 176v (6); *BielSpr* 41 (2); Bo oto Iehowá [...] znidzie y deptác będzie po wyfokościach ziemie. *BudBib Mich* 1/3 (2); płażczem Heliafz/ ná wodę vderzył/ Ktora fie rozftąpiłá/ [...] Ták iż po fuchey ziemi/ [...] Przełzli łobyie obádwá *HistHel* D3v; *ModrzBaz* 42v; *SkarŻyw* A3 (10); *NiemObr* 15; *KochFr* 37; *BielRozm* 29; [zwierzęta] ktore po twárdzvey ziemi/ y pod wietfzem ciężarem [!] chodźić miáły/ tym [*Epimeteusz*] dał do nog rog twárdzwy/ á kopytá nie rozdzielone. *GórnRozm* Nv; *GrabowSet* 12; *WujNT Hebr* 11/29; *SarnStat* 1077 (3); *KlonWor* 51.

α) *Obiektem lokalizującym jest powierzchnia ciała ludzkiego (też okrywająca je odzież) albo zwierzęcego (113)* : Stym kot rad miefka wezgodźie/ kto mu fie da lizác pobrodzie. *March*¹ A4; krew [...] po obliczu z iego święté głowy obficie ciekłá/ áze po iego odzieniu na ziemie płynęła. *OpecŻyw* 128 (7); trzeba ie [dziecię po myciu] otrzeć y zagrzać pielufzkami [...], potymże [...] potrzeba położywfy na łonie wznak ie nachylić/ á po grzbiecie leguczko głařkać. *FalZioł* V 35v; Też żyła ktora po łyfcie idzie [czasownik ruchu użyty przenośnie], rzeczona Zaphena zacięta/ pořpolicie białem głowam iefth pomoczna ku poruřenin [!] řwey rzeczy *FalZioł* V 59 (3); aby fliny á wilgoti po iężiku od płuc do vřt przichodziły *GlabGad* C4v; *RejJóz* G5v (2); *RejRozm* 395; *HistAl* B; *MurzNT Luc* 10/19; *BielKom* E2; *LubPs* V v; *KrowObr* 39 (2); Pan [...] po łbu fie drapie. *RejWiz* 13; *Leop* *A3v (2); Bártořz rzeczé: nie koniec/ iac to řzczę gořpodge/ Ale łobie poćichu ták puřczám po nodze. *RejFig* Aa6v; *RejZwierz* 74; *BibRadz Ier* 16/6; Rozbiegli fie thedy wřzytcy gdzie ktho mogł/ depcąc po cielech zábitych *BielKron* 308 (3); Initor asinus, który po ollicy yeździ [eufem. o stosunku płciowyřn u zwierząt]. *Mącz* 105a; Sudore manat, Poći fie/ Ciecze po nim pot. *Mącz* 208b; Per ora hominum ferri, Plieść fie po yeřiku wřzem ludźiom [tj. być obgadywanym]. *Mącz* 270c (8); Thu řłyřyřz iż fie nic nie báwiłá biegáiác po kramikoch [...]: nic fie nie obźiráiác [...]/ nic fie nie řkubąc po głowie *RejPos* 306 (7); Zádrápieřz fie niebo že/ ktory raz po głowie. *BielSat* E; Iáko nářzy czyniá/ iż dzbanem leie w fię ář mu po vřzach ciecze *RejZwierc* 59v (3); *BudBib Eccli* 35/16; (nagł) Wáwrzyniec Pařek. (–) Nie rádźeć tego Pařká ták záczepiác przykro/ [...] Bo opařze řzábliřkiem přętko po řuprinie *PapřPan* Cc (2); *Oczko* 14v; *KochPs* 139 (3); *SkarŻyw* 63 (3); *CzechEp* 400; *KochJez* A2; Co vczyńił [...] Alexánder Papieř depcąc po zacnym Cefářzu Fryderyku pierwřzym *NiemObr* 64 (3); prze keř rořkofzy ná pálcu/ ktora ták długo trwa/ pokić fię gorzařká/ wino/ áłbo piwo po gárdle wlecze/ podiác ták wielkie męki [...] muřiřz *WerGořc* 227 (2); *BielSen* 12; *BielRozm* 33; Kářk řzéroki/ po ktorym kořá zápuřczoná/ Latáłá ná obroćie gdy byłá řtrząřnioná. *GórnTroas* 35; Zródlá płyná po licu/ á z twarzy déřcz řpada *GórnTroas* 63; *LatHar* 643; Oto dałem wam moc deptác po wężách y niedźwiadkách/ y po wřzyřtkiey mocy nieprzyiácielowe y *WujNT Luc* 10/19; *SiebRozmyřl* E4v (2); *KmitaSpit* B3v (2); *SkarKaz* 3a (3); *CzahTr* Fv (2).

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszystkie (6): y vpádná zemdlawřfy wřzyřtkie řęce/ y řchorzeie kozdi duch á po wřzech kolánach poćieķá wody *Leop Ez* 21/7; pomoř mu onym ciářtem po wřzyřtkiey plecy *SienLek* 170v. Cf »po wřzyřtkim ciele«.

W charakterystycznych połączeniach: *chodzić po* [kim, czym] (14), *deptać* (21), *dłubać*, (za)*drapać się* (3), (po)*głaskać* (*pogładzać*) (5), *lizać*, *rzezać*, *skubać się*, *zadrapać się* (2); [z czasownikami oznaczającymi ruch cieczy:] *ciec po* [czym] (7), *płynąć* (6); *po brodzie* (4), *cielech*, *gardle*, *głowie* (13), *grzbiecie* (9), *jagodach* (*policzkach*), *języku* (2), *kościach*, *licu*, *łbie* (*łbu*) (3), *łonku*, *nodze*, *obliczu* (2), *oczoch*, *odzieniu*, *szuprynie*, *twarzy* (2), *trupiech*, *uszoch* (3).

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« (2): *Gynaecratumenos*, Który da po łobie niewieście jeździć/ to yeft którego żoná rządzi. *Mącz* 150d; *RejPos* 264.

»po wierzchu ([czego])« (2): Potym ma iey [*brzemiennej paniej*] żywot po wierzchu pępka łtatecznie á lekko scifkać *FalZioł* V 20c; *Oczko* 14v.

»po wszystkim cieie« (4): *Gelidus toto corpore manabat sudor*, Zymny pot po wżyftkim cieie płynął. *Mącz* 208b; *Oczko* 16 (2); zrozumiałwszy łtateczność Mártiny S. kazał iá nágá po wżyftkim cieie rzezać *SkarŻyw* 21.

β *Obiektem lokalizującym jest woda lub inna ciecz* (236) : namaży mu owemi pianami głowę: ktore na wierzchu pływaią po łerwatce krowiej gdy v ognia wre *FalZioł* V 75v; *RejPs* 82v (2); *Diar* 73; ten kościoł łwięty [...] iáko łodká po nawáłnościách morłkich pływaiąacza *LubPs* A4; *Vřrzał áno iábłufłká piękney czyrwoności/ Płyną po oney rzece* *RejWiz* 177 (2); *BibRadz* 3.*Esdr* 4/23; Ziemiá [...] nikomu nieznáiomá/ [...] bliłko Morzá lodowátého/ ktore dla tego zowá lodowátým/ iż po nim łztuki lodu záwždy pływaią lećie y źimie *BielKron* 434 (8); *Mącz* 242c (2); Nalepiey w tey niemocy dáleko iechác po wodzie/ po ieźierze/ álbo po łtáwu *SienLek* 92v; *GórnDworz* H6v; *RejPos* 49v (2); O bychmy łie my theż nędzni marynarze obaczyli/ po iákich niebełpieczeńłthwiech ná tym omyłnym morzu tego obłudnego łwiátá pływamy *RejZwierc* 83; Bom nie bywał ná morzu nieechę łledzi łowić. Tum iedno po łádzawkách Polłkich troche pływał *RejZwierc* 243 (4); *BudBib Sap* 14/1; Gdy lepak czternałta noc przy łzłá/ á myłmyię nołili po Adryi/ o puł nocy domyłłali łię żeglarze žeby łię przyblížáłá nieiáka kráiná. *BudNT Act* 27/27; widząc iłz dáleko tonie/ po rzece iáko po ziemi pobeżał/ y zá włofy go ná brzeg wyciágnął. *SkarŻyw* 250; Pułciłes łye do Gdańłká po głębokiéy Wiłłe *KochPam* 24; *KochProp* 13; *GrabowSet* D3v; PRomem po zbożopłáwney łztyruiąc Wiłłe [...] rzekłem [...] *RybGęłli* D2; Iżem tedy dla Szyprow náłzych Polłkich y dla vćiechy pływaiących po Wiłłe/ nápiłal tego Flilá *KlonFlis* B (4).

W charakterystycznych połączeniach: *jeździć* (*jeżdżać*, *jeżdżący*) *po* [czym] (9), *krążyć*, *mykać się*, (*po-*, *przy-*)*płynąć* (*pływać*) (87), *przełcie* (2), *przyłć* (4), *przywieźć*, *pułcić się* (2), *sztyrować*, *wieźć się* (*wozić* [co]) (14), *wyprawić się*, *żegłować* (9); *po jezierze* (*jeziorach*) (3), *morskich srogołciach*, *okrutnościách głębokich*, *przekopie*, *rzece* (*rzekach*) (10), *sádzawkach*, *serwatce*, *srogich nawáłnościách*, *stawu*.

Wyrażenia przyimkowe: »po morzu (morzach)« = *per mare* (*maria*) *Vulg*, *Mącz*, *JanStat*; *in mari* *Modrz*, *Vulg*; *mare*, *super a. supra mare* *Vulg*; *in mare* *PolAnt* (101); Drewno gdy po morzu pływa/ Ná wzrok więłtze niż ieft bywa *BierEz* G3v (2); Iezus miły chodzil po morzu. *OpecŻyw* 54 (4); *OpecŻywSandR* nlb 3; *PatKaz* I 2; *FalZioł* IV 55d; *LibLeg* 10/67 (2); *HistAl* B5v (6); *MurzHist* E4v; *LubPs* ktv (3); *KrowObr* 21; *RejWiz* 5; á myłmy łie wieźli po morzu Adryátłłkim o pułnocy *Leop Act* 27/27 (4); *BibRadz Act* 27/27; *BielKron* 60v (4); *Per mare advehere*, Po morzu przywiełć. *Mącz*

477b (2); *SarnUzn* H6v; *RejAp* 189; rybá dáłá ná łobie ieździć po morzu Arionowi/ dla muziki. *GórnDworz* H2v; iedná część ludzi żegluiąc dłuęo po morzu/ [...] przyźłá ná to miefcze/ gdzie Tybr rzeká w morze wpáda *GórnDworz* Zv (3); *GrzepGeom* B; łzáty á ine przedroęie przypráwy po morzu popłynęły/ á ludzie zátoneęli. *HistRzym* 11v (13); *RejPos* 5 (6); boć máłó po tym iż łie dowiełz iáko Vliłfes po morzu pływáł *RejZwierc* 28; widząc w iákim łie thu niebełpieczeńłwie kołyłzełz po tym burzliwym morzu łwiátá tego *RejZwierc* 177 (8); *BudBib Sap* 14/5 (2); *MycPrz* II C2; *CzechRozm* 20v; *ModrzBaz* 42v; *KochPs* 165; *SkarŻyw* 600; *ReszPrz* 101; *PudłFr* 67; *GórnRozm* Kv; *GórnTroas* 12 (2); *GrabowSet* L; *WujNT przedm* 36 (13); *SarnStat* 1077 (2); Ktoź łzczęłłwłzy: ten co rychłó doieđzie/ czyli ten co łię po morzu y wiátrách dłuęo włoczy *SkarKaz* 422b; *CzahTr* L4v; *GosłCast* 22; Potrzebá tedy vcźciwemu człowiekowi w którákólwiek batę ábo łódź włtápić: iełli łię chce bełpiecznie y przyłtoynie potym morzu woźić. *KlonFlis* A4v; *PudłDydo* A2v.

»po wi(e)rzeu (wier(s)chu) ([czego])« (21): *FalZioł* V 94 (2); Bowiem [*wino*] roztworzone iż iełł fubtilnieyłze przeto pływaiąc po wierzchu żółádká czyni [...] cnienie *GlabGad* G8v; Czemu żółtek ná wodę wpulczony thonie gdyź białek pływa po wirzchu. *GlabGad* H6 (7); *BielKron* 96 (2); *Mącz* 248c; *RejPos* 244v; Ná bogaczu glánc co łławy nie miewa/ By pleśń ná winie co po wirzchu pływa. *RejZwierc* 227; *BielSpr* 48; A ty Tęczynłki [...] Szedłes łódziá po wierzchu morłkiéy głębokości. *KochPam* 83; *KochPieś* 32; Delfinowie gęści Po wierzchu wody gráią/ połyłkuiąc złótem *KochProp* 11; *Calep* 1032b; gdy Iordan wpáda w martwe morze/ Ofobny łobie nurt po wierzchu porze *KlonFlis* F4 (2).

»po wodzie (wodach)« = *per mare, super faciem aquarum* *PolAnt*; *aqua, in aquosis locis* *Mącz*; *super aquam (aquis)* *Vulg* (76); *OpecŻyw* 54v; *FalZioł* IV 31d (2); *BielŻyw* 22; *GlabGad* H6; *RejPs* 113v; *RejFóz* [13]v; *LubPs* Y5; *RejWiz* 37v (3); *Leop Mar* 6 arg; Pomni żeć ten nędzny łwiát/ krotko pomoc może. Bo łie ták ná nim woźiłz/ by w czelnie po wodzye *RejZwierc* 143 (2); Archá pływáłá po wodách. *BibRadz Gen* 7/18 (2); *BielKron* 48v (3); Tipula, Nawodny páyák ktori łie po wodzie myka á nie záęrázi łie. *Mącz* 456b (8); *OrzQuin* R; *SienLek* 92v; Archimedes [...] čiáęnęł po źiemi Okręć [...] ták łácnó/ ták łpiełzno/ iáko kiedyby miał po wodźie bieźeć. *GrzepGeom* B; *RejPos* 10 (3); *BiałKat* 301 (2); A [...] trzebá mu [człowiekowi] łtrzedz káźdey godzinki [...] áby mu ten łłáchetny klenot czás żywotá iego iáko po wodzie łift nikczemnie dármó nie wpłynáł. *RejZwierc* 62v (6); *WujJud* 71; Idźiłz ná dół po wodźie wáząc/ obráćáiąc łye z Synwágá y tám y łám *Strum* B3v; Schiffen. Żegłowáć. Po wodzie iecháć. Navigare. *Calag* 414a; gdy łwięći po wodzie iáko po źiemi/ w ogniu iáko po łáęe rołłftey chodzą. *SkarŻyw* A3 (8); *KochFr* 66; *KochSz* C3v; Lody zefzly/ á po czyłtęy wodźie Idá łtátki/ y ćiołáne łódzie. *KochPieś* 3; *PudłFr* 22; *WujNT Matth* 14 arg (6); We chrzćie/ Pháráoná łmóká piekielnego vtapiámý: y po tey wodźie do inney wieczney kráiny przewoz łzczęłłwly mamy. *SkarKaz* 516b (4); *GosłCast* 22; My głódnę Niemce po wodźie goniemy Z łwym włáfnym zbożem *KlonFlis* D3v (6); Niechby ten był zdradny Bog/ indziey twoie łódzie/ Wiátreł pognáł po morłkięy tey głębokięy wodzie. *PudłDydo* B4 (3).

α. O malowaniu, stawianiu znaków graficznych i wykonywaniu gestów (często symbolicznych) na powierzchni czegoś; gdy nazwa obiektu lokalizującego występuje w pl, pojawia się dodatkowy odcień znaczeniowy: w wielu miejscach, por. **I.1.B.b.** (19) : Vkałz gdzie [*Chrystus*] mowłł [...] idźcie Żwony

krzćicie/ Oleiem ímárucie/ wodą kropćie/ krzyżyki po nich tzyńcie *KrowObr* 103v; Abowiem ciebie Kryšťufie Málárze frogim/ groznym/ y ítrállliwym Sędzim poścíanach máluia *KrowObr* 209v (3); A máia to zá dworństwo dobrzy towárzyfze/ Gdy pan młody po ściánach fzczeńcia czekam piŕze. *RejWiz* 57; ięli fie byli niektorzy mázác iákiemiś máłciámi ścian y inych przypraw koŕcielnych krzyżyki po nich máluia *RejPos* 348v (3); Y nie dármo on Mędrzec piŕał onych wirfzykow po fciánach Kfiáżęcych *RejZwierc* 44; Iáko kiedy koŕcioł poŕwiáćiać popiołem ná krzyż od kątá do kątá potrzáwŕzy Bifkup kurwáturá po onym popiele piŕze Greckie obiecádło. *NiemObr* 22; *WerGoŕc* 269.

W charakterystycznych połączeniach: czynić po [czym], kreŕlić (kryŕlić) (5), malowác (3), pisać (5); po domu, popiele, ścianach (6).

*Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (1): Ná popiele obiecádło Grecki[e] y Láćińŕki[e] piŕzećie/ y kijem po ziemi kreŕlicie *KrowObr* 100v.*

α) Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie lub zwierzęce (8) : *RejJóz* A7; Bedzie nad thobą wymyŕlal Po lbie y po ponogach [!] kryŕlal. *RejKup* h4; *KrowObr* 84v; A ták gdy co czynić maŕz/ rádzęc fie rozmyŕlác/ Niechceŕzli po ogonie/ noŕem z gębą kryŕlác. *RejFig* Aa7; [Cyganka] lekká ręká wybierze co kolwiek naydzie w mieŕzku iedná ręká/ á drugá kryŕla po rękú *BielKron* 262; Tu pátrzaj iż ich nie żegna nákládŕzy pierfcieni ná rękawicze [...] áni im krzyżykow po czele kryŕla *RejAp* 6v; *RejZwierc* 27v.

W charakterystycznych połączeniach: kryŕlác po [czym] (8); po czele, łbie, nogach, rękú.

β) Obiektem lokalizującym jest sklepienie niebieskie (1) : [o astrologach] A drudzy więc rozumy kryŕláiá po niebie/ [...] Chcá wiedzyeć wŕzytki ípráwy co Bog w íwey íkrytoŕci/ Dziwnie z dawná poŕtáwił *RejWiz* 87.

β. O patrzeniu; ad PolAnt, Vulg (11) : *OrzQuin* D2v; A ón co przy wodzie ítoi/ ma pilno pátrzyć przez ón ínftrumenth/ po wodzie skóńcá ónymi dziurkámi do ónego znáku *Strum* C4; tym ciełnym okiem Poyŕrzy przynamniéy po niebie ízyrokiem. *KochPs* 26; Świétny to [płomień]/ y ma świétné gwiazdy wedlá ŕiebie/ A lácno ie obáczyć poyŕzawŕzy po niebie. *KochPhaen* 6; *GrabowSet* T3; A poyrzawŕzy po nich [faryzeuszach] [circum spiciens eos] z gniewem/ záŕmućiwŕzy íię dla ŕlepoty fercá ich/ rzekł *WujNT Mar* 3/5.

W charakterystycznych połączeniach: ogarnác po [czym], (o)patrzyć (2), pogłádac, pojŕzreć (7); po niebie (2), sklepie, wodzie, ziemi.

*Połączenie: »wokół po« (1): Horizon, Krés álbo cyrkiel ná niebie yáko go któ może wokół po ziemi oczyma ogárnác. *Mqcz* 158b.*

*Wyrażenia przyimkowe: »jeden po drugim« = jeden na drugiego, na siebie nawzajem (2): To wŕzytká ípráwá/ [...] do koŕciołá vbrawŕzy fie á vpŕtrywŕzy fie idź [= íŕc]/ á ítánác co ná nawyzŕzym mieyŕfcu/ á pogłádac ieden po drugim. *RejPos* 225v; *HistLan* Fv.*

*»po sobie« = na siebie nawzajem (2): A przetoż poyzreli zwolennicy po ŕobie/ wátpiac o kimby powieďał. *BibRadz Ioann* 13/22; *WujNT Ioann* 13/22.*

aa. Powierzchnia jest miejscem docelowym ruchu (często z odcieniem chaotyczności rozmieszczenia) (43) : Tedy wezmi hałunu palonego á poŕypuy po ranie *FalZioł* V 99v (4); *KrowObr* 101; *BielKron*

111v; *RejPos* 86v; Stárzy Ludzie [...] Sypáli zboże po polu/ áby tám Gołębie znęćili *BielSpr* 62v; krwią płynęły rzéki ízárłatné/ Miecąc po brzegách zdechlé ryby niepłatné. *KochPs* 158; *KochPieś* 38.

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: wszystek (1): á Krol nákladł pokármow przed Belem [...] y przynieśli popiołu/ y potrzął po wlfyftkim kościele [tj. po posadzce kościoła, per totum templum] *Leop Dan* 14/14.

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (4): Też brudy oleiowe/ gdy nimi częfto po ziemi kropi, pchły zatraczaią. *FalZioł* IV 16d; *KrowObr* 101; Flores humi sternere, et sternere humum floribus, Kwiatków po ziemi natrząć. *Mącz* 414d; Bo gdy vwłoczył świętemu/ Czárt go opętał/ y trzął mizernie/ y tłukł po ziemi *SkarŻyw* 86.

α) *Obiektem lokalizującym jest powierzchnia ciała [o biciu, zadawania ran itp., też przen: o porażce] (29):* a lepak go [Jezusa] po brzuchu pęgami ij miotłami tako okrutnie bili *OpecŻyw* 126v (2); Zathym po fchygy pyálczya then ze yezyk yeftł go oblozył *LibMal* 1554/187v; *RejWiz* 84 (2); *RejZwierz* 81; *KochSat* ktv; Nie bylic Káznodzieie áni Doktorowie/ Co w Prusiách tego dáli Krzyżakom po głowie. *KochZg* B; A tu iuz wzyał po łbu on Czyścic [tj. udowodniono, że nie istnieje, zaprzeczono istnieniu czysćca] *RejAp* 124; *BielSat* G4v (2); áno im y miley y íporzey robić kiedy páná widzą. A wízakoż nie owego co [...] biczem po grzbiecie kołáce. *RejZwierc* 109v; iednego nogą w bok/ drugiemu ízpadą po gębie *RejZwierc* 164 (4); *BudBib Ps* 3/7[8]; Vказаłci ná mále ludu woýłká twego/ Ześ go [Turka] męźnie kołátał po zawoiu iego. *PaprpPan* B; Zacni męzni Strułowie dwa młodzyeńczykowie/ Sámi fie óń [Bohdana, jednookiego wojewodę wołoskiego] kuśili ácz wzyęli po głowie *PaprpPan* Ee4v (6); Dla pokutuiących co ízli zá nim [św. Wincentym]/ czynił procellie [...] na ktorých fie wzyfcy zá nym idąc biczowáli po rámionách gołych *SkarŻyw* 309 (2); *MWilkHist* B4v; *KochPam* 80; Zaż téz kápica winná/ kiedy owo mnichá Zaymą v íołnowého po grzbiecie kielichá? *PudłFr* 54; cni Rádziwiłowie/ Ktorzy nie raz poháncom dawáli po głowie *SapEpit* A3; Poiman y oładzon/ y vmárl w ciemnicy: Lecź/ by nie to/ wziąłby był toporem po krćicy. *KlonWor* 10 (2).

W charakterystycznych połączeniach: biczować się po [czym], bić [kogo] (4), dać sobie, kołatać, obłóżyć pięścią, okładać, plaskać (2), uderzyć, wziąć [czym] (3), zająć [kogo]; po brzuchu, czeluści, gębie (4), głowie (9), grzbiecie (5), krcicy, łbu (3), plecach, ramionach, szyi, uzicy, zawoj(k)u (2).

bb. *W ujęciach osobliwych (2):* To co fie theż po brzuchu [super pectus] włoczy [tj. pełza, przylegając brzuchem do podłoża] máiąc cztery ábo więcey nog między gádzinami/ ktore fie włoczą po ziemi/ tych wy ieść nie będziećie *BibRadz Lev* 11/42.

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (1): widziálem [...] iijż twego mile^{go} fyňa w domu Annálfowy^m [...] po ziemi deptano [tj. deptano go, gdy leżał na ziemi] *OpecŻyw* 113.

b. *Wskazuje charakterystyczny pod jakimś względem obszar lub terytorium wyodrębnione geograficznie, administracyjnie, architektonicznie itp., w obrębie którego odbywa się ruch, albo pomieszczenie (wyjątkowo – przedmiot, też koronę drzewa), we wnętrzu którego (zwykle na dolnej ścianie) odbywa się ruch (zazwyczaj w połączeniu z nazwami ruchu o kierunku zmiennym, często chaotycznego) (613):* Powftáń á wiey wietrze północny y wietrze południowy/ á wiey po ogrodzie moiem *March*¹ A4; pies fie ocknął: Chodził po domu mardáiąc/ Kości pod ftołem zbieráiąc. *BierEz* K2; [Mysz mówi:] Owaćiem niegdy igráiąc/ Po pudle íobie biegáiąc: [...] Ná czyfty kołacz tráfiá. *BierEz* Ov (5);

Iedni go [Jezusa] za wlofy vchwycili [...] / a wloczątż go po ogrodzie za wlofy / boleściwie go zranili. *OpecŻyw* 107 (5); vftawnie fie przechadzay / á na łow wólzki przeieżdżay fie / po lefiech / po gorach / po polu *FalZioł* V 65 (5); *BielŻyw* 87 (2); *GlabGad* K4; miaft ani wfi niemaiącz ale fie po polach tułaiącz, miefzkanie przemieniaią *MiechGlab* 22; Tak polak iako Ormyanyn [...] ydzie za quitt po Wolynyv gdzie chce *MetrKor* 59/276 (2); A na teye granycze xyadz Syemyon Olelkowycz wilfilal namyefstnyka swoyego Swyrplowa [...] y ten potich miefzczach rofyezdzal *LibLeg* 10/72 (5); iż fą moię wlfytki bydła y bydłetà y zwierzetà rozmáyte ktore tyfiacmi błędzą po pułfczach rozmáytych. *RejPs* 75; [Żydzi] fkczac po págorkoch rádowali fie iáko buyne iágniętá. *RejPs* 169; vczynycz fzwyczajką fkrzafney fwyecze [...] doftawłfi yei wkołfzcielnye y zapaliwłfi nołzicz podomv, thedi wneth tham na them myeifczu, gdzie pyenyadze fchą zagałznye *LibMal* 1544/85 (4); Ze pfy fie [pan] po polu goni *RejRozpr* Hv (2); *RejJóz* G6v; *RejKup* k6v (2); Iezdżac ták po fzyrokołci pola przez fto y fiedmdziefiát dni / przifzli ku barzo wyfokiem goram *HistAl* K8 (8); *Diar* 90; Aby [...] po fuchych myeifcoch zá nimi hoyność wod płynęły *LubPs* Yv (3); iedno tylko iednego kxiędzá w Kościele zołtháwićie / á fámi po Smyntarzu z ludzmi chodzićie *KrowObr* 100v (3); A káždy s tym co vmie po plácu hárcuie. *RejWiz* 6v; Chodżac po brzegu morłkim człowieká ftárego Podkał *RejWiz* 20; Więc ptałzkowie rozliczni [...] Skacżac po onych drzewkach ták pięknie fpiewáli. *RejWiz* 24; Bo pátrż ná ludzkie ftany ná iákiey fą kryfie / Rownie gdy iáko iábłko tacza fie po miefie Zwirzchu piękne czyrwone / á we wnątrż fprochniáłe *RejWiz* 52v; fłońce záchadzáło / Iáłne ná zad promienie po gorach pułfczáło. *RejWiz* 176 (19); Márdocheus [...] przechadzał fie ná káždy dzień po przedfionku [ante vestibulum] onego domu / w kthorym wybomieyłfe pány chowano *Leop Esth* 2/11; Azażes wśzedł do głębokości Morzá / á po nanifłlym dne przepáści przechodziłes fie? *Leop lob* 38/16 (15); *OrzList* cv; gdyby ktho fwoiem dowćipem obroćił rzekę ktora grániczy [tj. stanowi granicę] infzem łožíłkiem po fwey dzyedzinie / tedy oná rzeká ma być gránicą *UstPraw* Iv; IEden dzyeći chciał ftráłżyc / co [...] po rynku biegály *RejFig* Aa6 (4); Bo fie tá [obłudność] nie zátái / iáko fzydło w worze / A iáko Kot ze dzwoniem / fkczac po komorze. *RejZwierz* 53v; WEy iáko po tey Lipye / Pczółeczki latáią *RejZwierz* 130v (12); Czynili drogę po pułfczy kędy nikt nie miefzkał *BibRadz Sap* 11/2; Zuzánná wśzedłzy przechadzała fię po fádzie męża fwego. *BibRadz Dan* 14/7 (14); chłopi [plebana] iáko pía wśćiekłego po wśi gonili *OrzRozm* H2v; W pętlicach v nas Orzeł POLłki fiedzi / áby nam niebuiál po Polłzce iákoby chciał *OrzRozm* L3v (3); A gdy poginęły Oflice temu Cyłowi / rzekł do fyná: [...] idż fżukác Oflic; A gdy fżli po górach Efráim do zyemie Sálıfe y Beniámin / nie náleżli ich *BielKron* 63v; drudzy [...] złekli fie vćiekli / iedni tám drudzy lám po lefiech. *BielKron* 441v (37); Sacrificium Ambaruale, Obrzędý niektóre były / nałzym krziżownikóm podobne gdy po pólu s chorągwiámi fie włoczác fpiewáya. *Mącz* 7c (4); *Prot* C4v; ábowiem go [konía] przes thy dni niemáłż więzác / ále po ftáyni wolno puśćić *SienLek* 189 (2); gdy Zygmunt Cefarz błakał fye po Ziemiách połtronnych / iákoby iáki wygniániec [!] *LeovPrzep* D3v; O wielka to táyemnicá Páńfka / ktoraż zákrył przed niewierniki fwoimi / ktorzy teraz buiáią iáko ony rogáte Ielenie po páłtwifkach rozlicznych fwiátá tego *RejAp* 86v (2); *GórnDworz* T4 (4); *HistRzym* 115v; A ták chodżac po onym miefcie / iáwnie á iáłnie fie pytali / gdzie iefł ten wáłż obiecány krol *RejPos* [36]; Gdzyeż thedy oná twoiá wiárá nędzny człowiecze / [...] co latháłż po fwiátu / po rozmáitych kráinach / fżukáiąc obrázow / fłupow / odpułtow / grobow

RejPos 144; O nędzna owieczko á nędzny człowiecze/ czemu ná tho nie pomniŝ/ po iákim głuchym lefię tu chodziŝ w tym mizernym żywocie *RejPos* 168v (34); *RejPosWiecz*³ 98v; Popiją fie kobiety/ ŝpołu fie czeltuiąc. Záchwyćiła powietrza odmieniła mowę/ Zátacza fie po domu/ narzeka ná głowę. *BielSat* C2 (2); Bo gdy przypádnie Wiofná/ ázafz owo nie rofkofz [...] po ŝadkoch/ po ogrodkoch łobie chodźć *RejZwierc* 107; Zápłáćze ty zá nie/ miłóściwy pánie. [...] A pan fie w łeb ŝkubie/ po miełzku fie dłubie [= szuka resztek pieniędzy]. *RejZwierc* 114; Azaŝ frogie ŝzáráncze nie łatáły [!] po ofiewkoch náłzych? *RejZwierc* 192 (27); A pomni wŝytkę drogę/ ktorą cię wiódł Iehowá Bog twoy/ (przes) te czterdzieści lat/ po pułczy *BudBib Deut* 8/2; ŝczekáią iáko pies/ y krążą po mieście. *BudBib Ps* 58/6[7] (9); *HistHel* C4v; *MycPrz* II B[3]; *BudNT Matth* 8/32 (2); *PapPran* Cc3 (2); iáko fię máią w ciągnieniu/ po przeŝtronych y po ciálnych á nie przyłtępných mieyłcách ŝpráwowác. *ModrzBaz* 111 (7); *SkarJedn* 320; *KochDryas* [A3]; wolałem po gętych dąbrowach Prętkie ielenie gonić *KochOdpr* B3v; *Oczko* 28; *KochPs* 22 (5); Czáfu iednego chodząc po nieiákiey fali: wyrzał ná ziemi kámię ná ktorým był krzyŝ ŝwięty wyryty *SkarŻyw* 101; Pan Iezus zbáwićiel ŝwiátá/ chodząc po powiećie Gáilileyŝkim: [...] wyrzawŝy S. Philippá/ záwołał go *SkarŻyw* 383; [Sergiusz] wypadł zkomorki y biegał po klaŝtorze *SkarŻyw* 572 (20); *MWilkHist* F4; *Strykron* 135 (3); *CzechEp* 44 (4); *NiemObr* 76 (2); *ReszPrz* 111 (2); Ieden [...] zacny Pan/ wziáwŝy na fię oltry wor/ chodźił po Rzymie żebrząc *ReszList* 169 (9); Niechay połzeptem wieie wiátr po nowym Gáiu dębowym. *KlonŻal* D2v; będzie chodźił w ciemności/ iáko śłepy po ŝwiátłóćci. *KochMRot* A4; *BielSen* 5; Iedźcie ŝkokię poráćcie Tátary. Ale pátrćcie pogody y czáfu/ By nie był gon zá wámi po láfu. *BielSjem* 29 (2); [w czasie potopu] Ryby po górach wyłokich [= tam, gdzie przed potopem sięgały szczyty gór] pływáły/ Gdzie ledwé przedtym piórá donáłzály Męznéy orlice *KochPieś* 32; *PudłFr* 59; *BielRozm* 18; *ZawJeft* 26; *Calep* [695]a; *GostGosp* 24 (2); *GórnTroas* 40 (2); *KochFrag* 44; gónże wiátr po leŝie *WyprPl* A2v; *ZapMaz* II G 97/90; *WujNT Matth* 12/43 (4); *SarnStat* 1306; *SkarKaz* 422b (2); *CzahTr* 3v; przechadzał fie tędy Po podworzu. *GosłCast* 67; *KlonWor* 6 (3).

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *každy*, *wszen, *wszy(s)tek* (45): puściła się onim [Jezusie] ŝłáwa/ po wŝyŝtkim okolicznem kraiu *MurzNT Luc* 4/14; *Leop* 2.*Mach* 4/38; *BibRadz Mach* 4/38; Báiązeth od Támeřlaná ná głowę porázon y żywo poiman/ [...] w klatce po wŝytkiey Azyey wożon *BielKron* 240v (4); Insulam tutam praeteruectus est, Po wŝiŝtkiey fie wyŝpie wiosł. *Mącz* 477d (2); Błádziły droby moje po wŝytkich gorách/ y po káżdęm págorku wyłokię *BudBib Ez* 34/6; chodząc po wŝzech kráinách [...] opowiedáć miał moc Bożá. *BudBib* 2.*Mach* 9/17 (4); *SkarJedn* 137; *SkarŻyw* 231 (2); *WujNT Matth* 14/35 (4); będzie mu [kupcowi] wolno po wŝyŝtkim królestwie náłzym iáchác. *SarnStat* 984; Idźcie po wŝytkim mieście/ ŝzukayćie onęgo Po wŝytkiey prowinciię *GosłCast* 66. Cf *Wyrażenia przyimkowe*.

W charakterystycznych połączeniach: *biegać* (*bieganie*) po [czym] (51), *błádzić* (*błádzienie*) (19), *błákać się* (11), *broić się*, *brykáć*, *bujác* (13), *chodzić* (*chodzenie*) (113), *ciekać*, *czołgác się*, *gon*, *gonić* (*się*) (20), *harcowác* (3), *iŝć* (3), *jechać* (*jeździć*, *jeźdźąc*) (18), *kołatać* (*się*) (3), *krężyć* (*się*) (5), *latać* (*latający*, *lecieć*) (30), *mieszać się* (3), *miotać* (*mietać*) *się* (4), *nabládzić się* (2), *nablákać się*, *nabujác się*, *nachodzić się* (2), *najeździć się*, *naskakać się*, *natulać się* (2), *nieŝć* (*nosić*) (10), *obroić się*, *pędzić*, *pielgrzymowanie*, *plátać się*, *pochadzac*, *pójŝć*, *posłać*, *powłaczác* (*powłaczanie*) *się* (2), *przechadzac się*

(przechadzka, przechodzenie, przechodzić się) (24), przejeżdżać się (2), przywieść [kogo], puścić [kogo, co] (się) (6), roić się (2), skakać (9), snuć (snować) się (2), stąpać (stąpić) (2), szawiać, (za)taczać (się) (4), tańcować, tłuc się (9), tułać (tułanie) się (58), uciekać (2), uganiać się, wartać się, wędrować (wędrowanie) (4), wiać (2), wić się, wiercić się, wieźć się (2), wlec, włoczyć (włoczenie) (się) (18), wodzić [kogo] (12), wozić (się) (wożony) (11), wyjść; [z czasownikiem oznaczającym ruch cieczy:] ciec po [czym], lać się, płynąć (pływać); po (z)boisku (2), borze (borach) (2), brogach, brzegu (4), ciemnościach, dąbrowie (gęstych dąbrowach) (2), domu (8), drzewinie, (wysokich) drzew(k)ach (2), gaju (dębowym) (2), gmachu, (wszystkich) gorach (27), (wszystkich) granicach [czyich] (2), izbie (4), komnatach (2), (pustej) komorze (komorach) (3), kościele (5), (wszech, wszystkich, rozmaitych) krainach (świata) (19), tym (wszystkim okolicznym) kraju (krajoch) (3), krzewinie, lasu (lesie(ch)) (31), łące (2), wszystkich (wszech [jakich]) miejscach (mieścach) (22), wszystkim mieście (miastach, miasteczkach) (29), ogrodzie (ogrodkach) (8), osiewkach, pagorkach (3), (wszystkim, onym) państwie (państwiech) (3), pastwiskach, placu (3), podworzu, Polszcze (2), polu (polach) (28), powiecie, przedsiönku, pudle, pustyniej (pustyniach) (6), puszczy (puszczach) (26), raj (6), (wszystkim) rynku (rynkach) (13), Rzymie (7), sadzie (sad(ecz)kach) (11), sali (2), sieni (sieniach) (3), skałach (5), smyntarzu, stajni (2), stawku, szczyciech, (gęstej) szelinie (6), szerokości, śmieciach, wsi (wsiach) (3), wyspie (2), ziemi (ziemiach) [jakiej(-ich)] (8).

Połączenia: »gdziekolwiek ... po« (1): gdziekolwiek nie iedno obroćim po łzerokości światá/ ze wźład pełno żywych rzeczy od Bogá łtworzonych przed oczy náłze przypada *WujJudConf* 49v.

»i tam, i sam (...) po« (3): Per hortum circuit clam, Krąži nie y tam y łám po ogrodzie. *Mącz* 104d (3).

»tu i owdzie ... po« (2): *OrzList* ev; Ale co nošimy tu y owdzie oczy y wźy łwoie po świecie *OrzQuin* Y4.

»wokoł po« (1): Orbem volvere, Wokoł po świecie łátác y tám y łám nie po świecie tłúc. *Mącz* 506c.

»wszędzie ... po« [szyk zmienny] (2): Rysiom Zdbiom á Wiewiorkam/ to tym nie nie będzie/ Bowiem ci po łzelinie/ łkaczą łobie wźędzie. *RejFig* Bb7; *Mącz* 200b.

Wyrażenia przyimkowe: »po granicach [czego]« = przez terytorium (obszar) czegoś (2): wźákże dopuścił im [Izraelitom] po granicach krolełtwá łwego iść *BielKron* 41v (2).

»po granicy« = na pograniczu (2): *LibLeg* 11/168; Słyszą że nie Tátárzy po gránicy wiją *BielSen* 19.

»po kąciech« = w ukryciu (1): Czemuście nie wy do tych czáłow po kąciech tułáli/ á ná światło między ludzie wczone [...] wkówác nie nie śmieli? *WujJud* 220.

»po kąciech [jakich]« = w jakiej stronie świata (1): Wáłz zásię Kościół od Lutrá począł/ á w Niemcách powłtawłzy/ tłucze nie tu po náłzych pułnocnych kąciech/ ktorých gránic da P. Bog nie przełtąpi. *WujJud* 135.

»po każdym kącie« = wszędzie (1): Což zá cnotá iż ty latałz/ Po każdym się kącie płatałz *BierEz* N3v.

»po stronach« = tu i ówdzie, w różnych miejscach; tu przen: tam, gdzie nie trzeba (1): Tákże wmyłł náłz tylko nie po łtronach z rozmyłłem łwym wierci/ á nigdy przyłtáteczney łtałości nie zołthánie *RejZwierc* 19v.

»po [jakich] stronach« = *w jakimś kraju, na jakimś terytorium* (2): profche [...] abismye pomyłowal a darował dziefyacją thifyaczi fłothich czerwonich, bom na then czas barfo vpadl. pothich fíye czvdzich ftronach wloczącz. *LibLeg* 10/62v; Tedy [Paweł] chodząc po onych ftronách [*Perambulans autem partem illas*]/ nápominał ie [*mieszkańców Macedonii*] długiem i powieściámi *BibRadz Act* 20/2.

»po wszystkich stronach« = *wszędzie* (1): noc wilgotne cienie/ Po wfzytkich stronách zíemie [*lege*: żenie, tj. gna] *GrabowSet* C4v.

»po (wszy(s)tkim o. wciomastkim, a. szerokim) świecie (światu) (a. szerokości(ach) (wszego) świata)« = *per orbem Mącz* (139): *OpecŻyw* 171 (2); *BielŻyw* 164; Wiele ta łodz ia po światu pływála *RejŁas w.* 28; *RejPs* 159; *RejRozpr* F2v; *SeklWyzn* 3v; *RejJóz* 17 (3); *SeklKat* C2 (3); kyedi myli pan bog wfchechmogaczi yefzdzyel po fzw yathu na fzw yom ofíyelku *LibMal* 1549/148v; Pyfno po fwiecze yefdzili Nigdy piefky niechodzili. *RejKup* v5v (8); *KromRozm II* c (2); Gdym tedy po fferokości fwyátá tego chodził/ [...] Befpyeczenem záfwdy bywał od wfítykyego złego *LubPs* bb; *KrowObr* 10 (10); *RejWiz* 20v (20); *Leop* *B2; *OrzList* ev; A boday tákie wody/ po fwiátu pływály. Ktoreby nigdy ludziom/ fzkody nie dzyálály. *RejZwierz* 66v (6); *OrzRozm* P4; *BielKron* 24v (2); *BielKronCies* Mmmm3; *Mącz* 473c (2); *OrzQuin* Y4; *Prot* D3; *SienLek* Ttt4v; flyfzymy iz Ewányelia Páńfka íeft wieczna/ á záfwdy látác muí po fzyrokości wfzego fwiátá *RejAp* 119v; *RejPos* A5 (23); potym tułá iącz fie po fwiecz ie/ [...] Leukoniá miáfto wzięli *GórnDworz* Z4; *BialKat* 256 (2); *RejZwierc* 23v (11); *WujJudConf* 49v; *RejPosRozpr* c2; *Strum* A4v; *CzechRozm* 226v; *KarnNap* A4v; *SkarŻyw* 244 (8); *CzechEp* 58 (3); *NiemObr* 35; [*książki*] Spiefzcież fie/ bo dáleka drogá íeft po świecie *WisznTr* 5 (2); Bałám fye záfwdy póki woyná trwálá/ Alem wđdy o nim [*o mężu*] niebogá flyfzálá: Teraz niewiedzieć gdzie po świecie błádzi *KochPieś* 19; Idąc po wfciornaftkim świecie/ káfzcie wfzemu fтворzeniu/ To nawefelfze pofelftwo *ArtKanc* G12v (3); *GórnRozm* I3v; *GórnTroas* 32; *SkarKazSej* 679b; Bo y ták íuz fiodmy rok tłuczefz fie po fwiecie *PudłDydo* B3; *KlonWor* 48.

»po (wszej a. okrągłej, a. szYROKIEJ) ziemi (a. wfzytkich stronach z íemie, a. wfzytkiej szYROKOŚCI z íemie)« = *in terra Vulg*; *in a. per a. super terram PolAnt* (19): yufch od dawnych czáfłow nyebill wpinfku thelko fzyá pozyemy thula a do Thurek Czáfłtho yefdzda. *LibMal* 1548/142v (2); Płánety/ [...] Kiedy moc fwą do zyemie twárdey przyćfkiá iá. Tedy pędzą powietrze po fzyrokíey zyemi *RejWiz* 149; Ráno gdy piękne fłónce promienie po zyemi/ Poczęło íáfne pufzczác *RejWiz* 177 (3); *Leop Deut* 12/1; *BibRadz Gen* 13/17; niech fie [*złoczyńce*] vftráfzú dekretu Páńfkiego/ [...] gdyż to íeft fwięta wola íego/ áby tá fwięta prawdá íego wiecznie latálá y po niebie y po zyemi. *RejAp* 120 (2); Íż idźcie po wfzytkíey fzyrokości zyemie/ á roznofcie fłowá moie *RejPos* 318v; *BudBib* 3.Reg 18/5 (3); Tego Acháb wezwawfzy/ rzecze/ miły brácie/ Wfzytkomcí w moc poruczył/ [...] A ták ná wizytki ftrony/ íedźmy po wfzey zyemi *HistHel* B3; Do c íe bie/ [...] przydą wfzyfcy/ co po z íemi Okrągłéy chodzą *KochPs* 92 (2); *SkarŻyw* 81 (2); *SkarKaz* 314b; *SzavzRyt* A.

»po ziemi [czyjey] (ziemiach [czyich])« = *in terra Vulg, PolAnt* (7): gdi bi nyemyely wolno yezdzycz pozyemy w. m. obrazýlo bi fzye them przemyerze *LibLeg* 11/153v (2); *Leop Gen* 41/44; Chodząc tedy po Murzyńfkíey zyemi/ wiele ludu náwrocił *BielKron* 144 (2); *BudBib Lev* 25/9; *SkarJedn* 254.

α) *Obiektem lokalizującym jest zbiornik wodny* (15) : oney fzyrokości rzeki zaden nie mogł przepłynąc/ dla wielkości Ippotamow/ Niedźwiádkow/ y Kokodrillow/ ktorzy fie wftráfz ić po

oney rzece tułali *HistAl* I4; *RejZwierc* 176v; pilnuyże abyć kaczkı albo śwınıe po ónym Stawku nie chodźıły. *Strum* O4.

Wyrażenia przyimkowe: »po morzu« (10): *RejZwierc* 47v; dwadzieścıa dni po morzu bładźıli lada gdzie. *BielKron* 453; *SarnUzn* H6v; *GórnDworz* Ccv; *HistRzym* 18v (2); *NiemObr* 15; *WujNT Act* 27/27; Odyśsea Homerowa nic inšzego nie ıeft ıedno żeglowanie abo rádniey tułanie się po morzu *Vlyśfełá Itáceńfkıego KlonFlis* A3v; *PudłDydo* A3; [Nabłakawszy się całe dwie niedzıeli po morzu, [w] wielkım haniebnych sztormach będać, to nie dla czego inšzego, jedno przez złą wyprawę *WM RelacSzwec* 677].

»po wodzie« (2): *Persequi* aliquem terra, et mari, Ziemią y po wodzie przeciwko komu wojnę wieść *Mącz* 385d; *SarnUzn* H6v.

β) *Obiektem lokalizującym jest niebo (sklepienie niebieskie lub obłoki) (16)* : Mercurius. ıeft przyrodzenia przemıennego: wedlug ıako się ku ktoremu planecie przytoczy. [...] ıeřth rozmagıty a tłukaczy się: po niebie. *FalZioł* V 51v; A srebro ıego [słońca] śıořtrá [tj. księżyc] nadobnie ıezdźıłá/ Po niebieskım okręgu *Prot* A4v; A tu się niech zawřtyda on biegun/ co biega po niebye y po ziemi z rozumkı omylnymı řwemı *RejAp* 53v (3); O ıakaz tho będzie rořkofz řtać [...] przy Pánu řwoım/ chodzić z nim po obłoczech *RejPos* 7 (2); Nawięřszy rozum kto pozna řam řiebie/ A z buyną myřłá nie lata po niebie. *RejZwierc* 214; Abyścıe się nie zarářıli czynıac sobie [...] podobneřtwá [= wizerunkı] wřzelakıego ptaká řkrzydłářtego/ ktory lata po niebie. *BudBib Deut* 4/17 (2); Rořly řye po niebie wkrąg řylkáwıce *KochPs* 114 (2); *StryjKron* 532; Lecz řamá wıdźıř/ ıakıe wıatry wřtaıá/ ıakıe po niebie chmury řye mıeřzáıá *KochPieř* 7; *KmitaSpit* C3v.

W połączenu z zaimkım uogólnıającym: *wszytek* (1): [Jowisz] Krążyłci teř po wszykım niebie, Nie lutował nie sam siebie. *BierRozm* 25.

W charakterystycznych połączenu: *biegać* po [czym], *chodzić*, *krążyć*, *latać*; po (wszytkım) niebie (niebu) (2), *obłoczech*, *niebieskım okręgu*.

Wyrażenie przyimkowe: »po wierzchu niebios« (1): [Bóg] po wierzchu niebios [per lineam quae circuit caelum] chodzi. *BudBib Iob* 22/14.

γ) *Obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno–przeřtrzenny (7)* : *BierEz* Bv; Ale co řye mař tłuc po peregrynácyey *LeovPrzep* G2; Aczřı řye teř czářem zda że równo robıá [...]: ále řye ty nie řeń chodząc po robocıe kędy wřrzyř woda albo kupę chróřtu/ mácaı łářká dořów. *Strum* E4; *WerGoř* 223; *KochFrag* 28; ıeřcze řnádneıřzy proceřs przeciw tym, co z ruřznıcá bądź po tárgu, bądź po wefelu chodzą, y ná Sýmıkách. *SarnStat* 500.

δ) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka (6)* : z piekłem mamy vmowę: ıż gdy porařłká puřtořzaca po inřřych poydzıe [Flagellum inundans, cum transierit]/ nie przydzıe ná nas *Leop Is* 28/15; *OrzRozm* Q3; Klaudyus brátá řářdrubálá dał řcıacć/ [...] potym głowę ıego nořzono po woıřku *BielKron* 120v (2); Ci zářıe co ná pıřczářkách [grali] pobudzáli lud po woıřcze ıeřdząc aby byli czuyńı *BielSpr* 12v; *KmitaSpit* C4v.

α. *O dźwıękach* (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (1): Boć ıřcıe po ty czářy tych trębáczow trzebá/ Coby ıch głos po ziemi latał y do niebá. *RejZwierc* 120.

β. *O patrzeniu (1)* : Iuż kiedy w drogę iedzyełz/ pátzray po krzewinie/ Kędy fie kto obráca/ á kędy cie minie. *RejWiz* 192.

aa. *Z odcieniem: wśród, między [zwykle ruch nie jest wyrażony wprost, lecz implikowany] (4)* : *RejWiz* 22v; IEleń fie pyfznie chłubił/ wźymá y rogi [...]. A gdy go pśi popárli/ teraz chwalił nogi/ Bo mu y po fzelinie/ zázadzály rogi. *RejZwierc* 119; Bo gdy w bęben vderzą Kaczorá pátzráią/ A drobne fie Cyránki po trzcinie nurzáią. *RejZwierc* 249v; áż trafił [*Kiejstut*] do Mázowfza/ y przyfzedł vbłóciwfyz fię y wźárgawfzy á iáko łotr ofzárpawfzy fzáty po chroście [*t.j.o chrust, między chrustem*] y zgłodzony do Corki fwoiey *StryjKron* 442.

bb. *Z odcieniem: nisko nad (9)* :

Wyrażenia przyimkowe: »po obliczu wod« (3): duch Boży powiewał po obliczu wod [*super facies aquarum*]. *BudBib Gen* 1/2 (2); *CzechRozm* 128.

»po ziemi, obliczu ziemie« (5:1): *Humivolae aves, Vogel die nur auff der erden fligen* Ptacy ktorzy pożyemy látáią. *Murm* 81; *BartBydg* 70; czały dzień na niebie było iańno/ ále iednak mgły po ziemi fie włoczyły *LudWieś* B3; *RejZwierc* 41v (2); *CzechRozm* 128.

cc. *Z odcieniem: do (3)* :

Wyrażenie przyimkowe: »po rozlicznych (a. wszytkich) stronach (świata)« (3): Y posłał fwe posły po ftronách rozlicznych światá *HistRzym* 129v (3).

c. *Wskazuje (zwykle wytyczoną) trasę ruchu [odpowiada użyciom w formie I, np. iść po drodze, po ulicy – iść drogą, ulicą (nie dotyczy to połączeń z czasownikami oznaczającymi ruch chaotyczny: błądzić, błąkać się, tułać się itp.)] (128)* : O wy wflytcy ktorzy ijdziecie po drodze do wieczného zbawienia *OpecŻyw* 107v; GDy fpanem Iezusem niewierni żydowie wyflli frototnie go po drodze przez miałto Ieruzalem do Piláta prowadzili *OpecŻyw* [123] (7); iako fie przydawa kupczom ktorzy po drogach ieżdząc zawfze w boiazni nie bezpiecznego żywota bywaią. *GlabGad* Bv; z pola vciekł, tak iż ledwy w male ludzi po Dunaiu vciekaiąc frototnie był zachowan. *MiechGlab* 67; Abowiemeś ty chodząc po rozliczdrogach napięś fie wiele kroć wody rozlicznych przykroćci *RejPs* 165v (2); Ano więc koláfy fkrzypią Podrogach fie krupy fypią *RejRozpr* F2v; *HistAl* K8; *KromRozm III* G5; *BielKom* B6; [*Rural*] zacyął koni/ ktore wzyawfły fie yęły z wozem vcyekác po vlicy myędzy dwory y thám y fám *GliczKsiqz* Iv (2); Po dziwnych á błędnych drogach chrámyąc gdzyeś bładzili. *LubPs* E2 (8); Nofzenie chlebá w Monftráncyey álbo w kláthtze fřebmey po vlicach/ vftáwił y wymyflił Vrban tzwarty Papieřz *KrowObr* 197v (3); *RejWiz* 41 (4); [*Bóg*] nauczy nas drog fwoich/ y będziemy chodźć po fćiełfkách iego *Leop Is* 2/3; Wiefz ty drogę ktora bieży do kráiny Mediylskiey? Odpowiedział mu: Wiem/ á po tych tám drogach [*omnia itinera eius frequenter ambulavi*] częłtom chadzál *Leop Tob* 5/8 (13); Gdy Pan álbo fłuźebnik iedzye po rzece z żytem *UstPraw* E2v; *BibRadz Deut* 13/5 (7); á zwáli tho Luperkália/ [...] To fie w ten czás nágo bijali bicźmi [...] biegiąc by fzaleni po vlicach. *BielKron* 152; Krácow przed nimi zámkniono/ muřieli po wále iść w pole s Stradomi. *BielKron* 400v (11); *GórnDworz* I3v (3); kiedy kto rofkráczywfyz Cérkiel vczyni koło/ á potym Cérklem [...] będzie fćapác po ónéy Circumferencyéy *GrzepGeom* K3v; *HistRzym* 61v; áby fie ten pan przytowárzyfzył do nas/ á chodźł z námi po tych náłzych drogach żywotá náłzego/ á gościńcoch náłzych *RejPos* 112 (8); iáko fie ludzie pilnie ftháráią/ iáko fzkápy háruia/ iáko ie po krefu wodzą. *RejZwierc* 129v

(11); Opuściwŷy proŷtą drogę/ chodzą po drogách ciemności. *WujJud ktv*; krąży (á) krąży/ [...] á po okręgach íwyc wraca íię [*ad (marg) super (-) circuitus suos revertitur*] duch. *BudBib Eccle* 1/6 (5); *Strum L4*; *CzechRozm* 264v; *PaprPan* B3v; *ModrzBaz* 36 (3); Krew po drogách żywa płynie *KochPs* 119 (3); *SkarŻyw* 273; w Roterodamie/ w Amŷterdamie/ y w inyc głównyc y mnieýŷyc Miáltach/ ták wyfoko wodá wylaá/ że po wŷytkich vlicach ná czołniech ieździć muŷieli. *StryjKron* 26; *CzechEp* 44; *NiemObr* 80; *ReszHoz* 119; *KochPieŷ* 9; *ArtKanc* O16v; *ZawJeft* 19; *GrabowSet* K; *OrzJan* 20; Biegayże [...] po drogách mándatow Pána Bogá twego *LatHar* 191; vŷtáwiamy áby íi którzy po drógách [...] ieźdzą/ [...] íobie potrzeb álbo konióm we wŷiách [...] nie bráli *SarnStat* 705 (3); *SiebRozmyŷl* H2; Ieden z ich trzech [*Pigmejóv*] ná ízyię íák nárožen wtykał/ Y ták z nimi po grobli do íwoich wymykał. *KmitaSpit* C5 (2); *CzahTr* K3v (2); *PaxLiz* D3v; *SkarKazSej* 706a; *KlonWor* 52.

W charakterystycznych połączeniach: *biegać po* [czym] (9), *błądzić* (2), *błąkać się* (2), *chodzić* (50), *ić* (13), *jeździć* (4), *nosić* (*noszenie*) (3), *pojŷć*, (*po*)*prowadzić* (3), *przebiegać*, *thuc się* (2), *tułać się* (5), *walać się*, *włoczyć się*, *wodzić* [*kogo*] (8), *wozić*, *zjeźdźać*; *po drodze* (*drogach*) (60), *grobli*, *kresu* (2), *okręgach*, (*błędnych*) *ścieżkach* (7), *ulicy* (*ulicach*) (42), *wale*.

W połączeniach: »i tam, i sam po« (1): Boć błędna do Nieba droga [...] Muŷy íię wiecz drugi tułać Ítam y ífam potey íczeŷcze *RejKup* t2.

»po ... wszędzie« (1): tákże po drogách/ ieź ípilnością wŷzędzie/ Pytay wŷelkiego Goŷciá/ co zac/ do kąd ieździe. *PaxLiz* C3v.

a. O *patrzeniu* (1) : Potym połóŷ oko ná Liniéy a.c. pomykayże go ták dłuŷo po niéy/ áŷ przez kóniec láŷki/ to íeŷt/ przez e. vŷrzyŷ b. kóniec téy dálekoŷci. *GrzepGeom* P3v.

d. *Wskazuje przedmiot, który umożliwia lub ułatwia poruszanie się w przestrzeni (najczęściej przemieszczanie się z jednego obszaru na inny, nie przylegający do niego, zwłaszcza gdy między nimi jest różnica poziomów) (teŷ przen) (100) : BierEz* H3v; PRzez Ítrumiéń Cedron gdy go wiedli/ íami po moŷthu íŷli/ a Iezufowi brnáŷ kázali/ z moŷthu go zrzuciwŷy *OpecŻyw* 107v; íjdatz od Heroda po zchodzie/ dlá dluŷié⁸⁰ odzieniá íj íjch popychaniá/ vpádl ná ony^m zchodzie Iezus miły *OpecŻyw* 122v; á tak tha wodka będzie ípływała po kracyce do thego nacŷynia niŷey ítoiączego *FalZioł* II 3a (4); *BielŻyw* 123; Nie po pieniáŷdachcy droga. Donieba/ y ku Láŷcze bozey *RejKup* 18v; Mácedonowie y Grekowie/ nátychmiáŷt pocŷéli wŷtępowáć ná mury/ niektorzy po drábinach niekthorzy teŷ rękómá íie chwytáiąc. *HistAl* C; tá gorá miáło (*kust*) miáá (-) ítopniow s kámienia Száfirowego pułtorá tyfiácá/ po ktorych wŷtępowano ná onę gorę [*gradus ... quibus erat ascensus*] *HistAl* Lv (4); *LibMal* 1551/158; Líŷká s Kozłem poŷpołu/ do wody wŷkocŷyá. Gdy nie mogli wyŷkocŷyć/ Kozlá námowiá/ Aby íie wŷpiá/ á oná po nim wyŷkocŷyá. *RejZwierz* 122; *BibRadz* 3.Reg 6/8 (2); niektorzy [*ludzie*] wieŷę ítáwili wyŷoká íákoby po niéy chcieli do niebá wniŷć *BielKron* 7v; Pocŷéli Gigántes ítáwiác gory ná gorę/ á po nich do niebá wieŷć obalić bogi [...] á íami tám chcieli roŷkazowáć. *BielKron* 24; Był [*Waleryjus*] w tákim wzgárdzeniu/ íŷ po nim Sapor wfiadał ná koń íákó z láwki *BielKron* 152v (11); Funambulus, Który po powroŷiech chodŷi álbo íie ípuŷzcza/ Kuglarz. *Mącz* 140d (9); porábili hnet dwie íofni/ á vcŷyniwŷy ná nich kárby/ íákoby íthopnie/ ná íednę wyŷoká íofniá po nich wleŷli *GórnDworz* P5v; obráli między íobá kilku/ czo czerŷthwieýŷyc/ á duŷŷyc/ áby naypirwŷy/ mocney íie gálęŷi viáŷ y trzymał/ á drugi íego nog/ á záŷię trzeći wtorego nog/ áŷ

ták do ziemie/ á po tych dopiero owi leniwi/ iáko po drábinie/ áby ná doł fchodzili. *GórnDworz* P5v (7); fpułzczałem fie w dom po promieniu miełięcznym krom obrázenia. *HistRzym* 92; A nákoniecz będye y w zyemi kopał/ y po drzewinie łáził/ áby iedno mógl [...] zámordowác ono co iedno widzą oczy iego. *RejPos* 247; *BielSat* N; *RejZwierc* 65v (3); Wieże też drzewiáne przytaczáli pod mury/ przy ktorych wieżách były mofty co ie wzwodżono powrozy ná mur/ po tych mościech bráli miáftá y Zamki *BielSpr* 61; Iefli murom álbo párkanom nie duffafz/ ołtháwiay ie wielkim drzewem pochyło/ [...] áby kula káżdá fzlá wzgorę fłozem po drzewie/ thák przeniefie mur *BielSpr* 64v (4); *BudBib* 3.Reg 6/8; żeby wodá wżędy równo fzlá/ po wżyfłkiéy Vpuście. *Strum* L3v; A zoftáwuy miáźfzłé kónce [*chrustu*] wedle potrzeby/ po ktorych wodá ná doł fpadowác ma. *Strum* M3v; mniemał áby niebo ná gorach leżáło/ y tám Pan Bog miełfzkał/ do ktoregoby po górach przyftęp był. *SkarŻyw* 331 (3); *NiemObr* 30; *KochFr* 89; Boć do tego kreftu [*tj. do herezji*] fzátan rzecz fwoię/ iáko po ftopniách/ prowadzi *ReszPrz* 8; *ReszList* 161 (2); *BielSjem* 36v; *ZawJeft* 35; Proiectura – Podftaweck poktorim zczieká woda przedafzek. *Calep* 857a (5); *GrabowSet* L2v; *WysKaz* 27; ták to iefł fmaczny ten *pinguis panis Chrifti* [*tj. nadanie dla Kościoła*], iz po iego choć káłku/ fwoiá wielka pártýká fnádniefy fie w gárdło iako po owcugu wemknie. *PowodPr* 50; że fie mkniefie nieborak vbogi Po fciánách y po murzech/ [...] Gdy go chuc do cudzego zebránia podżega. *KlonWor* 2 (2).

W charakterystycznych połączeniach: biegać (biegający) po [czym] (2), chadzać (chodzić, chodzenie, chodzący) (13), dostąpić, iść (wzgorę) (5), latać (latanie, latający) (4), (w)leźć (łazić) (11), mknąć się, prowadzić, przyść, (s)puszczać (spuścić) się (4), (w)schodzić (u- chodzić) (4), wejść (wnieść) (2), wemknąć się, wstąpić (zstąpić, (w)stępować, zstępować) (12), wyskoczyć (2), zejść; [z czasownikami oznaczającymi ruch cieczy:] chodzić po [czym], iść (3), spadować, spuścić, spływać, ściekać, po drabinie (drabin(k)ach) (15), drzew(in)ie (2), górach (3), krajce (3), moście (mostku) (8), murach, pieniądzech, powrozie (powrozach, powroziech) (14), promieniu, stopniach (13), ścianach, upuście, wieży, wschodzie ((z)schodzie) (11).

*Wyrażenie przyimkowe: »po stopniach (stopniu) [czego], drabinach« [w użyciach zleksykalizowanych, zazwyczaj odnoszących się do awansowania na wyższe stanowisko] = stopniowo, pokonując kolejne stopnie (szczeble, etapy) (7:1): KwiatKsiąż B2; Gradatim assequi honores, Po ftopniách doftąpić doftóyności/ To yeft potrofze co dáley to więcey nie wżifłtko zárázem. *Mącz* 147d; Inffuły mi fie chciáło y pirwfżego Roku. Lecz gdy mi po drábinách wfłępowác kazano/ Izem też niemogł wfłáwác ná Iutrzníá ták ráno. Bog was żegnay Kíza miła *Prot* Bv; *SkarJedn* 245; pierwey Klerykiem/ y potym po ftopniách kfłpanem zoftáł. *SkarŻyw* 471 (3); trzeba po ftopniu do fzczęfłcia *KlonFlis* E.*

α. *Wskazuje podporę, której czepiają się rośliny pnące (14) :* KAnia przędza wije fie po zielu y po lnie *FalZioł* I 28d; POwoy iefł ziele wijące fie po drzewie ktorego bliłko rofcie/ [...] miedzi ktorim chmiel iefł policzon bo fie też pniefie po drzewie *FalZioł* I 153c (4); *Hedera herba* [...], Ziele záwždy fie zieleniefy o fwey mocy ftác nie może/ ále po murzech po płociefch tyczách álbo co blyfżzego má pniefie precz ná wyfz w zgorę. *Mącz* 154a; Iugum, Szranki ná winnicach ná xtałł pokletnice álbo poklatu po ktorych fie wino pułzcza *Mącz* 177a; *Sequax materia*, *Hedere sequaces*, Latwie fie

po płociech y po drzewiech mknące. *Mącz* 384d (7); Iáko/ wijąc fyte po tyce/ Płodny krzak winnýe máćice/ Obfituie w flodkié groná *KochPs* 192; *KlonŻal Dv marg* (2).

W charakterystycznych połączeniach: mknący się po [czym] (2), piąć się (wzgorę) (2), puszczać (puszczający) się (3), wić (wijący) się (4); po drzewie (7), grobiech, murach (2), płociech (3), tyce (tyczach) (2), zielu.

β. *W terminologii gramatycznej (1)* : Et casus accidens nominis apud Grammaticos, Stopień álbo fzczebel/ po których imioná ftepują y odmieniayá fie. *Mącz* 329a.

e. *Wskazuje przestrzeń trójwymiarową, w której odbywa się ruch (51)* :

α) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między ziemią a niebem (30)* : Pátrzayże ná promienie/ gdy gmách przenikáią/ Iáko prochy s pioreczki po nich fie miefzáią. *RejWiz* 154; iż przy nim [*Bogu*] bédziefz lathał iáko Orzeł po obłokoch w rádościach fwoich *RejZwierc* 179; Skrzydłamy pląfzą po pod niebiu ptacy *KlonFlis* B4v.

Połączenie: »tam i sam po« (1): Bowiem one [*ptaki*] fą w wftawicznim ruchaniu, tam y fám po powietrzu fie miefzaiąc. *GlabGad* D5v.

W charakterystycznych połączeniach: broić się po [czym], bujać (2), grać, latać (11), nieść (nosić) [co] (2), mieszać się (2), motać się, pląsać, przyniesion, snować się, spuszczać się; po obłokach, podniebiu.

Wyrażenia przyimkowe: »po powietrzu (niebieskim) (a. obliczu, a. wysokości powietrza)« = *w przestrzeni między ziemią a niebem; in caelos, super facies expansionis caelorum PolAnt* (23); V was ludzie fkrzydłá máią/ A po powietrzu lataią. *BierEz* G2; *GlabGad* D5v; *LubPs* Bv; *KrowObr* 149; A myfl przedię od dułze po powietrzu lata. *RejWiz* 120v (8); Aves ex aere delabuntur, Spufzczayá fie po powietrzu. *Mącz* 180c; *RejAp* 175; Ano tez y Abákuk był przyniefion po powietrzu aż do Dánielá/ gdj był w iáfkini miedzy lwy poładzon. *RejPos* 135v (2); fokoleťá/ [...] fobie po wyfokości powietrza rofkofznie buiáią. *RejZwierc* 148; Y rzekł Bog: niech płodzą wody [...] ptáftwá lataiące nád ziemią: po powietrzu niebieskim. *BudBib Gen* 1/20 (3); Gdy więc pczóły zbuyności po powietrzu gráią/ O robotę/ o vle/ o miody niedbáią. *ModrzBaz* 126; Iáko gwałtowny wicher niezgoniony Proch po powietrzu niešie: ták y ony Anyoł niech pędzi. *KochPs* 48; *BielSen* 6; *PowodPr* 52.

»po wietrze (wiatru)« (3): A długoż tey flawy bédzie/ Póki dzwonik we dzwon gędzie/ Potym iáko po wiátru dym/ Gdzie poleci áni fám wzwiem. *RejZwierc* [233]; Czynią też Pufzkarze Smoki ognište [...] ktorzy látáią po wietrze/ dzierząc zá powroz *BielSpr* 74; Po wiátru látác byś fobie nie tułzył *KlonFlis* C2.

β) *Obiektem lokalizującym jest wnętrze ciała ludzkiego (10)* : Po wielkiey pracy kołácą fie po człowieku fny *BielKron* 80; dáleko mu [*człowiekowi*] to pilnieyfza/ áby wftawicźnie wędrował po głowie á po rozmyfle fwoim/ á rozładki fobyte w niey powoli rozmyflne czynił *RejZwierc* 21; Pátrząc ná cię wfzytkę władzą ftráciłém fwoię: Mowy niemam/ płomięń po mnie táiemny chodži *KochFr* 106; Nie łay przyacielowi obecnemu. (–) Cołz? ten Leniwiec mi fię plątał po gębie. (–) Byś go był Imieniem iegó wołál ozwałciby fię był. *CiekPotr* 70.

W charakterystycznych połączeniach: biegać po [czym], brzmieć, chodzić (4), kołatać się, plątać się, wędrować; po człowieku, gębie, głowie.

Połączenie: »po ... (i) tam i sam« (2): Ale gdi takowy flux to ieft, zcieczenie flegmy chodzi po członkach tam y łam, [...] to ieft część niemoci którą [...] lud poſpoliti franczą zowie *GlabGad* 12; *FalZioł* V 31v.

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszystkim) ciele« (4): Gdy też ciało pękatey nadyma łie [...] / á wiatry po ciele y tam y łam biegają z boku, do boku. To ieft znamię pewne choroby płodu *FalZioł* V 31v (3); Z łercą w żyły krew idzie / aż y po wſzytkim cieie. *SienLek* 16v.

»po członkach« (1): *GlabGad* 12 cf *Połączenie*.

γ) *Obiektem lokalizującym jest wnętrze cieczy* (11) : Trzecia piana na vrinie ieft / która łie wlecze przedługowato po vrinie *FalZioł* V 8v (2); *GlabGad* G5; Więc rzeká pyękna płynie [...] Rybki po niey byegają łápając robaczki *RejWiz* 65; Mocz w którym iakoby ropá pływa / [...] znamięnuie gnićie Nyrek y Pęchyrzá: á iefli po wſzytkim pływa / wſzytkiego ciała łkáženie znamięnuie. *SienLek* 27; á thák kiedy ié [*karpięta*] wybiją z mieyćá / tedy łye ták długo błákają po Sádzawce / aż pozdychają. *Strum* P.

Wyrażenia przyimkowe: »po morzu« (2): A ták łie tu wſzyfcy iako mizerne ryby goniemy po tym nędznym morzu burzliwego łwiátá tego. *RejPos* 331 (2).

»po wodzie« (3): małżowie, [...] gdy łie trą, tedy wodę łwoiemi łlinami po łlinią, iż łie po wodzie włoczy *FalZioł* IV 38c; mięło drobne [...] nie złtępuie na doł do żoładka, ale pływa albo po wirzchu albo w połrzodku iego iakoby po wodzie proch *GlabGad* H3v; *RejWiz* 176v.

B. *Informuje o (relatywnie) dużej rozległości przestrzeni objętej działaniem lub zajętej przez jakiś obiekt [w opozycji do tego znaczą przyimki NA i W, różniące się od PO tylko brakiem koniecznego elementu wielości obiektów i (lub) miejsc]* (2144) : kiedy go [*urzędnika*] Pan łpyta / Czému to vrodzay zły ná Folwárku [...]; Tedy vczyni wymówkę / w mokro łye śiało [...]; álbo iefli po Górze: Wiátry wywiály. *Strum* M; [*potok*] Srzod źiołek płynie po łące rozpięty. *GrabowSet* I3.

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (1): Animal amphibium, eyn tier das auff dem land vnd ym wałfer lebt Zwyrzę co pozyemy y wodzye żywye *Murm* 44.

a. *Oznacza, że coś się znajduje lub dzieje na zwartym wycinku płaszczyzny lub powierzchni czegoś (lokalizowany przedmiot materialny jest dwuwymiarowy, płaski lub ułożony poziomo względem podłoża albo też pokrywa powierzchnię równomierną (zwykle cienką) warstwą (ciecze, substancje sypkie itp.))* [*typ: ktoś, coś ściele się po ziemi*] (69) : GDym po trzy kroć wółzczeń łwoy z pilnością przelewał / włáła mi łie dziwna potwora / Iakoby wielka okrągła kula / na niey rak / po niey łis / pod nią wrząci kocieł *LudWieś* A4; źefmy byli łfli [...] do domu Bogá wielkiego / który buduią z kámieniá nie ćiołanego / y tramy zákładają po łćianach *Leop* 1.*Esdr* 5/8; Srebro żużeliłte pólone po tyglu (łą) wárgi podżarzające (zwáde) *BudBib* *Prov* 26/23.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszytek (2): á po wſzytkich łtopniach [*majestatu, tj. tronu*] było kofztowne bárzo kámienie włzelkiego rodzaju położono *HistAl* M7v; Abowiem iefłcze wody po włzey źiemi [*super faciem terrae*] były *BibRadz* *Gen* 8/9.

W charakterystycznych połączeniach: by(wa)ć po [czym] (5), *kłaść (kładący) się* (6), *nakrywać, namazować, piąć się, posiać* (2), *przyklepać, rozkorzenić, ślać się, ścielić się* (3), *zaślepić, zawinąć [co]; posłany po [czym], powleczony, rozpięty*.

Wyrażenia przyimkowe: »po (z)wi(e)rzchu (wierchu)« (15): Nie lepźfelz to niż lewek co go s chlebá zlepią/ Námiefzawłzy weń kliyu po wirzchu przyklepią. *RejWiz* 14v; Podobne ieft kroleństwo niebiełkie ku onemu człowiekowi/ kthory był poliał rolą fwoię dobrym nafieniem. [...] przyśfedł nieprzyaciel iego/ y poliał po wierzchu kąkołem [*seminavit zizania*] *Leop Matth* 13/25; gdy ią [*siekierę*] ledącym/ powirzchu záwinie/ Wnet w niey będye fzczyrbiná/ y w miękicy lipinie. *RejZwierz* 139; Superungo, Po wierzchu námázuyę. *Mącz* 503b; *RejPos* 52; A [*pczołki*] nábierawłzy miodu/ do onego plaftrziká nánořzą/ á nánořiwłzy potym nadobnie powirzchu zálepią. *RejZwierc* 16; A ieftechmy bárzo podobni ku onym řprochniałym řciánám/ ktore bywáią po wirzchu kęs owym cienkiem máłárfkim złotem powleczone *RejZwierc* 19v; Tákże teź nie kázdy zbor álbo kořcioł Krzeřciánłki/ chociaź fie być tym po zwierzchu miánuie/ kořciołem prawđziwym bywa znaydowan *WujJudConf* 130 (2); ři co fye Vniwerřáliřtámi zowią/ co po wierzchu o rzeczách coř tám/ przed prořtřzemi mówią *Oczko* A3; řimie meaty řiemné řą goręřłzé/ gdy řiemią po wierzchu zmářzła *Oczko* 9 (5); Supersterno – Powierchu nakriwam. *Calep* 1033a.

»po ziemi (a. obliczu ziemie)« = *na powierzchni (calej) ziemi; super faciem terrae PolAnt* (14): to ziele [*gruszczyczka*] [...] latorořł ma długą barzo/ po ziemi řię pnie *FalZioł* I 114a (8); Chamaecissus [...] Złota náć która fie po ziemi kładzie nie rořcie w zgóřę. *Mącz* 50d (2); *HistRzym* 8; gnoiem po obliczu ziemie będa *BudBib Ier* 16/4; Przed tym po řiemie řlác fie nie řromotá/ Co pánem ieft twęy řmierci y řywotá. *GórnTroas* 49 (2).

»po ziemi« = *na podłozde* (2): Teź dobrze odnowić řtare położenie po ziemi w gmachu/ to ieft řtare położenie wyrzucić á nowem położyć *FalZioł* V 62 (2).

α) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie* (22) : Kazał Ezáiałz przynieřć řigow/ y pomazał Ezechiałzá po twarzy/ y był zdrow. *BielKron* 89v; Niechay tá twarz nadobna iuź ták zówždy będye: A cęrá po nięy tákże iednořtáyna wřzędzie. *PudłFr* 67; Prořtowoře Krenides wárkocze řamopás Po rámionách puřciwłzy pláczą *KlonŻal* B.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): Po cieie řinóć od řtluczenia rozpáda. *FalZioł* řřb.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (3): [*kuřnierz*] Natrze kręta Wiewiorkę/ rzeczę Popielicá/ Kupi iáka niewiáłta [...] Nie trzebá iey bleywářfu/ dořyc go w kořzuchu/ Biála będye ná Licu/ biála y po brzuchu. *BielSat* C2; Daymy tedy tych wod owym nabářięy/ co máią řkorę po wierzchu plugáwą *Oczko* 14v; Cnoty pełno w pořtáwie/ po wierzchu wřtydliwęy *GořłCast* 30.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek (5): Iefłi na liczu řkora rozpięthá barwa po wřzythkim zořłthá albo zielona/ albo cřarna *FalZioł* V 13v. *Cf* »po (wszy(s)tkim) cieie«.

W charakterystycznych połączeniach: być po [czym] (3), *dotykane, mieć* (2), *obwinąć, pomazać, przepasany, zmoczyć, po brzuchu, po ramionach, po twarzy* (2).

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszy(s)tkim) cieie« (7): a tak po wřtytkiem iego cieie řwiętyym/ przed řobą ij ij [!] za řobą/ niebyło nanim mieřtza řádnęgo tzałęgo *OpecŻyw* [127]; *FalZioł* řřb; iz wřzytkie řmyřły człowiece w głowie řą zamknione. [...] řmakowanie w ięziku, dotikanie po wřzitkim cieie. *GlabGad* A5v; nátlucz řłazowego korzenia/ przyłóź go ná podeřzwy [...]/ bo tám teđy co gorřzy pot wychodři/ inřzy po cieie to lekářtwo wzbudzą. *SienLek* 136v (2); y to mówiác [!] P. Bog: řkárał Máryą trądem řzpetnym po wřzytkim cieie. *SkarŻyw* 483; *GórnTroas* 37.

»po sobie« = *na tułowiu* (1): [Struś] Pierze ma w ogonie wielkie y cudne/ ále po łobie miękkie. *BielKron* 271.

»po (z)wierzchu« = *desuper Vulg* (10): *Leop* 4.Reg 3/21; rozmáz ią [maść] ná chuftkę/ á thym nogę z ráną obwiń/ pothym vwofzczywłzy dobrze płotná obwiń po wierzchu by wodá niedofzłá. *SienLek* 179 (2); *WujJud* 167; Abowiem we wnątrz odrodza y odnawia y omywa nas Pan Bog przez Duchá s. á pozwierzchu tego wżyfłtkie⁸⁰ pieczęć y vpewnienie bierzemy w wodzie Krztu świętego. *WujJudConf* 167; [Cieplice pomóc mogł] nietylko wewnątrz vítá płócząc/ [...] ále y po wierzchu twarz/ [...] z króft/ [...] z grubości płci/ cudnie ochędożą. *Oczko* 14v (4); *GosłCast* 30.

β *Obiektem lokalizującym jest woda* (2): OSet [...] wilgotny ktori rofcieokoło [!] rzek y nad łamemi rzekami thak iż liście iego po wodzie fie łciele *FalZioł* I 147d; Vczyłem fie bárzo pilno/ znać to po poftáwie. (*did*) Echo. (-) Po ftáwie [prawdopodobnie aluzja do przysłowia, por. Ale co komu rzecze białągłowá/ Pifz iey ná wietrze/ y ná wodzie słowá *KochFr* 11]. *KlonŻal* E4.

γ *Obiektem lokalizującym jest niebo* (1) : [Bóg] dał znak [...] pokoiu [...] między łobą/ á człowiekiem Tęczę [...]/ ktora fie [...] po dzdzu połpolicie ná xtałt Duhi [tj. łuku] po wżyfłtkich obłokach vkázuie. *StryjKron* 6.

aa. *Z odcieniem: nad* (2) : y ciemność (byłá) po obliczu odchláni/ á duch Boży powiewał po obliczu wod [in *superficie abyssi*]. *BudBib Gen* 1/2; *CzechRozm* 128.

bb. *Z dodatkowym elementem znaczeniowym: w wielu miejscach* (4) : *BibRadz Mar* 11/8; A rozliczna pothym tłuczča ftáli odzyenie łwoie po drodze. *RejPos* 1v.

Wyrażenie przyimkowe: »po ziemi« (2): A po drogach wżędy trzęfie fie krew niewinnych Ablow czyrwieniącz fie po zyemi *RejZwierz* 186v; wyftáwiono reliquije ná ktore pátrząc ludzie w onych worách oltrych po źiemi padáiąc/ wołáli łercem bárźiey niż głólem *Mifericordia*, *Mifericordia ReszList* 160.

b. *Oznacza, że coś się znajduje lub dzieje w różnych (izolowanych) punktach przestrzeni (z odcieniem chaotyczności rozmieszczenia) [lokalizacja może się odbywać w obrębie tej samej przestrzeni (nazwa przestrzenna występuje w sg) lub w wielu przestrzeniach tego samego typu (nazwa przestrzenna występuje w pl)]* (2072) :

α. *Człon nadrzędny nie jest nazwą ruchu* (1222) :

αα. *O jednym obiekcie [użycia PO możliwe tylko w szczególnych warunkach]* (511) :

ααα. *Obiekt lokalizowany jest niematerialny (czynność, cecha abstrakcyjna, pojęcie, organizacja o określonym zasięgu terytorialnym itp., także nieantropomorfizowany Bóg jako istota wszechobecna)* (297) : *BierEz* Fv; s łtál się głód wielki po krajnie onyi [w onej krainie *WujNT*] *MurzNT Luc* 15/14; Ponyeważ [...] nye zgadzáyą łye známi/ to yełt z krzełciyańłtwem/ ktore po inych kráinách yełt *KromRozm III* E4v; [gdyby panowie starostowie swych powinności strzegli] nie byłoby takiej ludzkiej wszeteczności po drogach i w mieściech *Diar* 72; *LubPs* O; Krol gdy dekret wczyni po krolełtwie iákim/ [...] Iuż oná woła iego rozniefie fie wżędzye *RejWiz* 112v; Głos był łlyłłan po drogách/ płáčź/ y krzyk łynow łłráłłłkich *Leop Ier* 3/21; á imię iego niech nie będzie łłáwione po włicách [!]. *Leop Iob* 18/17; *BibRadz Ps* 144/14; potym było zówichrzenie po Hłłzpánłłkiey ziemi. *BielKron* 198v; Thedy mężoboycá wćiekl ná cmyntarz [...]. Y łtáło fie po mieście pytanie gdzie by był ten mężoboyca

HistRzym 85v (2); áni żaden wŕłyŕy głófu iego po vlicach *GrzegŚm* 65; *BudBib Job* 22/28; wiará prawdziwa/ ktorá był Bog y po cudzych kráinach y tu v nas w Sarmácii niedawno wzniecił/ [...] znouwu gásnie *BudNT przedm* a3v (2); *KochPs* 106; Nákoniec śmiercią tą iego drogą/ wŕytko fię z fundamentow kácerŕtwo w Medyolánŕkim páńŕtwie/ y we Włóŕkiej ziemi po innych mieyŕcách wykorzeniło. *SkarŻyw* 374; ták iż miáŕteczká zvbóżyli [...] piwá po wŕiách wárzeniem *GostGosp* 140; *WujNT Matth* 12/19; á to co ŕpráwiedliwego y dobręgo ielt/ áby po kroleŕtwie było záchowano *SarnStat* 48 (3); Táka teraz po wielkim brzmi pálacu mowá. *SzarzRyt* D3v.

Z nadrzędny m rzeczownikiem – nazwą obiektu lokalizowanego (13): W Tym Pálmie ielt zacne proroctwo/ o Kroleŕtwie Pána Kryŕtuŕowym po wŕytkim ŕwiecie. *LubPs* V2v (2); *KrowObr* 19v; Te Trádycye ktore wŕyŕtek po ŕwiecie Koŕcioł záchowuie *WujJud* 41 (2); vczynił go Arcybŕkupem Mogunckim/ y dozorcą wŕytkiego koŕciołá po rzeŕzy Niemieckey. *SkarŻyw* 518 (3); żaden nikiego koŕcioł po ŕwiecie/ iáko ten Rzymŕki ták cály nie był záchowany/ od wŕzelákiego plugáŕtwá kácerŕkiego. *ReszList* 191; Znouwu miáŕto zbuduiefz y zamek poŕtáwifz/ A ze ŕławą po ŕwiecie wŕytko to odpráwifz. *GórnTroas* 35; *WujNT* 608 (2); nápiŕálem dwie kŕiáŕecze [...]/ ktore to W.M. me^{mv} Mciwe^{mv} Pánu iáko człówiekowi po wŕzem ŕwiecie ŕławy wielkney y godney przypifuię y dedikuię *CzahTr* A3v.

Z nadrzędny m przymiotnikiem lub przysłówkiem (23): *BierEz* G3v; *RejJóz* K8v (2); *BibRadz* I 451a marg; *OrzRozm* A2; *BielKron* 410; zacnoŕ wáŕzá/ zacna będzie po wŕzey ziemi. *BudBib* 1.Mach 15/9; *CzechRozm* 104; Koŕcioł ielli Boży ielt/ ieden ielt/ nie w Koryńcie tylko/ ále po wŕytkim ŕwiecie muŕi być koŕcioł ieden. *SkarJedn* 37; *SkarŻyw* 92; Nie trzebá twému oycu o nagrodę proŕić. ŕławá głóŕna po ŕwiecie doŕyć to nagrody *GórnTroas* 25; Pánie [...] o iáko ielt dziwne imię twoie po wŕyŕtkim ŕwiecie. *LatHar* 53 (2); okowy moię w Chriŕtuŕie znáczne fię ŕtáły po wŕytkim pálacu *WujNT Philipp* 1/13 (4); A ná Séymikach [...] ma ŕie Rycérztwo rozmówić/ ielliŕeby iednáki po wŕzey Koronie korzec/ y iákowyby bydź miáł. *SarnStat* 280 (4); Bo lud gdy cię obaczy ŕercá mu przybędzie/ Záčzym ŕławá twa wielka po wŕzem ŕwiecie będzie. *CzahTr* F (2).

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek itp. (205): *KromRozm* I D4; *Diar* 57; Yakob ŕyná [lege: z syna] ŕwego Iozeffá myáł won głód á vciŕk który był po wŕytkim Egipcye/ wielką pomoc *GliczKsiáŕz* C5v; *Leop* 2.Par 31/20; *UstPraw* A2; á ŕtrách będzie po wŕzey Egipŕŕkiej ziemi. *BibRadz Ez* 30/13 (2); roŕkazał bym po wŕytkiej Prowincyey Polŕkiej/ poŕt y Letánie *OrzRozm* F2v; [Grekwie w Trojej] krzyk huk po wŕytkim mieŕcie vczynili *BielKron* 59v; ŕtey przyczyny był wielki ŕtrách po wŕytkich kráinách Tureckich *BielKron* 254v (10); *HistRzym* 77v; Coż rozumiefz gdy thák máłego ŕthworzenia Páńŕkyego ŕwiát peŕen/ [...] ielliŕe ŕam ŕtworzyciel [...] nie ielt peŕnieyŕzy po wŕzemu ŕwiátu y po wŕytkich ŕkrytoŕciách niebá y ziemie. *RejPos* 78v; *WujJud* 38 (2); Y będzie krzyk wielki po wŕzey ziemi Micráimŕskiej *BudBib Ex* 11/6; A toć fię zámykáło w onych liŕciech/ áby po wŕytkich kráinách był obwołány ten wyrok *BudBib Esth* 3/14 (5); *BiałKaz* H3v; *BudNT Act* 10/38[37]; Závždy twoiá czeŕć/ ŕławá/ niech trwa/ imię ŕlynie Po wŕytkiej Sarmácii poki ŕwiát nie zginie. *ModrzBazBud* π6v; *SkarJedn* 197; Tedy Krol obwołáł ná lud on Boży ŕrogi bárzo á nieŕlychany wyrok/ po wŕytkim kroleŕtwie *SkarŻyw* 478 (5); Tegoż roku ŕzoftegonalŕtego dnia Auguŕtá ŕtráfzliwe drżenie zięmie po wŕyŕtkiej Prufkiej zięmie było *StryjKron* 309 (2); *WujNT*

Act 9/31 (3); ná tym Séymie rofkazáliłmy iuż po wŷyftkiéy koronie poŷtanowić iednoŷtáyná wagę SarnStat 279 (6); GrabPospR N3; SkarKaz 40a. Cf Wyrażenia przyimkowe.

W przeciwstawieniach: »w (5), na ... po« [cf uwaga przy objaśnieniu **B.**] (6): WróbŻolt mm3v; flyfąc tę [...] flawę która nieiedno v iego miłóci mego lafkawego pana [...] na dworze y w Collegium flinie/ ale te(ż) po wŷiŷtkich okolicznych ziemiach SeklKat A3; [kościół] yeŷt nye w yednym myeŷcye [...]: ále po wŷiech zyemyach/ narodzyech/ yęzykoch/ łtanyech wŷiech wyekow zgromádzony KromRozm III D8v; SkarJedn 37; SkarŻyw 92; PowodPr 73.

W charakterystycznych połączeniach: być po [czym] (40), dŷiać się (4), mieć [co] (6), ŷłynąc (12), ŷtać się (12); będący po [czym], (o-, prze)powiadany (14), przyjęty (3), ŷławiony (2), ŷlyszan (2), zachowany, zalecany; po drogach (3), wŷytkiej dŷierzawie, wŷytkim Eipcie [w tekstach biblijnych] (2), inych (wŷytkich) krainach [jakich] (7), inych (wŷytkich) mieŷcach (3), wŷytkich mieŷciech, wŷytkim pańŷtwie, wŷytkiej Polŷce (3), ulicach (5), wŷzej (wŷytkiej) ziemi (eipŷkiej, ruŷkiej, pruŷkiej itp.) (15), wŷytkich (okolicznych) ziemiach (2); Kościół po [czym] (6), kroleŷtwo (2), ŷława (10); chwalebny po [czym], głoŷny, jeden (5), jednaki (4), przytomny, ŷławetny, ŷławny (5), ŷraszny, znaczny, znamienity.

Połączenia: »gdzie po« (1): pytamy/ co ŷie gdzie po ŷwiećie dŷieie PowodPr 73.

»indziej po« (1): Indziej po wŷyftkiem ŷwiećie/ niechay idŷie głowá zá głowę GórnRozm E3v.

»tu i owdzie po« (1): Wiárá Kátholicka nie tu y owdzie po káćiech/ iáko haeretycka: ále wŷędy po ŷwiećie/ [...] ieŷt rozłzerzona. WujNT 525.

»wŷędy (a. wŷędzie) (...) po« [szyk zmienny] (7): RejJóz K8v (2); LubPs T3; iŷ ŷie to dŷiało łzyroko y dłuŷo wŷędy po łzyrokoŷci tey nędzney á łzyrokiey ziemie. RejAp 127; gdyby była wŷędy łprawiedliwoŷć po łwiecie/ nigdyby mocy nie było potrzebá RejZwierc 43v; Táki chrzeŷt kłóŷow po górách wŷędzie/ Y po niŷinách obfitych będąie. KochPs 106 (2); Táki po ŷwiećie niechay wŷędzie Twoiá władza wieczna będąie. KochFr 98.

Wyrażenia przyimkowe: »po káćiech« = *potajemnie, w ukryciu* (2): Nie kryie ŷię po káćiech koŷcioł Kátholicki/ y w nim łowo Páná Chriŷtułowo: ále iáłno ŷwieći WujNT 139 (2).

»po káćiech« = *w mieŷcach ukrytych, mniej widocznych, trudniej doŷtępnych* (1): Złoto łrebro y w nocy po káćiech ŷie błyŷczy RejWiz 11v.

»po mieŷcach« = *w róŷnych mieŷcach, mieŷcami* (1): y będą trzęfienia (ziemie) pomieyfcách [per loca] BudNT Mar 13/8.

»po ŷtronach« = *w róŷnych (okolicznych) krajach* (2): RejJóz L6; Czytayŷe [...] ku iákiemu końcowi [ŷkaŷce Pospolitejrzeczy] przychodzili/ wŷák ŷie tho iuż y zá náłzey pámięci y po łtronach y v nas potrołŷe dŷiało. RejZwierc 38.

»po wŷytkich ŷtronach« = *w całym pańŷtwie, kraju* (1): bo mniemám zeHetman^{em} będąc wie po wŷytkich łtronach gdzie ŷię codzieie ActReg 27.

»po (wŷzem a. wŷy(s)tkim, a. wŷciornastkim) ŷwiećie (ŷwiatu) (a. po wŷzej (a. wŷytkiej) ŷzyrokoŷci, a. po wŷytkich ŷtronach ŷwiata); po wŷzej (a. wŷy(s)tkiej) ziemi (a. po wŷzelkiej okrágłóŷci a. wŷytkich granicach, a. wŷyŷtkiemu okręgu, a. ŷzyrokoŷci ziemie); po wŷzech ŷtronach, wŷzej ŷzyrokoŷci« = *in universa terra, in universo orbe terrarum PolAnt, Vulg; per universum orbem HistAl.; in omni terra, in toto a. universo mundo, in toto a. universo orbe, in universa habitata,*

in universam terram, per totam terram, super universam terram Vulg; super omnem terram PolAnt (139;28;1:1): *BierEz* G3v; ciemności Italy fie po wślytkiem świcie *OpecŻyw* 148v; *HistJóz* E2v; *WróbŻolt* 25/7 (3); BOze [...] ktorego łaska a rozliczne dobrodzieystwo: znami po wśfelkiew okragłosci ziemie *RejPs* 124v (2); *RejJóz* K8v (2); *HistAl* C7; będzie przepowiedana Euangeljã krolestwa po wzytkiem okrãgu ziemi *MurzNT Matth* 24/14; *KromRozm II* c2v (3); *KromRozm III* Ev (2); *BielKom* E; POciefzliwe proroctwo/ iãko łzyroce prawdã Ewanyeliewy ųwietey miãłã byc po wzytkich grãnicach zyemie ławnie opowiadana y rozniefionã *LubPs* E2v; Po wzyey łzyrokości głos Pãńki byl łzyłfan *LubPs* G4v (11); *KrowObr* 19v (4); A gdzyeżby on mogł wiedzyec po wciornaftkim ųwicie/ Co fie w tey zyemi dzyeie/ á co w tym powiecie. *RejWiz* 111v; Iż kto ųwowlonie zywie/ też ųwowlonie ginie/ A dawno tã przypowieść iuż po ųwicie łynie. *RejWiz* 175v (3); *Leop Gen* 41/54 (4); *BibRadz Gen* 11/1 (4); *OrzRozm* A2; Był płãcz po wzytkim ųwicie żãłuiãc wzyłcy tãkiego Monãrchy *BielKron* 126v; [*Chłopstwo ciãgnęło*] męczãc Bilkupy kãpłany powiadãiac/ ma byc wolność krześciãńka powżem ųwicie *BielKron* 202 (8); *RejAp* 127; sławã twã słynęłã po wżech łtronãch. *HistRzym* 77; *RejPos* 6 (2); Málãchialz [...] dawno przepowiedziãł: Ze po wzytkim ųwicie y nã kãżdym mieųcu miãłã byc ofiarowãna tã ofiarã *BialKat* 351 (3); á zwłãzczã w ty czãły zãmieszãne/ ktore fie mãło nie po wżem ųwicie y w nãłzey też Polfzczne poczęųci poiawiãiã *RejZwierc* [28³] (2); Rzymiãnie [...] łtrãcã łlawę ųwoię ktorã mieli po wżem ųwicie zãwždy *BielSpr* 39 (2); Ze to nie iest Koųcioł [...] Powżzechny/ to iest/ nie iest po wzytkim ųwicie rozłzerzony/ ãle pokãtny/ to iest/ ktory fie w kãcie gdzie zãczãł/ y niedawno powłtał/ á nie zãwłze/ ãni po wzytkich łtronãch ųwiãtã byl. *WujJud* 132 (14); *WujJudConf* 49v (2); *RejPosRozpr* cv; *BudBib Ex* 11/6 (5); Bo ten ięzyk [*grecki*] nã on czãs mãło nie po wzyey ziemi pãnowãł *BudNT przedm* c3v; *CzechRozm* 104; Acz łlawã o twym męłtwie po wżem ųwiãtu łynie/ Ale cie o rozumie tãka druga minie. *PaprPan* Ff2v (2); Po wzytkim ųwicie iãko iednã wiãrã/ tãk też y ieden ięzyk mamy. *SkarJedn* 362 (9); Niech po ųwicie pełno wżędzie Iego [*Boga*] zacnã chwały będzie. *KochPs* 94 (3); *SkarŻyw* 270 marg (7); *NiemObr* 90; *KochFr* 98; to iest powżzechna/ Apołtolfka nãukã. Bo z Apołtolfkich vłt wyłzłã: przez vłtã y piãnie ich namiełtnikow iest nam do rãk podãna po ųwicie *ReszPrz* 33 (7); *ReszList* 191; *WisznTr* 9; Rãcz dãc wolność prawdzie wżedy po wżem ųwicie *ArtKanc* K14 (4); *GórnRozm* E3v (2); *GórnTroas* 25 (2); *LatHar* 53 (7); Wierłz y po ziemi pãtny/ wierłz y w niebie w wãdze *RybGęųli* D3v; gdy byl wielki głod po wzytkiewy ziemi *WujNT Luc* 4/25 (24); *PowodPr* 73; *SkarKaz* 41 a (7); *CzahTr* C2v (4); á po wielkim ųwicie iest łzyłzny głos/ y wżom wżelkim. *SzarzRyt* A3.

α) *Obiektem lokalizujãcym jest ciało ludzkie lub jego częųc* (7) : łamanie po kołciach *FalZioł* II 9c; Też gdy proch iey [*żywicy*] będzie pity [...] bolełc po kołciach [...] oddalã á vłmierza. *FalZioł* III 31b (5).

Połączenie: »gdziekolwiek po« (1): Niekthorym ludziom pierzchnie łkorã nã płci: á wżãkze gdy fyw nã twarzy/ ãlbo gdzie kolwiek po nãgich członkoch dzyeie/ tedy łãmo opierzchnie *SienLek* 48v.

W połączeniu z zaimkiem uogólniajãcym: *wszen (1); *PaxLiz* C3v cf *Wyrażenie*.

Wyrażenie: »po wszem cieie« (1): Tam vciechã ozdoba/ y niezłiczna rołkołz/ Zdięłã mnie po wżem cieie/ vlyłzawłzy ten głos. *PaxLiz* C3v.

β) *Obiektem lokalizującym jest tekst (4)* : Toć ták y owák mowi X.K. po długich wywodách y rozwodách fwyh/ á wżytko [...] niłzcząc iedynego człowieká Chriřtuřá *CzechEp* 148.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszytek (2): Troycey ř. nieodmienny był káznodzieiá: co po wżytkich księgach fwyh řwiadczy *SkarŻyw* 320 (2).

Z nadrzędnym przysłówkiem (1): Iřz kořcioř Rzymřki ieřt głowá wżytkich kořciořow [...]: tego peřno po wżytkich liřtách iego. *SkarŻyw* 321.

Połączenie: »wszędzie po« (1): á wřzędzie po innych księgách y modlitwách ich/ niechay řię to iáko prawdá wyznawa iřz Duch S. pochodzi y od řyná. *SkarJedn* 297.

γ) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka (m. in. wyznaniowa, teř zinstytucjonalizowana) (39)* : A będzie řie modliř Aaron [...] y będzie vbřagař gniew nád nim/ po narodziech wářfych. *Leop Ex* 30/10; cze^{mv} w tym mieřcie nie mářz ták wielkiey kupi o iákiey byřo řlychác po wżytkiey Afryce y krzeřcijáńřtuie [!] *BielKron* 457.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (1): A byřa tho rzecz iářna y řławna po wżytkim řydořtwie *RejPos* 287v.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (33): *BierRaj* 18v; *KromRozm I F3*; Origenes Adámántius [...] tákyey powagi y zacnořci byř po wřřem krzeřcijáńřtwye/ iř fye wyelcy á mądry ludřye [...] knyemu gářněři *KromRozm II q (3)*; *KromRozm III E4 (3)*; *Leop Num* 1/46; Przeto po wřřech narodziych cyebye [*Boga*] wyznawamy *LubPs S3 (5)*; á tám krzyk y řpiewánie po wżytkim wořřku wřzczęřo řie *BielKron* 307v (4); Euřtáchiuř [...] poznař ze to iego řynowie byli [...]. A dla tego tho poznáńia y zwycięřtwá byřo weře wielkie po wżytkim zařtěpie ie^{řo}. *HistRzym* 132; *RejPos* 287v; Azařz nie řłuřzniey wierzyć wykřádom onych ludři řwiętych Duchá ř. peřnych/ ktorych y řywot řwiętořliwy y známienita náuká po wżytkim Kořćiele Powřzechnym řłynie *WujJud* 33; Co [*przeřladowanie heretykřw*] řię nawięcey po inřzych zácęřo od řrogiego řzkodniká Papięřá Innocencyuřá trzećiego *CzechEp* 42; Bo to przykazánie ieřt wieczne po narodziech wářzych *WerGořc* 258; *ArtKanc* P17; *LatHar* 688; Wy wiećie ktore řię řřtářo řłowo po wżytkim řydořtwie [*per universam Iudaeam*] *WujNT Act* 10/37; Pořłářimy teřz z nim brátá ktorego chwařá ieřt w Ewáńgeliey po wżytkich kořćiořách *WujNT 2.Cor* 8/18 (4); *SkarKaz* 382b (2); Tákie ieřt po wżyřřtkim Chreřćiáńřtwie práwo. *SkarKazSej* 681a (2).

W przeciwstawieniu: »w ... po« [cf uwaga przy objařnieniu B.] (1): Aryuřowá řektá [...] wřyęřá byřa moc nye tylko w Egipćye/ Syři/ Grecyi/ Lombárdyey/ Fráńcyey/ we Włoffech/ Hiřpáńiey/ ále po wřřyřřtkim yákmyarz krzeřcijáńřtwye *KromRozm III E3*.

W charakterystycznych połączeniach: po wszy(s)řtkich (wszech) familijach, řęzykoch, (wszyřkiego řwiata) kořćiořach (2), krzeřćijańřtwie (10), narodziech (narodoch) (10), wořřku, zařtěpie, řydořtwie; być po [czym] (5), czytać [co], dзиаć się, postawić [= ustanowić] [co], przepowiadany, przyřjęty, řlychác [o czym], řłynąc (2), trwać, ufundowany, wszzczác się (zaczác się) (2), wyznawać [kogo].

Połączenie: »po ... wszzędzie« (1): Myři řercá yego po wřřyřřtkich narodziych trwa wřřędzye. *LubPs I.*

βββ. *Obiekt lokalizowany jest materialny (214)* :

1) *Substancja pozbawiona stařego wyrařnego kształtu (zwykle sypka lub cieřła) albo coř, czego kształt jest nieistotny i co występuje w duřej liczbie (np. popiřř, woda, trawa) (23)* : Teřz to ziele wypadza z

domu iadowite robaki [...] albo pok ropienie podomu wodą w ktorey bedzie wrziało. *FalZioł* I 2b; Też ten dom wktorem mieżkałz niechay będzie daleko od kierchowow, [...] od mydlarzow/ ktorzy po powietrzu smrod czynią *FalZioł* V 62; Ciemność od wchodu łożną ziemię pokrywają/ A mgłą łożną po gorach też sie podnażają. *RejWiz* 176; wszystko zboże pod Pharaonową mocą/ niechay chowają wżpichlerzach po mieściech *Leop Gen* 41/35; Należy [...] widzieli [...] gory po ktorzych też złoty piasek był *BielKron* 442; Iulus, Lanugo pomorum et arborum, Mech który sie po drzewiech pużcza *Mącz* 177c; Pollis, [...] mąka która sie we młyniech po ściánách zawięza. *Mącz* 308c; *RejZwierc* 79v (2); Pánu ná [...] cythárech graycie. Który [...] ziemię dżdżem chłodzi/ trawę buyną po górách wyłokich rodzi. *KochPs* 213; A łożko Titan złoty woz wytaczał z Morzá/ A łożeczna po gorách świeciła sie zorzá/ [...] Ano Tureckie wojłká idą *StryjKron* 602; PAttrzay iáko śnieg po górách sie bieli *KochPieś* 15.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (11): á była tam ziemiá [= podłoga] położona po wszystkim páłacu z rozmaitego kámienia kósztownego á bárzo iálnego. *HistAl* F8v; Wsżytek proch ziemię/ obrocił sie we wśy po wśytkiej ziemi Egiptłkiej. *Leop Ex* 8/17 (2); Totis aedibus tenebrae, Po wśytkim domu ciemności. *Mącz* [460]a; y była krew po wśytkiej ziemi Micráimłkiej *BudBib Ex* 7/21 (2); *SkarJedn* 248. Cf Wyrażenie przyimkowe.

W charakterystycznych połączeniach: bielić się po [czym], świecić się; po drogach, gorach (5), wszystkich granicach [jakich].

Wyrażenie przyimkowe: »po wszystkim świecie; po wszej (a. wśytkiej) ziemi« = *per universum orbem HistAl, omni terra PolAnt* (2;2): *HistAl* A6v; Iesli mi też iesztze chceż vkázác/ ono drzewo/ [...] ktore maćie [...] na Gorze/ w Lublinie/ y ná inśzych mieyścach po wszystkim świecie *KrowObr* 239; Ná ten czás iuż práwie nie było co iesć po wśytkiej ziemi *BibRadz Gen* 47/13; po wśzey ziemi/ dżdża w ten czás nie było *HistHel* Bv.

a) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie (1) :* po Iágodach/ bárwickę świeżuchną/ Także ná wárgi w pużczác *PaxLiz* D2v.

2) *Przedmiot o wyrazistym stałym kształcie (np. dom) lub istota żywa (zwierzę, człowiek, także Bóg i inne istoty nadprzyrodzone ujęte antropomorficznie) [użycia PO możliwe tylko w poniższych warunkach] (189) :*

a) *W konstrukcjach z orzeczeniem zaprzeczonym (zwłaszcza: nie było itp., nie masz), gdy wskazuje się obszar, na którym brak danego obiektu (8) :* iż niemáż żadnego człowieká ani bydłęcia w mieściech Iudłkich po vlicách Ieruzálem *BibRadz Ier* 33/10; PIwá Wrocławłkiého/ áby żaden [...] po wśiach łożynkowác nie śmiał *SarnStat* 284.

Wyrażenie przyimkowe: »po wszystkim świecie (światu); po wszej (a. wśytkiej) ziemi« (6): *March*¹ A3; *March*³ T8v; Gdyż w chwale twej po wśley zyemi tobie równia nie máż *LubPs* Y6v; Nie było nigdy po wszystkim świecie takie miłteme dzyeło w páłacoch krolewłkich/ iáko v Sálomoná. *BielKron* 78; á po wszystkim świátu nie iest ten ieden gmách ktoregoby [słońce] nie oświeciło *RejPos* 78; *SkarJedn* 102.

b) *W konstrukcjach twierdzących (181) :*

aa) *Oddziaływanie obiektu sięga daleko poza miejsce jego ulokowania (władza, sława, przekazywanie informacji, wiedza o nim itp.)* (59) : tamże też miełkzał Metropolit á nawyŕszy biłkup Rułki, [...] pocżawłzi od Dunaią po ziemi Multanłkiej Wałafłkiej/ Rułki/ Mołkiewłskiej rozkazuiący *MiechGlab* 5; á zaż by ty to chwalił/ gdy by Stároftá Przemyłki [...] dał [...] wywołać/ że on nád żadnym złodzieiem ani zboycą/ Iurisdictiony łwey Stárołciy po Przemyłkiy ziemi łciągáć niebédzie do czterech lat? *OrzRozm* I3v; Tjmię wławił po Egipcie Epiphániusz *SkarŻyw* 454; Pišac donas ze Pomorowie [*lege: po Morawie*] y po Słasku, Cesarz lud zbiera [*tj. wydał rozkaz, aby zbierać*] *ActReg* 185.

Z nadrzędnyu rzeczownikiem – nazwą osoby (też Boga), której oddziaływanie rozciąga się na duży obszar (4): *KrowObr* 16v; Przetoż nie pochwalamy náuki Księżey Rzymłkiej/ ktorzy łwego Papięża wczynili y połtánowali głową Kołciola Powłzechnego/ y Biłkupem Powłzechnym po włzyłtkim łwiecie *WujJudConf* 123; Bo Iehowá przewyłoki (y) łtráłzny/ krol wielki po włzey ziemi. *BudBib Ps* 46/2[3]; Po zmartwywłtaniu Syná Bożego Philip łwięty z innemi Apołtoły [...] przyiał Duchá S. y zołtał łwiádkiem wielkim prawdy iego po włzyłtkim łwiecie. *SkarŻyw* 385.

Z nadrzędnyu przymiotnikiem (lub zleksykalizowanym imiesłowem przymiotnikowym biernym) (18): Támciem młodzi ludzie bywiaią Ktorzy łie ku náuce zieżdżaia: Do Xántá mędrca wáznego/ Po włzey Grecyey łławnego. *BierEz* Bv (2); *KlerPow* 2; KVoń ielt zwierzę połpolite po włzem łwiecie znaioime *FalZioł* IV 10a; GAllenus lekarz po włzitkim łwiecie znamienity. *BielŻyw* 139; Gdyżeł ty ielt nawyłszy Pan/ po włzyłtkiemy zyiemi łrogi *LubPs* V6; Papięża [...] ná tym Koncylium Florenckim połthánowiono być po włzyłtkim łwiecie przełozonym Biłkupem *KrowObr* 18v; Iulinum Miáłtecżko/ niegdý po włzyłtkiemy Europie łławęłhne łkłády kupieckimi *BielKron* 291; Bo ielłi łłońce chočia oddalone ielt od nas/ ná niebie ielt/ iednák po włzyłtkim łwiecie ielt łkutkiem y zupełnołcią łwoia przyłtomne. *WujJudConf* 177; *BudBib* 1.Par 22/5; *SkarŻyw* 29; *StryjKron* 135; *ArtKanc* E20; Pan niepołpolity: Pan po włzem łwiecie łławą znakomity. *GrochKal* 19; *GórnTroas* 14 (2); *KochCzJan* A2; kłáde tu Orthográphią oného po włzyłtkiemy Europie záwołánego Ianá Kochánowłkięgo *JanNKar* D3v.

~ *W charakterystycznych połączeniach: przełozony po [czym], sławny* (10), *sławetny* (2), *srogi, zawołany, znajomy, znakomity, znamienity; po wszech ziemiach.* ~

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (53): Konłtántyn Cefarz krzełciyáńłki łrogo rołkazał/ po włłzyłtkim páńłtwy łwoim/ áby kácerłkye kłyęgi popalono *KromRozm* I N2v; *KromRozm* III O6; *BibRadz* 1.*Mach* 1/54; rozgniewawłzy łie ná Papięża/ zá powiedział powłzyłtkiem Krolełthwie/ áby żadnych pieniędzy álbo łkárbow do Rzymá nienołzono. *BielKron* 236 (2); *RejPos* 20v; A panował [*Hoga król*] ná gorze Chermonie/ y w Salchy/ y po włzem Báłzanie *BudBib* Ios 12/5 (3); *SkarŻyw* 518; *JanNKar* D3v. Cf »po wšzem łwiecie«.

W charakterystycznych połączeniach: panować po [czym] (3), *rozkaz(ow)ać (rozkazujący)* (7), *rządzić* (3), *władać* (2), *wziąć opanowanie; (o-, w)slawić (się) (wslawiony) po [czym]* (9), *zapowiedzieć, załwiecić; po wszyłtkim królestwie, pańłtwie* (3).

Wyrażenia przyimkowe: »po kończynach ziemię« (1): iż Bog pánuie w Iáłkobie/ y po kończynach ziemię [*usque od fines terrae*]. *BibRadz* Ps 58/14.

»po różnych miejscach świata tego« (1): [biblijny Józef] po różnych miejscach świata tego, [...] od ludzi wielkich wmiłowany, wglaskany był y iest aż dotąd. *GosłCast* 3.

»po (wszem a. wszy(s)tkim, a. szerokim) świecie (a. wszystkich granicach świata); po wszej ziemi (a. wszystkich granicach ziemi)« (32;5): *BierEz* F2; *KlerPow* 2; *FalZioł* IV 10a; *BielŻyw* 139 (2); *WróbŻołt* 58/14; W ten czas wzwyedzą iż tu Bog Iáakobow pánuye/ A po wślytkich gránicach zyemye rofkázuye. *LubPs* O4v (4); Poftánawiamy [...] Rzymfkiego nawyłfíze⁸⁰ Bifkupá/ po wślytkim świecie mieć przełożénftwo *KrowObr* 16v (7); *WujJudConf* 123; *BudBib Ps* 46/2[3]; będę ławil po wżey ziemi Spráwy páńfkie rymy fwemi. *KochPs* 178 (2); *SkarŻyw* 29 (5); *MWilcHist* B2v; *StryKron* 135 (2); *ArtKanc* B12 (2); *GrochKal* 19; *GórnTroas* 14 (2); *KochCz* A2; *LatHar* 550; Ztądże gwiazdę [Pan] vkazał ná niebie wyłokim/ Aby tu zaświéćilá po świecie fzérokim *SiebRozmysł* F4v.

α) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka* (2) :

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: wszytek (2): Bifkup Rzymfki [...] ktory táki rząd czynil po wślytkim Chrześciánftwie [!] do zgody kupiác/ a nie połufzne y niezgodne/ karząc. *SkarJedn* 125; *KochEpit* A3v.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (1): Przybył dziádowi twému dziad po matce drugi [...]/ iáko w Krzesćiánftwie/ Ták y po wślytkim ławny Tarnowfki pohánftwie. *KochEpit* A3v.

bb) *Kontekst sugeruje (a niekiedy wyraża wprost) przemieszczanie się obiektu, choć człon nadrzędny nie jest nazwą ruchu* (127) : Wilk wżrzawfzy oflá chromego/ Po łące się páłącego: Prędko k niemu iest przybieżał *BierEz* L2v; ten potich miefczach rofyezdzał y potich wrocziłczach granycze kladł *LibLeg* 10/72; Drugi też z kiyem wendruie Kury po wżiách popifuié *RejRozpr* F3; suknye czapki flonyny zelyaza v wozow kądifzyákolwyek dorwacz mogł kradal po wślych *LibMal* 1546/121 (2); *RejKup* cc7v; vczyłes po vlicách nálych *MurzNT Luc* 13/26; *BielKom* G2; Sítałem fie [...] práwie iák nocny Lelek po pułtkach fie kryiácy *LubPs* X3v; TRefiło fie goráco/ [...] Ze fie łońce nadobnie po górach błýfkáło/ A práwie fie powietrze wślytko rozgorzáło. *RejWiz* 142v; Myłli łobie co to iest/ iż tákich [jabłuszek] nie widał/ A to po dziwnych łádyzech dofyc pirwey bywał. *RejWiz* 177 (4); z Gáddy zbiegli do Dawidá/ gdy fie chował po pułczzey *Leop* 1.Par 12/8 (2); Szpak świrkocąc po polu/ iedno trawkę fkubye *RejZwierz* 127 (2); *BielKron* 66v (3); Demergit caput cornix per littora, Wroná fie kápie po brzegách *Mącz* 218c (2); wiefká dzieweczka [...] zbieráiąc połpołu s fioftrą śwá po polu ziołá/ [...] wełzá do domku chłóplkiego *GórnDworz* Bbv; iż cie [Bóg] iefzcze fzuka łam iáko owce łtraconey/ po głuchym á po obłędliwym lefie światá tego *RejPos* 167v (7); Coż czyniłz buyny łokole/ dawnoł bił miłtrzá ná łzkole/ Po łtodole z nim łzymuiác/ Cepem łztuki wypráwuiać. *RejZwierz* [233] (4); *BudBib Ier* 11/6 (2); iłz ten Ekwicyulz/ ładnego łwięcienia káplánfkiego nie máiać/ po miáłteczkach y wśiách náuczál/ y kazał *SkarŻyw* 211; Drugdy fie po ćierzniu y pokrzywách trapił/ y ćiało młode kroćil. *SkarŻyw* 575 (9); *NiemObr* 86; O zacny Rádziwile/ [...] po Helikonie Kwiateczki wonné łczypię ná twé głádkie łkronie. *KochEpit* A2; *KochFr* 77 (2); *Echo* też zá tobá chodząc zá wieczorney rofy/ Zbieráłá po dźwięcnyim lešie rołpułzczone głófy. Nárciłłowi fie łwoiemu po dolnych łwierzýncách Zálecalá piešniá twoiá/ po kiściáłtych trćińcach. *KlonŻal* B2v; *ReszPrz* 10; ten łláchćić [...] podpiwzy łobie/ po mieście broil. *WerGość* 223; *KochPieś* 13; MÓwiłz o mnie po kárczmach/ iż złé wiefze czynię *PudłFr* 34; Drugi [syn] ná Mnichy przydźie/ y w łzárey

kápicy Włócząc fie/ chlebá będzie żebrał po vlicy. *BielRozm* 5; *GrabowSet* G2; *WujNT Act* 20/20; Ciągnąc ná woynę, żaden po wsiách nie ma łtawác, ieno polem. *SarnStat* 432; iáko Tygris/ gdy ósierocona/ Sczeniát łzuka/ po knieiach leśnych rospalona. Równie oná tak idzie *GosłCast* 60; Iac teraz wltawicznie po polach fie báwił/ Sieiąc *PaxLiz* Bv; Co w kazánie potrząła po kościele owym Ná kiiu zówieszonym Workiem Iudałzowym. *KlonWor* 48 (4).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): vczynił go káznodzięią Chryftułowym po wżytkiej ziemi Niemieckiej. *SkarŻyw* 517.

W przeciwstawieniu: »w ... po« [cf uwaga przy objaśnieniu **B.**]: musisz go [oka] w Rzymie/ w Athenach/ w Hierozolymie/ y indzie po świecie myślá buiáiąc/ łzukać *OrzQuin* F.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek, wszelki (21): a thom rofkazał themv sluzebnikowi memv po wltkich thich zamkoch [...] thego sye wltkiego dobrze dowiadowacz *LibLeg* 10/61; *Leop Os* 9/8; Tullius żáłował fie tey lekkości po wżytkich mieścich Wólkich *BielKron* 109; *BudBib Os* 9/8; *BudNT Act* 26/11; że ieden zákupuie iáki towar po wżytkiem Páństwie/ áby łam przedawał *ModrzBaz* 34; *SkarŻyw* 391 (2); [Bog] Dałci zá przyłtawá y łtrożá Anyoła S. który cię po wżelkich drogách łtrzeże y broni *LatHar* 673 (4); łłyłżycie/ że nie tylko w Ephezie/ ále máło nie po wżytkiej Azyey [paene totius Asiae]/ ten Páweł námawiáiąc odwrócił [tj. nawrócił] wielką rzefszá *WujNT Act* 19/26; idę do Ieruzálem: niewiedzác co łię tám zemną dżiac będzie: iedno że Duch święty po wżytkich mieścich świadczy mi *WujNT Act* 20/23 (5). Cf »po wszytkich kącich«, »po (wszytkim) świecie«.

W charakterystycznych połączeniach: być po [czym] (2), bywać (2), chronić się, kazać [= głosić kazania], kryć się (7), opowiedać (2), paść (się) (3), szukać (31), (na)uczyć (nauczać) (7), zbierać (4); po bagniech, borze (2), domiech (2), gorach (10), karczmach, lesie (5), polu (4), pustkach, sadziech, szelinie (2), wsiach (6), (wszytkiej) ziemi ([jakiej]) (5).

Połączenie: »to tam, to sam po« (1): otho go łzukay to tám to łám po łwiátu *RejPos* 261.

Wyrażenia przyimkowe: »po kącich« (1): [świnia] coby zyeść po kącich krzákáiąc mácálá *RejWiz* 28.

»po kącich« = w sektach (1): iż prawdy Chriftułowey żaden łzukać nie ma po kącich y zborách kácerłkich *WujNT* 842.

»po wszytkich kącich (kątoch) [czego a. jakich]« = wszędzie (2): Byś świeczką po wżytkich kątach Polłkich czwartey rzeczy w tym rzędzie łzukał/ tedy iey nie naydziełz *OrzRozm* D4; [szatan] ma wyniść z oney iáłkiniey swoiey/ áby zwodził ludzi po wżytkich kącich łwiátá tego *RejAp* 169v.

»po ([jakich]) krainach ([jakiej] krainie), [jakich] miejscach, stronach« (3:3:1): *RejPos* 132v (4); bo połzedł łzukać [...] Páwła/ który łię po inych łtronách ztymże kazánim S. Ewánieliey báwił *SkarŻyw* 536; tym ktorzy łą w Dámáłzku y w Ieruzálem/ y po wżytkiej krainie Iudłkiej [in omnem regionem Iudeae]/ y Pogánom opowiedálem áby pokutowáli *WujNT Act* 26/20 (2).

»po cudzych stronach« = w obcych krajach (1): tak wiłzedlem bil sswoyey zyemie atakem bil po czudzich łtronach *LibLeg* 11/47.

»po (wszytkim) świecie (łwiátu)« (14): áby [...] złęgo piwá po łwiátu nie wárzył. *RejWiz* 79v (2); [Ewangelię] też y Bárnábás po łwiecie kazał y náuczał *BielKron* 144 (2); *OrzQuin* F; *RejPos* 180v (3);

Ták fye vmykam ták fye kriję po świećie/ Iáko konik/ czuiąc chrzęt blifkich nóg lećie. *KochPs* 169; *SkarŻyw* 309 *marg*; [szatan] chce łobie drzwi otworzyć/ iákoby krew chrześciánńką przelewał/ y morderftwá po świećie czynił. *ReszPrz* 63; *WujNT* 323; *SkarKaz* 122b; Anibych go [męža] iuz dáley po fwiecie łzukáła. *PudłDydo* A3v.

»po ziemi« = *na powierzchni ziemi* (2): Po źiemi łkorupy zbierał *BierEz* Q3; *SiebRozmyśl* C4.

α) *Obiektem lokalizującym jest tekst* (6) : iż z wielkim kofztem y gárdłowánim/ y po Szwánczárach [tj. u autorów szwajcarskich] nieprawdy łzukáfz. *OrzList* b3; A ták tuć podał miłościwą drogę ten twoy dobrotliwy Pan/ ábyś fie pytał po zakonie/ po Moizefzu/ po Prorocech y po Dawidzie á po Pálmiech iego. *RejPos* 116v.

β) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka* (5) : Iudyth [...] Przełzá bełpiecznie przez woýfko do miáftá/ bo przed tym woźny wołáł po woýfku pod gárdłem/ áby wolno byłá od káżdego záchowaná. *BielKron* 114 (3).

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszystek (2): *Leop Luc* 23/5; liłt [...]/ Ktory po włyfłtkim woýfće głośno obwiełzczono. *CzahTr* Gv.

γ) *Obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny* (3) : poSeimikach co czynił on wie *ActReg* 89; nigdy nie bywáła Po Seymách, y po ziązdach *CiekPotr* 30.

δ) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między niebem a ziemią* (1) : Alechmy biegáli łzukáiąc wípomożenia [...] y tu ná fwiecie/ y po powietrzu/ y po rozmaitych mieyfcach *RejPos* 132v.

ε) *Obiektem lokalizującym jest niebo* (1) : A fnadz przydzie w krotkieu chwili Poruczywłzy Bogu ciebie Szukać lina y po niebie *RejJóz* B7v.

ββ. *O wielu obiektach lokalizowanych (tu dołączono też nazwy zbiorowe i gatunkowe: Turczy n królik, koń etc.) [natura obiektów nie wpływa na użycie PO, nie wprowadzono więc takich szczegółowych rozróżnień, jak w αα.]* (701) : Spiewáły [kobyłki] lećie po łące/ Gdy było łłońce gorące. *BierEz* Mv (3); KRolik [...] w ziemnych iamach fie <chowa po polu.> *FalZioł* IV 9b; iż w onych krainach [...] leńnych owocow niewiele widać, iako łą iabłka/ grufzki, ktore po polach albo w lefieh v nas roftą. *MiechGlab* *4; Ci włytyci łą Słowiane [!] y Wandalowie po krolełthwach łzyrokich miełzkáiąci. *MiechGlab* 52; A Thatharzy Przekopci od tego czału iako on wyłep poliedli po polu miełzkáią według łwego zwyczáiu *MiechGlab* 72 (13); po dvnayv na ołtrowiech wyeze moczne porobyly *LibLeg* 10/146v; po tich ziemiach pasyemi ktore przilvlchayá kv voyewodztwv valáłkiemv *LibLeg* 11/20 (3); ptałzkowie po gáłáfkách/ záwiełłáią nádniemi zrádołcią gniazdá łwoie. *RejPs* 152; *RejRozpr* K2v; Bo náłzy podgorzanie w noci Bożego narodzenia widzieli po lefieh mnołtwo żagwie na drzewie pałaiącey *LudWieł* B; Niech po inłzych krolełtwiech zboża zakupuiá *RejJóz* K8v; wiznal ze Marłchalek iego thowarzilchem był przy kradziezi [...] kthora czynieli powłziach *LibMal* 1548/140v (3); *RejKup* g7v (2); I roskázáwłzy rzéłzám skláść się po tráwie i wźiáwłzy pięcioro chleba i dwie rybie/ [...] błogosławił *MurzNT Matth* 14/19; *KromRozm III* H8 (2); *Diar* 80; ten obyczáy był/ że dzieći nye w domach/ ále po polach myędzy zyelłki łypyáły *GliczKsiąż* E5; ktorzy w łzkołach áłbo w kolegiach myęłzkáią/ [...] yákoby náuk łwych nye byli pilni/ yedno po kárczmach dom od domu łfukáiąc/ [...] gdzyeby leplłfe piwo áłbo wino/ áłbo [...] dzyewká byłá *GliczKsiąż* G6v (4); powiádałz/ że obrázow nie dla tego do kołciołow áłbo po drogách łtáwiałz/ áby ono drzewo/ [...] kto miał chwálic zá Pána

Kryftulá *KrowObr* 113v (11); [sklepy] Ná ktorých rozne zyołá ftoią z dunicámi/ A drugie ták po brozdach roftá ná nich lámý. *RejWiz* 56; Ptafzkowie rozmáici z dziwnemi fárbámi/ Krzyczá po onych drzewkach *RejWiz* 179v (8); A zac nie oznáymiono tobie Pánu memu/ [...] zem záchował fkyrwłfy ftho mężow prorokow Páńfkich/ [...] po iáfkiniách *Leop* 3.*Reg* 18/13; fzukano po libráryách/ ktore były záložone w Bábilonией/ y náležiono kxięgi iedne *Leop* 1.*Esdr* 6/1; A poroftá w domiech ich ciernie/ y pokrzywy/ á ofet po murzech ich *Leop* *Is* 34/13 (24); kfięgi zyemskie [...] po fádzyech máią leżec trzy dni dla wypifow. *UstPraw* G2v; Lepyey wždy niźli drudzy/ [...] Z oná czyftá vrodá/ po kárczmach łotruią. *RejZwierc* 117v (3); A ták miefzkáli káplani y Lewitowie [...] w miefciech fwoich y wízycy Izráelitowie po miefciech fwoich. *BibRadz* 2.*Esdr* 2/70 (12); nigdym nie omiefkawał Monftry/ ktorá Wenetowie czynić po Powiećiech fwoich zwykli ná koždy rok *OrzRozm* V3 (2); [woły] páłly fie nád brzegiem po dobrej zyeloney tráwie *BielKron* 16v; Ná to fwięto [Trąbek] trąbili [Żydzi] po vlicy w rog Báráni álbo Wołowy *BielKron* 38v; Robáctwo po drogách leży iż y do miał przyiazd trudny przed wielkim owadem. *BielKron* 267v; lud leżał pobity po śláku iáko fnopie *BielKron* 399v; miał [Włodymierz] też náložnic bárzo wiele po zamczech. *BielKron* 428 (34); Cantharis, Robak nieyaky/ ná drzewie roftácy/ wíziftek zielony miekce fie po nim yakoby złoto *Mącz* 34a; Suprema villarum culmina fumant, Kopci fie wízędzie z kominów po wśi. *Mącz* 139b (6); Otoż k czemu wam wyfzły ty przekłete fwary/ Ze po Wfiách y po Miefćiech maćie rozne Fáry. *Prot* Cv (2); á gdy ié [muchy] wytruć chcelz/ náwierć omiegu z mlekiem á thám po gmáchu náftáwiay gdzie byś ich rad zbył *SienLek* 159; ále niech fie im [dziwom] káżdý przypátrzy ná owych tablicach máłowánych po rozlicznych káplicach y kościelech *RejAp* 113v (9); nie ftáwiałci ten fwięczek/ áni obrafkow po ściánach wiefzał *RejPos* Ooo3v (3); *BielSat* D; boć máło potym iż bęben przed tobá kołáce á furmá wrzełzczy á chlopi fie po płociech wiefzáią vkázuiąc fobie gdzie thu pan młody iedzie. *RejZwierc* 31v; Więć co ich [rzeczy do jedzenia] po fmatruziech [tj. straganach]/ po kramikoch/ pod krzyźmi fiedzi *RejZwierc* 111v (9); Byli też kowale co niedźwiadki czynili żelázne/ [...] ktore po polu kładli w táiemne mieyfcá/ s kąd nieprzyaciel ciągnął *BielSpr* 9; *WujJud* 9v (3); tedy go [Kalewa] wprowadzę do ziemie do ktorey idzie á nafienie iego odziedziczy iá/ y Amáleká y Kánáaná miefzkaiącego po dolinie. *BudBib* *Num* 14/24[25]; Wízyci miefzkáiące po gorach (*marg*) Włáfnie/ ná gorze/ (–) od Lewaná áfz do cieplic [...] wypędzę *BudBib* *Ios* 13/6; á páłmy z tąd y z tąd po bokach [tj. na bocznych ścianach] przyfionká *BudBib* *Ez* 41/26; po drogach y fźciefkách iey [ziemi] zrodzi fię ciernie *BudBib* 4.*Esdr* 16/33 (20); lafki máią być chędogo vtrugáné/ áby po nich nie były guzy. *Strum* B2v (2); *BudNT* *Mar* 5/14 (2); w on čás gdy iák Káwki po záfianey roli/ Ogárnęli [poganie] Miedzyboż *PaprPan* V2v; *SkarJedn* 226 (2); á kto niedoznał/ że y v nas po wielu mieyfc/ wód thák różnych dofyć? *Oczko* 4 (2); Siedzác po niłkich brzegách Bábilonfkiéy wody/ [...] Co nam infzého czynić/ iedno plákác fmutnie/ Pówiezfawfzy po wiérzbach niepotrzebné lutnie. *KochPs* 200 (8); czemu [...] Kátholikom vftá po wielu mieyfcách zámykałz *SkarŻyw* 299; Y po injch Káthedrách tákże nieczjści klerjkowie wyrzuceni fą *SkarŻyw* 511 (15); ná kilkonáście mil po drogach/ po rolach/ y różnych polach/ trupow Niemieckich wielkości náydowano *StryjKron* 390 (6); *CzechEp* 147; *Naiades* y wy *Nereides* śliczne/ Rwićie po gorách kwiateczki rozliczne. *KlonŻal* D2 (2); A fám [Fiedur] po ftole położywłzy łokcie/ Myfli nád fzáchy/ á gryzie páznogcie. *KochSz* C3; *ReszPrz* 20 (7); *ReszHoz* 118;

Nic po Rzymie inżezgo ná wżyftkie ftrony nie widáć/ iedno proceffye ludźi nabożnych *ReszList* 163; Inży tákże gdzie im domow nie ftawa po winnicách y folwárkách fwych goście záchowuią *ReszList* 173 (3); *KochPieś* 37; *BielRozm* 23; ci żołnierze/ ktorzy zá pieniądze kwárćiane służąc po Miálteczkách teraz dáleko od gránice leże máią. *GórnRozm* Mv (6); poſklepiech/ po Piwnicach/ po Dachach/ Strzelba zatotzona bela *PaprUp* H2v (5); *ActReg* 86; Oppidatim – Od miafta domiafta, pomiecziech [!]. *Calep* [734]a (3); W oborach/ w fczopach/ [...] miey ftáynie napráwne koniom/ áby po wśiach y w mieściech konie gościnne nie ftawały *GostGosp* 24 (4); Po rumách było dofyć/ y po rozwałonych Wieżách ludźi/ po grobách (co grzech) poświęconych. *GórnTroas* 70 (3); [*Turczyn*] po vkráinách wálznych bez wżelákiéy pomfty do woléy fie názbii *OrzJan* 14; *LatHar* 369; nabożeńftwo [...] Chrześciánow grob Páńfki náviedzáiących/ y nocuiących v niego [...] w wielką Sobotę po kościelech *WujNT* 293; Pánie/ [...] bijałem po bożnicách wierzące w cię. *WujNT Act* 22/19 (10); áby Conftitucię/ Ordynaćie/ y Dekréty [...] po Kościołách publikowáné były *SarnStat* 924 (9); Aby ten źmij [*tj. wróble*] nie czynił/ po dziedzinie fzkody *KmitaSpit* A2v; Inży fie po wąwożiech wielkich záfadźili *KmitaSpit* B2v; *PowodPr* 49 (4); *SkarKaz* 384a (2); *VotSzl* Cv (2); Niemal wżyfcy mowili o tym Dobrochowskiem Po Koronie, że miedzy ludźmi żyć nie godzien *CiekPotr* 16; Chowałem włáfnym kofztem fwym koni czterdzieści/ Czego fą po Węgierfkiey źiemi pewne wieści. *CzahTr* B4v (3); *GosłCast* 66; *SkarKazSej* 706a (2); W domu obfitość fádowi fie wżędzie Kurow pogrzędzie. *KlonFlis* Cv; Po źiemi lánie y fárnećki zártkie/ Po drzewie ptaftwo igra fobie wártkie. *KlonFlis* C2; *KlonWor* 23 (2).

Z nadrzędny *rzeczownikiem* (lub *rzeczownikowo użytym przymiotnikiem a. zaimkiem*) – nazwą obiektu lokalizowanego [struktura transformacyjnie wywiedziona z konstrukcji czasownikowych lub imiesłowowych, np. *ludzie po wszystkim świecie* (– *ludzie, ktorzy żyją(-li)*/ *żyjący po wszystkim świecie*] (60): Gofzczincze rozliczne po Wolynyv Zmyaľtha do myaľtha *MetrKor* 57/119v (2); *SeklKat* Q; Tu nic nye zámyerzáyąc wśyftki wobec owce y báránki fwoie po wśyftkim fwyećye Pyotrowi porucza. *KromRozm III* M5v; ofobliwe kazánye nabłogoſłáwyenľfego Pyotrá [...] wśfech ofwyecenyu po wśyftkim fwyećye poráďziło *KromRozm III* P3v (5); *Diar* 80; *KrowObr* 19 (3); Bo był [...] porzádek miedzy ſpiewaki ná káždy dzień/ [...] podług wśfelkiego fłowá ludu/ y w domiech po wśyftkhkich kráinách ich. *Leop 2.Esdr* 11/21; y ſwiadki będą ftáwiác w źiemi Beniámin/ [...] y w mieściech po gorach/ y w mieściech po polu/ y w miáľthach ktore fą ná południe *Leop Ier* 32/44 (5); A wżákoż kaplice po gorách niebyły popfówáne *BibRadz 4.Reg* 15/4 (2); [*Saraceni*] vćiekli do Hiľzpániey z krolem fwoim imieniem Syngerikus/ od tegoż idą wżytcy krolowie po wżytkim kroleſtwie Hiľzpáńfkim *BielKron* 279 (3); *GrzegRóżn* H; Taeniae etiam, Białe á podługowáte ſtrefy á promienie po kámieniu. *Mącz* 438d (3); *RejPos* 58; Widźiľz iáko ten Kościoł Auguľtyn ſ. opifuie: z iednoſtáyneho zezwolenia y zgodney wiáry ták wiele narodow po wżyftkiem świecie *WujJud* 136v; *RejPosWstaw* [143²]v; Bo dni godne pámięci/ y chwálebne miedzy wżem potomſtwem y národem/ po wżytkich ziemiach y miáľtach *BudBib Esth* 9/28 (4); *MycPrz* II B[3]; iż wżytki po wżem świecie ſekty y kroleſtwá Chrześciáńfkie w Papieſtwie [...] były *SkarJedn* A3v (9); máiąc nád káplány pomiáľteczkách zwierzchność/ wiele kościołow dogłádał *SkarŻyw* 29 (4); *MWilkHist* A3v; Náležliľmy tego człowieká zaráźliwego/ y wżczynáiącego rozruch miedzy wżytkimi Zydy po

wfzytkim świećie *WujNT Act 24/5 (4)*; RZĄD PO WOIEWODZTWIECH. *SarnStat 269*; Doftátku y okwitości wfzelákich rzeczy w powiećiech po Woiewództwách áby doftawáło *SarnStat 278 (5)*; Y zátym wielki fię płáčz vda zá vyźrzenim krzyżá/ po wfzytkim świećie ludziom/ złym/ niewiernym/ y dobrym á wiernym. *SkarKaz 5b (3)*.

Z nadrzędnyim przymiotnikiem, zaimkiem przymiotnym lub przysłówkiem (23): Są ludzie waleczni po wfzytkiey Azijey y też Egipcie dobrze flawni y przyjemni *MiechGlab 27*; *MurzHist B3*; *RejWiz 16v (2)*; *Leop 4.Reg 7/15*; á ołtarzow ich pełno po zagoniech polnych iáko kop kámienia. *BibRadz Os 12/12 (2)*; *BielKron [332²]*; *RejAp 147v*; *RejPos C4v (3)*; A nie iest też potrzebá tego/ áby modlitwy [...] miáły być iednákie po wfzytkich mieyfcách *WujJudConf 185*; Ale gdybyś wfzytki wieki przebieżał [...] / naydzyełz námędrfze/ nałpráwiedliwze y nalepfe po wfzytkim fwiecie ludzye *RejPosRozpr cv*; *SkarJedn 249*; *StryjKron 140*; Gdzie tedy náukę táką vyźrzyćie/ o ktorey wfzędzie zgodnie kázda nácyá po wfzytkim świećie rozumiaá y rozumie *ReszPrz 28*; *BielSjem 3*; ciężfzy [ża] Pyrrhá miáá/ Gdy lámá z mężem ná świećie zoftáá/ W oné po wfzytkim świećie znáczné fzkody *GórnTroas 67*; *OrzJan 99 (2)*; *WujNT 382*; *CzahTr F2v*.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: każdy, wszelki, *wszen, wszy(s)tek (203): Niewiełz iż to źwierzę [kota] [...] Po wfzytkim Egypćie trzymáią/ Iako Bogu chwałę dáią. *BierEz G2v*; *OpecŻyw 120v*; *MiechGlab 27 (2)*; *SeklKat Q*; *HistAl G4 (3)*; *KromRozm III P (2)*; *LubPs gg6*; Po wfzytkich wlicach obrázy ftoią *KrowObr 113v (8)*; Y popłował po wfyfćkiey źiemii Iudfkiey ołtarze/ y buźnice *Leop 2.Par 14/5*; po wfłech rowniach páłtwiká ich. *Leop Is 49/9*; po tym popłę im [synom Izraela] wiele myfliwcow/ y będą ie łowić po wfłelkiey gorze/ y po wfłelkim pagorku/ y ze wfłech iáfkiń fkálnych. *Leop Ier 16/16 (16)*; *BibRadz 2.Reg 10/21 (9)*; Tego fláchetnego mężá [Kwintyliana] kfięgi [...] dziś fá w ręku v ludzi vczonyeh po wfzyfćhkiey Europie. *BielKron 280*; poftáł Papieź Kárdynaá iednego do Czech/ áby [...] mřzú po wfzyfćhkich kościelech zápowiedział. *BielKron 324v (16)*; *GrzegRóżn H*; Nulla pars Galiae ab exercitibus vacua, Po wfzyfćkiey francuskiey źiemii fá woyská. *Mqcz 472c (3)*; *RejAp 131*; Y były gody po wfzem mieście *HistRzym 27 (4)*; *RejPos 58*; *BielSat L4v*; *BielSpr 1*; *WujJud 136v*; *WujJudConf 185*; *BudBib 1.Reg 30/31 (5)*; *BudNT Act 9/31*; *SkarJedn A8 (9)*; *Oczko 12*; *KochPs 157 (2)*; *SkarŻyw A5v (7)*; *MWilKHist A3v*; *StryjKron 140*; *ReszList 163*; *BielSjem 24 (2)*; *GórnRozm F2v*; *Phil P4*; *OrzJan 99*; [czart] Záftáwił sídá w flowie/ w vczynku/ y po kázdey drodze náłzey. *LatHar 591*; Wroćiwfzy fię náwiedzmy bráćią po wfzytkich mieściech *WujNT Act 15/36 (4)*; w oné czásy náftawáły woyny chłopfkie [...] po wfzyfćkiey Rzełzy Niemieckiey *SarnStat 296*; pozwoliliłmy iemu moc wfzytki Woźnégo wrzędy po wfzytkim Woiewództwie náłzym Krákwfkim flufźnie exequowác. *SarnStat 574*; áby [...] kázdy z ofobná y wfzyfcy wobec iednym práwem/ obyczaymi/ zwyczáiem/ po wfzyfćkim Krolełtwie náłzym byli fądzeni *SarnStat 887 (11)*; *SkarKaz 5b*; *PowodPr 21*; *VotSzl D2v*; fzukayćie onégo Po wfzyfćkiey prowinciiéy *GoslCast 66*; *SkarKazSej 705b*. Cf *Wyrażenia przyimkowe*.

W przeciwstawieniu: »w ... po« [cf uwaga przy objaśnieniu B.] (14): Aby nie tilko w Krakowie przebywali, ale też y po infzych miefćhczach w Polfźcze *MiechGlab *2*; *LibMal 1549/150*; W mieście tylko Sufan/ zábili żydowie pięć fet mężow/ [...] iáko ich wiele pobili po wfzyfćkich Powiećiech? *Leop Esth 9/12 (2)*; *BibRadz Act 19/26*; *BielKron 206*; S tád fye wzięli ci Bábilónczykowie/ którzy rozmáité

wieże [...] po świećie/ á zwłázczá tu v nas w Polfcze y w Litwie [...] świebodnie buduią *OrzQuin* L4; *GórnDworz* Bb2; *Oczko* 3; *StryjKron* 41; Więc łatwie we Włofzech wiedzić/ iáko kto żyie/ [...] bo poľpoľu w iednem mieście miefzkáćie/ ále v nas ktorzy po roźnych mieyfcách miefzkamy/ trudno by w to potrafić Sędziemu. *GórnRozm* H2v; [*Apostołowie*] nie przeftawáli káždy dzień w kościele y po domiech náuczác *WujNT Act* 5/42; *SarnStat* 527; *SkarKaz* 419a.

W charakterystycznych połączeniach: *błyskać się po* [czym], *budować*, *burzyć*, *być* (39), *(u)czynić* (18), *dziać się* (2), *działać*, *igrać* (4), *kazać* [= *głosić kazanie*] (3), *kłaść* [kogo, co] (2), *kradać* (*kraść*, *czynić kradzież*) (3), *kryć się* (7), *leżeć* (16), *łotrować*, *mieć* [kogo] (11), *mieszkać* (*mieszkający*, *mieszkanie* (*obierać*)) (39), *nadziałać* [czego], *najdować* (*się*) (3), *nastawiać* [czego] (3), *naszczepić*, *obwołać* (3), *opowiadać*, *osięść*, *panować* (2), *paść* (*się*) (*pasący*) (12), *pobić* (7), *pobrać*, *pogromić* (*pogromiony*) (2), *pokryć* (*się*) (4), *poprzewracać*, *poświęcać* (2), *potonąć*, *powieszać*, *przebywać*, *pytać* [czego], *robić* [co], *rostący* (3), *siedzieć* (5), *sławić*, *słynąć* (2), *(u)słyszeć* (2), *sta(wa)ć* (*się*) (7), *(po)stanowić* [kogo] (2), *stawi(a)ć* (13), *szukać* (11), *śpiewać* (3), *widać* (4), *widzieć* (5), *wieszać* (2), *wojować*, *wołać* (13), *zawieszać* [co] (2); *po wszystkiej Afryce*, *łotach* (2), *wszem* (*wszystkim*) *cesarstwie* (2), *wszech częściach świata*, *domu* (*domiech*) (25), *drodze* (*drogach*) (25), *wszystkiej dzierzawie*, *wszy(s)tkiej Europie* (3), *gajach*, *gorze* (*gorach*) (25), *grodziech*, *jaskiniach* (3), *jezierzyskach*, *karczmach*, *komorkach*, (*wszytkiej*) *Koronie* (5), *wszy(s)tkim krolestwie* (*krolestwach*) [*jakim*] (21), *krzewinie*, *lesie* (*lasach*, *lesiech*) (13), *libraryjach*, (*wszystkich*) *miastach* (*mieścicach*, *miasteczkach*) (43), *wielu miejsc(ach)* (*mieścach*) (6), *okolicy*, *piwnicach*, *wszystkim państwie*, (*szerokim*) *polu* (*polach*) (28), *Polszce* (3), *wszytkiej prowincyjej*, *pustyniach*, *puszczach* (2), *skalach* (3), *stogach*, *trawie* (3), *ulicy* (*ulicach*) (26), *warsztatach rzemieśniczych*, *wszytkim wojewodztwie* (8), *wsiach* (31), *wszej* (*wszy(s)tkiej*) *ziemi* [*jakiej*] ((*wszystkich*) *ziemiach*) (21).

Połączenia: »indzie po« (1): Itez pan nasch proffy v.m.k. o ti przibyegy ktorzi [...] y teras fą yedny v pana Pretwycza [...] y yndzie po zyemy v. Iańnofczy *LibLeg* 11/61.

»i tam, i sam po« (1): Zálię fáme żydowki będą chodzić po gorach [...] płácząc y tám y fám po gorach iáko błędne *BielKron* 465.

»tu i owdzie po« (3): *OrzList* d2v; *Solum scaturit fontibus*, Ziemiá pełna yeft zrzódł/ y tu y owdzie fą zrzódłá po polách. *Mącz* 371a; *WujNT* 104.

»wszędę (*a. wszędzie*) (...) po« [*szyk zmienny*] (17): tamże gdy burzili wżędy po okoliczy [*omnem oram transitui propinquam caede et incendio pervastans*]/ Potkał sie fnimi [...] Climunt Kaftelan Krakowłki *MiechGlab* 7; trawá by Hátlas [...]. Kwiateczki po niey wżędy/ by drogie kámyczki *RejWiz* 179v; *Leop* 4.Reg 7/15; *BibRadz* 1.Reg 31/9; *Sennácheryb*/ rozfyłał Zydy ná wżytki części sviáthá/ [...] przetho ich wżędy dziś po świećie doyfyc. *BielKron* 335v (3); Wízedzie po polu yáblonek y kruźek rozmáyitych náłzczepić. *Mącz* 387a; *OrzQuin* Y4v; *RejPos* C4; Ithoł czámletowy/ bo wżędy wzory po nim kędy sie piwo lało *RejZwierc* 61v (3); Iefli miáftá fám pan ftrzędz nie będzie/ Próżno czuie ftraż po blánkách wżędzie. *KochPs* 191; puścił Moyżefz powietrze zarázliwe ná bydło/ ifz wżędzie po Egipcie zdycháło *SkarŻyw* 480; *WerGość* 235; *BielSjem* 28 (2).

»wzdłuż po« (2): Szata Opadła. [...] tkaniczami zlotemi s blekitnem Iadwabiem, wfdluz po faldziech bramowana *WyprKr* 64 (2).

»zewsząd po« (1): Sam ftolec onegp máieftatu był s Smáragdu/ [...] á po wŕzitkim máieftacie były obrázy ze wŕząd ŕpráwione [*in ipso throno erant imagines undique constitutae*] *HistAl* M7v.

Wyrażenia przyimkowe: »po częściach ŕwiata« = *w róznych częściach ŕwiata, w róznych stronach* (1): fenátom pífali [...] o nowinach ktoré fie nagádzaly po częściach ŕwiata. *OpecŻywList* C.

»po czterzech krajach ŕwiata« = *na całym ŕwiecie* (1): wŕfákże iedno czterzey [*ewangeliŕci*] máia ŕwiádectwo powážne: że po czterzech kráicach ŕwiátá/ opowiadáia Wiárę o ŕwięthey Troycy *Leop* *2v.

»po gorach« = *górski; in montibus Vulg; super montes PolAnt* (4): oblicza ich ŕrogie iáko Lwi/ á pręthcy iáko dzikie kozy po gorach *Leop* 1.Par 12/8; Znam wŕzytki ptáki po gorách [*volatile montium*]/ y wŕzytki zwierzétá polne ľá moie. *BibRadz Ps* 49/11; *BielKron* 48; *BudBib* 1.Par 12/8.

»po granicach (granicy)« = *na pograniczu* (3): od tich czałow Wuhrowie Pannoniá [...] poliedli. Gdyż Słowianie telko po granicach [*in finibus*] Pannoniey zoŕtali. *MiechGlab* 60; wiele miaft y wŕi popalono/ zwŕfázczá w Sáľkiey źiemi/ y po gránicách. *BielKron* 218v (2).

»po (wszytkich) granicach ([czego])« = *w (całej) okolicy* (2): [*Herod*] pobíł wŕzytkie dźieci/ które były w Betlehemie/ y po wŕzytkich gránicách iego [*in omnibus finibus eius*] *WujNT Matth* 2/16; Ktorzy [*wilki*] nie zmierne ľzkody po gránicách dźiáláli *CzahTr* D4v.

»po wszytkich granicach [czego]« = *w obrębie terytorium otoczonego granicami, w całym państwie* (1): Thę [*zmarłą żonę*] ia wŕziáwŕŕy zrábałem ná ľzthuki/ y poŕŕláłem ie po wŕŕyŕtkich gránicách dźierżáwy wáľŕey [*in omnes terminos possessionis vestrae*] *Leop Iudic* 20/6.

»po káciech« = *potajemnie, w ukryciu, nieoficjalnie* (7): *OrzList* d2v; *RejZwierc* 262v; To mowia haeretycy ná częŕci rozerwáni/ którzy Chriŕtuľá po káciech vkázuiá. Lecz náuká Páná Chriŕtuľowá/ iáko bŕŕŕkáwicá/ iáwna y iálna ieŕt po wŕzytkim ŕwiecie. *WujNT* 267 (5).

»po (wszytkich a. zamknionych) káciech (kątach)« = *w miejscach ukrytych, oddalonych, nie na widoku; in omni angulo PolAnt* (12); *RejJóz* E2; *SeklKat* Z2v; *RejWiz* 15v; ZŁodzieie w nocy weŕzli w komorę bŕáznowi/ Y mácáli po káciech/ gdzie kto co włowi. *RejFig* Dd4v; *BibRadz* 2.Par 28/24; przyiaciele po káciech zákrywáiać oczy płáczá *RejPos* 342v (2); Iuż wŕzyŕcy ledá zá ľiŕtkiem biežá/ á zá niewolá nos zwieŕiwŕzy po káciech fie kryia. *RejZwierc* 46 (2); Niezliczony poczet Chreŕŕcián/ w ten czás pogubili Magowie: którzy ich ná to po wŕzytkich kątach y táiemnych mieyŕcach ŕzukali *SkarŻyw* 306 (2); *PowodPr* 53.

»po wszytkich káciech« = *po wszystkich krainach* (1): Wŕzytko/ po wŕzytkich káciech króľeŕtwá iego/ Stworzenié/ y ty duľzo/ chwal páná tego. *KochPs* 157.

»po krainach« = *w okolicy, we wsiach okolicznych* (1): Tedy ci [...] którzy ľá w poŕzrod iey [*Jerozolimy*]/ niech wychodzą: á ci co ľá po kráinach [*qui in regionibus*]/ niechay nie wchodzą do niey. *WujNT Luc* 21/21.

»po (wszytkich a. rozlicznych, a. inych, a. [czyich]) krainach« = *in universis civitatibus Vulg; regionatim Calep* (8): wŕŕyŕcy národowie mieŕzkáiaćy po rozlicznych kráinach. *RejPs* 124; *Leop* 2.*Esdr* 11/21; *BielKron* 198v (2); *HistRzym* 8v; By po wŕzyŕtkich kráinach woľáno ták wŕzędzie. *BielSjem* 24; Dowiedziaľ fie kto płáczé/ kto fie z częgo ŕmieie/ Po tych náľzych kráinach co fie kędy dzieie. *BielRozm* 9; *Calep* 907a.

»po mieścach (miejskach)« = *w różnych miejscach, gdziegdzie; per loca PolAnt, Vulg (3)*: i będą mory i głody i drżeniażiemie mieścami (*marg*) pomieścach (-) *MurzNT Matth 24/7*; Ile fie ludzkiej krwie po mieścach linęło? *WisznTr 33*; *WujNT Matth 24/7*.

»po wszy(s)tkich (*a. wszecz, a. inszych, a. rożnych, a. rozmaitych, a. niektorych, a. [jakich]*) mieścach« = *in omnibus locis HistAl, PolAnt; in ceteris locis Vulg; in aliis quibuslibet locis JanStat (14)*: *MiechGlab *2*; Alexander [...] wżytkę onę ziemię v pokoju vřtáwivřzy/ po wřzyřthkich mieřtcach rżáńce y przełożone zřządził. *HistAl G5*; *Leop 3.Esdr 2/16*; *RejPos 262v*; wierni Boży po táimych/ y pokátnych mieřćách z řwym zgromádeniem ku chwale Páńřkiewy zebránym kryć fie musieli. *WujJudConf 181 (2)*; *BudBib 1.Reg 30/31*; Tákże w Rzymie/ w Witerbie/ w Senie/ w Luce/ w BOnonijéy/ w Padwie/ we Fráncijéy/ w Szwáycárach/ w Niemcécach/ w Węgrzécach/ y po inřzych mieřćách óné wody [...] áżáż niewieczné być wiémy? *Oczko 3*; *SkarŻyw 402*; *GórnRozm Ev (2)*; o wielką řzkodę y vřtrátę przyřzli/ ktemu że mury miářtá tego po niektóřych mieřćách *per abufum* popřwáné. *SarnStat 964 (2)*; *SkarKaz 454a*.

»po sobie« = *na sobie, w wielu (różnych) miejscach (2)*: PRzęřłka [...] Ieřth ziele ořtre á człónki [tj. *obrączkowate zgrubienia, kolanka*] ma pořobie *FalZioł I 35c*; [o *bluszczu*] A gdy dorořćieřz/ gdy bęđieřz ná dobie/ Nie řtoy iářowo/ záwiewřay po řobie Wđięczné blufzczowki/ á niechay gron wřzędzie Obřitość bęđzie. *KlonŻal Dv*.

»po stronach« = *tu i owdzie, gdziegdzie, w różnych miejscach, w okolicy (5)*: *RejRozpr B2*; Iuż po řtronách wielkie głody *Rejřóz L7v (2)*; Pořłáł tedy Othoman Sebářiářá z řzeřnářciá tyřięcy ludu řřukáć á řřpiegowáć Skánderbegá po řtronách *BielKron 250*; rzecz to nie podobná/ ábyř tę dawná wolnořć [...] chćiař [...] wyđzieráć: (iáko řię niektóřzy domnimawáięc/ po řtronách/ mowię) *CzechEpPORz **v*.

»po stronach« = *na obrzeżach, w swoim najbliższym otoczeniu (1)*: ieřli řie z wořřká [nieprzyřacielskiego] ktory wychyli: poimáć go/ á ták řie dowieřz [...]/ co zá řtráż po řtronách máię. *BielSpr 25v*.

»po stronach« = *na uboczu, z dala od głównych dróg (1)*: iedné miářtá/ miářteczká/ [...] bęđáć ná gořćinách/ któřemi ná czeřto pořyřáć Komorniki przychodři/ czeřté á gęřté podwody dawáięc/ iuż dáléy wyřwáć nie mogli. A drugie miářtá/ miářteczká po řtronách leżáćé/ od tych podwóđ vřégáły/ á do drugich řie nie przyřláđáły. *SarnStat 971*.

»po stronach« = *na pograniczu, na terenach przygranicznych; foras, foris Modrz (6)*: nářzy řie pořękli/ gdy ie Wářářzy/ Cakłowie/ Węgrzy/ Thurcy/ Multani/ po řtronách w picowaniu řiekli/ byli/ mordowali okrutnie. Sláçhta wořářá ná krolá áby ie do domu obroćiř *BielKron 398v (2)*; káżdá Rzeczpořpolita w řiemni řwey řřprawiedliwořciá bywa rżáđzoná/ á po řtronách od nieprzyřacióř pořtronnych mieczem bronioná *ModrzBaz 137v (4)*.

»po rozlicznych (*a. rozmaitych, a. niektóřych, a. [jakich]*) stronach« = *w licznych (itd. krajach, regionach) (5)*: potym byli niektóřzy řludzy kořćielni/ po niektóřych řtronách/ w Rzeřzy Niemieckiewy/ Wřřóřřkiewy/ y Fráncuřkiewy/ ktory [...] wřářne řony mieli *KrowObr 234*; *BielKron 299v*; Iákoż řie iářwnie nářřuchawamy od tych co tám bywáię [...] rozlicznych pořmieřřkow/ křthore po řtronách rozlicznych poháńcy iářwnie o náš miedzy řobá miewáię *Rejřwierc 185v*; *SkarJedn 40*; *SkarŻyw 373*.

»po wszystkich stronach (stronie wszelkiej)« = *wszędzie* (3): *HistJóz* B2; Tu już zrozumiey iefliżec dziś takowych na świecie paterzow po wzytkich stronach nie pełno/ ktorzy sie iedno tuczają a paftwią nád trzodą Pánką *RejPos* 261v; GDy vzdy na łoneczne konie/ Godziny: noc kracza Switanie: a po stronie Wízelkiej/ światłem pozłaca Niebo/ y łąkom/ hoyność ozdob wraca. *GrabowSet* K4v.

»po (wszem a. wszy(s)tkim) świecie (światu) (a. wszej szerokości świata, a. wszech (a. wszystkich, a. wszelakich) granicach, a. kończynach, a. stronach świata); po wszej (a. wszy(s)tkiej) ziemi (a. szerokości, a. obliczu, a. okręgu ziemie)« = *super faciem omnis terrae PolAnt, Vulg; per universum orbem HistAl; super universam faciem terrae Vulg; in omni a. universa terra, per totam terram, super faciem orbis in terra PolAnt* (69;24): Na pamiątkę tego dzijs procesyją kościol święty czyni po wlytkim świecie. *OpecŻyw* 26v (3); *FalZioł* +2v; *BielŻyw* 93; To była figura iż apostołowie kazaniem swoim mieli po świecie związek czynić. *WróbŻołt* aa5; *RejRozpr* K2v; *RejJóz* L6; *RejKup* g8v; *HistAl* A6v; *MurzHist* B3; *KromRozm III* E2 (3); Po wlych granicach swyátá będą chwalić yego [Boga]. *LubPs* F2v (3); *KrowObr* 239 marg (2); *RejWiz* 78; *Leop* Zach 1/11 (2); *BibRadz I* 313d marg (3); [apostołowie] ludzi nawracáli [...] po wlytkich kończynach swiátá *BielKron* 139 (7); *OrzQuin* L4; drapią a káfaią niewinny národ ludzki po wlytkiej szyrokości ziemie. *RejAp* 82v (4); To sie we Włofzech w iedney ziemi/ a niedawno stáło/ pátrzymyłz co tego może być po wlytkim świecie *GórnDworz* Bb2; Iż sie już ziówiłá tá obiecána a święta swiátłość wlytkim narodom po wlytkiej szyrokości zyemie. *RejPos* 58; na powietrzu [...] Anyeli spiewáli [...]. Po zyemi/ iedni go [Jezusa] krolowie z vpominki łzukáli/ dawaiącz sie w połufzeństwo iemu *RejPos* 81 (9); *GrzegŚm* 3 (2); *RejZwierc* 147v; *BielSpr* 1; *WujJud* 154v (2); ktory [lud chrześcijański] po wlytkiej szyrokości swiátá w rozlicznych narodziech y ięzykach Pána Krystufá chwali *WujJudConf* 118 (2); *RejPosRozpr* cv; Tenże [Bóg] też obraca okręgi łprawą swą/ aby czyniły co im rokazuie po obliczu okręgu ziemie. *BudBib Iob* 37/12 (4); *CzechRozm* 253v; *SkarJedn* 18 (5); Y máło niekázde [wody] po wlych swiátá łtronách/ w pożytek tak obrócono *Oczko* 12; *SkarŻyw* 396; Ale wiele Thomkow takich Po łtronách swiátá wlyelákich. Ktorzy zaráz wierz yli Choć mię nigdy niewidzieli. *MWilcHist* L3; *StryjKron* 26; *ReszPrz* 27 (3); *GórnRozm* D4 (2); *ActReg* 93; *GórnTroas* 67; *GrabowSet* P3; po rozmaitych łtronách swiátá/ miłośnicy Boży gorący/ takie nabożeństwo inszym pożytecznie przekládáli/ y rozgłázáli *LatHar* 511 (3); Tu małz głos który łlyłzác z łtráchu vmieráli [Żydowie]. Y teraz go łlyłzemy łnadź po wlytkiej ziemi/ W IEZuście zbáwicielu *KolakSzczęśl* Bv; *WujNT Luc* 21/35 (5); Lecz z onych ziarek [...] iákie kościoły y fundácyie ich po wlytkim świecie łtoią *SkarKaz* 83a (5); Chwyta ludzi po świecie Tátárzyn łákomy/ łak zwierzętá po lešie *KlonWor* 29.

»po wierzchu gor« = *na szczytach gór* (1); I záfádzi li nań [na *Abimelecha*] załogi po wierzchu gor [in summitate montium] *Leop Iudic* 9/25.

»po ziemi« = *na powierzchni ziemi; in terra (terris) Miech, Vulg* (9): Roie też pczół nie tilko w hulach [...]/ drugdzie też na bregach [!] rzecznych y po ziemi dobrowolno pláft hry miodowe czynią *MiechGlab* 77; dzieći krześciánłkich/ ktore vmieraią bezekrztu/ [...] ná tey ziemi po kthorey Pši chodzą/ y po niey tzinią co chcą/ chowác nie dopufztzacie. *KrowObr* 104; A tarcz leży ná zyemi/ ptacy po niey graią *RejZwierc* 117v; *BielKron* 452; Rapunculus, Pączki albo łofzyki/ które sie naprzód pufzczayą po ziemi *Mącz* 345d; trupi leżeli po ziemi *BudBib 2.Par* 20/24; *KochPs* 119

(2); gdy iarzabki ktore do nich Pan Bog przypędził/ zbierali [...] po ziemi ie chwytáiąc *SkarŻyw* 484; *KmitaSpit* C5; *KlonFlis* C2.

»po wszech ziemicach« (1): á niech będą roześláni ktorzyby pátrzyli po włfech ziemicach [*per universas provincias*] dzieweczek flicżnych/ á pánien *Leop Esth* 2/3.

α) *Obiektem lokalizującym jest zbiornik wodny* (10) : PAttrz ná tę byftrą wodę/ iáko pyęknie płynie [...]. Rybki po niey igráiąc/ robaczki łápáią *RejZwierz* 130; *RejPos* 71; Co ich [*ludzi*] po byftrych rzekách potoneło/ Co ich zginęło po rozlicżnych wodách. *KlonFlis* C2v.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszytek (2): *BibRadz* 4.*Esdr* 15/40; woyny frogie w Aziey/ w Africe/ w Europie/ iáko w Greciey/ we Włofzech/ w Hispaniey/ w Egipcie y po wśzytkich Morzach długo trwały *StryjKron* 41.

Wyrażenie przyimkowe: »po morzu (morzach)« (4): Epibates, Lódź álbo okręt woynny/ Z których walczą po morzu. *Mącz* 106b; wśzelkie ftworzenie/ ktore ieft ná niebie y ná ziemi/ y pod ziemią/ y po morzu [*in mari*] co ieft *BudNT Apoc* 5/13; *StryjKron* 41; *KlonFlis* D.

β) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między niebem a ziemią* (2) :

Wyrażenie przyimkowe: »po powietrzu, wiatru« (1:1): Skłonił niebiołá y z ftąpił: [...] około niego przybythek iego: ciemna wodá ná obłoczech po powietrzu [*in nubibus*]. *Leop Ps* 17/11[12]; *Acridophagi* [*tj. lud afrykański żywiący się szarańczę*] fwe też żniwo máią/ Kiedy fzaráńctą [!] po wíatru łápáią. *KlonFlis* C.

γ) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie lub zwierzęce* (27) : iako widamy iż ludzie vmieraiáci z nienagła ziębną po członkach *GlabGad* F4v; Pámiętaiąc ná ony/ márnotráwne czáfy/ ktore fuczą do [!] głowie/ iáko fzumne láfy *BielKom* B3v; *RejWiz* 166; *BielKron* 29v; *RejZwierz* 28v; y wczynyły fię wrzody ciężkie ná mieyfcách fkrytych po ludziách y bydle *SkarŻyw* 480; *PaxLiz* E3v.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (4): [*wężowy trunk*] bołofci [!] po kołciach leczy *FalZioł* I 154d; *GlabGad* P3; á fiodemgo dnia ogoli głowę fwoię/ y brode/ y brwi y po wśyfłtkim cíele włofy [*ac totius corporis pilos*] *Leop Lev* 14/9; *Calep* 381b.

Z nadrzędnym przysłówkiem (1): Mátheufz/ Márek/ Lukałz/ y Ian/ woz o czterzech koniach Páńłki/ y práwy kor Cherubinow/ co fie wykłáda/ pełność vmieiętności/ po wśyfłtkim cíele pełno oczy máią *Leop* *B4v.

Połączenia: »i tędy, i owędy po« (1): O rozmáitych niedoftátkoch/ ktoré fye przydawáią y thędy y owędy po cíele *SienLek* 124.

»po (...) wszędy« [*szyk zmienny*] (2): Koń fkacze/ [...] A ná pierfiach/ ná głowie/ wśzędy po nim bryże. *RejZwierz* 120; Po páłcách wśzędy nowe piórká fye pułczáią *KochPieś* 54.

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszem a. wszy(s)tkim) cíele« (14): *FalZioł* V 41v; *GlabGad* P3; *Leop* *B4v (2); *BielKron* 27v (2); Herpeta, Wrzód który fie rozfzerza po cíele yáko yeft fwierzbiączká y lífzáye po cíelie. *Mącz* 155c; Vitiligo, Szkáráde zmázy á pftroćiny po cíele człowieczym/ czáfem biáłe czáfem fniáde/ prziczerń yákoby piegi. *Mącz* 499d (3); Kiedy kto czuie po wśyfłtkim cíele iákoby kłóćie igłami/ [...] nagłe krofty známienuie. *SienLek* 20v (3); [*Jezus*] bicżmi, á miotłami bicżowan/ y po wśzem cíele zránion. *ArtKanc* E9; Exanthemata – Ośpice po wśifłtkim cíele. *Calep* 381b.

»po wierzchu« (2): [*choroba ta*] po wierzchu/ wrzody/ guzy/ krofty/ lifzáie/ dziury/ pryfzczelé/ świérzby/ z wielkim włomkiem zdrowia czyni. *Oczko* 39v (2).

δ) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka* (23) : Stąd że też małz pobacić iż Słowienfki ięzik barzo fziroko á daleko idzie po rozmaitech narodach [*plurimas ten as et provincias possidens*] *MiechGlab* 51; *RejWiz* 138v; Vflyłfał tedy Moizefz lud á on płácze ieden káždy we drzwiach Namiotu fwe⁸⁰/ po fámiliách fwych. *Leop Num* 11/10; [*Turcy*] wołáli po woysku kto niebędzie profił o pokoy/ thák fie mu ftanie [*tj. zostanie zabity*] *BielKron* 313; Prętko wiárę vtráci gdy raz chytrkiem naydą/ Ale fie to po náfzych wierz mi nie náyduie *PaprPan* O3; który [*cesarz*] chytro tákie morderftwá nád Chrześciány/ po vrzędnikách y miáftách swoich rad widział. *SkarŻyw* 274; Rácż [...] chować nas fpołecznie/ á ftrzedz po wńzech narodziech twoich wiernych wiecznie *ArtKanc* Q3v; *WujNT* 297 (4).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): A wždy ty ielstze będziefz mowif/ iż Pan Kryftus [...] Piotrowi Świętemu porutzył áby on fam wńzyftki kościoły po wńzyftkim krześcijánftwie rządzif? *KrowObr* 30v.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (13): *KromRozm I* E4v; *KromRozm II* h2; *KromRozm III* F2 (3); *KrowObr* 30v (2); *BielKron* 198v; poftánowił wedle ich domow hetmány/ y fetniki po wńzyftkim ludzie y Beniáminie *BudBib 2.Par* 25/5; Y żáłowáli Iozyałzá po wńzyftkiew Iudfkiey (ziemi/) [...] ktora rzecz wełzá w obyczay wieczny po wńzyftkim narodzie Izraélfkim. *BudBib 3.Esdr* 1/31; *ModrzBaz* 78; *LatHar* 682; *KmitaSpit* B4v.

W przeciwstawieniu: »w ... po« [*cf uwaga przy objaśnieniu B.*] (2): *KromRozm I* E4v; I będziecie mi fwiádtzyć nie tylko w Ieruzálem/ ále tefz po wńzyftkim [!] Zydoftwie *KrowObr* 45.

W charakterystycznych połączeniach: po (wszyftkich) kościelech (2), wszy(s)tkim (wszem) krześcijańftwie (11), rozlicznych (rozmaitych, wszech) narodach (narodziech (róznych), wszyftkim narodzie) (4), wszem (wszystkim) żydostwie (2).

ε) *Obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny* (3) : Item powyada yfch skradziezey kthorą zlodzieye przełz Iacubka oznaymyeny po Iarmarkach ftroyli participował *LibMal* 1547/129; prozne fwary náfze po biefiádách *MycPrz* II B[3]; *BielRozm* 15.

ζ) *Obiektem lokalizującym jest tekst* (1) : ále co fie to fkrętnie po Auifach pytamy/ co fie gdzie po świecie dzieie/ to pofpolicie niewiemy/ [...] co fie známi w náfzey ziemi dzieie *PowodPr* 73.

ααα. *Z odcieniem*: do (2) :

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszytek (2): yz yeft w Conftantinopoliv y pyfche lyfti po wfym swym zyemiam y po zamorzv y do mvltan y do Tatrow y do náfchego pana abi bily pogotowyv na woynie *LibLeg* 11/61v; á zgromádziwłfzy Macedony y Perli przykazał piáfć po wńzyftkich kráinach thym obyczáiem. *HistAl* G4.

β. *Człon nadrzędny wobec PO oznacza ekspansję przestrzenną (obiekt lokalizowany dzieli się (jest podzielony) na części, które się rozpraszają (są rozproszone), wskutek czego zajmują obszar większy niż poprzednio)* (698) :

αα. *O jednym obiekcie [użycia PO możliwe tylko w szczególnych warunkach]* (471) :

ααα. *Obiekt lokalizowany jest niematerialny* (215) : Tullius mowi, że Socrates z nieba mądrofci dofięgnął, á po miáftach iá rozliewał. *BielŻyw* 45; gdyż wńzyftkie rzeczy na świecie przemijaią, tilko flawa takiego, ktorego písmo zalecza, dłużey fie zachowawa y podalífzych fie krainach rozchodzi

GlabGad A3v (2); Iż pies łzczeka a wiatr niefie Rozlećić fie to po lefie *RejJóz* C7v; *MurzHist* T3v; *KromRozm II* cv; áby [...] błąd Pelágiułow/ ktori łye był po wyelu kráin rozłyał/ potęmpyon był *KromRozm III* P4v (2); *LubPs* I4v; á gdy włfyłzyłz głos po wirzchu drzewa [= *na wierzchołku drzewa*] fie rozlegać/ znák będzie moy przed tobą/ w ten czás ie biy *BielKron* 70; A gdy fie ten wczýnek Rzymłki rosławil po okolicznych kráinach/ iedni im mieli zá złe/ á drudzy nic *BielKron* 99v (3); *Vis vitium omnis evocatur in palmites, Włziłtká síłá á moc winnic rołchodzi fie po gálęziach. Mącz* 505a (3); *OrzQuin* Y2; roznošili á opowiedáli on wielki dziw [...] po łzyrokošci rozmaitych kráin y narodow. *RejPos* 222 (2); *SkarJedn* 96; *KochOdpr* B4v; y iezdził Źwięty od miáltá do miáltá/ rozšiewáiác łowo zbáwienne/ po Noryku *SkarŻyw* 231 (4); *Huk/ grzmot/ kołát/ trzałk łtráłzny/ Niebo brzmi y lálly/ [...] A Echo głos rozdwoia po polách łowity StryjKron* 702 (2); Iuż łye był Król ku Płkówu rułzył z ludźmi łwémi/ A po nieprzyaciéłłkiéy łtrách łye łzérzył ziemi *KochJez* B; *NiemObr* 159; *KlonŻal* B.

Z nadrzędnyim rzeczownikiem (2): kthorzy iego naukę y popifali y ludziem po włzem łwiece iá rołławiali. *BielŻywGlab nlb* 9; y wielgim wiary ś. obrońcą y po włzytkim Źwięćie [!] rozmnożyćie[!]em zołłáł *SkarJedn* 172.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (115): głod łye mnożył y po włlytkyey zýemi Eipłkyey *HistJóz* Cv; *MurzHist* B3; *LubPs* Y6v marg; *Leop Esth* 1/20 (2); *BielKron* 31v (2); *Emanavit łama per totam urbem, Rozelzłá fie sławá po włziłtkim miešćie. Mącz* 208b (6); *HistRzym* 64; *RejPos* 221 (2); *SkarJedn* 206; *SkarŻyw* 299 (3); rozelzłá łię o nim tá powiešć po włzyłtkiey Iudłłkiey ziemi/ y po włzyłtkim pográniczu. *WujNT Luc* 7/17 (9). Cf »po wšzytkich miejscach«, »po wšzem Źwiece«.

W przeciwstawieniu: »w ... po« [cf uwaga przy objašnieniu **B.**] (1): mocá ie [kacerstwo] w Grecyey y po włzytkich pańłtwách przez lat łzešćdziešiat rozmnažáli *SkarJedn* 169.

W charakterystycznych połączeniach: mnożyć się po [czym] (2), opowiedać, rozdwojać (rozdwoić) głos [o echu] (2), rozejšć się (rozchodzić się) (18), rozelšć, rozgłazác (rozgłosić (się), rozgłoszenie, rozgłoszony) (7), rozkorzenić się, rozłany (2), rozleczyć, rozlegać się (7), rozlewać się, rozmnożyć się (rozmnažać, rozmnožon) (7), rozniešć (się) (roznosić, roznaszac się, rozniesion) (17), rozpisać, rozplodzić się, rozpowiedzic, rozprošyć, rozroszczenie, rozsi(ew)ać (się) (rozšiewanie, rozšiany) (11), rozšławić (się) (rozšlawiony) (18), rozšypany, rozwołać, (roz)šzerzyć się (rozšzyrzyć się, rozšzerzenie, rozšzyrzenie, rozšzerzony, rozšzyrzony) (39); po domiech, gorach, košćiełech, wšzytkiej krainie ((dalszych, okolicznych, rozmaitych, wielu, wšzech, wšzytkich) krainach (šwiata)) (12), wšzytkim kraju, innych (rozmaitych) królestwach (3), (wšzytkim) miešćie (miastach) (8), wšzytkim pańłtwie ((wšzech) pańłtwiech (pańłtwach)) [czyich] (6), wšzystkim pográniczu, polach, Polšce, puszczy, rynku (3), wšzech rzeczach (2), soli, (wšzytkiej) ziemi [jakiej] (10).

Połączenia: »gdziekolwiek ... po« (1): gdziekolwiek rozgłazłác będą Ewángeliá tę po włzyłtkim Źwiece *LatHar* 704.

»wšzędý (a. wšzędzie) (...) po« [szyk zmienny] (4); *LubPs* G4v; *BibRadz 1.Mach* 1/53; A ielłiby ktorý nie wczýnił wedle wyroku krolewłkiego/ aby był gardłem karan. Wedle tych włzytkich słow rołpifał włzędý po kroleštwie łwoim *BudBib 1.Mach* 1/53; *WujNT* 525.

»wdłuż i wšzerz po« (1): Ryk fie rozlega w dłuż/ y w łzerz po pułwczy. *KochSz* Bv.

Wyrażenia przyimkowe: »po wszytkich miejscach (wszytkiich miejscu [czego])« = *in omnem locum Vulg* (3): *Leop Luc* 4/37; Wálze połfuźeńftwo rozłławione ieft po wżytkich mieyfćách. *WujNT* 520 (2).

»po (wszem (*a. wszy(s)tkim*)) świecie (światu) (*a. wszytkich kończynach, a. stronach, a. wszem (a. wszytkim) okręgu, a. wszzej szerokości świata*); po wszytkiej ziemi (*a. wszzej (a. wszy(s)tkiej) szerokości a. wszytkich kończynach ziemi(e), a. wszem okręgu ziemnym, a. wszytkiego świata ziemi*)« = *per universam terram HistAl; in omnem a. universam terram, in omni terra Vulg* (75;17): *OpecŻyw* 45; *HistJóz Cv; BielŻywGlab nlb* 9; *WróbŻółt mm*3; Abowiem po włfytkiem fwiećie rołferzyłá fie wiadomość otem *RejPs* 27v (2); *SeklWyzn Bv* (2); *HistAl N2v; KromRozm I D3v* (3); *KromRozm II d3*; w Kołcyele wiernych fwoich po wżytkim okręgu światá prawdá łłow fwiętych iego miałá być łzyroko rozłławiona. *LubPs F3v*; kołcioł fwięty iego miał fie rozłzrzyć po wżytkich kończynach ziemi. *LubPs S3v marg* (10); *KrowObr A4* (3); Szrzył fie tedy wftáwicźnie głód po włfytkiej ziemi. *Leop Gen* 41/56 (4); *BielKron* 54 (3); *LeovPrzep C4v; RejAp AA7v* (2); *HistRzym* [39]; *RejPos* 64 (8); *RejZwierc* 22v; *WujJud* 131v; *WujJudConf* 116; *RejPosWstaw* 42; Kołcioł Chryłtułow po wżytkiego światá ziemi rozłzerzony ieft. *SkarJedn* 26 (6); miał go zá towárzyłzá [...] chodzenia fwego y rozłiewánia Ewánieliey po świecie. *SkarŻyw* 362 (9); *ReszPrz* 27 (2); *ReszHoz* 138; *ReszList* 155; *ArtKanc K19v; GórnRozm A3; KochFrag* 30; Tyś ieft wybrány łtátek ś. Páwle Apołtole. Káznodzieiá/ rozgłáziácy prawdę po wżytkim świecie. *LatHar* 432 (4); ták po rozgłózeniu/ y roznieśieniu Ewángeliey po świecie wftáło bálwochwálftwo *WujNT* 479 (10); *JanNKarGórn G4; SkarKaz* 83a (4); [*Fortuna*] Po wżem okrągu ziemnym rołzerzełá władzá *CzahTr* L4v; *SkarKazSej* 690a.

α) Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie (11) : iż fiła przyrodzona rozchodzi fie po człónkach *GlabGad* K5 (4); Niełmieli nie przydáváć do łłow moich/ á rołpływálá fie po nich [*słuchaczach*] wymowá moiá. *Leop Iob* 29/22; Po mnie fie ták [*ból*] rołchodzi/ iż ferce odrywa *WisznTr* 13.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: *wszy(s)tek* (4); tedy więc kolera rozchadzác [!] fie po wżitkich człónkach czyni ie żólte. *GlabGad* E6v (2); *RejWiz* 120; *Mącz* 473c.

W charakterystycznych połączeniach: rozchodzić się (*rozejść (się)*) (7), rozpływać się, rozszerzyć się; po (*inszych, rozmaitych, wszytkich*) człónkach (6).

Wyrażenie przyimkowe: »po (wszytkim) cieie« (3): iż fiła przyrodzona [...] oddala łpanie fwym rozełcim po cieie *GlabGad* K5; Bo dułzá łtolec pirwłzy w głowie ołádziłá/ A potym fie po wżytkim cieie rozłzrzyłá. *RejWiz* 120; *Mącz* 473c.

β) Obiektem lokalizującym jest woda (3) :

Wyrażenia przyimkowe: »po morzu« (2): Głós po morzu/ y brzegách rozłzedł fie łtráźliwy *GórnTroas* 17; *PudłDydo* A4v.

»po wodzie« (1): Albo iefli wiátr [...] twoy łlub z łodziami rozniełie/ Po morzu/ y po wodzie *PudłDydo* A4v.

γ) Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między niebem a ziemią (2) : iż to nic nie łzkodzi/ Gdy pies łzczeka á głós fie po wiátru rołchodzi. *RejWiz* 49; *RejZwierc* 91.

δ) Obiektem lokalizującym jest niebo (2) : *KochPs* 139; dzień światło łwe rozwodzi po niebie *SapEpit* A4.

ε) *Obiektem lokalizującym jest tekst [obiektem lokalizowanym są treści przekazywane przez ten tekst]* (5) :

Z nadrzędnym przysłówkiem (1): Ifz kościół Rzymfki ieft głową wżytkich kościołow po wżem świecie: tego pełno po wżytkich listách iego. *SkarŻyw* 321.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: *wszy(s)tek* (4): Doktor ten Kátholicką naukę [...] po wżytkich piłmách fwoich rozsiał. *SkarŻyw* 119 (2); Prawo Duchowné, które było po wżytkim Státucie rozsypáné *SarnStat* 168 (2).

ξ) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka (14)* : czemu [wiara katolicka] fię po pogánftwie po Turcech y Tátárzech nie roszerzy? *SkarJedn* 28; SMętnému miły śmętek/ rościągniony Po wielkiéy zgrái *GórnTroas* 66.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, *wszy(s)tek* (11): Viktor papyeż y męczennik S. rołpifał po wlfem krzełcianańftwie/ przykázuyąc biłkupom/ áby fye [...] we wlfech pánftwách zebráli *KromRozm III P6v* (2); A rozniołła fie oná powieść o nim po wżytkim żydołthwie *RejPos* 221; *BielSpr* 76; *WujJudConf* 16; ifz nie tylko powłzyckie czáfy iáko fię rzekło/ ále po wżytkich ięzykach y narodach świáta wżytkiego [Kościół Chrystusowy] rozieft. *SkarJedn* 25; *KochWr* 18; *WujNT* 103 (4).

W charakterystycznych połączeniach: rozciągać się po [kim, czym], rozgłoszony, roznieść (się) (roznosić się) (5), rozproszony, rozsiać, (roz)szerzyć (się) (rozszerzyć się, rozszerzony) (5); po wszem (wszystkim) krześcijaństwie (2), ludziach, wszech (wszy(s)tkich) narodziech (ludzkich) (7), pogaństwie, wielkiej zgrai, wszystkim żydostwie.

βββ. *Obiekt lokalizowany jest materialny (256)* :

1) *Substancja pozbawiona stałego wyraźnego kształtu (sypka lub ciekła) albo coś, co występuje w dużej masie i czego, kształt jest z punktu widzenia nadawcy tekstu nieistotny (50)* : *FalZioł* IV 23d; [wilgoć] rozchodzi fie po żołądziu tak im poruľzaiącz iż on wyfkakuie z ognia y puka fie. *GlabGad* E3; nábierz pełno [...] węgla ogniłtego [...] / á rozłyp po mieście *BibRadz Ez* 10/2; Dilabitur fluvius per agros, Rościeka fie rzeká po polách. *Mącz* 180c; *RejPos* 54; łomę coby niepotrzebną rozumiał po gumnie rościełać *GostGosp* 82; iż rozsiewáiąc po Syryey y Cylicyey przenawybornieyfze náśienie łłowá Bożego/ rołkázował chowác przykazánia Apołtołow S. *LatHar* 120.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: *wszy(s)tek* (3): á z tamtąd wynidzie ogień po wżytkim domu Izráelłkim. *BibRadz Ez* 5/4; *StryjKron* 160; *WujNT* 514.

W charakterystycznych połączeniach: rozciekać się po [czym], rozl(ew)ać (się) (4), rozniesion, rozsi(ew)ać (3), rozsyp(ow)ać (3), rozścielać; po gumnie, mieście, ziemi [jakiej].

Połączenie: »wszędzie po« (1): Gdyby nád kupą pierza ten Koczpergał Owák łzturmował y tą mową łzmergał: Rozpierzchłoby fię od owego gromu/ Wfzędzie po domu. *KlonFlis* H3v.

Wyrażenia przyimkowe: »po miestcu (miejsku [jakim], mie(j)scach [jakich])« (4): gdy pocźnie rołć/ tedy fie barzo rołferzy po miestczu *FalZioł* I 154a; A gdy zbroię ich pilnie zebráli/ wlfyłthko rozłóżyli po miefcách potrzebnych á łlufznych [in locis opportunis] *Leop 2.Mach* 8/31; *BibRadz 2.Mach* 4/39; Convestire locum aliquem dicitur haedera, Rołpołtrzić fie po ktorym mieysku *Mącz* 490d.

»po stronach« = w różne strony, na różne miejsca (1): Abowiem ty wżytki ine mocy [...] łą tho iáko proch á iáko perzyny co fnádnie od wiátru po łtronach mogą być rozniefiony. *RejZwierc* 263.

»po świecie« (2): Y ty iefteś on niebieski ogień/ który po świecie rozłypować miał Zbáwiiciel nářz *LatHar* 33 (2).

»po wszystkiej ziemi« = *wszędzie* (1): Boże [...] raczyřz źioła/ kwiatki y trawę po wřzyřtkiey ziemi rozmnażać *StryjKron* 160.

»po ziemi« = *na powierzchni ziemi; super terram Vulg; per humum Mącz* (7): A gdy minęło liedmń dni/ wody potopu rozlały sie po ziemi. *Leop Gen* 7/10 (2); *Mącz* [388]b; *RejAp* 193; *RejPos* 54; [*Bóg*] řrżez po źiemi/ iáko popiół/ rozśiewa. *KochPs* 213; *LatHar* 383.

»po (wszytkiej) ziemi (ziemiach)« = *na świecie, w różnych częściach świata* (3): *RejPos* 53; A (ták) [*Jehowa*] podniósł rękę řwoię ná nie/ [...] áby położył náńienie ich między pogány/ y áby sie rozśiał poziemiach [*in terras*]. *BudBib Ps* 105/27; *WujNT* 514.

a) *Obiektem lokalizującym jest woda lub inna ciecz* (3) :

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: wszytek (1): Też vrina rumiana: maiącza obłoczek rozerwany po wřzyřtkiey vrinie. Taka znamionuie panowanie wiatrow w żywocie *FalZioł* V 5.

Połączenie: »i tam, i sam po« (1): Zażę ktora [*ipostasis*] iefť roztargniona y tam y řam po vrinie. Tam wiatry w żywocie y w źyłach: panuią. *FalZioł* V 10.

Wyrażenie przyimkowe: »po morzu« (1): nářz wyiazd tym křztałtem przyśpieie/ Kiedy z Hektorá popiół po morzu rozśieie. *GórnTroas* 45.

ř) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie lub zwierzęce* (21) : wezmi drijakwie mała w vřta á rozetrzy po vřtach ięzykiem *FalZioł* V 62v; *LubPs* Zv; [*Jezus*] wyplunął ná źiemie/ y vczynił błoto z fliny/ y rozmázał błoto po oczu iego *Leop Ioann* 9/6; Nieřzczęście/ [...] Będzieřz/ po řercu/ iad řwoy rozlewało *GrabowSet* H2; Ty bárwickę vćiefźną/ po twarzy rozlewałř *PaxLiz* Dv (2).

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek (5): *GlabGad* E6; Psora, Suchy řwięrzeb/ Strupiáľty/ po wřzitkiey skórze řie rořchodzący. *Mącz* 328d (2); *SienLek* Vuu3; *Oczko* 12v.

W charakterystycznych połączeniach: iść (pójść) [= rozchodźć się] po [czym] (2), *mknąć się* [= rozszerzać się], *rozchodźć (rozchodzący) się* (rozeszły [*part praet act*]) (4), *rozetrzeć, rozlewać (się)* (rozłany) (5), *rozmazać, rozplynąć się, rozsypować się, rozszerzać (rozszyrzający się)* (2), *szeryć się* (2); *po kořciach, licu, oczu, sercu, wszytkim mięsie, wszytkiej skorze, twarzy, ustach*.

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszy(s)tkim) cieie« (10): [*wódka*] z řypem řzczawiovym iad od řercza odpádzá, y nie dá mu řie rozchodźć po cieie. *FalZioł* V 70v (5); Wřzakoż ona [řóľć] po wřzyřtkim cieie tich zwierząt rozeřzła panuie. *GlabGad* E6; *Mącz* 155c (2); *RejZwierc* 3v; *Oczko* 12v.

»po (wszytkich) członkoch« (3): *FalZioł* I 151c; Krew źyłámi od řercá po wřzyřtkich członkoch idźie *SienLek* Vuu3; melánkolia iefťh iákař lipkość á klijowátość po cieie á po członkoch řzłowieřzych rozłana *RejZwierc* 3v.

g) *Obiektem lokalizującym jest niebo* (1) : Ciało Pána Kriřtuřowe thoć záprawde nie może być rořciągnione iáko mgła po niebie *RejPos* 78.

đ) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między niebem a ziemią* (6) : *RejPs* 26; *RejWiz* 83v; á ořtátnią trzećią część [*włosów*] rozłypieřz po wiatru *BibRadz Ez* 5/2; *RejPos* 163v; thylko że řwe řzáły iáko páięczyne po wiatru rořpuścił *RejZwierc* 145.

Połączenie: »po ... tam i sam« (1): fzcześnie będzie [...] iáko proch ktory wicher z ziómie wzbudzi/ po powietrzu tám y lám prędko fię rozwieie *ArtKanc* P20v.

2) Obiekt lokalizowany jest istotą żywą lub przedmiotem martwym o wyrazistym (czasem zmiennym) kształcie [użycia PO tylko w szczególnych warunkach] (6) :

a) Gdy oddziaływanie obiektu rozciąga się daleko poza miejsce jego lokalizacji (np. sława) (4) :

Wyrażenie przyimkowe: »po wszem (a. wszystkim) świecie, wszystkiej ziemi« (2:2): robiąc s twych młodych lat ielzche tho rzemioflo/ Ktore cie po wżem świecie tak dawno roznioflo *PapriPan* A4; *SkarŻyw* 497; *Koribut* [...] dzielnością tak fię był po wżyftkim prawie Swiecie rozflawil *StryjKron* 567; *WujNT* 37.

b) Gdy kontekst sugeruje przemieszczenie się obiektu (1) : Ten [*tj. Bóg*]/ iák proch wichrem/ po ziómi rozrázil [*tj. miotal mną z miejsca na miejsce*] *GrabowSet* Bv.

c) Gdy obiekt ma kształt zmienny i powiększa jeden ze swych wymiarów kosztem innych (2) :

Wyrażenia przyimkowe: »po wodzie« = *na powierzchni wody* (1): fzkutá rzekę fztabą rznie i orze. [...] Wąfy rofkáda po wodzie przed fobą *KlonFlis* E4.

»po wodzie« = *w głębi wody* (1): ci co rozciągiá fię po wodzie [*super faciem aquarum*]/ powiędną. *Leop Is* 19/8.

d) Gdy obiekt składa się z wielu części znajdujących się w różnych miejscach (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po wszystkim światu« (1): Zbiór zálie niewiernych/ oto ftyfyz [*...*] iz Pan zowie miálfem Sodomy á Egiptu. A wielkie to miálfu/ bo po wżyftkim fwiátu rofypáne ief *RejAp* 92v.

** Przy braku odniesienia do obiektu lokalizowanego (2) :

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, *wszystek* (2): *Versat circa res omnes Rhetorice*, *Obiera fię/ należy ku kázdery rzeczy/ rościága á rozchodzy fię po wżech rzeczách.* *Mącz* 486b.

~ *Wyrażenie przyimkowe:* »po wszystkim świecie« (1): *Per omnem mundum pertinentem*, *Rościágyácego fię po wżyftkim świecie.* *Mącz* 440b. ~

ββ. O wielu obiektach [natura obiektów nie wpływa na użycie PO; ich nazwa występuje zwykle w pl (lub sg w funkcji pl)] (218) : *RejPs* 157v (2); A thák wżyfcy rofpierzchnáwfy fię po lefie poczęli vciekác *HistAl* K6; *KromRozm II* e4; *KromRozm III* C5v (2); *DiarDop* 102; *KrowObr* 70v; *RejWiz* 12; *Widzialem wfyftek lud Ifráelki/ á on fię rozbiezał po gorách/ iákoby owce gdy páfterzá niemálf* *Leop* 3.Reg 22/17 (6); A tak zwiodfzy bitwę/ porázeni fá pogáni/ y rozegnáni po polu. *BibRadz* 1.*Mach* 4/14 (6); wiele fię ich [*Izraelitów*] też rozefzlo po okolicznych kráinách *BielKron* 89 (18); *KochSat* Bv; *Mącz* 281d (6); *RejAp* 196; rozefzli fię fudzy iego po drogách *RejPos* 238 (3); pczółki [...] fię rozleca po rozlicznych ziołách *RejZwierc* 16 (3); *BielSpr* 19v (4); rozmiotano kámienie fwiętynie po rogách wżech vlic? *BudBib Thren* 4/1; *BialKaz* K4; *Ktoby to wyslowil/ co ci broiá rozfiadfy fię po fali [per triclinium sparsim sedetur] káždy z fwoiá [niewiastá] ModrzBaz* 54v; *SkarJedn* 305; *KochOdpr* D2v; *SkarŻyw* 86; *Potym [Bolesław Chrobry] rozłózywfy żołnierzow fwoich po lezách/ lám vmyflil miefzkác w Kijowie przez Zimę StryjKron* 170 (7); *CzechEp* 60; *NiemObr* 153 (2); *KochFr* 64; *ReszPrz* 73; *Niechay mię wilcy pożrá w téy gládkości/ A po puftyniach rozniofá mé kości.* *KochPieś* 8; *GórnTroas* 59; *WujNT Act* 8/1 (3); *GrabPospR* K3v; *KmitaSpit* B2v.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (80): otworzyżywłfy fie [!] ziemia wypuściła z siebie [...] taką wielkość iądowitych much/ że fie rofypáá po włfytkiey oney ziemi. *RejPs* 155; *Leop* 1.Reg 11/3 (3); *BibRadz Deut* 28/25 (4); iż Longobárdowie będąc cudzozyemcy/ fzerzyli fie á rozmągáli bárzo po włzey Włófkiey zyemi *BielKron* 162v; Greki [...] zową [Ruś] [...] ípory/ tho iest rozprofzeni/ bo fie po włzytkiey Europie rosfiali. *BielKron* 427 (6); Sparserant se toto passim campo, Po włzíftkim fie polu rofpoftárli/ y tu y owdzie leżeli. *Mącz* 403d (2); *BudBib Iudic* 19/29 (2); *ModrzBaz* 109v; *SkarŻyw* 460; *StryjKron* 712 (2); *WujNT Luc* 1/65; *SarnStat* 101. Cf Wyrażenia przyimkowe.

W charakterystycznych połączeniach: (roz)mnożyć się po [czym] (2), rozbiec się (rozbieżec się) (4), rozchodzić się, rozciągnąć (rozciągający) (2), rozdawać, rozebrać, rozegnany, rozejść się (rozchodzić się) (7), rozesać (rozsyłać, rozesłany) (42), rozkłaść (się) (rozkladać) (2), rozlecieć się (2), rozłożyć (się) (rozłożony) (19), rozmagać się, rozmiotać (2), roznieść (roznaszać, roznosić) (7), rozpędzić, rozpierzchnąć się (7), rozpis(ow)ać (listy) (3), rozpostrzeć się, rozproszyć (się) (rozproszony, rozproszenie) (41), rozprowadzić, rozpuszczać (rozpuścić (się)) (6), rozrodzić się, rozsadzić (rozsadzać, rozsadzony) (6), rozsiać (się) (3), rozstawić się, rozstrzelać (się) (rozstrzelany) (6), rozsypać (się) (rozsypany) (5), rozwiesić [co], (roz)szerzyć się (rozszerzony) (5); po domu (domach szlacheckich) (2), drogach (2), Europie (2), gorach (3), gościńcach, wszystkich granicach [czyich a. jakich] (wszej granicy [czyjej]) (4), okolicznych (rozlicznych, różnych) krainach [czyich] (szerokości rozmaitych krain) (7), wszystkim krolestwie (rozmaitych, wszystkich krolestwach) (9), lesie ((gęstych) lesiech) (8), leżach, miasteczkach (mieściech) (8), murzech, rozmaitych państwach [czyich] (2), (wszystkich) powieciach (5), pustyniach, puszczy, sali, ulicach, ścianach, wale, wieżach, wojewodztwach (2), wsiach (4), wszej (wszytkiej) ziemi [czyjej a. jakiej] (niektorych (swych) ziemi(c)ach) (7), rozlicznych ziołach [zwracają uwagę użycia z przydawkami: rozliczny, rozmaity, różny, wiele, wszystek].

Połączenia: »i tam, i sam (...) po« [szyk zmienny] (3): Tátárowie [...] y tám y fám po lálfach/ po błotach y ftrzynach fie rofpierzchnęli *StryjKron* 270; *WerGość* 231.

»i tu, i owdzie po« (1): Iezdni także rozbiegłzy fie/ y tu y owdzie po polu [*dispersi sunt per campum*]/ wćiekli do Azotu *BudBib* 1.Mach 10/83.

»po ... wszędzie« (2): Teraz fie [...] po świecie zwolennikow Páńfkich włzędzie námnożyło *ReszPrz* 6; Gdzie obyczáie y cnot ftek głęboki/ Co fie po świecie włzędy rozlewały *GrabowSet* H2.

Wyrażenia przyimkowe: »po miejscach [jakich]« (3): gdy fie [żołnierze] po polu y po innych mieyfách rozftrzeláią. *BielSpr* 19v; *StryjKron* 140; *GrabowSet* D2.

»po stronach« = w okolicy (1): Połłał tedy Othoman Sebáliálá [...] ízpiegowác Skánderbegá po ftronách áby go przywiodł ná hak iákokolwiek rozłożywłzy ludu więcey po ftronách *BielKron* 250v.

»po wszystkich (a. rozmaitych, a. [jakich]) stronach [czego]« (2): ieflic fie podoba/ rozelli po włzyftkich ftronách krolestwa twego [*per cunctos fines regni tui*] *HistAl* Ev; Ormiánńki lud/ ktory fie po pułnocnych y włchodnich ftronách ízeroko rofpuścił *SkarJedn* 313; *NiemObr* 52.

»po (wszem a. wszy(s)tkim) świecie (światu) (a. wszech (a. wszystkich) krainach świata (a. na świecie), a. wszem okręgu (a. wszystkich okręgach) świata, a. po rozmaitych (a. różnych) kąciech a. krainach, a. stronach, a. po roznościach) świata); po (wszej, a. wszy(s)tkiej) ziemi (a. po wszem

obliczu ziemi (*hebr.*) *a.* po wszej (*a.* wszytkiej) szyrokości ziemi» = *in superficie omnis terrae, in terra, super facies omnis terrae, super omnem superficiem terrae PolAnt (59;15): WróbŻółt L6 (5);* Acz nie on krzyw iedno ta nieflachetna pani Lecz fie y ta nakarze [...] Gdy fie oniey ty głofi rozleczą po fwiātu *RejJóz L5 (2); KromRozm II b4v; KromRozm III C5v; yam [...]* ich tłumy rośprałłał/ Práwyem ye yáko wicher proch po zyemi roznałłał *LubPs E2 (3);* Izałz kiedy Kryftus zwolennikom swoim rofkazał/ áby [...] Báranki wołkowe lepili/ Swięćili/ y przedawáli/ y połwiećie rośsyłáli? *KrowObr 68 (9);* Bo vřzrał s piekła rotę kiedy fie ruřzył/ A po fwiātu řzyroko wnet fie rośprofzyłá. *RejWiz 82v (3); BibRadz Gen 11/4 (5);* rozefzli fie Apořtołowie á zwolennicy po wřzytkich krainach řwiátá *BielKron 141v; ANterus Papieř [...]* rozefzł piřárze po řwiećie řzukác á wywiádowác fie o ciáloch řwiętych męćennikow *BielKron 152 (4); OrzQuin I3v; RejAp 34v (10);* iáko řłowá iego řwięte/ ktore on tu rozřiał po wřzey řzyrokości zyemie/ w řercá řwe przyymowác mamy *RejPos 63 (11);* Iáko on niegdy Iakob řynom błogofłáwił/ Gdy ie po wřzech kráinach ná řwiećie rozřtawił. *BielSat H2v; RejZwierc 2v (3); RejPosWstaw [143²]v; WujJudConf 69v; BudBib Ez 34/6 (2); CzechRozm 79v (3); SkarJedn 224 (3);* A ich naród/ miedzy nieřyczliwe pogány/ Po różnych káćiech řwiátá miał być rozřtrželány. *KochPs 161 (2);* Gdy fie iuř ludzie byli rozmnożyli y rozřzerzyli po ziemi: ná [...] dwá narody rozdzieleni řá. *SkarřYw 268 (3); [Jezus]* po wřzytkich okřęgach řwiátá Apořtoły/ Káźnodzieie řwoie rozefzł *StryjKron 145 (2); NiemObr 153; ReszPrz 6; GórnTroas 64; GrabowSet A3; LatHar 366;* Piotr z Rzymu vćnie řwe ná řzczepienie wiáry rozřyła po rozmáitych řtronách y kráinách řwiátá. *WujNT 511; Y* tak fie [apostołowie] po wřzytkim řwiećie rozdzielili *WujNT 515 (4); PowodPr 11; SkarKaz 275b;* ofátki tego narodu ták řtárego/ y po řwiećie řzeroko rořkwitnionego/ potráćicie *SkarKazSej 673b (2).*

»po (wszystkiej) ziemi« = *na powierzchni ziemi (4):* Kwiateczki fie rořtrzáłły po řzyrokiey zyemi/ A káźdy w rořnych řárbach dziwnie pięćnoć mieni. *RejWiz 3;* á oni rořkłádli fie po wřlyřtkiey ziemi [*super faciem universae terrae*]/ iedząc y pijác *Leop 1.Reg 30/16; Proiectae humi vineae, Rořciágnione/ Rořzerzone* po řziemi winne máćice. *Mącz 162d; RejPos 52v.*

»po (cudzych) ziemiach« = *po (w) różnych (obcych) krajach, do różnych krajów; in terras PolAnt (3):* w niey [*ziemi alańskiey*] nikth nieprzebywa abowiem wřzytci iey obywace wypędzeni y rozprofzeni po cudzych ziemiach poginęli. *MiechGlab 41; Y* rozrzucę Egipthcyány miedzy narody/ á rośprofzę ie po ziemiách. *BibRadz Ez 30/23 (2).*

a) *Obiektem lokalizującym jest woda (3) :*

Wyrażenie przyimkowe: »po morzu« (3): *Cyclades etiam, Insulae maris Ionii, rořtrzeláne infuli á wyřpy* po morzu *Mącz 76a; GórnTroas 67; KlonFlis B4.*

β) *Obiektem lokalizującym jest sklepienie niebieskie (1) :* noc w myřłach teřkliwa/ Y té ognifé gwiazdy rozřiané po niebie řwiádkiem/ że nie milřęgo niémam okrom ćiebie. *KochFr 98.*

γ) *Obiektem lokalizującym jest przestrzeń między ziemią a niebem (5) :* głodem będą wyřtrawieni/ A od ptáłtwá po powietrzu będą roznieřieni *LubPs gg5; RejPos 67; Ten [tj. Bóg]* z lochów řziemřkich obłoki wycięága/ Y po powietrzu řzyrokiem rořcięága. *KochPs 197; A nářzé płoné nadźieie* Po powietrzu dmá rozwieie. *KochPs 211; dymy/ Któře řzum* po powietrzu rořtrzáłá *GosłCast 10.*

δ) *Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie (7)* : *GlabGad* A7v; [niewiasty] włofy długo nożną po plecach rospużczone *BielKron* 452v.

Wyrażenia przyimkowe: »po (wszytkim) cieie« (4): Cztyrzy żyły na przednieyfe od fercza pochodzą, od ktorich drugie wyraftaią iakoby gałęzi od drzewa, po wftytkim cieie fie rozchodzące. *GlabGad* E5v (2); *Mqcz* [388]b; *Calep* 605b.

»po członkach człowieczych« (1): Dymy z grubych wilgotności człowieczych gdi fie rozchodzą po członkach człowieczych *GlabGad* D4.

ε) *Obiektem lokalizującym jest grupa ludzka (8)* : ktorzychmy fą rosprowfieni myflami fwemi po rozlicznych narodiech *RejPs* 158v; *Leop Ier* 9/16; Epifanes [...] gdy był pijan/ rozmiatał pieniądze po ludzyech *BielKron* 128v (2); *GórnRozm* N2v; *WujNT* 784.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszystek (2): zrała [ciało żony]/ ná dwanaście fftythuk á części/ y rozefłał ie po wflyfthkich pokoleniach Ifraelfkich. *Leop Iudic* 19/29; *CzechRozm* 82.

W charakterystycznych połączeniach: rozefłać po [kim] (2), rozmiatać, rozproszony (3); po ludziech, rozlicznych (rozmaitych, wszech) narodiech (narodach) (4), wszystkich pokoleniach, żydostwie.

ζ) *Obiektem lokalizującym jest urząd lub godność (2)* : nádzyewáli fie iż [Chrystus] wedle godności kázde⁶⁰ będye ie rozładzał po zamkoch/ po wrzędziech/ po doftoiońftwach tych márníych á niepotrzebnych fwiátá tego. *RejPos* 316v.

ααα. *O tekście (jego treści lub wersji pisanej)* [tu w funkcji pl często występuje sg] (5) : Tákowy líft [...] Grzegorz nápiłał/ y po wfzyftekiej Rzezy Niemieckiej Wlofkiej/ y Fráncufkiej rozefłał *KrowObr* 234v; *SarnStat* 314 (2).

Wyrażenie przyimkowe: »po świecie« (1): który ten Zołtarz wymyflil/ y fwoim zwolennikom po fwiecie rozefłał [tj. wiele egzemplarzy] *KrowObr* 158.

a) *Obiektem lokalizującym jest tekst (1)* : Státuty po kártách fą różnie rozciłkáné. *SarnStat* *6.

γ. *Człon nadrzędny jest nazwą ruchu; PO oznacza, że obiekt lokalizowany przenosi się z jednego miejsca na inne tego samego typu; nazwa przestrzenna występuje zawsze w pl (152)* : aby [...] Gry niewiast nierządnych niepatrzal, po gospodach w noczi fie nietulał. *ListRzeż* w. 28; *BierEz* G3; a then ftharofta wfzithko myefka a yezdy po fzwoych dworzach. *LibLeg* 11/169; *Diar* 83 (2); czáfu potrzeby yáko tá wprawdzye po ludzyách chodzi á nye po drzewyech/ przy nich [dyscypułowie przy preceptorach] áby ftali. *GliczKsiqz* N8v; Owa kázdy tákowy chodzi iáko wiá/ A tłucze fie po ściánach by nádęta piá. *RejWiz* 12v; Iuż chodzi po kościelech kładac ná ofiary *RejWiz* 94v; Zbiera fobie iágodki/ á ptalzkowie zá nim/ Latáią po gálałkach z rozlicznym fpiewániem. *RejWiz* 177v (7); chodzil po miáfteczkach [circuibat castella] okolicznych/ náuczáiąc. *Leop Mar* 6/6; chodząc po domiech/ y biorac gwałtem męze y niewiáfty/ dawał do ciemnice. *Leop Act* 8/3 (3); *RejZwierz* 30; *BibRadz* I 7a marg (2); *OrzRozm* R4; Abner [...] wzyawfzy Hisbofetá fyná Saulowego/ wodzil go po namieciach Izraelfkich *BielKron* 69 (4); Tributim, Po wfzech cechách/ od powiátu do powiátu/ od bráctwá do bráctwá. *Mqcz* 464b; Iuż tu Pan nie mowi fułz frzody/ biegay po kościelech/ zákupuy odpufy *RejAp* 19v; támze potym blákał fie po miefciach okolicznych/ powiedáiąc fie być prorokiem Bożym *RejAp* 82 (3); muśi być Circumferencya wiefzfa/ á niż óny fześć Liniy/ które idą ná prość od mieyfca do mieyfca po ktorzych Cérkiel ftapał *GrzepGeom* K3v; *HistRzym* 90 (2); A to fobie fnadź mamy zá

nawiętfzy poľth [...] / gdy z wielką trudnością [...] nábywamy łobie nowych á wymyľnych potraw á żywności / [...] biegáiąc po ogrodziech / po rinkoch / po áptekach *RejPos* 71 (7); *BielSat* C2v; O moy miły Pánie toćbyś teraz częľto muľiał biegáć po rozlicźnych mieyľcoch / dowieduiácz łie co łie to dzieie *RejZwierc* 43 (3); *CzechRozm* 226v; *ModrzBaz* 117v (2); rzeknę / że wnaľznych naukách / którechmy zwielką pracą / częľć od Praeceptorów po łzkoľach cudzoziemľkich ieźdźąc / częľć zkńąg [...] nábywáiąc / trudno bárzo tákiemu ingenium wytrzymáć możemy *Oczko* A3; *SkarŻyw* 212 (3); *NiemObr* 26 (2); *ReszList* 150; *WerGość* 216 (2); *WerKaz* 290; *BielRozm* 19; Lustror – Po zamtuziech łie tiľuke [!] *Calep* [619]b; ia pytam / łługowáľis komu? Czy łie po Kántoriách łłuczefz / łkoro z domu? *WyprPl* A3; *LatHar* 557; *WujNT Mar* 6/6 (5); wľzelkim poddányim náľzym / pod [lege: po] którycholwiek mieyľcách w Koronie y w páńľtwách náľzych mieľzkáiącym / [...] ten Vniwerfał náľz przydzie *SarnStat* 971; Ktory ieźdźąc po mieyľcách rozlicźnych / Nie záľychnáľ tákich nowin łlicźnych. *PaxLiz* E4v.

Przy emfatycznie uźytej pl (3): Odnioľł mi poty[m] Pan Otwinowľki / iź X.K. ná rozmowę przyzwolił [...] / mieyľce w goľpodzie [...]. Náziutrz tedy / przyľzedłem [...] do goľpody Pána Chyckiego [...]. A Pan Chycki nam potym to odnioľł: iź X.P. bez dozwolenia / łtárlźego łwego Xiędźá Bĩkupá / nie moźe tego vcźynić / áby miał dla rozmowy / po goľpodách chodźić *NiemObr* 25; Onę poľługe / którą Łyduch łynowi Boźemu wyrządzał / noľząc go po powietrzu / po gankách / po gorách [w nawiąźaniu do *Matth* 4/8, gdzie mowa o jednej górze i jednym ganku] *PowodPr* 52.

W poľączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszytek (6): Tedy chodźił po wľzythkich mieifćiech y po wsiách *BibRadz Luc* 13/22; A Filip [...] chodźąc po wľzythkich mieľćiech opowiedáľ Ewánielią *BibRadz Act* 8/40 (5); *BudNT Act* 9/32; niechayby wľzytkie tych kráin Powiáty / ná siedm ábo ná ośm częľći podzielonu / [...] áby káźda częľć / rok ná woynę wyprawowáľá: á po wyľciu roku / áby drudzy ná ich mieyľce náłtěpowáľi: á tym łpoľobem / [...] obeszľáby łię powinność słuźenia woyny po wľzythkich częľćiach wľzego páńľtwá. *ModrzBaz* 120.

W charakterystycznych poľączeniach: chodźić po [czym] (28), *jeździe* (6), *poniewierać się*, (na)łłuc się (7), *tuľać się* (8), *włoczyć się* (2), *wodzić*; *po aptekach, domiech* (4), *dworzecch, gospodach* (6), *kantoryjach, koľcielech, kramikoch, majętnoľćiach, miast(eczk)ach (mieľćiech)* (16), *rozlicźnych (rozmaitych, niepewnych) mieľcach (miejscach)* (4), *szkoľach, wioskach, wsiach* (8), *zambkach, zamtuziech*.

Poľączenie: »po ... wszędzie« (1): po wsiách y zamkach chodźił / od koľcioľá do koľcioľá / y po domách wľzędzie *SkarŻyw* 212.

Wyraźenie przyimkowe: »po káćiech (kątach, kátoch)« (14): [mysz] Po káćiech się vmotáľá / Aź ledwe żywá oľtáľá. *BierEz* M3v; *RejKup* c8; *RejWiz* 30v (3); *OrzList* h3v; którego nie łzukay indzie / łám y tám tuľáiąc łye po káćiech / iedno w Rzymie *OrzQuin* F4v; *BielSat* B4v; że ty duľze / zá ktore dzwonią y wrzefzczá [!] mniáiąc by chodźily po kátoch łtękáiąc / precź odmiátuujemy. *GrzegŚm* 29; powinowáte náľze á przyiaciółki náľze biegáią po káćiech / łzukáiąc rády *RejZwierc* 189 (3); od dzieci iednego báľwierzá Piotra / ktore czárt po káćach noľił / [...] onego nieprzyaciela odegnał. *SkarŻyw* 412; *BielRozm* 15.

α) *Obiektem lokalizującym jest tekst (1) : Constituciy Epilogus*: To iest, fummowné zebránié, które wczyniono dla profstfzych, áby niewiele latáiąc po pártách miał iákoby na reieistrzyku wśyftkę summę práwá *SarnStat* 823.

β) *Obiektem lokalizującym są ludzie (11) : Niefzczęście po ludziach chodzi BierEz G; Rejfóz O6; GliczKsiąż N8v; OrzRozm R4; BielSat B4v (2); á tá krewkość człowieczeńftwá náfzego [...] záfzdy chodzi po narodzie człowieczym/ á ruřza káfzdego iáko wrzod/ iż záfzdy przychylnieyfzy ieft ku złemu niż ku dobremu RejPos 51; potym y po świcie/ po máiętnościách/ po infzych powinowátých/ przijaciółách/ y miłych towarzyszách biega CzechRozm 226v; O wy nędzne pieniądze [...] Tułacie fie po káfciach po Pániech po fmardoch. BielRozm 15; GórnrRozm B4v.*

W charakterystycznych połączeniach: biegać po [czym], chodzić (5), tułać się (3); po ludziach (4), po paniech (2), po powinowatych, po przyjaciółach, po smardoch (2).

γ) *Obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny (26) : woyczech wilyąg kramarzs skracowa [...] dwye kropcze [lege: krobce, tj. koszyki] nořzi a po Iarmarkach chodzi LibMal 1547/128 (3); RejKup k4; prořłem [...]/ áby Krol odłáfził mię ná koniec támtey wři pierwey á niżlibym y fwą drogą/ ieřdząc po Seymiech á Sądu Krolewftiego [!] czekáiąc wtrácił OrzRozm T4v; Caussas sequi, Po rokách yeřdzić. Mqcz 42d; Prot C4v; RejPos 43v (7); Bo w tych řtroiach ozdobnych/ w tych kořtownych chuřciach Rady chodzą podobno/ po czárciach odpufciach. BielSat D3; A nędzny nieboraczek niżli doydzye řwego/ Muři wřzytko wtrácić y czo miał wáfnego. Włoczęcy fie po Wiecach/ biegiájąc zá dworem/ Muři wřzytko wyřypáć by więc miał y worem. RejZwierc 244v (4); á ři tego [zamieszania szkodliwego] nawięcey czyniá/ ktorzy řá [...] nieprzywykli niewczáfowi/ iedno domá prořnując [...] po bieřiáfadach/ przy kuřlu męřtwá dokázuiąc BielSpr 25v; Calep 709b; Aby po táfгах láfá po co nie ieřdzili. GostGosp 166; WujNT 323; KlonWor 29 (2).*

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): Circunforani – Tułacze po iarmarkach, męřlarze. Calep 198a.

W charakterystycznych połączeniach: biegać (bieganie) po [czym] (5), chodzić (6), jeřdzić (jeřdzący) (5), włoczyć się (włoczący się) (6); po arendach, po biesiadach (3), po jarmarkach (4), po kiermaszach, po odpufciach (8), po rokach, po sejmiech (sejmiakach) (3), po targach (2), po terminach, po wiecach.

αα. *O patrzeniu (26) : RejPs 190; Pořrzał potym po poloch áno fie lud wáli RejWiz 82; BielKron 402; pátrż po řpráfach ludzkich oczymá řwymi kędy chceřz RejPos 247; Przydzieřz záfię z nim do komory/ to z nowu będzie po řcianach vpátrował/ [...] to będzie řzáty wyřławiał RejZwierc 89v; Diogenes [...] gdi był miedzy inemi więźńmi przywiedzion do Philipá Mácedońřkiego krolá/ řtał z weřołą pořtáfwą pogłáfájąc po ludziach RejZwierc 135; ReszList 164; Widzę tylko brunatne obłoki w krąg fiebie/ A přętkie błęfkáwice po błękitnym Niebie. KořakCath C5.*

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: wszy(s)tek (11): HistAl K4v; okrutnym poirřenim poczał po wřzyftkim pogłáfáć MurzHist T4; BOwiem Pan rad záfzdy wielce to po wřlyftkich widři/ Kiedy kto trwa w řtanie táfim gđzie nie táf grzech rządzí MrowPieř A4v [idem ArtKanc]; RejWiz 106v; Słóńce ofwiecájące po wřlyftkich rzeczách poyřrzało Leop Eccli 42/16; RejPos 247v; RejZwierc 40; ArtKanc N12; A [Jezus] poyřrzawřzy po wřzyftkich rzekł człowiekowi [z usřłą ręką]: Wycięgni rękę twoię. WujNT Luc 6/10. Cf »po wszyftkim świcie«.

W charakterystycznych połączeniach: *patrzeć po* [czym] (5), *poglądać* (5), *po(j)źrzeć* (*pozierać*) (7), *przepatrzeć*, *upatrować* (2), *widzieć* (2), *wejrzeć*, *wynosić oczy*; *po garach*, *po krzewinie*, *po ludziach* (*ludziach*) (2), *po polach*, *po ścianach*.

Połączenie: »wszędę po« (1): *Strážno go/ vpátruie wżędy po krzewinie. RejWiz 158.*

Wyrażenia przyimkowe: »po kącich« (2): *RejWiz 90*; *Gdy lie pan máiąc gołcie/ zá vcho nie škrobie. [...]* *Nie pogłáda po kącich/ láiąc w káždą łtronę. RejZwierz 134v.*

»po sobie« = *o wielu: kolejno jeden na drugiego* (2): *Poglądáli thedy po łobie zwolennicy [Adspiciebant ergo ad invicem]/ niewiedząc okim by tho mowił. Leop Ioann 13/22*; *Magnifice se circumspicere, Poglądać po łobie Mącz 405d.*

»po stronach« = *na (w) różne strony* (2): *Pomyka rohátyny á gránatá máca/ A iáko łbem łzalony po łtronách obráca. RejWiz 13*; *Weyźrzyłz po łtronách/ iákby lunął wodą/ Nie máłz nikogo/ by chciał być ochłodą GrabowSet Q2.*

»po (wszytkim) świcie (światu)« (3): *A wżákoż gdy poźrzemy tu po wżytkim łwicie/ Pátrż ná káždego łpráwy [...]/ Iż żaden nic nie myłli cożkolwiek łpráwuie RejWiz 84; RejPos 115*; *Pátrzę z pilnością po świcie łzerokiem: Co godno chwały/ á co lie nie godzi GrochKal 3.*

C. *Wskazuje na przestrzenne usytuowanie czynności lub obiektu wobec jakiegoś punktu odniesienia; a(b) Vulg, PolAnt, Mącz, JanStat; ad, in, super PolAnt, Vulg; ex PolAnt (516) :*

a. *Względem innego obiektu (515) :*

aa. *Względem jakiejś części obiektu lokalizującego (308) :*

α. *Względem którejś ze stron obiektu [w połączeniu z nazwą tej strony] (307) :*

αα. *Strony obiektu lokalizującego są wyróżnione na podstawie relacji przód–tył (4) :*

Wyrażenia przyimkowe: »po głowie« = *z przodu, na przodzie, na początku* (1): *BIádá ćichym ná Cyionie [!] [...]* *Ktorzy piją kubkámí wino á nie boleią dla łkrułzenia Iozefowego. Przeto teraz potoczéni będą po głowie [in capite] potoczonych (marg) To iest/ wplon poydą. (–) BudBib Am 6/7.*

»po zadu« = *z tyłu; pone Calep* (3): *Opisthophylaces — Pozadu broniáci byaczich lie. Calep [733]b (2);* *A łtyr pozadu tudzież płynie w pogoń/ Iáko zá rybą wodowładny ogon KlonFlis E4.*

ββ. *Strony obiektu lokalizującego są wyróżnione na podstawie elementów symetrii (centralnie położonego punktu lub przechodzącej przez środek obiektu lokalizującego linii albo płaszczyzny) [poza wymienionymi tu wyrażeniami przyimkowymi – zwykle z obligatoryjną przydawką, precyzującą, o której z wyróżnionych stron mowa] (304) :* *Y łzedł po połáci oney/ Kędy był dom iego Pániey. BierEz C4v*; *Y vltáną rzeki/ á łcienczeią y powyłycháią Zrodła ich po brzegach [rivi aggerum]. Leop Is 19/6*; *OrzRozm Ev*; *niektorzy [...]* *wyćilkáią w nozdrzą iedną kropię/ á trzy w onę drugą po ktorey ząb boli SienLek 77*; *iż twoy rog lewy mułi czynić z nieprzyacielłkim práwym/ á záwždy po práwym rogu zbroyniełzy y przedniełzy mąż bywa. BielSpr 21*; *á światłóć iego [Boga] po łkrzydłach ziemie. BudBib Iob 37/3.*

Połączenie: »wszędę po« (3): *Oto leżą vpádli wżędy po káždey łtronie/ Moźni nieprzyaciéle z nimi ich buyne konie. LubPs hhv*; *NAMiot [...]* *s frandzią ze złota, a brunatne⁸⁰ ładwabiu v wierłchu, v dołu, i wszedi po brzegach. WyprKr 99v (2).*

Wyrażenia przyimkowe: »po boku (boceeh, bokach) ([czego])« = *na prawej lub lewej stronie czegoś* (4): Zbudował też po bokách Domu [*a lateribus*] przegrodzenie z thárćíc cedrowych *BibRadz 3.Reg 6/16; BielKron 316; Tatarowie [...]* klinem poćpolicie według ftárych ich obyczáiá lzykuią fie/ ná przodku y ná Calu y po bocech Wodzowie ich ftáwáią *BielSpr 68 (2)*.

»po boku [*w tym: prawym (3)*]; po bokach, obudwu boku« [*w tym: kogo, czym(-ich) (5)*] = *tuż przy prawej lub lewej stronie, blisko, obok, koło* (4;2:1): Oni ktorym Straż krolewka była poruczoná/ po práwym boku Krolá/ tuż zá Biskupy ftály. *BielKron 307v (2); Zás cí (fá) krolowie (tey) ziemie [...]. Krol Ierychá ieden/ krol Háiá ktory [leży] po boku [ex latere] Bethelá/ ieden. BudBib Ios 12/9; KochPs 170; á po obudwu byoku iego dwa ftráfzliwi y Anielfey mężowie [...]* z gołymi mieczmi ftoiąc/ do lzyie tyránnowi przymierzáli *SkarŻyw 318; teyże nocy puścił Pan Bog wiátry bárzo wielkie ná morze/ y wczynił drogę wpuł morzá/ á po bokách poftáwił mury zwody wyfokie SkarŻyw 481 (3)*.

»po brzegach« (6): LAnzufek po brzegach perli Oriáńkie, A weifrzodku iablufka złote *WyprKr 22v (6)*.

»po krajoch (krajach), końcoch, obu końcoch; po kraju« [*w tym: czego (4)*] = *in ora Vulg, PolAnt; ad latus, super (duabus) extremitatibus; per circuitum PolAnt (7:2:1;1); Leop Ex 36/11; Przytem wczynili drugie dwie obrączce złote/ ktore po obu końcoch Napierńniká ná doł przypráwili po kráioch ku Efodowi. BibRadz Ex 39/19 (4); BielKron 34 (3); BielSpr 30; BudBib Deut 22/8; Strum B2*.

»po lewicy (a. lewej, a. lewie)« [*w tym: kogo, czyjej (5)*] = *z lewej strony; ad sinistram, a sinistris Vulg, PolAnt; ex sinistris PolAnt (24)*: we wżyftkich rzeczach zálecaymy fie ták iáko fludzy Boży [...] w łagodności/ [...] w mocy Bożey/ przez horęża fprawiedliwości po práwey y po lewey *Leop 2.Cor 6/7; BibRadz Matth 25/41; A gdy fię vkazał Cypr/ oftáwiwfy y po lewie płynęliśmy do Syryey y przyftąpiliśmy do Tyra. BudNT Act 21/3 (4); StryjWjaz Cv; CzechRozm 20; to dáią znác/ iż Bog ieft gniewliwy [...] á iż ten gniew iego/ fyn iego y Pánná w koronie po lewicy ftoiąca/ błága CzechEp 187; Siedli też w fwych Infułach Księża po práwicy/ Ziemfká rádá siedziálá Krolá po lewicy. BielSen 8; oświeć oczy moię/ áby ná cię poglądály/ y to widziály/ co ieft po práwicy/ nie to co po lewicy/ dáleko od ciebie. LatHar 588 (4); WujNT Matth 20/21 (9)*.

»po prawicy (a. prawej)« [*w tym: kogo, czego, czyjej (58), komu, czemu (2)*] = *z prawej strony; a dextere (dexteris), ad dexteram Vulg, PolAnt; ex dextris, in dextera (dextris) PolAnt (78)*: Iż Pan będzie po práwicy twey/ á zetrze możności złych á okrutnych krolow. *LubPs Z3v (2); Leop 2.Cor 6/7; BibRadz Matth 25/34; BielKron 330v; GrzegRóżn C3v; GrzegŚm 25; [król Salomon] wfiadł ná ftołcu fwym/ y kazał poftáwić ftolec matce krolewkicy/ y fiádlá po práwicy iego. BudBib 3.Reg 2/19; A (ták) Iehoiádá ofiárownik wziął fkrzynię iednę/ [...] y poftáwił iá przy ołtarzu po práwicy káždego gdy wchodzi do domu Iehowine⁸⁰. BudBib 4.Reg 12/9 (7); BudNT Matth 27/38 (6); StryjWjaz Cv (2); CzechRozm 36v (18); CzechEp 125 (11); NiemObr 120 (2); BielSen 8; LatHar 588 (7); WujNT 5 (17)*.

»po [której; w tym: prawej (22), lewej (7), drugiej (2)] ręce« [*w tym: kogo, czego, czyjej (12), komu (2)*] = *z którejś strony; ad dexteram, a dexteris PolAnt, Vulg; a sinistra (sinistris) PolAnt, Mącz; dextra; sinistrorsum Mącz; super dexteram partem Vulg (30)*: a od tąd [*granica*] ydzie po prawey recze do Byaley wodj. *LibLeg 11/83v; siedź po prawy ręce moiéi (marg) naprawicy (-) MurzNT Matth 22/44; ktorzy po lewy ręce będą Pódźcie odęmnie przekłęci wogień wieczny MurzNT Matth 25/41; LubPs*

M3 (2); *RejWiz* 26 (3); á Cherubinowie łtali po práwey ręce domu gdy wchodził mąż *Leop Ez* 10/3 (4); A połtháwi owce po práwey ręce łwoiey/ á kozły po lewey. *BibRadz Matth* 25/33 (4); *OrzRozm Ev*; Assedit dextra Adherbalem, Siadł po práwey ręce Adherbalułowi. *Mącz* 379a; A sinistra, Z lewey ręki/ po lewey ręce. *Mącz* 395b (3); *RejPos* 231v (2); *BudBib* 4.*Esdr* 4/45; Siedział też [...] Mnich wedle niego/ á po drugiéy ręce Páni co łtárfza *KochFr* 24; *KochPhaen* 2 (2); *Calep* 317a; Te zamki łą od Egru tu po lewey ręce/ Ku Kofzicom *CzahTr Hv* (2); *KlonFlis* B3v (2).

»po ręce« = *obok, w pobliżu, przy sobie, do pomocy* (2): Quantum est adhibere hominem amicum, ubi quid geras, Iáko wiele ná tym naleži mieć po ręce przyaciela gdy kto chce nieco łpráwować. *Mącz* 338b; Szuka Saul oćiec moy (iákoby) ćię zabić. [...] łchoway łię. A ia wyidę y łtáne po ręce [*ad manum*] oycu memu ná polu/ gdzie ty będziesz *BudBib* 1.*Reg* 19/3.

»po stronie (stronach); po [*której; w tym: prawej* (54), *lewej* (44), *jednej* (16), *drugiej* (7), *trzeciej* (1), *tej(że)* (7), *onej* (3)] stronie; po obu (dwu) stron(ach); po [*ilu; w tym: dwu* (2)] stron(ach) (stronu)« [*w tym: kogo, czego, czyjej(-ich)* (42), *komu, czemu* (11), *od czego* (1), *ku czemu* (1)] = *na (z) boku (bokach), na ścianach bocznych, nie w miejscu centralnym; a sinistra (sinistro, sinistris) Vulg, PolAnt, JanStat; a dext(e)ra (dextro, dextris); a laeva; ad dexteram; ad sinistram Vulg, PolAnt; per dexterum HistAl; a parte dextera; in dexteram; in dextris; eodem latera; ultra Vulg; in dextera parte; ad duas extremitates; super duabus extermitatibus, hinc et inde, in oris; trans PolAnt; dextra; laeva Modrz; sinistra parte JanStat* (152;32;3): *Matrifilua*. [...] IEłt ziele ktorego łift po iedney łtronie blady á z drugiey zielony *FalZioł* I 87d (4); *LibLeg* 6/160 (8); *HistAl* F2; *MurzNT Luc* 1/11; *KrowObr* 15v (2); a włfyłtek lud/ y włfyłtko rycerłstwo łłli wedle Krolá po práwey y po lewey łtronie. *Leop* 2.*Reg* 16/6 (15); *NAmiot Adamáku czerwone*^{go} *Tureczkie*^{go} zlotim wzorim po obu stron. *WyprKr* 99; gonił ie áz do Hobá/ ktore leży po lewey łtronie Dámálfzku. *BibRadz Gen* 14/15 (20); wczyniła łie przed nią [*tj. przed Arką*] łucha drogá áz do dná/ á po łtronie łie wodá wyniołła ku gorze *BielKron* 47; [*Ezechiel*] *Napirwey* widzyał czworo źwirzát/ [...] po czterzech łtronach były przy nich kołá *BielKron* 95v; miecz goły niołł Czełki Márzfálek/ wedle ktorego łzłó dwoie Kłiáżát Rzełkich/ po iedney łtronie Olbrycht Kłiáżę Báwarłkie/ po drugiey Erckłiáżę Ferdynand. *BielKron* 329 (37); *Mącz* 87d (7); powáliwłzy koniá/ gębę mu roździewł/ á łięgni mu oná łalká spáczesiámi w gárdłó/ poćiéray po łtronách iz mu łye przyłcze sprzepukáią *SienLek* 169v (11); *GrzepGeom* C4v (13); *BielSat* L3v; *Grzegłm* 25; Byli konie z drzewá przypráwione [...] ná ktore wczyli łie wliádać po obu łtron/ z lewey y s práwey łtrony *BielSpr* 5 (31); Wełćie do niego [*miasta*] ielł ćiáłne/ w mieyłcu niebełpiecznym y przykrym/ ták ilz po práwey łtronie ogień/ á po lewey wodá głęboka. *BudBib* 4.*Esdr* 7/7 (7); *Strum* L3; *ModrzBaz* 104 (2); *Oczko* 16v; *SkarŻyw* 570; *StryjKron* 71 (2); *CzechEp* 187; *KochPhaen* 7; *BielSjem* 26; *KochProp* 12; *Calep* 578b (2); Niech obeydą dźiedźinę mytne łáfy po dwu łtron/ łpułtne łtáwy po trzećiey/ á łąki z iednę. *GostGospPon* 170; *WujNT Mar* 10/1 (8); *SarnStat* 1090 (2); *CzahTr Hv* (2); *KlonFlis* Dv; [*Cresc* 1571 421].

»po stronie« = *na uboczu, niejawnie, poza oczami* (2): *ALcibiádes* idáć wnet w nowey koronie/ Widzác iz mu łie ludzye/ dziwuiá połtronie. Vciáł idáć płu ogon *RejZwierz* 6v; *RAdzęc* był nie łzácował/ nikogo po łtronie [...] Ale lepiej mów w oczy *RejZwierz* 123.

»po stronie« = *ze strony innych ludzi* (1): iż nie tylko po stronie radby takiemu każdy pomógł/ ale y swego własnego radby takiemu każdy wdział *RejZwierc* 268.

»po jednej, drugiej stronie« = *z jednej, drugiej strony, z jednego, drugiego (innego) punktu widzenia* (1:4): Po iedney stronie mówią oni/ że nie mamy trzech bogów. A kiedy ich za się spytamy/ ielżie miał iednego/ powiedzą że nie miał/ iedno Ociec ieden. *SarnUzn* G7 (4); Prawda iż się wzdrgnął słyszając takie Prawo [...]. Iakoż to y sam baczę. Lecż/ po drugiej stronie Mowiąc: [...] Azaż owo nie ciężka/ Gdyć wbostwo bierze Lotr y oszułt *KlonWor* 74.

»po każdej stronie« = *ze wszystkich stron, dookoła, wszędzie* (2): Vbitem po każdej stronie *BierEz* Ev; Gdy się iey twarz ze wtydu nadobnie zapłonie/ To na tę pięknie patrzyć/ iuż po każdej stronie. *RejZwierc* 45v.

»po każdej stronie« = *w każdym miejscu, wszędzie* (3): A tak iuż obacz potroffe Czos pomogą one groffe. Czos ie tu sbierał Lakomie Sukaiąc po każdej stronie. *RejKup* c5v (2); *LubPs* hhv.

»po stronach« = *okoliczny, sąsiedni, otaczający inny kraj* (1): Hannibal gdy wiodł walkę s Scipionem [...] Stawił też pomocniki/ ktore miał z rozmaitych krajów po stronach *BielKron* 40v.

»po wszystkich stronach« = *ze wszystkich stron, wokół* (2): hakownice w łóżach na dwu kołkach [...] kiedy po wszystkich stronach wołka takowe postanowi/ może iść kędy chce s nimi/ żaden nieprzyjaciel iedny na tho nie przytrze *BielSpr* 69v (2).

ααα. *O symetrycznym rozmieszczeniu części ciała zwierzęcia* (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po bocech« (1): RAK [...] ma nog ośm, dwie przednie/ a po trzech poboczach mniejszych *FalZioł* IV 30d.

βββ. *O rozmieszczeniu tekstu pisanego na kartach ksiąg* (12) :

Wyrażenie przyimkowe: »po krajoch, brzegu (a. brzegach), stronach« = *na marginesach kart* (8:3:1): *BibRadz* *5v; wiedz/ iż gdzie ktore słowo/ albo wirsz/ rozno tłumaczyć/ [...] tedy takową niezgodę po stronach znaczyliśmy. *BudBib* b4; *BudNT* d3 (6); Andrzejá Friczá Modrzewskiego O poprawie Rzeczypospolitey księgi czwore. [...] na Polskie przetłumaczone/ y [...] Przypiskami y kotizacyami po krajoch objaśnione. *ModrzBaz kt*; *WujNT kt* (3).

W charakterystycznych połączeniach: objaśniony po [czym] (3), znaczyć (4).

β. *Względem punktu centralnego lub znacznie oddalonego od krańców (brzegów) obiektu lokalizującego* (7) :

Wyrażenia przyimkowe: »po środzku ([czego a. czym])« = *w (na) środku* (6): Sosti Alfpant, w nim pośrodku tablicza Diamentowa, o kolo dwa wagrubini *WyprKr* 5v (5); rzadko tho trefić się miało/ [...] aby godzin męki Pánłkiej przed Bożą męką ktora stała pośrodku wsi/ klęcząc płacźliwie nieobchodził *OrzRozm* M4.

»po środku morza« = *w głębi morza* (1): ktoby zaś zgorzłył iedno słych maluczki [...] raczyby mu wwiązano podspodni kamień młynski [...] i zatopiono i [lege: ji] precz na głębokości morłkiej (*marg*) w abo pośrodku morza (-). *MurzNT Matth* 18/6.

bb. *Blisko, obok, w pobliżu kogoś lub czegoś, tuż przy kimś, lub czymś* (4) :

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« = *tuż przy sobie* [*tu: od strony przylegającej do podłoża, w miejscu stykania się z podłożem*] (1): A o tym wiedz [...] żebyś zawżdy kładł żłoby drzewá furowego y z skóra

do Stáwu. Abowiém táki źłób [...] wpoi fye w ziemię swoią chropáwością/ że [...] po łobie wody nie puści. *Strum* G2.

»po sobie« = o człowieku: *blisko ciała, prawdopodobnie: nad sobą* (2): [w czasie szturm] Idź chyłkiem położywłzy páwezy po łobie/ Zákrywłzy głowę/ pierśi/ s przodku ręce obie. *BielSat* Nv [idem] *BielSjem* 37.

»po sobie« = o wielu obiektach: *jeden przy drugim, jeden blisko drugiego*: Ku fkále fię z pilnością [smokowie, jeden o siedmiu głowach, drugi o siedmiu ogonach] obádwá vdáli. A gdy przyfzło ku temu on o iedney głowie/ Wemknął fię fnádnie máiąc ogony po łobie. *CzahTr* E2v.

cc. *Wzdłuż, na znacznej (niekiedy całej) długości czegoś albo równoległe do czegoś (ale w niedużym odstępnie)* [obiekt lokalizujący ma najczęściej kształt wąskiego pasa lub linii] (42) : MInog ieft riba długa, czarna [...] kołci żadnej niema w łobie: iedno chrzęftkę subtelną, iakoby nić po grzbiecie przewłokł *FalZioł* IV 44a; *LibLeg* 10/71v; *Leop Ios* 12/3; *Deliro*, Wykrącam z brozdy nie po zagonie włóczę. *Mącz* 195c (2); *Strum* C2v.

Połączenie: »po ... wszędy w (o)koło« = *in ... per circuitum* *PolAnt* (2): wżytki drzewá co były ná polu/ y po wżzech gránicách iego wżędy w około. Pufzczono Abráhámowi w dziedźictwo *BibRadz* *Gen* 23/17 (2).

W połączeniu pleonastycznym: »wzdłuż po« (1): A co będzie zbywać [łokci] wzdłuż po pirworodztwách Swiáthnice/ [...] będą iáko y pierworodztwá Swiáthnice *Leop Ez* 48/18.

Wyrażenia przyimkowe: »po boku [czyim]« = *wzdłuż czyjegoś boku* (1): Izykowáli lud náprzek y rozciągnęli iáko rožen álbo literá l/ po boku swoim *BielSpr* 21v.

»po oku« = *wzdłuż linii oczu, bokiem, z ukosa; niezyczliwie; limis oculis* *Mącz*, *Cn*; *torve* *Mącz*; *in obliquum, limis, limulis, obliquato aspectu, torvis oculis* *Cn* (5): *RejZwierz* 124 (2); *Torve* aliquem inspectare, Srogo po oku ná kogo pogłáďać. *Mącz* [460]a (2); *Limus* – Obłudni, pooku patrząci. *Calep* 605a.

»po sobie« (1): *Striatus* – Kazda rzecz maiaca połobie kanaliki. *Calep* 1010a.

»(nie) po szwu« = [tylko w przén] (nie) tak, jak powinno, (nie) tak, jak by się chciało (7): Niektorym [...] na tem swiecie/ wżyftko się poźfzu porze/ wżyftko wedle myfli idzie *MurzHist* Q4v; *RejWiz* 12v (4); *Duras fratris partes praedicas*, Przycieszfzym to ná brátá/ álbo/ táko baczę że fie bratu nie po fzwu porze. *Mącz* 98a; *SarnStat* *6.

α. *Obiekt lokalizujący stanowi czynnik pomocniczy przy wykonywaniu danej czynności; zwykle w przén* (14) : v więź nić v forty á idąc rościągáy ią/ áź wnidziefz pośrzod ogrodá/ [...] nietrać końcá tey nići/ bo ták po niey záfie wynidziefz. *HistRzym* 103v (3); *StryjKron* 66; *KochFr* 124; *Tezeus* [...] wyfzedł z wielką fławą po nići rozwitéy/ Z Lábirintowych błędów *KochPam* 82; [Filozofowie] prawdy ták iáko kłębká po nići fzukáli *KochWr* 19.

Wyrażenia przyimkowe: »po sznurze« = *równo* (1): Przeciw [tj. naprzeciwko] temu wżytkiemu/ niechby ftánął źwierzyniec láfu prawie cudnego: ciemny/ zielony/ ćichy/ wymierzony po fznurze *GostGospPon* 170.

»jako(by) (a. prawie by) po sznurze (a. sznur(k)u), po śladu« = *łatwo, bez trudu, bez wysiłku* (9:1): *GlabGad* Mv; ták iż káždy nye omylne yáko po ffnurze prawdy doiść może. *KromRozm II* a2v; á

gdzye lye wlfyftki [*te znaki*] zeydą/ tám bez wfelákyego wátpyeny práwy kofcyół boży á Kryftułow/ nye inácey yedno yáko po fládu álbo po fnurze/ naydzyemy *KromRozm III C6; RejZwierz 80v; HistHel [A2]; CzechEp 302; NiemObr 95*; Bo iednák wedle *methodum*, iáko po fnurku/ káždéy rzeczy można dóśdź *SarnStat *4; RybWit A3*.

»po snurze« = *znakomicie, świetnie, wybornie, bez zarzutu (1)*: Emussatum, W miarę á po fnurze vcziniono. *Mącz 103c*.

dd. *Dookoła, ze wszystkich stron czegoś (3)*: A (ták) budował dom y dokończył go/ [...] Zbudował też pobocznice po wśytkim domie [*cum (marg) super (-) omni domo*]/ [...] á dzierżáká fię domu tramámi cedrowemi. *BudBib 3.Reg 6/10*; iz [*heretycy*] [...] głowy [*tj. jednego Kościoła*] fię/ powiáda/ nie trzymáią: z ktorey fię wśytko ciáło po żyłách yftáwách fpráwuiać y buduiąc roście *SkarJedn 40 (2)*.

ee. *Oznacza, że kierunek ruchu lub położenie jakiegoś obiektu jest zgodne z kierunkiem ruchu innego obiektu; post, secundum Vulg (60)*: Wittellius kazał swoim [*wojskom*] znienaglá wfępowác ná zad/ Turcy po nich [*tj. w stronę cofającego się twarzą ku nim przeciwnika*] filnie przypieráiąc/ chcąc rozerwác czoło náłzym *BielKron 314v (2)*.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = przed siebie, zgodnie z kierunkiem swego ruchu (1): [*Amazones*] teżey ftrzeláią wćiekáiąc/ niź fię w oczy potykáiąc/ bo teżey ftrzáłá vderzy gdy ná nię ktho náiedzie/ niź gdy ią po łobie pułzcza. *BielSpr 43*.

α. *Obiekt lokalizowany znajduje się z tyłu, z tylnej strony kogoś lub czegoś, za kimś lub za czymś i przemieszcza się w tym samym kierunku, co obiekt lokalizujący (podąża jego śladem); niekiedy z dodatkowym odcieniem celowym: 'aby dogonić i schwycić lub zabić'; post Vulg (38)*: Darius do Indiey wciekł. Alexander fię go przedfię nie pułcił ponim zewśzitkimi fwymi ciągnął. *BielŻyw 153 (2)*; y połłał Krol do obozu Sirijskiego/ mowiąc: Iedźcie/ wyfpięguyciefz. Kthorzy iacháli po nich [za nimi *WujBib*] áż do Iordánu *Leop 4.Reg 7/15 (5)*; mieyfkie mury poświácáli [...] chodząc około nich/ przodkiem Ezdrás/ po nim Neemiałz s kiiążety *BielKron 97*; [*Neron*] wciekł w nocy tylko lámoczwárt z miáftá [...]. A gdy wfłyżał iz po nim pogonia idzye áby go żywo doftano/ chciał fię lám zabić *BielKron 145 (17)*; Prosequor, Pułzczam fię po kim/ Gonię Prę/ Pędzę kogo/ Prowadzę. *Mącz 386a*; SErtorius, w Hiłzpániey gdy fię miał przepráwiác/ przez Rzekę z wojskiem/ á nieprzyáciel po nim bieżał/ wnet w tyle wojská wał vkopał *BielSpr 44; StryjKron 225 (2); KochTarn 76; GosłCast 48; KlonWor 37*.

W charakterystycznych połączeniach: bieć (bieżeć) (4) po [kim], ciągnąć (3), gonić, iść (5), jachać, puścić się (11), ruszyć się (3), udać się.

Z elipsą czasownika (7): Pánnny [...] vkazawfzy fię z boku młodzieńcom ięły wćiekác zá gory/ á oni po nich *BielKron 319v (5); PaprPan Hh4*; A gdy fię kto połtrzeże/ á pozna złodzieyfkí Nieporządek [...]: złodziey/ złodziey krzyknie; Wnet on ifty roztrucharz miedzy ludźmi zniknie/ Towáru odbieżawfzy: á co żywo po nim: A iefli go dogonią/ iuż źle bywa o nim. *KlonWor 19*.

β. *O zjawiskach przyrody, w których naturze tkwi ruch i które umożliwiają lub ułatwiają przemieszczanie się innych obiektów (wiatr, płynąca woda) (19)*:

αα. Wskazuje, że ruch lub położenie jakiegoś obiektu jest zgodne z kierunkiem ruchu wiatru lub wody (17) : vpletli zrogoża czołnek/ y oblali go fmołą y kliiem/ y włożli weń zwielkim fmutkiem fwym piękne⁸⁰ fynaczká/ y puścili po rzece. *SkarŻyw* 478.

Wyrażenia przyimkowe: »po wiatru« = *od tej strony, z której wieje wiatr, secundum aurae flatum Vulg* (4): nic fie nie trwoż/ [...] á pułzcżay żagle bełpiecznie po wiatru *RejZwierc* 177; Wiatrem tym obyczáiem dobywáią Zamku albo miáftá [...] vczyniwłzy dżiurę w murze od Zachodu Słońca/ s kąd wiatr częłty y wilgotny bywa [...]: Iełliby nie było zbitych/ thedy inżzego ścierwu w nocy nówłoczą pod mur po wiatru ná fmrod. *BielSpr* 62v; *WujNT Act* 27/15 (2).

»po wodzie« = *w kierunku zgodnym z prądem rzeki; secundo flumine Mącz* (12): Tákimżeć połpolicie/ zewfżech ftron przybywa/ Co to idzye po wodzye [tj. *postępuje uczciwie, zgodnie z zasadami moralnymi*]/ á wfpák nie rad pływa. *RejZwierc* 62; Tą rzeką [Wólga] wielkie towáry chodzą wzwodę y po wodzie *BielKron* 432; Puścilem fie záfie po wodzie Nilufem do Alexándryey *BielKron* 455v; *Mącz* 378a; *BielSpr* 48 (3); *KochPs* 125; *SkarŻyw* 260; Litwá przecięła powroz/ ná którym Gálerá byłą wwiążána z kotwicą/ iż po wodzie ná doł płynęła *StryjKron* 315; *KlonFlis* H4.

~ *W przeciwstawieniu*: »po wodzie ... przeciw wodzie« (1): Inádniey Krześcijánom po wodzie iść do nich bes pracey/ niźli onym [*Turkom*] do nas przeciw wodzie czyniąć s pracą wielką/ á ziechác fie z náłzemi v przewozu *BielSpr* 59. ~

ββ. *W sytuacji odwróconej: wskazuje, że ruch wiatru jest zgodny z (planowanym) kierunkiem ruchu człowieka* (2) : Ale gdy przyidzie przeciw wodzie płynąc/ Potrzebá żagle wydęte rozwinąć/ Zážywác czáfu poki wiatr po tobie Dmie w pole obie. *KlonFlis* E4v (2).

ff. *Wskazuje na uporządkowanie obiektów w przestrzeni; oznacza, że ktoś lub coś znajduje się – z pewnego punktu widzenia – dalej niż obiekt nazwany przez człon podrzędny* (87) :

α. *Ze względu na dający się jednoznacznie wskazać początek jakiegoś ciągu obiektów* (78) : *KochPieś* 12; *KochProp* 9; [w sali biskupiej] byli námáłowáni rzęde^m wżyfcy królowie Polfcy [...] Owa po Królu Zygmuncie/ niezoftało iuż mieyfcá inżzym królóm ieno iednému. *KochWr* 40.

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych:

~ *Trójczłonowe* (1): Z drugiéy ftrony [*proporca*] záś/ tenże miłtrż początki dawné/ Y dzieie był wyrażił [...]: naprzód iáko mężné Amázony [...] przybił wiatr w Scythiyłkie ftrony. Potym iáko miełzkáńce támtych żiem trapiły/ A ná koniec od oyców fyny rozmówiły: Y fzły z nimi [...] Ku pułnocy [...]. Po tym wżytkim/ Boreas Orythią niešie *KochProp* 13.

Czteroczłonowe (1): [*Turcy*] napierwey Wielbłądy/ co nołzą wżelkie żywności zá woýłkiem [...] ftawiaią/ [...] zátym ludźi ftawią co ná podłe połługi obieráią/ [...] ponich záfie Iáńcżárowie y Scholacy. *BielSpr* 54v.

Sześcioczłonowe (1): To Bulgári/ co naprzód płyną po Dunáiu/ Po nich dżiělńi Słowacy [...] Więc Serby/ więc Antowie/ Bofnacy zá nimi/ Y Kárwaći *KochProp* 13. ~

Wyrażenia przyimkowe: »jeden po drugim« (2): trzebá fortelow ná Turki [...] woýłká mieć bliłko od fiebie trzy álbo czterzy/ iedno po drugim wietłze/ iełliby iedno nieprzyaciěl ogárnął [...] áby ie wnet drugie rátwoáło *BielKron* 311; nie dać fie z woýłká nigdzye wychylác [...] iedno w niemáłych

Podćiech ná ftraż ieźdźić iedny po drugich/ to ieft/ iedni ná przodku drudzy w poysźródku *BielSpr* 27v.

»po sobie« = *jeden za drugim* (1):

~ *Połączenie*: »po sobie blisko« (1): lepiej fie wśzytkim [*nam*] ruźzyć/ po łobie blifko woyskã rozłóżywśzy/ áby iedni drugich rátowali gdzieby thego potrzebã była. *BielKron* 247. ~

»po tym wszytkim« (1): *KochProp* 13 cf *Połączenie trójczłonowe*.

αα. O tekście pisanym (74) :

ααα. *Bardziej na prawo niż obiekt lokalizujący, bezpośrednio z prawej strony czegoś; tuż za danym słowem, znakiem (z prawej strony)* (19) : Liśt 100. a [...] v 29. po nie trzebã ma być period. *CzechRozm* **7v; pan Kochánowłki chciał áby ná żadnym/ o/ po którymby fzła litèrã m/ álbo n. krèkã żadna kładźiona nie była *JanNKar* F2 (6); *JanNKarKoch* F2v (8); *JanNKarOrz* F3v (2).

Połączenie: »po jednym ... a po drugim« (1): Kiedidyłmy tedi włafnã roznicę między b/ a b obaczili/ [...] niechay po iednym b [*tj. miękkim b*]/ iedno i/ chodzi/ a po drugim y *JanNKarKoch* G2.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = *jeden bezpośrednio za drugim* (1): Inźé accenty albo krèłki, gdzie ich dwie álbo trzy po łobie, áby tylko ofátnia była znãczona *JanNKar* F4.

βββ. *Dalej, w dalszej części tekstu; niżej, zwykle na końcu jakiegoś fragmentu, który stanowi zamkniętą całość* (50) : Then wierśz y z thym drugim po nim zamykãią włobie powołanie Pogánow pod kroleństwo Pánã Krytułowe. *BibRadz* I 308c marg; *SarnUzn* D5; á máią w łobie [*Księgi Siódme*] Figury ziól/ po których Vkázãcze idã/ które vkázuiã co w tych Kfyęgãch náleźiono być może. *SienLek* Aaaa2v; Tu iuź będzie po thych wśzytkich przypadkoch/ iãko poćiwy człowiek on fzkodliwy przypadek gniew w łobie y vkroćić y vmiãrkowãć [...] ma *RejZwierc* 74v; Owo cię też niech nie obraża áni trwoży/ żem po Marku położył Ewãnielium Iohana ś. á po nim dopiro Lukãfzã. *BudNT* d3 (4); *CzechRozm* 62v (3); Aczem też z przodku mufiał przydãć inźe dowody o przyłćiu Krzyżakow wty ftrony Prufkie/ [...] wśzãkże po kilku kart iuź lię łamã Hiſtoria Duzburchowã pocznie. *StryjKron* 288; Przetoż tu po Ringolcie Algimuntowicu wielkim Xiędzu Litewłkim [...] muśimy położyć Kronikę Prufkã łtarofwieckã *StryjKron* 288 (6); iãko o tym czytamy. Ezã. 42. v 6. gdzie tãk nápiſano o Mefyãlzu łtoi/ po inźych vprzedzãiących łłowach: Ia Iehowã wezwałem cię w łprãwiedliwoſci *CzechEp* 124 (8); *LatHar* 80 (4); Iedne [*annotacje*] krotfze ná brzegu przy texcie: á drugie dluzfze na końcu málo nie po kãżdym Rozdźiale [*sq*] połózone. *WujNT przedm* 23; Pierwłza część (po przedmowie) ma w łobie siedm liſtow Chriſtã Pánã *WujNT* 837 (13).

W przeciwstawieniu »przed ... po« (1): á nie telko thego [*gdzie Plato mówi o dziecięcych zębach*]/ ále y przed tym/ y po tym co tãm łtoi/ czo Kãłtiglio [...] *ex Phaedro*, ábo y z inych mieyłc wyciãgnãł/ opuſciłem *Górndworz* B5v.

Połączenie w postaci ciãgu trojczłonowego (1): *WujNT* 369 cf »pierwej ... po«.

Połączenia: »dopiro po« (1): że w łłowieńłkich księgãch po dzieiach Apołtołłkich drzewiey lifty obecne łtoiã/ toż dopiro po nich Pãwłowe lifty y liſt do Ebreow. *BudNT* d3.

»pierwej ... po« (1): [*Budny*] porzãdek czterech Ewãngeliy pomieſzãł/ kładãc pierwey Ewãngeliã Ianã S. á po niey Ewãngeliã Lukãfzã S. Więc dzieie Apołtołłkie. *WujNT* 396.

»wnet, skoro (...) po« (4:1): *KromRozm I H*; Yeffcze wam wyle mam powyądác/ Ale nye możecye zność teraz [*Vulg Ioann 16/12*]. [...] Abowyem wnet po tym łtoi támże v Yaná S. Ale kyedy przyydzye on duch prawdy/ ten was náuczy wlyfłkyey prawdy. *KromRozm II f3*; *KromRozm III F5*; piłze Ewanyeliftá s. łkoro po tey hiłtoriey/ iż Pan łzedł łpráwuiać náuki zbáwieniá náłzego *RejPos* [308]v; Támże tego wnet Pan po tey przypowieści dołóżyć raczył/ iż tákżeć też z wámi vczyni ociec wáłz niebiełki *RejZwierc* 178v.

β. Ze względu na kierunek obserwacji (10) : Idźcie połlowie přętcy do narodu oderwáne⁶⁰ y podártego/ do ludu łtráłznego/ po którym niemáłz inego [tj. dalej nie mieszka już żaden lud] *Leop Is* 18/2 (2); Iefzcze w Szweciey iefł drugie kłięłtwo zowá ie Midolpátya/ [...] po którym iefł kłięłtwo Helłfyngińkie *BielKron* 293v; [w opisie położenia figur na szachownicy] Pop ieden łłucha krolowey łpowiedzi/ A drugi łobie wedle krolá fiedzi. Po nich Rycerze ná koniech we zbroi *KochSz* A4v (3).

αα. Ciąg ma układ kolisty; tu: przy określaniu położenia znaków zodiaku (poczynając od Raka i dalej zgodnie z kolejnością miesięcy, którym odpowiadają poszczególne znaki) (2) :

Połączenie w postaci ciągu sześcioczłonowego (1): Zodiákiem to kołó Grékowie miánuia: Bo wnim różné źwierzęta porządkiem nayduia. [...] Wnim Rák/ y Lew/ y Pánná/ w nim Wagá/ y frogi Niedźwiadek/ po nim Strzelec/ y źwierz kozorogi/ Po Kozoroźcu Wodnik/ potym Ryby wodne/ Więc Skop/ więc Wól vklełty/ więc Bliźnięta zgodné. *KochPhaen* 20.

ββ. Przy ustalaniu odległości (2) :

Połączenie: »po ... a po« = w regularnych odstępach, co ile, za każdym razem w tej samej odległości (1): Ut quintanus semitari, Po piątım á po piątım obláku/ álbo rołztowániu/ łzczifkę pod winnicá czyni. *Mqcz* 343a.

gg. Z uwzględnieniem momentu czasowego (9) :

α. W przestrzeni, którą ktoś przed chwilą opuścił, która została z tyłu, za miejscem jego aktualnego pobytu [tylko o ludziach] (4) : A gołpodarz [...] przyiał by go w dom łwoy/ potym drzwi po nim zamknáł/ á okno mu otworzył/ którym by vćiekl *GroicPorz* mm3v.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = za sobą, z tyłu (3): wnidź do łóżnice łwoyey/ á zámknáwłłfy drzwi po łobye/ modł fye oycu twemu potáyemnye *KromRozm II xv*; Była tám rzeka [...] ná kthorey byli Turcy mołt vczynili [...]/ popráwili go náłzy trochę/ thák iż přezfedł lud włzytek [...]/ mołt też po łobie zrábali *BielKron* 309v; *BielSpr* 67v.

β. W miejscu, gdzie wcześniej było coś innego (5) : Suffragines item in arboribus dicuntur Przeráłtanie drzewá gdy po obciętych gałęziach z nowu záłomiłtym á zákrziwionym xtałtem odrałta yákoby nos. *Mqcz* 427d.

αα. O śladach przebytych chorób i urazów na ciele ludzkim (4) : Też bliźny ktore zołtaia po ranach namazuy thim łokiem/ zrowniań łie s ciałem. *FalZioł I* 54c; [lekarstwo] Na bliźny/ ktore zołtaia na liczu po ołpiczach. *FalZioł V* 89 (4).

hh. Gra słów oparta na dwuznaczności czasownika „iść” [‘zostać czyjś żoną’ oraz poruszać się za pomocą nóg, podążać gdzieś’] nadaje wyrażeniu przyimkowemu „po macierzy” [‘o spadku: ze strony matki’ oraz ‘do matki’ (domyślnie: opuściwszy męża)] (1) : dziewczki gdy kto dawa zá mąż/ theż łie rzadko rozmyłła ná obyczáie [...]/ kiloby miał połczwartý wśi/ tedy wnet powiedáia iż bárzo dobrze

łzła/ bo fie mu ielzcze po mácierzy we dwu wliach doftanie. Ano dobrze powie iż łzła po mácierzy/ bo po roku nadálej/ álic náłz pan buia po miálteczkach/ á páni theż do pániey mátki ná mięłopufty. *RejZwierc* 31.

b. *Względem stron świata (1)* : Syria, Kráyiná w Afiey/ po wíchodzie słóncá ma Euphratem rzekę na záchód morze. *Mqcz* 437b.

2. *Określa stosunki czasowe (6564)* :

A. *Oznacza następstwo w czasie (6539)* :

a. *Wskazuje, że coś się dzieje później niż dana czynność lub fakt (5733)* :

α. *Członem podrzędnym jest nazwa faktu lub czynności, często rzeczownik odczasownikowy utworzony za pomocą formantów: -(a)nie, -enie, -cie (3604)* : *ZapWar* 1507 nr 1985 (34); *ZapMaz II Ł* 1/86; *BierRaj* 20; yze o zlodzeyfthwo obwynony Cztherzy rałzy, moze łfy przyszyągą sprawycz a poczwarthym raze o zlodzeyfthwo obwynony nyema przyszyągacz alye ma bycz obyefzon *MetrKor* 1519/134 (2); Nigdjiem po nowey krzywdzie/ Gniewnoć rychło nie odeydzie *BierEz* L3 (3); *OpecŻyw* 6v (18); *PatKaz I* 6v (2); *PatKaz III* 94v (5); *HistJóz* B; *KlerPow* 2; *BartBydg* 74b; *TarDuch* B8v (6); Raneczki goiǳ ktore zołtaią po liekaniu baniek. *FalZioł* *4a; á po wyłzciu z wanny, daj fie iey napić metridatu^m *FalZioł* I 57d; niewymownie poczęcie paniam czyni/ gdy to parzenie będzie po rzeczach przyrodzonych. *FalZioł* I 83b; CZęłto kroć po porodzeniu/ albo po złężeniu: wpadaia niewiały w rozmagite niemoczy *FalZioł* V 26v (79); [żona będzie] bądź łzkarada bądź łmierdzacza, abo nie zdrowa, po łwadzbie aliż poznano bywa. *BielŻyw* 109 (4); gdy grona winne dłuǳo leżą na floⁿczu po zebraniu tedi acżkolwie troche zwiędną włzakoż łłodłze będą *GlabGad* I4; nietikaię tu zbytkow małżeńskich płodu poczętemu barzo łzkodzącich gdy niebywa powłciąganie po włtąpieniu w bremię [!] *GlabGad* K3 (11); Po odiechaniu połlow Papieżkich, tuż przyiechali połlowie Saraczenow *MiechGlab* 19 (5); *KłosAlg* E4 (4); *LibLeg* 7/36 (20); *WróbŻołt* B6v (6); *RejPs* 87v (4); *ComCrac* 15v (4); V Nadarżiczkiego plebana Bil po wiwołanyv łwym zzyemye dwa razy wczerwonym kołzcielye *LibMal* 1546/122v; łch themułz Adamowy kramarzewy po theraznyeyłchym yarmarku wrocławłwym do polłky yadaczemu wączek wnoczy pod głowamy na wozye vkradł *LibMal* 1550/156 (33); *LudWieł* B3v; *SeklWyzn* 2v (2); Iakołz fie wzdy raczyłz mieć/ po łwoiey chorobie *RejJóz* B3 (2); *SeklKat* V (3); *RejKup* c2v (7); Nie podobna rzecz ielł [...]/ áby po łmuthku nie miało przydz wefele *HistAl* K3v (5); *KromRozm I* E2v; *MurzHist* Bv (4); *MurzNT* 133v marg; *KromRozm II* b4v (11); *KromRozm III* A8v (17); *Diar* 50 (5); *GliczKsiąż* H2v; *LubPs* E marg (2); PO wydaniu Sentencyey/ Stroná ktora łye rozumie być obciążona/ będzie łobie żądála od Sędżiego dozwołenia ná ołdłtąpienie *GroicPorz* bb3 (29); *KrowObr* 31 (13); Acż ielł rzecz przyrodzona człowieku káždemu/ [...] Aby łobie po pracy wdzyęcznie odpoczynał *RejWiz* 31; Po prętkim dzdzu/ rádo fie pięknie przeiásniwa *RejWiz* 142v (8); *Leop Gen* 8 arg (20); Kto o głowę zábitą po zábićiu nieczyni práwem przes trzy láta: táki niedbálec choćby potym chciál/ tedy iuż przes dawnoć niemoże. *UstPraw* G4v (5); *RejFig* Aa8 (2); *RejZwierz* 17 (2); Nazáiutrz pothym gdy Nábál otrzeżwiał po onem opilłthwie [cum egressum esset vinum a Nabal]/ oznaymiła mu zoná iego onę wlyzytkę rzecz *BibRadz* 1.Reg 25/37 (35); *OrzRozm* B4 (5); Po rozmáitey przemienności cżałow/ przyłzedł táki cżał ná Belliłáryuła iż inym był łzczęłliwy á łobie niełzczęłliwy *BielKron* 162v; po roznych rozmowách wybráli dwanałcie

Woiewod ku spráwie rzeczy pópolitey *BielKron* 340 (223); *KwiatKsiąż* P2; Rumpere silentium et vocem, Po długim milczeniu począć mówić. *Mącz* 360c; *Stipula* item, Rżisko które zoftáwa po ożęciu żytá. *Mącz* 416d (26); *OrzQuin* B2 (5); iż Rzymiáne po zásiędzienu/ pięć Set lat żadnego lekárftwá niepożywáli *SienLek* 18 (25); po ktorým ześciu [*planet*] vkażálá fye byłá bárzo wielka Kometá. *LeovPrzep* C3 (5); iż po káżdym przeftáchu/ á po káżdym záburzeniu gniewu swoiego/ záwždy on [*Bóg*] zoftáwił pociechę á nádzyeię swoim wiernym *RejAp* 117 (19); *GórnDworz* C3v (14); *GrzepGeom* G3; *HistRzym* 6 (6); ktemu przyźzło po długich namowách/ iż lie sftal [*Jeffte*] Hetmánem ich [*Izraelczyków*] *RejPos* 343 (49); *RejPosWiecz*³ 98v; *BiałKat* 86 (7); *BielSat* C; Gdzie Duch Boży Wfzechmocny/ cíelzy wfzytkie wierne Po nędzach obiecuiąc/ nam rofkoľzy pewne. *GrzegŚm* [A2] (10); *HistLan* F2v (2); *KuczbKat* 60 (9); *RejZwierc* A6v (19); [*Aleksander*] boiác lie áby zálie Kfiążetá Graeكية po viáchaniu iego: nie zbuntowáli lie przeciw iemu ná wolność/ pobráł ie s łobá *BielSpr* 48 (6); *WujJud* 70v (37); *WujJudConf* 70 (4); *RejPosWstaw* 42v (2); Bo te kłopoty ktoreś widziál/ iź fię ftály/ tedyć ielzcie po nich náftáná gorľze [*iterum horum deteriora facient*]. *BudBib* 4.Esdr 14/14 (6); *BiałKaz* F4; *BudNT Luc* 12/5 (2); á po Mfzy prowadzą go [*króla*] ná Máyeftat w pośzrod Kofciołá vczyniony *StryjWjaz* D5v (2); *CzechRozm* A5 (28); *PaprPan* V4 (2); *KarnNap* B3 (4); Po oney wielkiej drogości/ [...] bárzo tanie zboże. *ModrzBaz* 141v (9); *SkarJedn* A8v (31); *Oczko* 5 (2); PO dokonaniu Koncylium Niceńkiego/ Cefárz Konftántyn wielki [...] wielce fię rádował *SkarŻyw* 396 (85); Witayże moy miły Synu Po tym świętym zmartwychwftaniu. *MWilcHist* G2v (4); A po wytrzymaniu wolności to iest po liath czterech. Winni będą ci poddani wydawać dąn panu fwe^{mv} *ZapKościar* 1580/10v (6); *StryjKron* A3v (35); *CzechEp* 20 (37); bo mieľkał w Lublinie po rozmowie náľzey przez kilká niedziel *NiemObr* 24 (7); *ReszPrz* 72 (2); *ReszList* 141 (3); Go oni vkorzywľzy fię Pánu Bogu po tey fwey przygodzie/ wyználi błąd fwoy przed Bifkupem *WerGość* 220 (3); *WerKaz* 284 (2); *BielSenJoach* 4; *KochPieś* 13; *PudľFr* 21 (2); *ArtKanc* F4 (5); *BielRozm* 15; po gwałtownym mrozie/ pópolicie bywa odmięcz *GórnRozm* B3v (11); *KmitaPsal* A5; *PaprUp* A3 (2); *ActReg* 1 (24); *Calep* 422b (2); *Phil* E4; *GostGosp* 24 (2); co iák w morzu fkałá Sáma [*wieża*] z Troiéy po murów zburzeniu zoftáłá. *GórnTroas* 45 (2); *GrabowSet* P2; *OrzJan* 64 (2); po długiej chorobie/ nie záraz chory iáko ieleń wyfkákuie. *LatHar* [249] (85); Bo widzieli/ iż po wydaniu Bibliey Polkiew od Kátholikow w Krákwie/ wnet náftálá Biblia Brzeľka od Kálwiniťtow przeľżona *WujNT przedm* 1 (86); *WysKaz* 10 (11); *JanNKar* Cv; Bo iuż dwanaście Séymów minęło/ po oftátecznym wydaniu Státutu *SarnStat* *3v; IŻ Doľtoieńftw y Vrzędów po Séymie bliľko przeľżłym/ [...] niegodzi lie nam brác *SarnStat* 80; iż gdy wynidzie ieden tydzień po przyechaniu náľzym ná Séym/ Zdánia y Sády będą fpráwowáne *SarnStat* 145 (144); *SiebRozmyśl* E2v (2); *KlonKr wstęp* A2v marg (3); *KmitaSpit* C6v (2); *PowodPr* 5 marg (8); Drugim fłowo twoie ielst zá fpiewanie y muzykę/ po ktorey fię fluchaniu nic nie záwiáże. *SkarKaz*)(3 (26); *VotSzl* A2v (2); *CiekPotr*)(2v (3); *GostCast* 26; *PaxLiz* E3v; *SkarKazSej* 660a (3); *KlonFlis* C (2); *KlonWor* 82; Ták z nich káždy/ śmieiác fię/ tey fię Pánnie ftáwi. Po táncu chłodny wiátrek ná twarz łobie czyniác Mágierką *ZbyľPrzyg* A4v.

W konstrukcjach z konieczną przydawką typu: »po [uczynionym czym]« = po uczynieniu czegoś (17): *BielŻyw* 61; *LibLeg* 7/9; *HistAl* B6v; *BielKron* 338; *GórnDworz* Q6v; O iákowym ia tho młodziencie/ że po ftráconym pierścieniu/ dałem y fponki niewieście. *HistRzym* 62v; tá Świętość

y przed Zakonem/ y po Zakonie dánym/ rozmaitymi Ofiárámi przepowiedziána bylá. *KuczbKat* 190 (2); *ModrzBaz* 96v; iłz grzech iest po poštánowionym dziewictwie/ do małżeńtwá fię obracác. *SkarŻyw* 457 (5); *KlonKr* D4v; Nálzá Polłka Monárchia [...] po wziętey wierze Chrześcijánłkiey/ łtoi iuż bliłko lat 700. *SkarKazSej* 691a (2).

Z nadrzędny m rzeczownikiem (56): Po przepiciu lekarłstwo *FalZioł* ††3v (4); *GroicPorz* q4 (5); Po łzkodzye rozmyłł. *RejZwierz* 39v marg; *SienLek* 4v; [dzieweczka] thym iest wietłzey łławy po łmierci godná/ im tu w podlełzym ciele było iey miełzkanie. *GórnDworz* Bb2v (2); Wdzięczna rzecz pokoy po pracy. *RejZwierz* 176v marg (2); *WujJud* 202v marg (2); *SkarŻyw* 107 marg (3); *PaprUp* D2; *Ovatio* – Triumf po zwicziestwie. *Calep* [743]b (5); Modlitwá po dokończeniu łprawy iákiey. *LatHar* 635 (25); Kazánie iego po wieczery. *WujNT przedm* 40 (2); *SarnStat* 433 (3).

Z nadrzędny m przymiotnikiem, liczebnikiem porzłdkowym lub przysłówkiem (28): *GlabGad* I3v; *RejPs* 23v; *LibLeg* 11/98; *KrowObr* 234v; *BielKron* 9; *Collustrum vel colustrum*, Siárá Pirwe mleko po porodzeniu. *Mqcz* 59d (2); *OrzQuin* C2; Szczepan łwięty piérwłzy po Wniebowłłapieniu Páńłkim męczennik *BiałKat* 213v; ktory [tj. biskup *Anicetus*] był dziewiáty po łmierci Piotrá y páwłá Apołtolow. *SkarŻyw* 457 (2); *Calep* 217b; *LatHar* 233 (2); ma mu bydź dána dilácia ná piérwłze Roki Ziemłkié/ które po téy łprawy nablížłze będá [*actionem introductam immediate consequentes JanStat* 508]. *SarnStat* 766; ielłize ná tym Séymie przyłzłym po koronáciiey práwá łwégo nie pokaże łłuznégo/ tedy [...] *SarnStat* 977 (8). Cf »po szkodzie«.

Połączenia w postaci ciągów trójczłonowych wyrażających kolejność (5): Wtóre Roki Ziemłkié w Dobrzyniu we Wtorek bliłzly przed łwięty m Ianem: po nich zásię w Poniedziáłek bliłzly w Lipnie tákowéž Roki: á zásię w Rypnie w Poniedziáłek bliłzly po Rocéłh Lipińłkich. *SarnStat* 728; Poštánawiamy/ żeby Roki piérwłze Ziemłkié Włłkié záwłze były w piérwłzy Wtorek po Przewodnéy Niedzieli: á po nich w Wáłółzu we dwie niedzieli: á po tych záś w Rádziłowie we dwie niedzieli *SarnStat* 736 (8).

W przeciwstawieniach: »za [czego] (67), przed [kim, czym] (52), przy [kim, czym] (19), w [czym] (10), do czasu (7), czasu [czego] (3), na [czym] (3), teraz (3), (až) do (2), za czasu [czego] (2), w czas ... po« [w tym: po łmierci itp. (92)] (170); *FalZioł* I 13c (9); *BielŻyw* 85; *GlabGad* D3v (2); *SeklWyzn* e3v (2); *RejJóz* F3v; *SeklKat* R; *HistAl* N2; *KromRozm I* D3v (2); *KromRozm II* d; *KromRozm III* B4v; *LibMal* 1554/194; Iłcye Thezeus nye thylko zá żywotá Konnidelowi czynił dobrze/ [...] ále y po łamey łmyerci to po łoby łstáwił że mu ná koždy rok báráná ofiárowáno. *GliczKsiqž* N8; *GroicPorz* v v (3); obiecuię [...] być thobie oycem łłłkávym/ až do łmierci twoiey/ á po łmierci až náwłeki. *KrowObr* 46v (2); *UstPraw* B2; *RejZwierz* 133v; *BielKron* 53 (6); *OrzQuin* Y4; Zolłta niemoc ielłi po ogražce przyydzie/ [...] nie niełzkođzi: ále ielłi przed ogražką przyydzie/ niedobrze bywa. *SienLek* 89v (3); *RejAp* 95 (4); *GórnDworz* Ii3; A lepię aby [...] fię w iákie ine nieme žwirzę obrocił/ ktoreby thu iedno do czáłu wciрпиáło ná nikczemnym cíele łwoim/ á po łmierci iuż ná wieczne męki nigdy zgotowano nie było. *RejPos* 106 (26); *BiałKat* 13v (2); Ná Krzcie łie omywamy/ po Krzcie łie zmocniamy *KuczbKat* 150 (3); *RejZwierz* 23 (15); *WujJud* 174v (2); *WujJudConf* 48v; *BiałKaz* M2v (2); *CzechRozm* 80v (6); DO tąd przekłádáłifmy włzytko/ co fię zda być ku czynieniu potrzebnego y przed woyną/ y czáłu woyny/ y po woynie. *ModrzBaz* 127 (2); *SkarJedn* 178; *Oczko* 24; *SkarŻyw* 168

(4); *CzechEp* 78 (3); *NiemObr* 80; *ZapKościel* 1583/38; *KochMuza* 25; *KochPieś* 39; *ArtKanc* M16; *ActReg* 79 (2); *GostGosp* 144; *Phil* M2 (2); *KochCzJan* A2v; *KochFrag* 50; ktorzy pokutę czynili/ y przed zakonem/ y w zakonie/ y po zakonie *LatHar* 108; Przez przyczynę teyże naświętszey mátki twoiey/ y Pánny przed porodem/ przy porodzeniu/ y po porodzeniu czyłtey. *LatHar* 233 (25); Swięci z rodziáiu náłzego/ teraz w dułzách/ á po zmartwychwftaniu też y w cielech będą ániólom rowni. *WujNT* 278 (6); ktobykolwiek [...] zá czálu pánowánia náłzego/ bądź po fkończeniu/ [...] ná pánowanie téy korony náłtepowál/ ten ma bydź poczytan zá *hostem patriae* *SarnStat* 15; Ktoby v fądu, y przed fądem, y po fądzie woyny iákié wczynał, niech będzie winien, iákoby gléyt królewki zgwałcił. *SarnStat* 783 (9); *SiebRozmysł* G4; *PowodPr* 53; *SkarKaz* Oooo2b; *SkarKazSej* 686b.

Połączenia: »aż [= *dopiero*] (...) po« [*w tym: po śmierci* (11)] (23): *SeklKat* Q4v; *KromRozm II* n4v; *KromRozm III* B3v; *Diar* 22; *KrowObr* 117v; *BielKron* 177; *RejPos* 304v; *GrzegŚm* 35; Afz po piątym Zborze Ian Cárogrocki Bifkup/ [...] piáć fię poczał Oecumenicus Pátryárchá *SkarJedn* 192 (3); *SkarŻyw* 35 (4); *CzechEp* 409 (2); *ZapKościel* 1588/77v; *LatHar* 121 (2); *WujNT* 342; *JanNKar* D3v; Przeto ludzie extráktów y controwerfiy do Trybunału mieć nie mogą/ áz po odłádzeniu Trybunału. *SarnStat* 862.

»[*którego(-ej)*] dnia, roku, miesiąca (a. księzyca), lata, nocy (...) po« [*w tym: po śmierci* (4)] = *in [aliqua] die mensis [alicuius] ab PolAnt*; [*aliquo*] *anno post JanPrzyw* [*szyk zmienny*] (30:14:2:1:1): Iezufa milégo dnia piętdziefiátégo po zwártwych [!] witanu ducha swięté⁸⁰ zeflanijé. *OpecŻyw* 175 (3); *OpecŻywSandR nlb* 6; Gdyby kto Iafkolę rozdarł na zchodzie pirwłzego kxięzyca po wylęzeniu/ thedy w nim naydzie dwa kamyki *FalZioł* IV 24d (4); I pogiman yełth fznimy [...] trzeciyeo dnya po przyaczyu thowarziłthwa thego *LibMal* 1547/135v; Trzeciey nocy po modlitwach ípicie/ Błogofłáwieńftwá ták doftápicie *BielKom* G6v; *GroicPorz* ee3v; *Leop* 3.Reg 3/18 (2); *BibRadz Gen* 17/12 (5); *BielKron* 72 (5); *Mącz* 251b (2); *LeovPrzep* E3; *RejPos* 141v; *BudBib Ex* 16/1; poniewáz mu to imię Iefus/ áz ólmeo dnia po narodzeniu dano *BudNT przedm* c2v; áczkolwiek [...] Dámáfzek/ Syryá/ iákoby roku trzeciégo/ po prorocctwie Ezáiáfzowym zwoiowan był *CzechRozm* 141v (6); *SkarŻyw* 102 (2); *StryjKron* 552; *ReszPrz* 85; *LatHar* 273 (6); *WujNT* 394; *SarnStat* 12.

»do [*ilu*] niedziel, do [*którego*] dnia (...) po« [*szyk zmienny*] (3:1): CHłopi tułájący fie/ ktorzy do trzeciégo dnia po przyżciú fwym do miałt y miáłteczek w flúzbe y w rzemieflo fie nie oddádzá/ [...] áby [...] byli imáni *SarnStat* 520 (4).

»*dopiero* (...) po« = *ad diem [aliquem] post JanStat* [*szyk zmienny*] (9): iz o Cárogrockiey ftolicy ná pierwłzym zborze Nicenłkim nie było nie flýchác: [...] á *dopiero* po Nicenłkim zborze wynośic fię y prožney czci fzukác poczęłá. *SkarJedn* 178 (3); *StryjKron* 782; *ReszList* 157; *ActReg* 41; *WujNT przedm* 14 (3).

»*innych* dni po« = *w ciągu innych dni, w inne dni* po (1): A iefliby pierwłzego dnia Roków do południá wfzyfcy práwuiący fie nie mogli bydź odprawieni: chcemy/ áby [...] *innych* dni po nich bliłkich [*diebus proxime sequentibus JanStat* 490] tylko do godziny przerzeczonéy [*byli odprawieni*] *SarnStat* 785.

»[*ktory*] dzień, rok po« = *diem [aliquam] post JanStat* (1:1): *Annus climactericus*, Pódeyżrzány á niefortunny rok. Astrologi liczá fiódmy á fiódmy rok po národzeniu *Mącz* 57b; *SarnStat* 145.

»i po« [w tym: po śmierci (42)] = *nunc post HistAl* (43): *RejKup* i8v; *HistAl* N4v; *MurzHistSekl* ktv; *Náuká* zálie y po lámej ímyerći trwa *GliczKsiąż* H3v (2); *KrowObr* 190v; *RejWiz* 22 (2); *BielKron* 113; *RejPos* 128v (2); *RejZwierc* 82v (3); *CzechRozm* 73; *SkarJedn* 132; *SkarŻyw* 90 (11); Acz fię y po wydaniu Diálogow/ w Rozfádku/ w Responšie y w Zwierściadlku [!] o tym dofyć z łowá Bożego mowiło *CzechEp* 56; *KochJez* A4; *KochFr* 116; *KlonŻal* C4; *KochDz* 108; że o twéy vrodzie/ Będzie wiek pozny wiedział/ y po náłzym íchodzie. *KochFr* 21 (2); *LatHar* 420; *WujNT* 435 marg (5); *SkarKaz* Oooo2d; Bądź brácie łáfkaw/ á iá záfwe z tobá Snadz y po śmierći/ ielli nie ołobá Popłynę/ tedy ná pápierze *KlonFlis* [H5]; *KlonWor* 62.

»jeszcze i po« (1): iáko Pan Chrístus [...] iefzche y po w niebo wftápieniu íwoim znowu fię ofiárował niewdzięcznemu ludowi Zydowfkiemu. *WujNT* 392.

»już (i) (...) po« [w tym: po śmierci (6)] [szyk zmienny] (32): Ale iuż y po pogrzebie/ Siedziáá [żona oplakująca męża] záfwdy przy grobie *BierEz* Q4v; *FalZioł* V 29 (2); *LibMal* 1546/110; *KrowObr* 215v; *BielKron* 323; Sub finem coenae venit, Ná kóńcu wieczery álbo yuż málem po wieczery było. *Mqcz* 425a (2); *RejAp* 48 (4); *RejPos* 117v (8); Boża miłóść przeciw pierwfzym náłzym rodzicom/ iuż po grzechu. *KuczbKat* 375 marg; *BudBib* I 386d marg; Ktoremu iuż po koronáciey. dan był zá Márfzáłká/ zacny koronny fláchćic. *BialKaz* I4; *SkarJedn* 133 (3); *SkarŻyw* 120; *CzechEp* 269; Iuż po wieczery: pódźmy do Hiszpaná *KochFr* 33; *GórnRozm* C4v; ten [...] iuż po pewnym roku [post certum terminum Iudicis JanStat 632] przez łędźiego náznáczonym będzie wolen oné rzeczy záfáwné rozfáfowáć *SarnStat* 692; *SkarKaz* 634a.

»[ile] lat, niedziel, dni, (pierwej niż) rok (...) po« [w tym: po śmierci itp. (13)] = [aliquid dies post Modrz; anno post, [aliquot] septimanis post, post decursum [aliquot] septimanarum, post ... [aliquot] diebus JanStat [szyk zmienny] (19:6:4:4): *BielŻyw* 87; *LibMal* 1545/104; vczyniłby ktoremu [posłowi] gwałt/ [...] cztery niedzyele przed Seymem/ á cztery po Seymie: Tedy tákowy ma być fádzon *UstPraw* B2; *BielKron* A6v (13); Iż iefzche były práwie nie dofły tyfiác lath po w niebo wftápieniu Páńfkim kiedy fie iuż poczęło miefzác około práwdy Páńfkiey? *RejAp* 166v; *GórnDworz* Aa5v; *Plato* w íwoich Práwách rofkázuie/ żeby ták Przedawcá iáko y Kupiec/ dziefięc dni po przedaniu ábo kupieniu rzeczy w Mieście zmiefzkał *ModrzBaz* 34; *SkarŻyw* 278 (2); *PudłFr* 14; DZiś wypefniło fię piędźfięfiát dni (po zmartwychwftaniu Syná Bożego) *LatHar* 365 (3); tákowy/ gdy rok po ítráceniu líftów wynidzie/ iuż nie otrzyma odnowienia *SarnStat* 326 (7); *SkarKaz* 242a.

»[ile] lat po śmierci« = *przez ileś lat po* (2): Saul był krolém zá żywotá Sámuelowego 18. lat/ á po ímierći iego 20. lat krolował. *CzechRozm* 138v (2).

»nadalej do roku, do [którego] dnia po« (4:1): *CzechRozm* 141; A táki połag/ nadáleý do roku po ífcíu zá mąż ma iey bydź przez bráćią oddány *SarnStat* 635 (4).

»na każdy rok po« (1): będzie powinien [...] od nich [tj. pieniędzy] ná káždy rok po zápláceniu [quotannis post solutionem JanStat 445] kwit wfiác. *SarnStat* 1251.

»na potym po« (1): tedy ná potym po wyrównaniu liczby téy Stároftów z obu narodów/ Stároftwo káždé po zefzćiu Polaká Litwinowi/ á po zefzćiu Litwiná Polakowi ma bydź dawáné. *SarnStat* 1201.

»na [który] rok, dzień (...) po« [w tym: po śmierci (1)] (2:1): *UstPraw* H3v; Ná drugi rok zgorzáło Wilno/ [...] po wyiechaniu kroléwfkim *BielKron* 420 (2).

»napierwej ... po« (1): Napiérwéy Roki Ziemłkié [*mają być odprawowane*] w Dobrzyniu we Wtorek blizłzy po świętym Mácieiu: po nich tákowéz Roki w Lipnie w Poniedziałek blizłzy: potym zásię w tydzień ná drugi Poniedziałek w Rypnie tákowéz Roki Ziemłkié. *SarnStat* 728.

»natychmiast (...) po« [*w tym: po śmierci (1)*] = *statim post Vulg* [*szyk zmienny*] (9): *TarDuch* C6v; [*piana*] iéłth dwoiaka/ iedna kthora nie trwa długo/ ale natychmiast po vmokrzeniu: ginie. *FalZioł* V 8; *SienLek* 11; *GrzegŚm* 15; *WujJud* 264; *CzechEp* 178; *NiemObr* 144; *WujNT Matth* 14/29 (2).

»nawet i po« (1): Sledzie potym vwiiano w iátkách; Náwet y po odieździe Henrykowym *CiekPotr* 50.

»nazajutrz (...) po« [*szyk zmienny*] (10): *FalZioł* I 26b (3); *LibMal* 1546/122; *GroicPorz* hh2v; *BielKron* 445; *Repotia*, Bieśiadká/ á Koláciya názáyutrz po wefelu v młodego páná. *Mącz* 352d (2); *SienLek* 55; *GórnDworz* Ee.

»(nie)dawno po« (2): *FalZioł* V 36; Abowyem nyedawno po odyachanyv posła V.C.M Kyerdeya Thvrczy Byalogroczcsci s Thatary były w szyemyach pana mego *LibLeg* 7/32v.

»nierychło (a. nie tak rychło), nie wnet (a. hnet) (...) po« [*w tym: po śmierci (4)*] [*szyk zmienny*] (9:3): *PatKaz II* 50; *FalZioł* V 63v; Czemu nie hnet po obiedzie przychodzi takowa zgaga. *GlabGad* K5v; *KromRozm II* c3v; *CzechRozm* 6 (3); *ModrzBaz* 11; wieczera niechay trochę wietłzą ié/ byłé w čás/ áby po niéy nierychło ípác chodził *Oczko* 24v; *CzechEp* 78; *NiemObr* 53 (2).

»od lata [którego] po« (1): A od látá dwunástego po proffesyey: dał iey ípowiednik táiemnie/ bárzo grubą włośienicę *SkarŻyw* 160.

»odtychmiast po« (1): ktory [*biskup Rusi*] odtychmiast po zburzeniu [*iam post destructionem*] w Kijowie nie miełzka *MiechGlab* 5.

»po [ilu] dniach, leciech po« (1:1): Ale to on mowił o kołciele ciała śwého ktoré on z mártwych po trzech dniach po íkażeniu śwého ciała zbudził *OpecŻyw* 73; *RejPos* 301.

»potym (i) (...) po« [*w tym: po śmierci (15)*] [*szyk zmienny*] (48): *FalZioł* I [26]d; *RejJóz* N4v; *GroicPorz* d3v (4); *RejZwierz* 24; *BibRadz Ez* 44/26; Po Przyśiędze pothym/ Koronę [...] z rąk Papielskich wziął. *OrzRozm* F4 (2); *BielKron* 88 (6); *RejAp* CC2 (2); Potym po żáłości/ á narzekaniu krol íe wćiełzył *HistRzym* 7 (6); *RejPos* 19v (7); *RejZwierz* 133 (2); *CzechRozm* 138v (4); *ModrzBaz* 139; *StryjKron* 315; *ZapKościer* 1582/27v; *Paprup* B3v; *WujNT przedm* 32; Tęż [*ortografię*] potym po śwym do domu odieździe ná pílmie połłał *JanNKar* D3v; *SarnStat* 463 (4); *PowodPr* 31.

»przez [ile] lat, niedziel (...) po; przez ty lata po« [*w tym: po śmierci (2)*] [*szyk zmienny*] (2:1;1): *OpecŻyw* 176; *BielKron* 415v; *RejAp* 76v; byli powinni Píárze íolni przywieżienié íoli téy [...] obwołác [...] y po obwołaniu przez czwórzy całé niedziele/ żeby iéy nikomu inému nie przedawali *SarnStat* 391.

»skoro, wnet (a. hnet) (skoro), (choć, i) zaraz, (barzo) rychło, prędko, niedługo, świeżo (...) (i) po« [*w tym: wnet skoro (4); po śmierci (46)*] = *iam inde ab, non longe post Mącz; mox a, post Modrz; statim post JanStat* [*szyk zmienny*] (61:50:36:23:5:3:1): *BierEz* P2v (2); *PatKaz II* 30 (2); *FalZioł* I 155d (7); *GlabGad* H5 (4); *MiechGlab* 48; *LibLeg* 10/150; Thamze po yego richło wyachanyu przyachal knyemu włodarczik *LibMal* 1548/146 (4); *RejKup* bb6v; *MurzHist* S4; *KromRozm II* dv (2); *KromRozm III* B4; *Diar* 82; *BielKom* F2v; *Leop Iob* 38/12; *LeszczRzecz* A2; *RejZwierz* 53v;

OrzRozm D3 (2); *BielKron* 1v (18); *KwiatKsiąż* B2; Non longe post haec aderit, Nie długo po tym *Mącz* 250a (5); *OrzQuin* C2v (3); *SarnUzn* C3; mleko ciepłe krowie/ fkoru po wydoieniu piy *SienLek* 80v (2); po którym zácmmieniu bárzo rychło morowe powietrze w wielu Kráinách pánowało *LeovPrzep* A3 (10); *RejAp* 2v; *GórnDworz* O7v (4); *HistRzym* 109; Aczkołwiek on tę fwiętą owczarnią fwoię zálóżyć wnet raczył po ftworzeniu fwiátá/ ále wždy nawięcey á iuz naiáwniey po fwiętey męce fwoiey *RejPos* 124v (7); *BiałKat* 103v (3); *GrzegŚm* A4 (6); nie wnet po śmierci ále trzeciego dnia ożył *KuczbKat* 50; Abowiem my wierzymy y wyznawámy że dułze wiernych zaraz po śmierci przechodzą do Páná Kryftuła. *WujJudConf* 202; *RejPosRozpr* c3v; *RejPosWstaw* [143³]; *MycPrz* II C3v; *CzechRozm* 26v (7); *KarnNap* F2; á wnet fkoru po potopie/ onym co byli żywi zołtáli/ [...] poftánowił práwo *ModrzBaz* 102 (2); *SkarJedn* 356 (2); *SkarŻyw* 102 (6); *StryjKron* 66 (2); *CzechEp* 85 (7); *NiemObr* 37 (5); *KochSz* Cv; *ReszPrz* 17 (2); *ReszList* 182; *KochPam* 84; *PudłFr* 31 (2); *GórnRozm* Cv; *PaprUp* F3; Pretko powyiachaniu w̄m zKurzolowa Kapłani przysli do mnie *ActReg* 70 (6); *GostGosp* 162; *LatHar* 100 (10); *WujNT* 263 (7); A woiewodowie fkoru po tym Séymie máią wczynić Conuokácią Dignitarzów *SarnStat* 280 (6); *PowodPr* 46; *SkarKaz* 2a (7); *VotSzl* D3v; *CzahTr* A2v; *KlonWor* 56.

»tegodniem jednym po« (1): á ták Roki Ziemiákié Przemysłkié będą nižey przełożoné tegodniem iednym po fądzeniu Roków w innych žiemiách [*una septimana post tempus celebrationis Terminorum in aliis terris JanStat* 467] *SarnStat* 730.

»teraz dopiero po« (1): ále teraz dopiero po poftánowieniu y dokończeniu téy Exequuciiéy [*obywatele Wołynia*] z Koroną Polłką złączeni y przywróceni fą *SarnStat* 1190.

»trochę (poźniej) po« (2): gdy go pożywałz trochę po obiedzie broni dimow wftępować w głowę. *FalZioł* I 28a; W godzinie po thym/ ábo trochę pozniej/ po obiedzie [...] przyiechał [*pan Wapowski*] *GórnDworz* Ee.

»w ([ilu]) lat (a. leciech), niedzielach, godzinach (a. godzinie), dni, miesięcy, roku po« [*w tym: po śmierci* (1)] = *post annos* [*aliquot*] *Vulg*; [*aliquot*] *annis post PolAnt*; *infra spatium* [*aliquot*] *anno post JanPrzyw* [*szyk zmienny*] (7:3:3:1:1:1): abowiem po wzięciu tego trunku w godzinie albo we dwu á nadaley we trzech pocieczę. *FalZioł* V 111v (2); *ConPiotr* 32v; *GroicPorz* k2; *KrowObr* 234v; wzięła Agár Egyptłką fluzebnicę fwoię/ wdziefiáci lath po onym gdy mieffłkác poczęli wziemi Chánányłkiey/ y dáła ią mężowi fwemu zá żonę. *Leop Gen* 16/3; *BibRadz Gen* 11/10; *LeovPrzep* C4v (2); *RejAp* 167; *SkarŻyw* 414 (2); A wżyfcy Królowie [...] w roku po Koronáciiey fwéy [*infra annum Coronationis suae JanStat* 858] [...] tákowy pokóy wieczny przyśięgámi vtwierdzić [...] będą powinni. *SarnStat* 1080 (5).

»wnet natychmiast po« (1): Bo wnet nátychmiałt po zgrzeźzeniu przodka náłzego/ [...] tám wneht widomy znák był przydan *RejPos* 32.

»w [ile] niedziel, lat, godzin, dni (...) po; w rok, tydzień (a. w [którym] tegodniu) (...) po« [*w tym: po śmierci* (5)] = *post anno* [*aliquo*] *dies*; *post dies* [*aliquot*] *Vulg*; *post* [*aliquot*] *annis JanStat*; *infra* [*aliquot*] *dies JanPrzyw* [*szyk zmienny*] (33:11:10:8;6:11): drugi szeym ma bywacz [...] po przerzeczoným szeymie wedwye nyedzyely *MetrKor* 34/134; *OpecŻyw* 172v; *PatKaz II* 83v (2); á potakowym naporzeniu w czwierz godziny [...] mazać zawfze przerzeczonemi oleyki [...] Dymiona

FalZioł V 19c (7); *MiechGlab* 58; powyedział yfz wetrzi nyedziele po pobranyv thego Srebra [...] fchedl do pana Richwalskiego *LibMal* 1544/79v (2); *KrowObr* 16v; *BielKron* 308v (2); *LeovPrzep* C2v; Owa raz/ w rok podobno po tym/ obaczył [*Skotnicki*] Pukárzewfkiego podpitego *GórnDworz* S8 (2); *BiałKat* 298v; We dwie zász lećie po tym zgwałceniu Támáry/ Abfalom Amoná zabił *CzechRozm* 138v (2); *SkarJedn* 181 (2); *Oczko* 20v (3); *SkarŻyw* 179; *CzechEp* 418; *GórnRozm* Cv; *LatHar* 326; *WujNT Luc* 9/28; *WysKaz* 43; Roki Ziemfkie Wíchowfkie máią bydź dwa kroć do roku fądzoné/ po Kościénfkich w tydzień. *SarnStat* 723 (45).

»w one to dni po« = *in illis diebus post PolAnt*, *Vulg* (2): A wonyto dni po vćifku onem/ fłóńce będzie záčmiono *MurzNT Mar* 13/24; *WujNT Mar* 13/24.

»po ... za [*ile*] dni, niedziel« = *post ... dies [aliquot] PolAnt* (1:1): A placza ma bicz przed vrzandem poľzeymye dokonczeny za dwye nyedziely *LibLeg* 6/118; *MurzNT Luc* 9/28.

»zarazem, w teźe godzinie, tudzieź (...) po« [*w tym: po śmierci* (1)] [*szyk zmienny*] (6:1:1): *MurzHist* D3; *GroicPorz* ee4; *BielKron* 392v; Bo Krol nowy Ludwik [...] k temu co miał kráiny oderwane do Polfki przybáwić/ to iefzcie zarázem po koronáciey kilka powiátow od Polfki oddał *StryjKron* 452; *NiemObr* 33; *ActReg* 21 (2); *SarnStat* 344.

»zawsze (a. zawždy) po« [*szyk zmienny*] (6): *FalZioł* V 35v; *RejZwierz* 3; *SienLek* 126v; *RejPos* [279]v; bo zázwdy po krotofilach dobrej biefiády trzebá *RejZwierz* 165; *SarnStat* 731.

Fraza: »(a) gdy (a. kiedy) (juź) będzie (a. było, a. bywa) po [czym]; (i) było (a. stało się) po [czym]« [*w tym: po tych rzeczach* (5), *po śmierci* (2)] = *po czymś; et fuit post PolAnt* [*szyk zmienny*] (10;12): *BierEz* C3v; *OpecŻyw* 78v; á gdy będzie po zmienieniu powietrza: możefz fie zafię przywrocíć do mieľzkania twe⁸⁰ *FalZioł* V 73v; *MiechGlab* 13; *MurzHist* D2; *Leop* 2.Reg 11/27; *BibRadz* *Iudith* 4/3; *BielKron* 233 (2); *Mącz* 425a; *HistRzym* 28v (2); Y było porzczách tych/ vmárł Iehofzua fyn Nunow sługá Iehowy *BudBib Ios* 24/29 (8); Gdy po iármárku bywa/ gdy kramnice znofzą: Vmiáta pod budámi; choćia go nie profzą. *KlonWor* 36.

~ *Z elipsą czasownika* (1): Y ptaľzek kiedy po dzdzu kázdy głośniey fpiewa. *RejWiz* 35. ~

Wyrażenia przyimkowe z podrzędny m rzeczownikiem (lub wyrazem w funkcji rzeczownika): »po iedzeniu (a. jedle, a. jedzy)« (27): Gruľzki ktore zowá gdule, piekącz tak iefć po iedzeniu *FalZioł* V 64 (11); *GlabGad* I5v (5); *SienLek* 4v (7); *ModrzBaz* 11; *Oczko* 28; Zálecenie dźiękowánia po iedzeniu. *LatHar* 58 marg; *PowodPr* 72.

»po obiedzie« = *po zjedzeniu obiadu; post prandium Mącz, JanStat; a prandio, post secundas mensas Mącz* (58) *BierEz* C3v; *HistJóz* C; Po obiedzie zafię nie iefć ażby fzeľć godzin wyľzł. *FalZioł* V 65v (12); przeto po obiedzie mierne fera poziwanie lekarľstwo iefť *GlabGad* K7v (17); *SeklKat* D2; *RejZwierz* 3v; *BielKron* 26v (4); *Mącz* 314c (3); *SienLek* 4v (3); kfiádz Bífkup po obiedzie v fthólu fiedzác/ [...] powiedział [...] *GórnDworz* B8v (7); *BiałKat* 133v; Ná czczo gorzaleczkę pić/ wodę po obiedzie *BielSjem* 31; *PudľFr* 8; *ArtKanc* T11v źp; *ActReg* 84; *LatHar* 229; zkąd wiele ich ináčzy do fpraw odpráwowánia nie przychodźili/ iedno po obiedzie nápełnieni y vpić *SarnStat* 785; *ZbyľPrzyg* A4v.

»po obiedzie« = *w porze poobiedniej, po południu; post prandium JanStat* (23): ktorego [*dnia św. Jana*] po ranu był wielki mroz/ a trochę chmurno do połdnia z wietrzykiem/ á po obiedzie iaľno

y cicho do wieczora. *LudWieś* Bv (2); *RejRozm* 394; *LibMal* 1554/186v; *RejWiz* 132; *Prot* B4v; *GórnDworz* I2v; *RejZwierc* 111 (2); *StryjWjaz* A4; *SkarJedn* 346; *Oczko* 20v (3); *SkarŻyw* 76 (3); *WerGość* 253; *ActReg* 71; *LatHar* 243; *WujNT Ioann* 21 arg; *SarnStat* 324 (2).

»po tych rzeczach (tej rzeczy)« = *później, potem, następnie* (7): Lecz po tych rzeczach (*marg*) wł: po tey rzeczy. (-) [*post verbum hoc*] nie zwrocił Iárowehám ze zley drogi fwey *BudBib* 3.Reg 13/33. Cf *Fraza*.

»po szkodzie, stradzy« [*w tym: z nadrzędnym przymiotnikiem* (6)] (15:1): Nie słuchay nigdy pochlebce: Acz ci cudnie rzecz prowadzi/ Ale cię nákoniec zdrádzi. Koždy mędrfzy pošzkodzie. *BierEz* K3 (3); *RejRozm* 407; *RejZwierz* 39v *marg* (2); iż ták wiele ludzi z obu ftron ftráćili/ iáko dwádzyeściá tyfięcy. Po fzkodzye Iulius prośił Cełárzá o zgodę *BielKron* 190 (3); *Strum* E4; *StryjKron* 752; *KochPieś* 39 (2); *PaprUp* K2v; *PowodPr* 84; By zás fynowcá pan Striy [*tj. wiatr*] nie kołyfał [*na szubienicy*]: Iużby mi fię tu po ftradzy popifał. *KlonFlis* H4v.

»po śmierci (śmierciach), ześciu (*a. odeściu, a. wyściu*), skonaniu, schodzie, uśnieniu ([*czyim a. czyjej*])« = *post mortem HistAl, Vulg, PolAnt, JanStat; post obitum HistAl, Vulg, JanStat; a morte Mącz, Modrz; post exitum HistAl; post discessionem Vulg; post decessum JanStat* (1003:68:8:1:1): *ZapWar* 1513 nr 2063 (5); *PowUrb* + (2); *BierEz* H2 (4); *OpecŻyw* 47 (2); *PatKaz II* 33; *PatKaz III* 104 (2); *HistJóz* E4v; *TarDuch* Bv; *BielŻyw* 23 (7); *GlabGad* A3; *MiechGlab* 28 (7); *LibLeg* 7/41 (5); *WróbŻołt* G2v; *WróbŻołtGlab* A3 (2); *RejPs* 73; *RejRozpr* K4; *SeklWyzn* b2 (3); *RejJóz* Q2v; ze tu pokifmy żywy mamy odpuśczenie grzechow á nie pošmiercy *SeklKat* R (16); *RejKup* i8v (4); *HistAl* A6 (15); *HistAlHUNG* A4; *KromRozm I* F2v; *LibMal* 1551/160 (2); *MurzHistSekl* ktv; *KromRozm II* v3v; áliż po wfnnyenyu/ to yeft po fmyerći/ fłalone [*dziewice*] od mądrych/ [...] odłączone fą. *KromRozm III* C8 (4); *GliczKsiąż* A3v (2); *LubPs* F (3); *GroicPorz* 12v (8); *SeklPieś* 16; *KrowObr* 22 (15); *RejWiz* 21v (13); *Leop Gen* 26/18 (5); *OrzList* f; *UstPraw* B2v (7); *RejFig* Ee2v; *RejZwierz* 7v (8); Wiedząc iż rychło złożę then moy przybythek [*tj. swoje ciało*]/ [...]. Ale też poštáram fię ábyfście po wyściu moim tych rzeczy wzmięnkę czynić mogli. *BibRadz 2.Petr* 1/15 (14); *OrzRozm* G2v; [*Stoicy*] pokládáli [...] duźe w niwecz obrocone być po śmierći człowieczy *BielKron* 156; Pochowan po śmierći w káplicy v fwiętego Piotrá w Rzymie. *BielKron* 164v; Plaft Krufzwicki po mizernym zefzćiu Popielá wtorego/ iedno fćaynie od wńzech był na Monárchią wybran *BielKron* 342v (229); Elysium, Poetis campus Beatorum apud inferos, Błónie álbo pole odpocziwánia rofzkofzne zmarłych ludzy po śmiercy. *Mącz* 102a (10); *OrzQuin* C2 (4); Bo żeby co po śmierći gdzie indziewy być miało/ Widziáłem że Rzymiáne o tym dźierzą málo. *Prot* Bv; *SarnUzn* D8; iáką ci zaplátę wzięli/ y thu iefzće ná ziemi/ y wiecznie po márných fmierciach fwoich *RejAp* 92v (7); *GórnDworz* B8 (5); *HistRzym* 29v (10); gdyż go iefzće y przed tym Piotr pytał/ kthoby miał być przełożęńszy miedzy nimi po odeściu fwiętym iego. *RejPos* 300v (41); *BiałKat* 103v (4); *HistLan* C (5); *KuczbKat* 50 (2); ázaż nie lepiej iż po fmierći ty fłowá wdzięczne zoftáwimy po fobie/ iż wždy rzeką iż to był dobry [...] człowiek *RejZwierc* 81v; Y mnima by iuż ták w tym wiecznie rofkoźzowác miał/ [...] á po fmierći niech fie niebo chociaiy obáli á fkowronki pošłucze. *RejZwierc* 188v (11); *BielSpr* 51 (3); *WujJud* 201 (12); Gdyż oni fćarzy fwięći ludzie/ dofyć doftáteczną vczćiwość w ty^m pokládáli/ kiedy przyfćoynie/ á pošćiowie ciáła fwięte do ziemię pochowane były po śmierći. *WujJudConf* 61 (2); *RejPosRozpr* c (2); *RejPosWstaw*

[143³]; *BudBib Ruth* 7/11 (2); *BudBibKaw* A2v; *BiałKaz* I4v; *BudNT przedm* b8v; *CzechRozm* 81 (11); *PapPan* Ffv (2); *KarnNap* D3; *ModrzBaz* 42 (6); *SkarJedn* 47 (9); *KochPs* 9; *SkarŻyw* A3v (70); *KochTr* 10; *ZapKościar* 1580/10 (16); *StryjKron* A3v (22); *CzechEp* 80 (9); *NiemObr* 4 (6); *KochEpit* A3v; *KochFr* 125; *KlonŻal* B3 (3); *KochMRot kt*; *WerGość* 225; *WerKaz* 288 (2); *KochPieś* 6 (2); *PudłFr* 14 (4); *ArtKanc* D13v (8); *GórnRozm* Ev (2); *KmitaPsal* A5; *KochWr* 23; *PapUp* A4 (8); *ZawJeft* 42 (2); *ActReg* 8 (6); *Calep* 826b; *GórnTroas* 31 (3); *KochAp* 5; *KochFrag* 48; *OrzJan* 6 (3); Korporał prześcieradła/ w ktore Iezus miły po fkonaniu był wwiniony *LatHar* 81 (43); *KołakCath* B4 (3); *KołakCathOkuń* A2; *KołakSzczęśl* A3 (3); *RybGęśli* B2v (2); *WujNT* 51 (26); *WysKaz* 3 (7); PO káždęgo Stárofty [...] śmierci/ pan Podfkárbi Koronny [...] połać ma dla wczynienia Inwentarżá *SarnStat* 342 (62); *SiebRozmyśl* L4v (2); *KlonKr wstęp* A2 (4); z pracy fię żadney nie wymowie/ ábych kroleństwo twoie y ciebie krolá wiecznego po zelźciu z tey ziemie ogládał. *SkarKaz* 123b (28); *GosłCast* 26; *PaxLiz* B2 (2); *SkarKazSej* 658b (8); *KlonWor* 63 (4); *PudłDydo* [B5]v; *SzarzRyt kt*; Lecz mi to ná wielkiew przefzkodzie było/ że po ześciu z tego swiátá brátá mego [...] Ie⁸⁰ M. Pan Stániłław Stárzechowłki [...] pińmá y księgi iego ná fwoy dozor y opiekę wziął *SzarzRyt/Szarz nlb* 2.

»po wczorajszym (przepiciu)« (3): [gorzałka] Na nocz tedy zagrzeie A poranu flodnieie Tak człowiek wyłzumieie Po wczorayłzym. *LudWięś* B4v; Quasi reficiatur potatio dicta, Gdy fię zwłáłczzá ráno Muskátellá/ Miáłmáltá álbo gorzałką po wczoráyłzym przepiciu trzeźwiá. *Mącz* 352d; *PaxLiz* E3v.

»po (ostatecznej a. ostatniej, a. Pańskiej) wieczerzy« [w tym: o Ostatniej Wieczerzy (26)] = po zjedzeniu wieczerzy,; a coena *Mącz* (46): *OpecŻyw* 78v; *FalZioł* V 36v (2); *GlabGad* K8v (2); Mowiá doktorowie fwięci iż then Pfalm mowił pan Iefus po ołtateczney wieczerzy. *WróbŻołt* mm3v; *SeklKat* C2v (2); *KromRozm III* E8; *KrowObr* 205v; Poięli go potym do Albánulá Hetmaná Cefarłkiego/ ná wieczerżá/ po wieczerzy powiedziano mu/ ábyś tu nocował *BielKron* 230 (3); *Mącz* 1a (2); Po wieczerzy/ nie nátychmiałł fpi/ ále przy namniey iedną godzinę potrway *SienLek* 11; bo iednák po przefłzley wieczerzy/ rychłó fię był s Pradniká pokwápił. *GórnDworz* Ee (2); *HistRzym* 28v (2); *RejPos* 316 (2); *WujJud* 169; *CzechRozm* 266; *SkarJedn* 294; *Oczko* 24v; *SkarŻyw* [237] (2); *CzechEp* 163; *KochFr* 33; *ReszHoz* 127; *PudłFr* 31; We Czwartek po Wieczerzy w ogrodzie z fwymi był/ Bogu Oycu fię modlił *ArtKanc* D12; *LatHar* 191 (7); *RybGęśli* B4v; *WujNT przedm* 39 (6).

»po (tym) żywocie, ześciu żywota, dokończeniu (a. skonaniu) żywota, wyściu z żywota; wyrażenia przenośne [cf niżej]« (35:4:2:1;20): A przetoż iednáczko náłfa/ [...] Iezuła [...] nám po fkonaniu żywota tego vkaż. *OpecŻyw* 190v (6); *OpecŻywPrzedm* C4v; A po wyłzciu ftego żywota do ciebie Boga żywego y prawdziwego mnie przywiełć racz *TarDuch* D5; *SeklKat* R3v; *KromRozm III* B2 (2); *RejZwierz* 125; *BibRadz I* 351b marg (2); *HistRzym* 30 (4); ktorzj nam pewnie opowiedáli [...] nowe zálię rołkolzy náłze po tych nędznych żywociech náłznych *RejPos* 221 (5); *GrzegŚm* 14; *WujJud* 202v; *CzechRozm* 124v; *SkarŻyw* 13 (3); day náswiećie zbożny pobyt/ po żywocie Rayłki przebyt *SkarŻywBog* 357; *ZapKościar* 1583/38; *ArtKanc* E19v (7); *LatHar* 40 (2); *WujNT* 22 (2).

~ Z przenośnymi określeniami życia (32): Aczkolwyek też wtem żywocie wyele zapłáty bywa fwętyem oddawano/ á włłakoż/ [...] przednyeyłfe zapłáty bywáją oddáne potym fwyećye. *KromRozm I* H2v; *LubPs* E3v (3); *RejWiz* 67 (2); Iuż nádzyeiał pewna/ iż záwždy pewien á iłt/ po tym omylnym

á mizernym kroleſtwie nędzne⁸⁰ tego pielgrzymowania ſwego/ onego ſwiętego/ wiecznego/ á wdzyęcznego kroleſthwá *RejPos* 115 (9); *BiałKat* 103v (2); A gdy porzuciwſzy tłomok ten ciełelny/ dułzá ſię do ſwego tworce wróciłá/ á po dłuęiey goſćinie do ſtárey wełłá dzierzáwy *SkarŻyw* 195 (2); *KochTarn* 78; Przeto gdy podługym afortunnym mięszkaniu Jey Kr. M. z tego ſwiata zeydzie. tedy [...] *ActReg* 45; A po tym kłopocie/ day w wiecznym żywoćie/ z tobá królowanie *ArtKanc* F17v (5); mogliby my tego Morzá chytręgo zdrady Przebydź/ [...] A odpoczynąc po tym żęglowaniu *KochFrag* 15; *LatHar* 459 (3); *KlonKr* D; *SkarKaz* 489b.

W charakterystycznych połączeniach: po biegu krótkim żywota tego, czeſnej záloſci, dłuęiey goſćinie, dłuęim mięszkaniu, doczesnym (tym) pielgrzymowaniu (pielgrzymſtwie) (4), doczesnej nędzy, tym znacznym (naszym) kłopocie (tych kłopocięch) (3), (tych wſzytkich) niebezpieczeńſtwiech(-ach) ſwiata tego (2), pracach mizernego żywota tego, omylnym a mizernym króleſtwie pielgrzymowania ſwego, przeſładowaniu tego nędznego ſwiata, rozwiązaniu (węłła) dusze z ciałem (2), tej nędzy, tym kłopocie, (tych smutkoch, tej tu ſmiertelnoſci, tym (nędznym) ſwiecie (2), tym wygnaniu (2), tym żęglowaniu, wſzytkich pracach ſwiata tego (zięskiej pracy) (3), wyſćiu z ciała, zeſćiu nędznego pielgrzymowania, złozeniu włodarſtwa. ~

*Wyrażenia przyimkowe z podrzędnym zaimkiem: »po czym (wſzytkim)« (2): A ięfli ktemu przyidzie ná mię cięłzkie vbołtwo/ [...] to mi ſie krotko zdáć będzie: poczym lepſzy koniec náłtápi. *SkarŻyw* 196; *WujNT*.*

»po onym« [jako wskaźnik zespolenia] (1): Gdy do niego przyſzedł Náthan prorok po onym iáko [*quando*] ſię był złzedł z Betſábee. *BibRadz Ps* 50/2.

»po tym« [jako wskaźnik zespolenia] (1): A co mię iułz od ciebie/ odkupicięlu moy odſtráłzyc y oddzielić moze/ potym gdym poznał wielkie y ſłodkie imię twoie? *SkarŻyw* 82.

»po (tym a. onym) wſzy(s)tkim« [jako wskaźnik nawiązania; w tym: w funkcji anaforycznej (3)] (4): Potym wſzytkim gdy [*Post totum hoc quod*] doprawił Iozyałz kołćiołá/ rułzył woýłko Necho Krol Egiptłłki *BibRadz 2.Par* 35/20; A to záś coſ ná oſtátku po wſzytkim przydał/ máią łobie zá wielką zelżywoſć á namniey Bogu nie przyłtoyná/ żeby ſie on o tych ták powaźnych rzeczách z Anioły vmawiać miał. *CzechRozm* 17v (2); *KlonWor* 74.

β. Członem podrzędny jest nazwa nieczynnościowa (tj. nazwa istoty żywej, przedmiotu martwego, pojęcia itp.) [*konstrukcja PO + L stanowi drugi stopień nominalizacji zdania podrzędnego czasowego: po kim = np. po czyjejs ſmierci, po złozeniu przez kogoſ urzędu itp.; niekiedy jest poetycká metonimiá, np. po kosie = po skoszeniu czegoſ*] (1178) :

αα. Wskazuje na następstwo obiektów uczestniczących w tej samej lub takiej samej czynności oznacza, że jakiś obiekt uczestniczy w danej czynności później niż - naleźący zwykle do tej samej klasy - obiekt nazwany przez człon podrzędny [*w tym: o ludziach (559), częſto z dodatkowym znaczeniem: w czasach, gdy ktoſ juź nie żyje*] (617) : Liłzká ná nię záwołáłá/ Sióſtro źleſ mi wdziáłáłá: Gdyſ ty łyte [*muchy*] odpłółzyłá [...]. Bo ſię iułz były náłzłáły/ [...] Ale przydą po nich głodne/ Y będa mi bárzo łzkodne. *BierEz* O; yełcze wktocze pyłacz chcą yłz ta myłá panna byla poczáta po wſzytkyem ſzwyeczye *PatKaz II* 85v; *HistJóz* B2; Brzołkinie niemaią być iedzone po inłzych potrawach/ abowiem czynią niełtrawnoſć onego włzitkiego pokarmu pierwey iedzonego *FalZioł I* 110d; Teź gdy po białey albo

po mlecžney vrinie vkaže fie blada/ [...] Znamionuie vmoczenie ciepła przyrodzonego *FalZioł* V [4]v (10); jako ocziecz moy hy ya po hoyczv mogem nyebylym wkxiastwe Mazoveczkiem yeno wstronach Nyemyeczkych *ZapWar* [1534] nr 2524; Czemu po ribach zdrowo ielć orzechy *GlabGad* K8; y vzrzał Bociąna á on swoie dziecię [...] wziąwłszy zanolił ie na inłze gniazdo ktore było nie daldko [!] [...] / y drugiego ponim [się consequenter et alium]. *MiechGlab* 56; *KłosAlg* Av; ty nędzny mrzygłodzye/ Chleb s fołą iadałz po wodzye *BielKom* F (2); Potym Ogniu w tęż Sobothę/ tzaruiecie zalię Swieczę wielką/ którą krzcilną zowiecie *KrowObr* 88; Przydzie mocniejszy niżli ia po mnie *Leop Mar* 1/7 (3); á Krol Sezách po nich [tj. na samym końcu, za karę, dla poniżenia] pić będzie. *BibRadz Ier* 25/26; *OrzRozm* N3v (2); Látá od stworzenia pirwłzego człowieká 230. Vrodził fie fyn Adámowi imieniem Seth/ po zabitým Abelu á po Kaimie zbiegu. *BielKron* 3v (16); *KochSat* B2v; *GórnDworz* Dd7v; *HistRzym* 75 (2); Iż ia po tobie wzbudzę Proroká s pořzodku bráciey twoiey podobnego k tobie. *RejPos* 12v (2); *BiałKat* 345v (2); *KuczbKat* a2; *WujJud* 237v; żełmy te święte księgi po onych pierwłzych Tłumáčoch (po Krakowłkiem y po Brzełkich) znowu przełóżyli. *BudBib* b (6); *BudNT przedm* b8v (2); *CzechRozm* 30 (4); iż ma dáć [zapłatę] káždy Duchowny ktory imienie iákie dźierzy/ raz tylko przez wlyteky żywot: á kto po nim ná ie⁸⁰ mieylce náłtapi [in cuius locum qui succedat]/ tákże raz/ tákże y trzeći y dáley rć. *ModrzBaz* 121v (3); *SkarJedn* 80 (8); *Oczko* 20 (3); ktoremu [św. Józefowi] Bog po Máryey/ w cielenie swoie y przyście wzywot pánieńki obiáwił *SkarŻyw* 241 (3); *StryjKron* 1 (4); iż on ty swoie kwiatki [tj. swoją wypowiedź] názwáł śniadaniem: obiecuiąc mi po nim iákiś gnaćilty obiad. *CzechEp* *2v (3); *CzechEpPORz* *3; *KochJez* A3v; Nie káždy weźmie po Bekwárku lutniey. *KochFr* 23; *KochSz* ktv; *ReszPrz* 32; Przyidąc po mnie fáłłzywi Prorocy *ArtKanc* P7v; *PaprUp* C2 (2); *OrzJan* 91; *LatHar* 125 (4); Abowiem przed tymi czáły powłtał był Theodás, [...] ktory zabit ielst: [...] Po nim powłtał Iudás Gálileyczyk czáfu popiłu *WujNT Act* 5/37 (4); *JanNKar* B3v; iefliby ktory z nich po Polaku zás Polakowi/ á nie Litwinowi/ álbo po Litwinie Litwinowi/ á nie Polakowi/ cokolwiek w źiemni Inłántkiéy [...] ziednał/ vprosił/ pieczętował/ y przywiléy wydał/ [...] karan bydź ma. *SarnStat* 1201; *PowodPr* 50; IAN OLBRACHT, po fwym Oycu mężnie Turki gromił. *KlonKr* wstęp A4.

Z nadrzędny m rzeczownikiem (2): Światłóć po ciemnościách znáczy wybáwienie. *BibRadz* I 8c marg; Ten kościół Sálámonow [spalono]/ Po ześciu stárego zakonu á wypełnieniu od Kryłthulá vczynionemu/ kościół z nowotku miał być dźiálan/ cień po światłóćci. *BielKron* 266.

Z nadrzędny m zaimkiem przymiotny m (26): bo czo ieden vltawi to drvgi po niem łkazi *SeklWyzn* a2; *KromRozm II* qv; *KrowObr* 135v (2); *BibRadz* 4.Reg 18/5; Czáfu krolá Sálomoná krolował Smerdes/ drudzy po nim áz do Amázym drugiego *BielKron* 8v (5); *BiałKat* 93v; Mądrość y vmieiętnóć dam tobie [...] / ták iż żaden krol nie był podobien tobie/ áni żaden po tobie tákowy będzie. *BudBib* 2.Par 1/12 (2); *CzechRozm* 104v (3); A iż fie Grzegorz S. y inni po nim vniuerłalnym abo powłzechnym Bifkupem pińać niechćiał *SkarJedn* 193 (2); *CzechEp* 68 (3); *NiemObr* 3 (2); *WujNT Act* 3/24; *SkarKaz* 456b; *SkarKazSej* 680a.

W połączeniách z zaimkiem uogólniájacy m: *wszystek*, o ogólnym znaczeniu 'na samym końcu' (2): Bellaria, Ołtatnia potrawa/ yáko łá włzelákie owoce/ y inłze potrawy/ ktore s ferem dawayá na łtół/ po włziłtkich potráwach. Wet v dworu zowá. *Mącz* 24a; *KochMon* 31.

W przeciwstawieniach: »przed [kim] (9), przy [kim], z [kim] ... po [kim]« (11): SEcundina/ to ieft Łożyfko, Ieft rzecz świadoma wżytkiem babam y paniam rodzącym/ półpolicie z dzieciątkiem wychodzi/ albo po dziecięciu richło *FalZioł* V 25; A ponim żadny niebył podobien iemu między wżytкими krolmi Iudfkimi/ áni między tymi ktorzy przed nim byli. *BibRadz* 4.Reg 18/5; tenći ieft który po mnie ma przyść/ á przedemną dawno ípráwion ieft *RejPos* 12 (4); *CzechEp* 76 (3); Pierworodnym lepak tego zową/ przed którym fię żaden nie vrodził; choćia by fię y po nim nikt nie národził. *WujNT* 5 (2).

W charakterystycznych połączeniach: [o istotach żywych (głównie o ludziach)]: być [kim, gdzie, jakim] po [kim] (6), czynić [co], dawać [co], mieć inego [= męża], mówić (2), narodzić (urodzić) się (porodzić, narodzony) (5), nastać (3), nastąpić (następować) (na [czyje] miejsce) (4), obaczyć [co], objawić [komu co], opowiedać (powiedzieć) (3), powstać [= nastać], przyjechać (ujechać, wyjechać) (4), przynieść [co], przy płynąć, przystąpić, przyść (przychodzić, wyść, vychodzić, iść) (22), rzec (2), skonać, umrzeć (pomrzeć, oddać duszę Panu Bogu) (18), wtargnąć, wzbudzić [kogo], wziąć [co] (10), ześć (ze świata) (2), zjawić się (2); drugi [= następny, inny] po [kim] (10), in(n)i (inszy [kto]) (9), inszych wielu, żadny (żaden) (6), żadny inszy (2); po apostołach (2), Bekwarku, Bolesławiech, bracie, Chrystusie (Panu Krystusie) (3), Długoszu, doktorach kościoła, Grekach (Greckich) (2), Janie Husie (2), Konstancyne Wielkim (3) krolewicu, krolewej (2), krowach (wołach) [jakich] (2), Magiellanie, Maryjej, Mojżeszu (2), muchach, ojcu, papieżu [którym] (2), pierwszych tłumaczach, Piotrze [św.] (3), pośle (posłach) (3), św. Janie (10), św. Matuszu, Tatarach (2), Turkach, Wandalach, żonie; [o przedmiotach martwych, pojęciach itp.]: czarować po [czym], dawać na stoł, iść (przyść) [= pojawić się] (3), (z)jeść (jedzon(y), jadać) (11), pić, pomocny, nastać (2), nastąpić (2), ukazać się (2), wschodzić, wziąć (9); po błach, cyrkule [jakim] (3), Francyjej, Hiszpanijej, [jakim] języku, [których] księgach, liście(ch) (2), miesiącu, ogniu, pierwszej przyczynie, piłul(k)ach (9), pioruniu, plugastwach, pokarmach (inszych karmiach) (2), potrawach [jakich] (2), rybach (2), starym kapłaństwie, Starym Testamencie, stawie [= po spuszczeniu stawu], syropie(ch) (syropie) (6), urynie [jakiej] (2), winie [= po wypiciu wina], wodzie, wygładzonej ofierze.

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (15):

~ Trójczłonowych (6): Swyęty Máthuř [...] nápirwey nápiřał žydom ich yęzykyem Ewanyelią [...]. Ponim S. Márek w Rzyme krotko zebrał to co od S. Pyotrá weřpolek z innemi řlyřřal. Potym S. Lukař *KromRozm* II cv; Ceřarz [...] Napierwey był przywitan od Ludwiga krolewica [...] / po nim řiořtrá iego Anná / thrzeći Włodžiřław Krol Węgieřłki *BielKron* 414 (4); Atánázyus napirwey [...] ważył fię wyznánia Niceńłkie⁸⁰ poćiořywác / [...] Cžego pocžęli mu zárázem drudzy pořwiádcžác / á ofobliwie po nich Bázylius wielki / ze wżytkiey mocy tego popierał *NiemObr* 133.

Czteroczłonowych (4): *BielKron* 335v (2); który Staw ieft naniřłzy / thedy go powinien řpuścić o řwiętyem Michále. Po nim zařię drugi: áže thrzeći / áž do kónćá. *Strum* N2; dnia piérwřžęgo lenitium / názáiutrz krwie [...] pufzczenié / [...] potym Syropy / a po nich purgátia albo piłłuty. *Oczko* 38.

Pięcioczłonowych (2): [*Wierzynek wyzwolił*] to řobie / áby według řwey woley gořćie řadzał zá řtoł. A ták pořádził napierwey páná řwego Krolá Kážiwierzá / [...] potym Ceřarz / po nim krolá Węgieřłkiego Lodwiga / po nim krolá Cypryiřłkiego / po nim Duńłkiego *BielKron* 375; pánie Wapowřłki / W.M.

rofkázuię/ ábyś wnet po Kołtce grę fwoię powiedział: á po W.M. pan Myłzkowłki/ potym pan Derłniak: więc pan Boiánowłki [...]/ á pan Kriłki zołtanie ná ołtátek. *GórnDworz* C3.

Sześcioczłonowych (1): Edwiga nałthárfza [...]. Zofia wtora [...]. Po niey vrodziły fie były dwie corze obie Elźbiecie [...]. Anna piąta [...]. Bárbára [...]. Ołtátnia Elźbietá *BielKron* 397v.

Siedmioczłonowych (2): Napierwłzy byli do wiáry S. Bulgárowie/ [...] po nich Ráłzczánie/ Serbowie/ Bołnacy/ po nich Czechowie y Moráwcy [...]. Po nich Polacy [...] po nich Rułkie páńłtwá *SkarJedn* 225; Bo po zámiełzáníu ięzykow v Babel Wieże/ napierwłzy był ięzyk Chaldehyłki y Hebrejłki albo Zydowłki/ potym Scytiyłki/ [...] potym Grecki y Lácińłki náłz teź Sławieńłki/ łzołty od Mofochá [...]/ ponim Niemiecki [...]/ to łá ięzyki ná włzyłtkim Swiećie przedniejłze *StryjKron* 94. ~

Połączenia: »[którego z kolei] dnia (...) po [kim, czym]« [szyk zmienny] (5): a potych piłułach nazaiutrz/ albo trzeciego dnia/ wezmi metridatum dragmę iednę *FalZioł* I 7b (2); Czwartego dnia oddał łwe dáry Elizur łyn Sedeurow [...]. Piątego dnia po niem przyniołł dáry łwe Sálámieł łyn Suryłádáięgo *BibRadz Num* 7/36; Miełzkálázwá łámá (krołu miły) w iednym domu obie łpołu/ y trafiło mi fie porodzić łyná/ oney tákieź drugiego trzeciego dnia po mnie *BielKron* 76v (2); *SkarŻyw* 227.

»dopiero po [kim]« (1): [Bóg] Mogł teź y człowieká napierwey [...] z niłzczeźo vczynić: á wźdy go nie wprzod vczynił/ ále áź dopiero po inłszym łtworzeniu *CzechRozm* 122v.

»na(j)pierwej po [kim]« (2): *WujNT* 123; [Rzymianie] ći naipiérwéy po Gréckich [= po *Grekach*] w Lácińłkim ięzyku płużyć poczęłi *JanNKar* C.

»(na)pi(e)rwej, naprzod, pirwy (a. (na)pierwszy) ... (potym) ... po [kim, czym]« (18:6:4): *MetrKor* 37/3v; Cłrcul czáry. [...] ktori gdi fie vkaże po zielonym Circule/ tak iż zielony pierwey będzie/ á ponim przydzie czáry, Tedy taki dołkonale łpálenie znamionuie. *FalZioł* V 8; Pokarmy łubtilniejłze naprzod maią być iedzone [...]. Ponich grubłze iako mięso wołowe, pieczenie iakieź kolwiek etc. *GlabGad* G4v; *KromRozm II* cv; kto tákowe hárdé y pyłzne przezwiłko /PAPA/ dáł Biłkupowi Rzymłkiemu? [...] Naprzod on chytry wáź duch nietzyłty Dyabeł [...]. A ponim záłię/ Ten Tytuł áłbo przezwiłko dáł/ on Fokálz Cefárz Męźoboycá *KrowObr* 7; *RejFig* Bb6v; Azápi [...]/ ći napierwey idą k łzturmu/ ponich Iánczárowie z łtrzelbą ręczną *BielKron* 316 (8); Octavius, Rzymłski Cefars był Augułtem pirwy nazywany/ á po nim ini włziłzcy Cefarze. *Mqcz* 20d; *SkarJedn* 225; *StryjKron* 94; *CzechEp* 259; *OrzJan* 133; *WujNT* 38 (2); iż kto piérwéy łpráwę począł/ piérwéy niech będzie miánowan y odpráwion: á ták iny potym/ to iest/ kto po nim [qui secundo loco *JanStat* 450] łpráwę począł ná drugim miejłcu: y ták áź do ołtátecznych niech będzie połtepowano. *SarnStat* 784.

»napołzedzey teraz ... a po [czym]« (1): to przypomnie/ że fie iuź máłto nie włzyłtki krółełtwá obefłzy tą niezgodą o wiáre [...]. Napołzedzey teraz Fráncia/ á po niéy Niderłánd/ boię fie áby nas teź ten požar nie dołzedł *KochWr* 39.

»nazajutrz po [czym]« [szyk zmienny] (7): á potym nazaiutrz po piłułach wezmi kołáčkwó dla połilenia *FalZioł* I 41a (7).

»po [kim, czym] ... nierychłó« [szyk zmienny] (2): Thá Gállia po Hiszpániey nie rychłó fie Rzymłkiey mocy poddáłá. *BielKron* 280v (2).

»po [kim] (...) potym« [szyk zmienny] (4): *RejFig* Bb6v; Tákžec też chłop łakomy/ [...] iedno Pokrzywy/ á z Lopyanem wárzy/ Az lie potym kto iny/ po nim w gębę łpárzy. *RejZwierz* 116; *BibRadz Iudic* 2/10; iż gdy zóná po mężu przed nią vmárłym lámá potym vmárłá [*muliere post maritum antea sibi praemortuum moriente JanStat* 570] [...] *SarnStat* 633.

»rychło (też), wnet, skoro, zaraz po [kim, czym]« [szyk zmienny] (5:3:1:1): Látá 1399. Krolowa Edwigá Władzisláwowa [...] vmárłá/ po porodzeniu rychło/ bowiem byłá vrodziłá dzyewkę [...]/ ktora trzeciego dnia vmárłá/ y lámá też rychło po niey *BielKron* 382 (6); Sub eas literas statim recitatae sunt tuae, Skoro po tych liściech twoye zás łą czitáne. *Mącz* 425a; *GórnDworz* C3; *Oczko* 29v; fkoró Krol Albricht odpráwił połty Tureckie z przymierzem/ [...] zaráz po nich przyiecháli też Połłowie Cárzá Zawolfkiego Sachmatkieriéá *StryjKron* 682.

»w rok (a. w [ile] lat), w [ile] godzin po [kim, czym]« [szyk zmienny] (5:1): vczyniwłszy [...] trzy piłuki [...] dać ie połknąc poramu/ á nie ielć po nich w pięć godzin. *FalZioł* III 33d; Tám też ná tym fynodzye Ianá Hufá Cześkiego káznodzyeieę łpalono/ á Ieronimá iego vczníá po nim w rok *BielKron* 188 (3); iż rychley niźli we łto lath po Bułgárzech/ włzytkie narodj Słowieńkie Chrjstufowi łię pokłoniły. *SkarJedn* 225; *SkarŻyw* 238.

»za [ile] miesięcy po [kim]« (1): Hiłzpani [...] ciągnęli prołtho do wyłpow Moluckich y im przyległych/ do ktorych przyplłynęli zá ołm miełęcy po zábithym Mágiellanie. *BielKron* 446.

»po [kim] zasię« (2): Attilá potym Krol Węgierłki/ zwoiowawłszy wiele Europy/ áż do gor ktore zowá Pirenei. Po nim záfie Heruli w ty łtopy przyłzedłszy przez gory Alpes/ borzyli á woiováli *BielKron* 338; *KrowObr* 194v.

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« (2): iż włafność pierworocłwá [...] nie ták ná tym należy mieć po łobie bráciá/ iáko ná tym/ nie mieć nikogo przed łobá narodzone⁸⁰ *CzechEp* 211; A žeby iednym kołztem odpráwić co więcý/ Kazał fynowi vmrzeć po łobie co přęcý. *KochFr* 120.

»po wszech (a. wszy(s)tkich), po tym wszystkim« = *na końcu, jako ostatni(ego)* (16:1): [*Menelaus*] miecz przypasał srebrem obleczony A tarcz wielką; na głowę wdział szyszak złocony, Koniowłosy na wierzchu trzął się czub ogromny; Potym wszystkim wziął w rękę oszczep nieułomny. *KochMon* 31; Vrzędnik y Włodarz ma tego doyźrzeć: ktory pośledzey przyiedzie/ łkarác/ y do domu po włzyłtkich puścić. *GostGosp* 44; Trzey pierwłszy Ewángeliłtowie dofyc łzeroce opifuiá/ co Pan Chrıstus czynił w Gálileiey [...]. Dla czego Ian S. Ewángeliłtá/ ktory po włzyłtkich piłá/ opuścił łpráwy iego w Gálileiey *WujNT przedm* 32 (3).

~ *Połączenia*: »na ostatek, na ostatku, na pośledź, na końcu, ostatni po wszy(s)tkich (a. wszech)« = *novissime omnium Vulg, PolAnt; postremum omnium PolAnt* [szyk 10:1] (4:3:2:1:1): Byłó tedy siedm braciéi/ i poiał pierwłszy zónę a vmieriając plemięnia niezostawil/ I poiał iá drugi i vmarł [...] i trzeci także/ [...] A na ołtatek po włzyłtkich vmarłá [*Novissima omnium*] i niewiałta *MurzNT Mar* 12/22; niemáiąc potomká/ zostáwił zónę łwá brátu łwe^{mv}. Tymże łpołobem y wtory y trzeci áż do fiódme⁸⁰. A nápołledz po włłyłtkich oná też niewiałtá vmárłá. *Leop Matth* 22/27 (2); *BibRadz* 1.*Cor* 15/8; *BielKron* 309v; *BudNT Matth* 22/27 (2); Ian práwi/ Apołtoł/ [...] ná ołtátku po włzyłtkich piłá Ewángeliá *WujNT* 299; A potym [*Chrystus*] był widzian od Iákubá/ potym od włzyłtkich Apołtołow. A ná końcu po włzyłtkich był widzian y ode mnie *WujNT* 1.*Cor* 15/8 (4).

»nierychło po wszytkich« (1): Zydowie napierwey náwykli pińać y czyść od Moizefzá/ [...] potym Grekowie [...] / á my nie rychło po wśytkich náwykli/ iedni od Grekow [...]: drudzy od Lácinnikow *BielKron* 335v. ~

ααα. *O przejmowaniu lub przekazywaniu funkcji publicznych i o następstwie tronu; pro Miech, Vulg, PolAnt (350) : PatKaz III 104; MiechGlab 47 (5); LibLeg 6/159; RejKup F; HistAl M8; Yuż nyechay ták będye o Pyetrze/ iż był po pánu Kryśtuſyfe głową koścyołą yego *KromRozm III* N3; Potym Hádryanie/ iáko infzy Papiieżowie w chodzili ná Pápiefthwo/ [...] koždy może tzytác Plátynę pińárzá wálzego *KrowObr* 37v (2); Vmárł pothym Belá/ y krolował po nim Iobáb ſyn Zary z Bozrá. *Leop Gen* 36/33 (21); Dawid [...] Oznáymuie im iż po nim Salomon Krolem zoſthác ma. *BibRadz* 1.Par 28 arg (24); *OrzRozm* H4v; KOnſtáns po Heráklienie ftryiu ſwym był Cefárzem XXVII lat w Konſtántynopolu *BielKron* 166; Tegoż roku Mikołay Kámieniecki Woiewodá Krákowſki á Hetman koronny vmárł/ po nim Szydłowiecki Woiewodſtwo y Stároſtwo Krákowſkie otrzymał *BielKron* 415 (82); *KwiatKsiąż* F3v; Succedo, Wchodzę ná yego mieyſce/ zoſtawam po kim. Bierzę po kim vrząd. *Mącz* 44d (7); *LeovPrzep* C; *HistRzym* 134 (2); *RejPos* 175; *BialKat* 36 marg; Powiedziała bábá [do króla] iż będę bárzo rádá zá cię Bogá proſiła. Ale iſcie nie dla ciebie krolu/ ále iżby po tobie iefzcze gorſzy nie náſtał. *RejZwierc* 39v (2); *BudBib* 2.Par 32/33 (3); *MycPrz* II B[3]; *CzechRozm* 104 (8); *PaprPan* Hhv; O Vrządziech/ ná ktore ſynowie ábo drudzy potomkowie po rodzicach właſnie náſtępuią [parentibus filii... succedant] *ModrzBaz* 46v (3); bo potomek ieſt po zmárłym/ á Chryśtus [...] żywy ieſt [...]. Lecż [papież] ſię zowie Piotrowym potomkiem. Bo ponim iáko po zmárłym y doczeſnym Páſterzu owiec Chryśtuſowych/ porządńá [!] ſukceſya doczeſnie wſtępuie. *SkarJedn* 83 (17); Niech ná ziemi nie będye wiek iego [tj. niegodziwca] długi/ A po nim doſtoieńſtwo bierze kto drugi. *KochPs* 168; *SkarŻyw* 101 (11); Gedimin po Oycu Witenie będąc ná Wielkie Xięſtwo wybrány y podnieſiony/ zábił Peluſzę *StryjKron* 385 (14); Ian 21. [...] po Benedykcie/ tákże iſtukami czártowſkimi Papiefkiey godnoſci doſzedł. *CzechEp* 423 (9); *NiemObr* 50 (2); *KochPieś* 13 (2); *KochWr* 16; *PaprUp* B3v (2); starał ſię oStaroſtwo poOicuswym iuz starym *ActReg* 130; *KochFrag* 43; *WujNT* 73 (5); niech będye z vrzędu złożon: á przedſię ten/ który po nim [successor *JanStat* 852] będye ſpráwiedliwoſć ma vczynić nieodwłócną temu/ który o nię proſi. *SarnStat* 1076 (8); *KlonKr wſtęp* A2 (10); *PowodPr* 32 (2); *SkarKaz* 607a (3); *VotSzl* E3v; *CzahTr* F (2); *SkarKazSej* 687b.*

Z nadrzędnym rzeczownikiem lub zaimkiem rzeczownym (10): Poſwyadſſáya tego Klimunt S. vczeń/ y Anákletus po Klimuncyie namyáſtek S. Pyotrá *KromRozm III* I3 (2); *KrowObr* 7; *Leop* 4.Ezdr 7/60; Thegoż czáſu Andrzey Koſcielecki vmárł [...]/częſciá od záłoſci ſyná ktory vmárł/ częſciá theż iż go nie doſły vrzędy po Kámienieckim/ ktore dano Szydłowieckiemu. *BielKron* 415 (2); czyniac go po ſobie pánem/ polecił mu/ [...] áby Ruperta Biſkupá w wśytkim ſłuchał *SkarŻyw* 231 (2); *ReszList* 150; *WujNT* 423 marg.

W przeciwstawieniach: »za (3), przed (2) ... po« (5): niebyło mu [*Ezechiaszowi*] rownego Krolá/ kthorzy przed nim/ y ponim byli. *KrowObr* 112v; *Leop* 2.Par 1/12; *BielKron* 189v; [*Jozue*] nie po Moyżefzu ále iefzcze zá niego i przy nim vrząd ſwoy ſpráwował *CzechRozm* 105v; *CzechEp* 410.

W charakterystycznych połączeniach: brać (wziąć) (dostojeńſtwo, króleſtwo, ſtaroſtwo, urząd) po [kim] (6), być (biskupem, cesarzem, głową koſcioła, hospodarem, krolem, papieżem, sprawcą, wielkim

księciem, wodzem, na stolcu cesarskim, papieskim) (68), dojść godności papieskiej, dostać [czego], dostać się [komu], dostąpić księstwa, jechać na krolestwo, koronowany, krolować (47), mieć [co] (2), nastać (26), nastąpić (następować, następujący) (6), obiecać [kogo], obrać (obran(y)) krolem (4), opanować [co] (4), osieść [co] (2), otrzymać państwo (starostwo, sukcesyją, wojewodstwo) (4), podniesiony, panować (23), poruczać, postanowiony, postąpić na krolestwo, pos(y)łać [kogo] (2), przełożon [nad kim], przyjęty [na co] (3), rozkazywać (2), rządzić (lud) (4), rzeczony, sądzić, siedzieć (4), spadać [na kogo], sprawować krolestwo (lud, państwo, stolec, urząd) (7), spodziewać się, sukcedować, trzymać miasto, usieść (usiść) (na stolicy, na tronie) (3), ustawić [kogo] (3), wchodzić na papieństwo, wezwany, wstąpić (wstępować, wstupujący) (na krolestwo, urzędy) (17), wyb(ie)rać [kogo] (wybran(y)) (15), wziąć (wziął) [kogo] (na krolestwo, państwo, starostwo) (3), zostać (biskupem, kapłanem, krolem, księciem, monarchą) (16), zostawić (namiastka, namiestnika) (12); krol(owie) po [kim] (2), namiastek (namiestnik) [czyj] (3), prorocy, urzędy, wodz; po innych apostołach, bracie (rodzonym) (braciej swojej) (10), Chrystusie (4), matce, ojcu (15), rodzicach zmarłych, stryju swym, zeszyłych krolach; mieć [kogo] po sobie, naznaczyć (naznaczenie)(potomka, sukcesora (na Krolestwo Polskie, na swoje miejsce)) (4), posta(no)wić namiestnika (potomka) (4), uczynić [kogo] (potomkiem w Krolestwie Polskim, fundamentem i głową Kościoła) (4), ustanowić [kogo], wybierać na swe miejsce potomków, zostawić dziedzicem, zostawić [co komu].

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (11):

~ Trójczłonowych (2): Tegoż imienia drugi Iwan Iwanowic/ tam Stolicę trzymał/ po nim Dimitr/ po Dimitrze Bafili StryjKron 90 (4).

Czteroczłonowych (2): Brutus wtory [...] ná iego [Embracyjusa] mieyfce wftąpił [...]. Po nim pánował w Brytánny Leil [...]. Po nim Bladud. Po nim Leir fyn iego BielKron 61v (5).

Pięcioczłonowych (4): I krolował tam Genfirik po polfku Gąfiorek czderdzieci [!] y ófm lat. Po nim naftał [eo mortuo successit] Honorik fin iego [...]. Ponim panował Guntamađ dziewięć lat, Ponim Trzenfomą [...]. Pothim krolował Hilderik fin iego MiechGlab 48; iefzcze przed Witenem/ był Mendygier [...]: Potym Olgierd/ Kieyftut/ Wituł/ byli wielkimi Kfiążęty w Litwie/ po nich Iágiełło Witułtow brát. BielKron 436v (7).

Ośmioczłonowych (1): tego czáfu tám krolował Kunedágus. Po nim Kinellus/ potym fyn Gárganus/ po nim Sylwius/ po nim Lago/ Káminrus/ Godoburcho/ Porrex BielKron 61v.

Dwunastoczłonowych (2): Leop 2.Par 31/12 (2); Piłze Miechowitá [...]/ iż Chinchis napierwey [...] Zawołką hordę záłożył. Po nim był iego fyn Iocukan/ po nim Zámchan [...]/ ponim Azbek [...]: Po nim Zánabeck/ po nim Berdebek [...]: Po nim Akulpa/ ktore^{go} rychło zábił Narus [...]: ponim Chidyr [...]/ potym Themnik Mámái [...]. Po nim náftał Táchтамis waleczny [...]: ponim był Schatybek ponim Temiráfchaák BielKron 439v. ~

Połączenia: »i po« (1): Ná tobie [Rzyska stolico] y po Sylwełtrze wiele S. ludzi/ ktorych po wfzytkim świećie żywota świátobliwość fłynie/ siedzieli SkarJedn 395.

»już też po« (1): [Chrystus kazał Piotrowi zapłacić podatek] nye zá wfyfłtkiye/ [...] ále zá myę (powyeda) y záfyę: dawáyac znác drugim/ áby go yuż też po nim myeli zá miłtrzá y gofpodarzá fwego. KromRozm III M6.

»[ile] lat po [kim]« = *przez ileś lat po kimś; annis [aliquot] post Miech (9): MiechGlab 49; NIceforus Celárzem Konftántynopolłkim był dzywieć lat po Irenie Celárzowej BielKron 168v (8).*

»po [kim] przez [ile] lat« (2): *iz po świętym Páwle przes trzy fthá lath było niemáło dobrych y wiernych páłterzow KrowObr 21v; BielKron 285v.*

»mało więcej roku po [kim]« (1): *szczedł ták nie zoftáwiłszy po łobie dzyedzicá/ ábowiem máło więcej roku po oycu był. BielKron 114.*

»napi(e)rwej, na przodku ... po [kim]« (3:1): *Drudzy piłzá iz Chámezys trzeći [...] thám napirwey pánował/ po nim Menán BielKron 8v (3); [Bóg króla] náznaczył bárzo dobrego ná pizodku Saulá [...] y po nim Dawidá/ y inne potomki iego SkarKazSej 689b.*

»po [kim] ... po [kim] (zaś a. zasie)« = *post PolAnt (3): Po Abimelechu náftał Tolá. 3. A po nim záfie Iáir. BibRadz Iudic 10 arg; SkarJedn 196 (2); Ale Pan Bog [...] iako po Moyżeszú wzbudził Ezdrafzá/ [...] y po nim zaś Proroki y Káplány/ [...] tak y [...] SkarŻyw 463.*

»potym (...) po [kim]« = *post PolAnt [szyk zmienny] (8): BibRadz Iudic 10/1; ktorego [Artaksersa] ociec Cyrus ielzczę zá żywotá przełožył nád Niniwen y krolestwem Afyryjłkim. Po oycu potym zoftał Monárchą BielKron 113 (4); RejPos 50v; CzechRozm 105; CzechEp 410.*

»(nie)rychło, blisko, skoro, wnet (...) po [kim]« [szyk zmienny] (6:1:1:1): *KrowObr 37v (3); BudNT li3v (2); Po nim blifko/ trzey ieden po drugim łprośni Heretykowie [...] ná teyże Cárogrockiey Stolicy siedzieli SkarJedn 392 (3); SarnStat 323.*

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« = na swoim stanowisku, na swoim miejscu (na swoje miejsce), gdy się przestanie pełnić jakąś funkcję, wykonywać jakieś obowiązki (czasem na krótki czas; zwykle – z powodu śmierci) (39): KromRozm I B2v; KromRozm III M4v; BibRadz I 451a marg; Krolestwo nie przychodzi łpadkiem ná łyny/ tylko kogo po łobie Krol chce zoftáwić. BielKron 462 (16); BudBib 2.Mach 4/29 (2); Y ták vczynił Moyżesz: poftáwił po łobie tego potomká/ zdáiąc mu poślufzeństwo ludu włzytkiego SkarŻyw 501 (3); StryjKron 91 (4); iz Piotr ś. w Rzymie [...] łtolicę łwoię fundował/ ná ktorey po łobie Clemenlá namieftniká łwego [...] poftánowił NiemObr 29 (6); PaprUp B3v; WujNT 307; KlonKr Cv; SkarKaz 206a; SkarKazSej 687a.

»po sobie« = *z odzieniem: zamiast siebie (3): thedy szam yecz w drogá [...]. A czyeladnyka po sobye zoftáw w Andrnopolyv žeby [...] pofta czekał. LibLeg 7/36; KromRozm III M2; [papież rozkazał biskupom] áby łwe káplány vpomináli/ [...] łámi áby w Biłkubftwach [!] miefzkáli/ ábo godne po łobie mieli BielKron 219.*

βββ. *O tekstach mówionych i pisanych (17) : OpecŻyw 74v (2); PatKaz III 99v; Po pfalmiech mow the Modlitwę z Nabożeństwem. TarDuch Ev; Leop 1.Mach 8/30; MurzHist N2v; BielKron 425v; A po Alleluia we Młzy/ y po Grádale orácie zá Krolá mowi ktory Biłkup. StryjWjaz D4v; CzechRozm 82; SkarŻyw 511; Troie pozdrowienie po Kredzie/ ku czći Troyce ś. połpolicie naboźni ludzie mowić zwykli. LatHar 510 (5); WujNT 513 (2).*

W charakterystycznych połączeniach: po Alleluja, dekrecie (4), epistole (liście) (3), Ewanjelijej (3), gradale, każdym Pozdrowieniu Anjelskim, Kredzie (2), psalmiech, tym słowie ([jakich] słowach) (2), wywodziech [jakich].

γγγ. *Z odcieniem: oprócz (1) : iż po Iezufie Chriftofue potomku Dawidowym/ [...] iuż nigdy więcej/ w rzeczách Boſkich [...] nie będzie żaden inſzy Poſrzednik CzechRozm 181v.*

δδδ. *Prawdopodobnie z odcieniem: według kogoś, zgodnie z czyjąś opinią; na wzór; tak jak ktoś żyjący wcześniej [o poglądach głoszonych przez kogoś] (7) : OrzList b2v; BielKron 203; Toć my Mfzą zowiemy: to ieft ofiárą dobrowolną: którą Mfzą/ iákomci iuż powiedział po Chryftuſie Apoſtołowie czynili. BiałKat 348v (2); Ale niecháiąc ſtórych obyczáiów których iuż w Polfcze niémaſz/ wróćmy ſye do dźiſieyfzych/ dla których y ia po Ciceronie Oyczyźnie ſwéy źle tuſzyć muſzę. KochWr 29; LatHar 56; Lecz iáko Cyprian S. y Auguſtyn po nim prawdziwie powiedział: [...] Chrzeſćijanin nie ieft/ ktory nie ieft w Kátholickim koſciele Páná Chriftoſowym. WujNT 444.*

εεε. *Z odcieniem celu: aby poprawić (uzupełnić) to, co (z)robiła określona osoba (4) : Ieſli od wſzelkiego grzechu otzyſćia krew Páná Iezu Krytá [...]: I ktoreſz tedy grzechy ieſtze będzie Czyſćiec po Krytufie otzyſćiał? KrowObr 76v; Leop Job 39/10; ábych zbierał pozoſtałe groná po tych ktorzy wino zbieráli. BibRadz Eccli 33/16; Sicileo – Znowu po koſnikach ſiekie czo pozoſtało. Calep 977b.*

ββ. *Gdy mowa o różnych czynnościach lub faktach oznacza, że jakaś czynność odbywa się później od tego, co się działo z obiektem nazwanym przez człon podrzędny (561) : BierEz P2; Widzyálem przed łobą matzice ſktorey wyraſtały trzy latoroſli ktore po kwiecyu myáły dozrałe iagody HiſtJóz A4; TarDuch C8; vcziń Confect/ wezmi gi na ſwitaniu/ á możeńſz ponim z godzinę ſpac FalZioł I 26d (12); Alexander po kaźdey potrawie miſſy y inne ſtheadki ſrzebrne á złote brał a chował BielŻyw 157; Czemu po gruſzkach zdrowo picie á nie po iabłkach. Iako poſpolicie mowią, po gruſzczé ſie napić, á po iabłku miłą obłápić. GlabGad 15v (11); LudWieſ B5; LibLeg 11/138v; Bo nye piſał nic wyęcey do nich po tym liſcy KromRozm II v3; Leop 2.Par 32/1 (2); OrzList bv; iż Doktor po láźni/ Kazał ſie wam przeſypiać RejFig Dd8 (3); Gdy ſie potym wypełnią dni oczyſćienia iey/ ták po Synaczkú iáko y po Dźieweczce/ przynieſie ná ofiárę paloná báráná łońſzczaká BibRadz Lev 12/6; Dam Sedekiaſzá Krolá Iudkie⁸⁰ y ſługi iego/ lud/ y ty co pozoſtáná w mieſćie tym/ po morze/ po mieczu/ y po głodzie/ w ręce Nábuchodonozorá krolá Bábitońſkiego BibRadz Ier 21/7 (6); ieſli wpláwy ſá po łoźnicy/ náwiercze polney ſzáłwiey/ á fok wyćiſni/ w thym báwełnę maczay á włono ku máćicy kładź. SienLek 111; Ieſli mu [koniowi] oczy cieką/ álbo puchną/ záthni mu żyły nád oczyma/ á day krwi dobrze iſć/ po krwi day mu korzenia Rzepikowégo SienLek 165 (9); BiałKat 318v; A iáko poſpolicie po grzmieniu bywa deſzcz álbo grad/ thákże theż po pyſze bywa poſpolicie wzgárdzenie/ á po wzgárdzeniu przymowki/ á pothym zwádá. RejZwierc 72; BudBib bv (2); ModrzBaz 11 (2); á iż po błóćie [= po zażyciu kąpieli błotnej] opłóćić ſye trzeba Oczko 18 (5); SkarŻyw A2 (4); przecź mnie Miniſtrá/ raz Arryáńkie⁸⁰/ drugi raz Nowokrzczeńſkiego iáko I.M. zowie/ y z vcźniámi moimi/ Antychriſtem teź po beſtyey [tj. po nazwaniu mnie beſtyją] nazwał. CzechEp 324; Bellaria – Prziſmaky po ſtole wſzeliakie, iakie ſá cukri prziferze, pałtety, y inſze. Calep 127a; Iednáć długo ma ręká po królu [tj. po zabiciu króla] próznuie GórnTroas 26 (2); Albo zá káźdym Paćierzem/ [...] rozbieráiąc krotko częſć ktorą żywotá Páńſkiego/ [...] álbo po káźdym zofobná pozdrowieniu Anyełkim/ ná kroćiuchnym ſię rozmyſłaniu zábawiáiąc LatHar 514; [Modlitwa] Przeżegnánie ſtołu/ y dźięki po ſtole LatHar Aaa3 (6); [Jezus] omoczywłzy chlebá dał Iudaſzowi Symonowemu Iſzkáriotowi. A po ſztuczce oney [post buccellam] tedy wſtąpił weń ſzátan.*

WujNT Ioann 13/27 (5); PAnowie Senatorowie/ którzy po téy Conſtituciiéy náftáwác będą/ [...] máią [...] w przysiędze fwéy té fłowá przykádác SarnStat 36 (15); ktoremu [Piotrowi] lámemu po tey mocy którą wzięł z innemi fpolnie/ rzezono: Pás owce moje. SkarKaz 606b (2); ZAbawmy fię tym y owym/ Po tym wierfzu ták furowym. CzahTr K3; SkarKazSej 700b.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): O fprawie po Dekrećie. SarnStat 716.

W charakterystycznych połączeniach: po (takowym, tym, przerzeczonym) dekrecie (10), dzieweczce (synaczku) [= urodzeniu córki (syna)] (2), epistole, Ewanjelijej, konstytucyjey, krwi [= upuszczeniu krwi człowiekowi lub zwierzęciu (dla celów leczniczych)] (4), krzyżu Pańskim, kwiecie (kwieciu) (2), liście, łaźni (9), łożnicy [= stosunku płciowym (w łożnicy)], słowie (tych słowach) (3), stole (3), tym (to) ([czyim]) statucie (2), więzieniu, wszystkim świecie, zakonie (ciemności zakonu) (2), zimnie; [z nazwą potrawy albo leku = po zjedzeniu (wypiciu, zażyciu) czegoś]: po gruszcze (gruszkach) (3), grzybach (bedłkach) (2), jabłku (upieczonym) (jabłkach) (3), jedle, karmi (potrawie [jakiej], potrawach [jakich]) (4), konfekcie, konfortatywie, [jakim] lekarstwie (lektwarzu) (2), owocu [jakim] (owocach [jakich]) (2), piłułach (4), rybach (2), serze [jakim], syropiech (syropach) (2), sztu(cz)ce [= kęsie chleba] (2), takim picciu (tym trunku) (2), winie.

Połączenia: »[którego] dnia po« [szyk zmienny] (2): A trzeciego dnia po tych piłułach namaży fobie pierfi maćią dialteą FalZioł I 84c (2).

»po ... potym« (1): Látá 71/ Gálbá Sergius zacnego domu ftárego Senáckiego z Rzymá/ [...] po ftolcu był wybran ná Rádyectwo Hiłzpánkie/ potym ná Cefárftwo. BielKron 145v.

»potym po« (1): potym po łaźni gdy fie biała głowa ma k temu aby wftąpiła w brzemie/ tedy richley k temu przychodzi wżywaiącz tych rzezeczy wypifanych. FalZioł V 86.

»skoro po« (1): Skoro potym dekrecie po połfy połfano. KochOdpr C2v.

»w [ilu] niedzielach po« (1): puł roká fiedzenia w wieży ná dnie ćierpieć ma [...] zá fkaźnią fądową we czwórzech niedzielách po dekrćie. SarnStat 1192.

»po ... za [ile] godzin« (1): Reubarbarum pieczone [...] ftarłfzy na proch: day wypić z babczanaą á mlecżową wodką po ranu/ á nie iefć po nim za pięć godzin FalZioł V 86.

Fraza: »gdy było już po [czym]« (1): Bifkupi z Opátami dzierzác lafki ony. Stali podle [króla]/ gdy było iuż po Epiftole StryjWjaz C2v.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« (1): iáko iedná noc/ ktora fporánku żadnego znáku poľobie [tj. po swoim zniknięciu] niezofćawilá. RejPs 134v.

ααα. *Gdy członem podrzędnym jest nazwa osoby, oznacza, że ktoś lub coś istnieje albo że coś się dzieje w czasie późniejszym niż okres życia lub (długotrwałej) działalności tej osoby (448) : Iakom ya nicz nyeponovyla nowego pomázv swem nyegdy slychathnem pawlye alie syedza wpokoyv yako myą mařh moy odvmarł na voly pogroschewskiey ZapWar 1519 nr 2185 (2); BierEz Q4v; botz mi niemoże bytz nitz przykrf[ego/ iefliby]ch po to[bie żywa z]ofćatz miała OpecŻyw 147v (2); BielŻywGlab nlb 9; RejPs 33 (2); RejJóz M4; MurzNT 173v marg; KromRozm II v4v (2); Przywileye tey ftolice wyeczne fą/ [...] ktore przed cefárftwem wálfym były/y trwáya/ chwałá bogu/ dotychmyaft nyeporuffone/ y po was trwác będą KromRozm III N8v (2); gdy fie yał fwyát pľowác/ [...] wthenczás dopiro fie rozmáite rzezeczy według poftępku fwyátá fámego wynarzáły. [...] Láel wynálał mięfzkánya/ [...] Tubál*

záfię piłkánya/ ná lutnyách y gęllách gránya/á Tubáلكaim wffytkie rzeczy ku walce [...]. Po tych im dáley tym bárziefy fwyát fie w rołkołz [...] zámnażał *GliczKsiąż* H2v; Potym Grzegorz/ cáfu Fokálá Cefárzá/ była tákież wielka niezgodá *KrowObr* 29 (2); A on márník [...] Závždy fmeńcien á závždy w nędzy vtyłkuie. A po nim fie rozleci iáko plewy wżytko *RejWiz* 51v (2); *Leop Ios* 24/31 (2); DRuga tákże po swoim/ zá muž isć nie chćiałá/ Chybáby fpokoynego w fwych rzeczách doftáká. *RejFig* Ee3; *RejZwierz* 63v; *BibRadz* I 136a *margin* (2); Kto wie czego człowieku potrzebá [...] / álbo kto mu powie co ma być po nim ná fwiecie. *BielKron* 80v (10); *KwiatKsiąż* H2; Supervivo, Zołtáye w żywocie po kim/ dłużej żywię. *Mącz* 501a (2); *SarnUzn* B8v; *RejAp* 75 (6); *WujJud* 75v; *BudBib Ios* 24/31 (2); A thákby rzekli/ że iedno s łtanow Páńńkich Krol ma być obieran/ ták było po Auguście. *MycPrz* II C3v; *WierKróc* A3; Tákież po Moyżelzu/ Izali też nie byli ludzie zacni y Bogu mili *CzechRozm* 103v (9); *PaprPan* C; *ModrzBaz* 139; po Leonie 9 Papieżu iefzcze więcey w vporze fwym y odłzczepieńftwie twárdzieli iáko fkámieniáli Grekowie *SkarJedn* 253 (4); *Oczko* 10; *KochPs* 32 (2); ale ták fię po mężu do służby Chryftułowey obrociłá/ iákoby dawno fmierci iego pragnąc miáłá *SkarŻyw* 143 (8); *StryjKron* 36; *CzechEp* 216 (4); *NiemObr* 61; MEžu mój miły/ ty iuż leżyfz w grobie/ A ia trwam iefcze ná świefcie po tobie. *KochFr* 81; *KochWz* 139; *WerKaz* 288; bo pozełlich Krolach Iagielowem potumftwie nadobrego trafic nie mogliłmi *PaprUp* D4 (2); *GostGosp* 166; iż oyciec máiąc fyny/ gdy po mátcie ich drugá żonę póymie/ nie będfzie powinien [...] przereczonym fynom fwym części dziedzicznę náznaczyć *SarnStat* 588 (6); [Stefan] Vmárl 1587. krolował lat 11. Po nim Interregnum było. *KlonKr* F3v (3); *PowodPr* 32; *SkarKazSej* 689b.

Z nadrzędnym rzeczownikiem lub użytym rzeczownikowo zaimkiem (8): *CzechRozm* 103v; *SkarJedn* 50; *StryjKron* 607; Tchu y dowćipu po tobie żaden dziś nie ma łto [lege: z to, tj. wystarczajáco]/ Coby fię twych pieśni podiáł *KlonŻal* B2v; [Patrzcie] iáko ono obiecowal wżitkie dułze pobrane wniewola powikupowac/ ktore w Interregnum^m po Henriku Tatarowie pobrali beli *PaprUp* G3; *WujNT* 430; *SarnStat* 6 (2).

Z nadrzędnym liczebnikiem głównym (2): *BielKron* 10v; Rzymłka Stolicá we krwi Piotrá y Páwłá/ y trzydzieści y trzech po Pietrze S. Papieżow męczennikow áż do Sylwełtrá fzczepiona. *SkarJedn* [d9].

W przeciwstawieniach: »przed [kim] (16), za [kogo] (a. za czasow [czyich], a. rzádzienia [czyjego], a. wieku [czyjego]) (4) ... po [kim]« (20): *PatKaz* II 82v; *KromRozm* I F3; *BielKron* 46 (3); *SarnUzn* E3v; *BiałKat* 108v; *RejPosRozpr* cv; *MycPrz* II B; On to miły Bołełław zwány Krzywoułtym/ Żaden przed nim y po nim nie był ták waletznym *WierKróc* A3; *BudNT przedm* d3v; *CzechRozm* 103v (4); *SkarJedn* 400; *CzechEp* 162 (3); *NiemObr* 57.

W charakterystycznych połączeniach: (wz-, po)budzić proroka (6), być [= żyć] po [kim] (13), być [= zdarzyć się] (2), być z potomstwa [czyjego], (nie) czynić [co, czego] (4), dobyć Rzymu (wziąć Rzym) (2), dokazać [czego], dostać Eiptu, krolować [gdzie], marnie lecieć, należć się, napisać [co] (2), nast(aw)ac (10), nastąpić, pozostać w majętności, rozdzielić się krolestwy, rozlecieć się, trapić [co], trwać (na świefcie) (2), ustawiać (i stanowić) [co], wakować, wziąć upadek, załóżyć [co = miasto], zejść ze świata, zginąć, zrodzić się (urodzony) (2), żyć ((nie) być (zostać) żyw (w żywocie)) (10); było interregnum po [kim] (5), była niezgodá; po apostołech (3), ewanjelistách, Grekach, Krystusie, macierzy, mężu (2), Mojżeszu (2), ojcu, świefitych ojcach, zbawicielu (2).

Połączenia: »po [kim] ... aż do« (4): *BielKron* 10v; *SkarJedn* [d9]; którzy [pisarze] zá czáłow Cyprianowych/ y po nim aż do Niceńského Synodu żyli *NiemObr* 57; *SkarKazSej* 689b.

»już po [kim]« (2): Teraz też krotko náznácę Rzymkie s Kártáginy przygody/ ktore fie dzyały iuż po wielkim Alexándrze *BielKron* 129; *SarnStat* *6v.

»po [kim] (...) [ile] lat« (2): Hezyodus po Homerusie był fto lat *BielKron* 98v (2).

»naprzod ...po [kim]« (2): thego odzienia násmiewánego y málfkárneho/ áni od Kryftuía/ áni od iego Apoštołow nie maćie. Ale to wam naprzod wymyľlił dla pychy łtzepan Papieľz: A ponim záľie Sylweľter Papieľz drugi potwierdził *KrowObr* 107 (2).

»po [kim] (...) niedawnych czasow, tego czasu« [szyk zmienny] (1:1): á to było te^{go} czáfu po Alexándrze kiedy Ptolomeus Ewergetes krolował w Egipcie. *BielKron* 129 (2).

»(nie)długo po [kim]« (4): Złych nie ćirp w fwoiey źiemii/ ták vczyniľz łobie Wieczny pokoy/ co będzie y długo po tobie. *Prot* D3; *BudNT przedm* d3v; Alexándryifki y Antyocheńfki Pátryárchá przy Rzymfkim kośćiele dłu^{go} po Grekách łtali. *SkarJedn* D3; *CzechEp* 50.

»(nie)rychło, skoro (...) po [kim]« [szyk zmienny] (5:1): *BielKron* 49v (2); Qui recens ab illorum aetate fuit, Który skoro po nich żył. *Mącz* 348b; *BudNT* Ii3v; *CzechEp* 44 (2).

»po [kim] po [ilu] lat« (1): iżeš ty teraz po świętych y prawowiernych oycách/ po tyśiácu y dwudzieťtu lat nowym fię potwarćá ná Láćińfki kośćioł wyrwał *SkarJedn* 247.

»potym (...) po [kim]« (2): zábaczyli podobno [...] trzećiey rzeczy: to iest, Zdrowáš Márya, ále podobno v nich ná tym nie, gdyż iá przedšię potym inľzy mędrľzy po nich przydáli *CzechEp* 229 (2).

»(až) w [ile] lat (albo mało dalej) po [kim]« [szyk zmienny] (5): *KromRozm III* N6v; *KrowObr* 233; (nagł) Co we trzydziešći lat po mácierzy nie dał piľkáć. (-) [...] Piľzcźkowie by mu gráli/ przyľzli wnet do niego, ten rzekł/ nie do tegoć mi/ [...] Bo mi mátká vmárlá *RejFig* Dd7v; *CzechRozm* 24; *StryjKron* 36.

»(prawie) w [ilu] lat (...) po [kim]« [szyk zmienny] (4): *KromRozm III* N7v; *KrowObr* 230; Solothureńskie miáľtho [...] Powiádáię Chronográphi/ iż by po Abráámie w kilkr set lath miáło być záložone. *BielKron* 282v; *StryjKron* 16.

»po [kim] zasie (a. zasie)« (2): iż [Grzegorz papieľz] do Serenuía Máľsylinfkiego Biľkupá łrodze piľał/ iż Obrázy s kośćiołá wymiotal po nim záľie Marćin Papieľz woľkowe Obrázy do kośćiołá łtáwiáć roľkazał *KrowObr* 117v (2).

Wyrażenia przyimkowe: »po sobie« = *post se Vulg* (2): Bowiem ktho go ktemu przywiedzie/ áby potomne rzeczy poznał po łobie [tj. to, co się będzie dzyało po jego śmierci]. *Leop Eccle* 3/22; Ten Symon czárnokšięźnik [...] był napierwľzy haeretyk/ y oćiec wľzytkich innych po łobie haeretykow *WujNT* 430.

praw. »po umarłej ręce« = *po zmarłym, tj. gdy ktoś umrze* (1): piľkné diľcursy o Inwentarzách, które po vmárléy ręce czynią. *SarnStat* 1280.

αααα. *O efektach niematerialnych dziaľalnošci osoby nieżyjćej i o dobrach materialnych, wytworzonych, zgromadzonych lub użytkowanych przez kogoš, kto juž nie żyje, przestał dzyałać lub przestał być wľašcicielem czegoš (czasem: przejętych przez kogoš innego), oraz o regulowaniu zobowięzań podjętych przez osobę, która juž nie żyje lub przestała peľnić swoję funkcję (153) :* a szyn moy [...]

parly y zapony y szrebro kthore pothey tho zenye moyey zosthalo zazyuotha swego szyestrze szwey agneczye daroual *ZapWar 1522 nr 2268*; ysch ocziecz moy sliachathny yan vysnyewsky sphalenth po ktorem mya prziswala vrodzona helsbietha zona yana schimanowskiego [...] nyewzial gwalthem szesczi kobierczy *ZapWar 1532 nr 2471 (18)*; Stroyze radzęć dobrą flawę łobie Ktora by tu po tobie zoftała *RejJóz Q4; RejKup f2*; Rzemyęflá [...] nigdy długo trwać [...] nye mogą. Záráz yáko człowyek vmrze/ w zápamyętánye przyydzye/ á po łmyerći zoftác nie może po żadnym człowyeku. *GliczKsiqz H3v*; áby [...] wyftępujący przeciw Máieftatowi Krolewłkiemu byli karáni/ [...] nie tylko ná gárdle/ ále y ná máiętności/ ktoraby po zámordowanym Heretyku do łkárbu Krolewłkiego była przyłączona. *GroicPorz ii4*; oná łpráwá łpada po nim ná iego dziedzice/ iż mułzą ná micyfctu iego odpowiadác. *GroicPorz t3v*; Wdowá po męžu przy czym ma ołtác. *UstPraw B2v*; A iefliby długi mále po oicu zoftály/ tákowe brát co imienie trzyma ma zápłacić *UstPraw B4*; Gdy kmiotek vmrze bez płodu á ołtanie po niem puścizná/ tedy z tey puścizny ma być kielich łpráwion *UstPraw F3; RejZwierz 55v; BibRadz Ps 17/16*; Vmárł potym [*papież Jan XXII*] w Awinionie/ po którym táki łkarb nálezyono/ iż nigdy po żadnym Papięzu więcey. *BielKron 186*; Ten też napirwey wymyłlił Annaty/ to ieft/ połowicę dochodow z beneficyum gdy ie kto przyimuie po vmárłym biskupie *BielKron 187v (5)*; Reliqui nihil fecit de bonis, Nie nie zoftáło po niem ymienia. *Mqcz 194d*; Pannicularia, Korziśc po yętych złoczincách/ to yeft/ włziłtki ty dobrá które bywáyą záłtáne przy złocziney gdy go ymuyá [...] bierzą yáko łá łzáty y pieniądze *Mqcz 276a; CzechRozm 81; KochDryas [A3]; SkarŻyw 414*; Opatrzna Anna Maraszikowna [...] dobrowolnie poddała wnoc wszeliakie dobra ktorekolwiek będą i są po niey albo po łmierći iey temuż tho Wićiechowi Siostrzankowi swemu *ZapKościar 1580/10*; Isz Sliachetny Świętek Wyczełzichowłki po Sliachetnym Pawłie Wyczełzichowskim Braćie swym Stryiecznym [...] roku iednego Siano zbierał *ZapKościar 1581/22v (6)*; *StryjKron 592 (2)*; *KochPieś 51*; *PudłFr 43*; [*Kapistran*] náwet ołtátká pozostáły po Królu wojny/ nigdyby był z tákim niebełpieczenłtwem nie kończył/ by był rozumiał [...] *OrzJan 120; JanNKar B2*; do tego punktu/ na którym zoftáła łpráwá dla łmierći przerzeczonęgo łzláchetnégo niegdy N. oycá przerzeczonęgo B. Do któręy łpráwy łam B. ieft bliźly/ y ná niego náleży iáko ná łyná po oycu *SarnStat 828 (5)*; Po P. Kryftušie vkrzyżowanym/ doftály łię katom iego dwie łzacie *PowodPr 54*.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (22): Thełł rzeczy po drugyem kvpczv, kthori w Vilnye vmarl kthore były nálezyone thy są wroczone. *LibLeg 7/33 (3)*; *LibMal 1548/146v*; gdy by zárázem po łmierći zmárłego/ po którym Inwentarz ma być czyniony/ rzeczy były vrzędownie zámknione y zápieczętowáne áż do popisowánia *GroicPorz ee4*; (*nagl*) Obrona Rękoymiego po zmárłym dlužniku. (-) Rekoymiemu ná kthorego brzemioná dlužnikowe łpádáią/ godziłye vzywác włzytkich obron Práwá *GroicPorz r4v (3)*; káplani Rzymłcy znowu poświácáli kościoły/ ołtarze po luteryaniech *BielKron 230*; zákláł włzytki interdyktem ktorzy wzyęli łkárby po Przecłławie biskupie/ mowiac iż tho nań przypada. *BielKron 378v (5)*; *GórnDworz Sv*; kto nie ma żony/ iákoby ná łwiećie nie był. Pámiátki po łobie mieć nie może/ gdy łynow włáfnych/ áni pokolenia á potomłtwá połtánowić nie może *WerKaz 288; PaprUp L*; niechcę nic ex rebelium bonis vkrola prosie okrom iedney wsi poPronskim. *ActReg 81; KołakCath A3v*; łzpitalné/ kollegiáckie/ klałztorné/ y inłzé nádánia po

Alexándrze/ w łpokoynym vzywaniu ołtác fie máią *SarnStat* 92 (4); ktore [*pisma*] ią/ áby świat widziály/ [...] zá vpominek po brácie mym oddáię. *SzarzRyt*/*Szarz nlb* 2v.

W charakterystycznych połączeniach: dostać się w ręce [komu] po [kim], (z)ostać (pozostać) (10), rozgarnąć się, zostawi(a)ć, zostawować, (poz)ostały po [kim] (2), zostawiony; beneficjum po [kim], darowizny, dożywocia (2), frymarki (2), fundacje, fundusze (2), kościoły, lenna, kupie, nadania, pamiątka [czego] (2), pamięć, rzeczy (2), skarb (3), wieś, zastawy; po dziadu, innym kimkolwiek, krolu, mężu, nieboszczyku, ojcu (ojcach) (8), rodzicach, zabitym księdzu [= księciu], zamordowanym heretyku, żadnym człowieku, żenie.

Połączenia: »po... po« (1): jako dziath moy [...] zadzierzal hymyenyne tho czosnowo [...] hy ocziecz moy slachathny mykolay zadzierzal po oycu poswem a dziadu mogem *ZapWar* 1528 nr 2459.

»potym po [kim]« (1): [*księża*] domá ná lkárbiech fwych iáko Smokowie leżą/ ktore pothym po nich Pan *primus* bierze. *OrzRozm* H2.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = de se, post se *Modrz* (76): *OpecŻyw* 91; Ktoryżto [*Gallenus lekarz*] LXXX y VII. lat żyw był, á wiele pożytecznych kxiąg po łobie zołtawił *BielŻyw* 139 (4); *BielŻywGlab nlb* 10 (3); *GlabGad* A3; *RejPs* 165v; *RejRozpr* K3v (2); iż ołtawi złą łlawę po łobie *RejJóz* F4; *SeklKat* A2v (2); *RejKup* cc2v; *HistAlHUng* A2v; *KromRozm II* yv; *Komedia Iuřtiná y Konřtánciey/ bráta s łiołtrą/ iáko im Ociec náukę po łobie zołtáwiá* *BielKom kt* (2); *GliczKsiqż* N8; Nápiłz łepiey y łzerzey/ zołtáwiłz po łobie pámiátkę wieczná. *GroicPorz* C3; náplugáwili nam w Polłczce onę niepokalána wiáre/ kthorą nam oycowie náłzy mili po łobie łpadkiem zołtáwili *OrzList* h3v; *RejFig* Gc3; *BibRadz Eccli* 39/13; *OrzRozm* C2 (3); *BielKron* 45v (12); Haereditatem fratri transmittere, Mayętność brátu po łobie zołtáwić. *Mqcz* 227c; *OrzQuin* R3; *GórnDworz* G4; á iżbyś łtąd zołtháwił po łobie nie groby/ nie herby/ ále cnothliwe á pobożne łpráwy łwoie ná pámiáthkę łwoię. *RejZwierc* 161v (3); *WujJud* 171; *WujJudConf* 22v; *BudBib Eccli* 44/8; *MycPrz I* A2v; *CzechRozm* 74 (3); *PaprPan* O2v (3); *ModrzBaz* 74v (2); *SkarJedn* 82; *Oczko* 23v; *StryjKron* 330; *CzechEp* 48 (2); *KochMuza* 28; *WerKaz* 288; łlawá/ ktorą ón zołtáwił po łobie/ Smierci nie zna *KochTarn* 75; *PaprUp* G2; *GórnTroas* 22; *KochCzJan* A2v; *KołakCath* A3v; *KołakCathOkuń* A2; *WujNT* 397; *JanNKar* D3; *KlonKr* C4v; *PowodPr* 19; *SkarKaz* 485a marg.

~ *W charakterystycznych połączeniach: mieć [co] po sobie (2), (z)ostawić (zostawować) (46), sprawić.*

~

ββββ. *O innych osobach [zwłaszcza wtedy, gdy pozostawały z kimś, kto już nie żyje, w relacjach rodzinnych lub innego rodzaju bliskich związkach] (też w przen); post* *Vulg* (129) : *RejPs* 132v; *RejWiz* 102v; *Leop* 1.Par 17/11; *UstPraw* B2v (3); Niepoydźie z wámi łyn moy/ Abowiem gdy iuż brát iego zginął/ thedy iedno on łam po niem zołtáł [*ipse tantummodo remansit*] *BibRadz Gen* 42/38; A gdy łię dni twoie łpełniá [...] / wzbudzę potomká twego po tobie *BibRadz* 1.Par 17/11 (6); *BielKron* 368; *WujJudConf* 200v; po tych ktorzy mieczem domy łplądruią/ niepozolána iedno trzey ábo czterzey. *BudBib* 4.Esdr 16/32 (2); *CzechRozm* 177 (2); *SkarJedn* 82; *SkarŻyw* 355; *ZapKościer* 1579/1 (8); Drugie [*dziatki*] po fwych namillšzych rodzicách zołtáią/ Y cięłzkiego łiroctwá nędzne doznawáią. *KochTr* 23; Iáko po łtárym páłterzu łifzy łię więc rádo Ošierociáłe [...] łtádo. Ták po tobie ošierociáł

Słowieńłki Helikon *KlonŻal* B3; *KołałCath* A3v (2); *WysKaz* 39; *SarnStat* [994]; Leżą łąki po fwoich kwiatkách owdowiáło *WitosłLut* A5v.

Z nadrzędnyim rzeczownikiem (32): *OpecŻyw* 174 (2); *PatKaz II* 63v; Tedy rzekł Bog do Noego/ [...] Oto ia stánowię z wámi przymierze fwe/ y z potomstwm wáłzem po was. *BibRadz Gen* 9/9; niewiálthá oná zołtháá fierotą po dwu fyniech y po mężu swoim *BibRadz Ruth* 1/5 (11); O Grekowie iefzczecie nie fyći krwie Troiáńkiey/ Oycá mego/ bráciey/ y inych przyrodzonych moich/ [...] iedno wam moiey nie dořtawáło/ ktoram po nich wam w šíroctwie zołtáá. *BielKron* 60 (2); oto cię rořpłodzę y rozmnożę cię/ [...] y dam ziemię tę nalieniu twemu po tobie w oliádłość wieczną. *BudBib Gen* 48/4 (4); *CzechRozm* 74 (7); *SkarŻyw* 346 (2); *GostGosp* 30; *WujNT Act* 7/5; *SiebRozmyśl* K4; *SkarKaz* 421b.

W charakterystycznych połączeniach: osierociec (osierociały) po [kim] (7), (z)ostale (pozostałe)(-a, -y, -li) dziatki (dzieci) (bracia, potomkowie, syn, wdowa) (8), (z)ostanie (zostawa) [kto] (dziatki, dziewczę, potomkowie, synowie) (12), owdowieć (owdowiáły) (3), wzbudzić potomka (nasienie, plemię, syna) (5), zostawić [kogo]; dziatki po [kim], nasienie (6), plemię, potomstwo (potomkowie) (13), sirota (siroctwo) (3), syn (synawie) (3); po pierwszy małżonce, mężu (małżonku) (3), nieboszce, ojcu (4), rodzicach, zmarłym.

Połączenie: »po ... po« (1): iż prze żadną przyczynę iną nie zołtáám ná tym nędznym świecie po mężu po swym ták długo/ iedno iżbym fie krwie niewinney iego pomściłá *GórnDworz* Y6v.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = *post se* *Modrz* (57): Owa pierwey mąż vmárl był/ Zonę po łobie zołtáwił *BierEz* Q4v; fynu mój miły [...]/ dáy mi s tobą vmrzétz/ a nie zołtawiáy mię po łobie *OpecŻyw* 188v; *BielŻywGlab nlb* 9; *SeklKat* Lv; *MurzNT Mar* 12/19; *GliczKsiąż* Bv; *OrzRozm* R4v; Potym w dobrej stárości [Gedeon] vmárl zołtáwiwłzy po łobie fynow fiedmrdzyefiát *BielKron* 50v; Tegoż czáfu Fráncífzek s Sforcia [...] vmárl/ żadnego potomká po łobie nie zołtáwiwłzy *BielKron* 212v (36); *Mącz* 175b; iż Iakob dwoienáfcie pokolenie zołtáwił po łobie *RejPos* 272v; *CzechRozm* 151v; *PaprPan* Dd3; *KarnNap* F3; *ModrzBaz* 47 (2); *StryjKron* 210; *KochFr* 70; *Phil* M4; *KołałCath* A4v; *KołałSzczęśl* B4; *KlonWor* 62; *PudłDydo* A3v.

~ *W charakterystycznych połączeniach*: zostawić (zostawować) po sobie bękarty, corę (cory) (3), pokolenie, potomka (-i, potomstwo) (9), syna(-y, [ile] synow) (34), ucznie, żonę (3). ~

γγγγ. *O sytuacji społecznej lub uczuciach, wywołanych czyjás śmiercią* (6) : GDy ták po zábitym wielkim Xiędzu Litewłkim/ Sigmuncie/ Xięřtwo Litewłkie w wielkim rořterku zołtáło/ Bo iedni ná Michayłá Syná iego/ drudzy ná Swidrigayłá/ [...] wotowáli *StryjKron* 592; Piřzą o iedney Pániey [...]/ Ktora po swym małżonku zołtáá w záłości *ZbyłPrzyg* B2v.

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« (4): *SkarŻyw* 209; Wielką zálość řmierci swoiey Kazimierz Krol wten czás Polakom vtrápionym po łobie zołtáwił *StryjKron* 452; Vmárlęř/ Kryłki [...]: Mnieř wielki řmutek zołtáwił po łobie. *KochFr* 27; *PudłFr* 61.

βββ. *Z odcieniem celu*: aby przywrócić stan sprzed czyjeř działalności (1) : gdy z iákiego domu/ Wřyřcy gořcie wyiádą [...]. Po nich iákoby znouu/ wřyřřtko vprzátáią/ Okná pootwieráią/ w gmáchách vmietáią. *WisznTr* 14.

γγγ. *Z odcieniem: na podstawie czegoś (2)* : WSzyftkié inné winy przypadájące dla [...] którégokolwiek niedostátku w Pozwie [...] y ktoré przedtym od pomocników zwykły byđz płáconé/ we włyftkim pfiemy: wyiáwfszy winy/ ktoré zwykły byđz płáconé po dekrécie rzeczy głównéy [tj. dotyczącego głównej kwestii spornej]. *SarnStat* 752 [*idem*] 824.

γ. *Członem podrzędnym jest wyraz oznaczający czas (tu zaliczono też połączenia z nazwami pór roku i faz księżyca) [w tym: z nazwami świąt chrześcijańskich i starotestamentowych (608)] (667)* : Zioła y korzenie mają być zbierane po w niebo wzięciu panny Marijey *FalZioł* V 91 (4); *MiechGlab* 33; *LibLeg* 11/12v; *ComCrac* 15 (2); Ích zAnna Grzegorza Hawrzego czudzolozil. [...] wzywáfchi fnyą znamofzcz po fzwyałthym Michalie therałz przešchlim *LibMal* 1549/150v; Zeznał ze rok Bąndzie po Wyelkíey Noczi [tj. po Wielkiejnocy upłynie rok od tego, jak...] v Mathífka rzeznyka [...] trzy pyerfczyenye wzyal Jankowy kofterka *LibMal* 1552/168v (3); *MurzNT* 131 (2); *RejWiz* 35 (2); nietrwali dłuęo ná pogoníey: Ale [...] łupy zebrałfzy/ obchodzili fwiętho Sobbotnie [...]. A po Sobboćie [...] podzielili łupy *Leop 2.Mach* 8/28 (2); *BibRadz Act* 12/4; *BielKron* 215v (5); Materies luna decrescente caesa cariae non infestatur, Drzewo ná budowanie po pełni xiężicá rąbione nie prochníeye. *Mqcz* 38d; Prima Sabbati dicitur. Pierwfszy dzień po pokoyu/ To yeft po dniu świętym niedzielá. *Mqcz* 362c (3); *HistRzym* 104v; *RejZwierc* 162v; Wedle lidźby lat po Iowelu [tj. wg Starego Testamentu: roku przypadającym co 50 lat] kupifz v bliźnie⁸⁰ twego *BudBib Lev* 25/15; Bo wiek rozdzielon íeft ná dwánaście części/ á iufz ich minęło dziefięć/ y połowicá dziefiątey. A iufz nic nie zoftawa/ íedno co íeft íeft popołowicy dziefiątey części [tu czas wyobrazony jest w postaci odcinka podzielonego na części]. *Strum* O3v; *BudNT Act* 12/4; Krés Cieplicam po S. Ianie. *Oczko* [42]; *SkarŻyw* 471; *StryjKron* 315 (8); *KochPhaen* 5; A po złéy chwili piękny dzień [!] przychodzi *KochPieś* 41; Po niepogodnéy źimie piękna Wiofná chodzi. *KochTarn* 79; *GostGosp* 70; *KołakCath* C2; po dniách Przańnikow odpłynęliłfmy od Philippowá *WujNT Act* 20/6 (3); *SarnStat* 732 (4).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): Pamyątká vmarlich [tj. modlitwa za zmarłych] po bożim cyelye *BierRaj* 20v.

Z nadrzędnym przymiotnikiem lub liczebnikiem porządkowym (3): w poniedziałek pierwssy albo blisssy po onym czassye we wssi spitalney Piasecznie mają prawo sadzicz *ZapWar* 1550 nr 2665 (2); Ewanyelia wtora po Niedzieli Adwentowey *RejPos* 4v.

W przeciwstawieniach: »przed [czym] (5), do [czego] (2), na [co] (2), około [czego] (2), pod [co] (2) ... po« (12): Podrzemać przed południem albo po południu trochę: nie fzkodzi z poł godziny *FalZioł* V 65 (3); *KromRozm II* x3; *Leop 4.Reg* 11/9; *Goski* *2; *ZapKościar* 1581/23v; *ActReg* 170; [*Gospodarz dobry*] ma záśiać do ś. Michála: Albo/ zá iáką przyczyną/ nadáley po ś. Michále w tydzień. *GostGosp* 64; w puł látá odbierać [nabiały] raz/ á drugi przed ś. Marćinem: á po ś. Marćinie począc przedawác. *GostGosp* 74; Ná dułzy do dnia fádneho/ kazni zá grzechy odnieśienie: á po dniu fádnyim wiecznego dręczenia ná ćiele y dułzy pewne fpodziewanie. *LatHar* 669; TRZECIA CZESC o fprawách Pańskich w Iudskíey ziemi y w Gálileíey, około trzecíey Páfchy y po niey. *WujNT* 325 marg (2); [TRzebulá [...] rośćie dobrze ták ná źimę iáko y po źimie śiana *Cresc* 1571 246].

W charakterystycznych połączeniach: po Bożym, Ciele, Dniach Przańnikow, Godziech (4), [której] godzinie, jesieni, Jowelu, lecie, Miłóściwym Lecie, nastaniu księżyca (3), niedzieli adwentowej, nocy,

nowie, Nowym Lecie (4), pełni(ej) (9), pokoju, sobocie (sabacie) (5), Świątkach (4), świętym (świętej) [+imię] (30), (Świętej) Trojcy (2), Trzech Królach (2), [którym] wieku, Wielkiej Nocy (19), wilijej Bożego Narodzenia, Wniebowzięciu (2), zimie (4); [który] dzień po [czym], Ewanjelija, liczba lat, noc (tej nocy) (3), [który] rok (6), sobota, wiek, wiosna (2), zima.

Połączenia: »aż [= jeszcze] po« (1): Ale go czy vtuczylы Czo aż poľobocznie pyly. *RejKup* g8.

»aż [= dopiero] po« (3): *BibRadz 2.Esdr 13/19*; iż dufze ktore teraz mrą/ Bożego oblicza nie wźrzą aż po ładnym dniu. *BielKron 186*; *GostGosp 110*.

»po ... aż do« (3): Też lecie po świętey Margorzęcie/ aż do panny Marijey w niebo wzecia: niemafz puľzczać krwie *FalZioľ V 57*; *LudWieś B2*; *Goski **.

»bliższy po« (1): tę przysięgę vczynić będą powinni ná Rokách Grodzkich bliszych po S. Woyćielze bliľko przyľzłym *SarnStat 346*.

»dnia (onego) jednego po« = *pierwszego dnia po...* (2): iedne⁸⁰ dnia po Sobocie/ przyľzli do grobu/ gdy iuż Słońce weľzło. *MWilkHist G3v (2)*.

»[którego] dnia, roku po« (3:1): *LibLeg 10/124*; *BielKron 207*; Luna vicesima pro vicesimo die post novam lunam, Dwadzieľtego dnia po náľaniu xiężycá. *Mącz 199e*; *SienLek 139*.

»[który] dzień po« (2): *FalZioľ V 93v*; A gdy náľthaľ wthory dzień po nowie/ záś zoľtaľo proźne mieľce Dawidowo. *Leop 1.Reg 20/27*.

»aż [ile] lat po« (1): Im wiecey będzie lat po Miľośćiwym lećie [*Quanto plures anni remanserint post iubileum*]/ tym więťľa będzie zapľatá *Leop Lev 25/16*.

»latoś po« (6): yľch przyľtawká ľrebrna liathoľch po wyeľkyey Noczi ye⁸⁰ M^{czy} panu poznanfkiemu vkradl *LibMal 1549/149v (6)*.

»po (...) nazajutrz« = *postridie [alicuius] Mącz [szyk zmienny]* (3): *Mącz 88c*; Tey nocy po ktorey názáiutrz wiáchác miaľ w miáľto/ widziaľ S. Theodorus przez fen/ iľz [...] *SkarŻyw 187 (2)*.

»[ile] niedziel, tydzień po« (4:1): *RejZwierc 159*; ostatek Summy [...] obiecuie pewnie dać Sliachetny Grzegorz Smogorziński na Świątki a nadaliey Tydzień po Świątkach *ZapKościel 1581/23v*; *ActReg 44 (3)*.

»skoro, wnet(ki), rychło, zaraz (...) po« (6:2:1:1): Też bańki nie maią być ľtawiane wnetki po náľtaniu [*tj. nowiu*], ani na z chodzie księżycza *FalZioľ V 61 (2)*; *LibMal 1544/80*; *BielKron 1v*; Prima vesperi, Skoro po záchodu sľóńcá. *Mącz [489]d*; *ModrzBaz 83v*; *StryjKron 762*; *GostGosp 104*; (*nagľ*) Kiedy Kościol śľubow zákázuie. (-) Od Adwentu śľub vľtawa/ Po trzech Krolách wnet náľtawa. *LatHar ++7*; *SarnStat 444*.

»teraz po« (1): zeznaľa yľch paney Zuchowľkiey [...] 20 groľfi vkradla [...] the daľa Ianovi Rzepeczkyemu therafz po Wyeľkyey noczi *LibMal 1546/116*.

»w [ile] niedziel, tydzień po« [*szyk zmienny*] (7:4): *LibMal 1548/138*; *ZapWar 1549 nr 2657*; ktora [*Barbara Radziwiľłówna*] tegoż Roku w tydzień po S. Barbarze byľá koronowána w Krákwie *StryjKron 762*; *GostGosp 64 (2)*; *SarnStat 723 (6)*.

»w [którą] niedzielę po« (1): A wźdy koľcyol vľtawiľ/ aby nye pod peľnyą/ ále w pirwiľfá nyedźyeľę po peľni wyeľká noc śwyęconá byľá. *KromRozm II x3*.

»w [ilu] niedziel po« (1): które [roki] w Iésieni we dwu niedziél po świętym Bártłomieiu/ wedle Conſtituciiéy odpráwować zwykły *SarnStat* 727.

Fraza: »(a gdy) było (już) po [+ nazwa święta]« = *po określonym święcie* (2): A gdi było po Świętkach [post *Pentecosten*]/ rużyli sie [Żydz] przeciwko Gorgiałłowi Sthároście Idumeyſkiemu. *Leop 2.Mach* 12/32; ále czas opifuie/ ktorego sie iuz ná morzu żegłowác nie godziło/ że iuz poſt Zydwólki był przeminął: iáko my mowiemy/ że iuz było po S. Marcinie. *WujNT* 504.

Wyrażenia przyimkowe: »po czasie (czasu, czasiech) [czego a. czyich, a. jakim, a. którym]« = *gdy ktoś przestanie żyć lub działać albo gdy coś się skończy lub minie; post tempus (tempora) Vulg, Modrz', post illa Mącz* (9): *KromRozm II x; Leop 4.Esdr 12/18; BibRadz 4.Esdr 12/18; Melita, Wyfpá [...]* Potym czáſie yáko Turek Rhodis wziął/ była dána zakonnikom. *Mącz* 214c; *Postilla*, Potym czáſie, od tego czáſu. *Mącz* 315b; *RejPos* 296; *ModrzBaz* 25; *SkarŻyw* 457; Co zimá zázwże vmiera iáſkołká/ lecz zásié Ożywa po zimnym czáſie. *KlonŻal* C3.

»po dniu sądnym« (2): ſłuſſnie iſzby ona tę pirwéy czełtz miała zmártwych wftaniá/ ktorą my mietz mámy po dniu ſádnym^m. *OpecŻyw* 181v; *PowodPr* 35.

»po tym dniu« = *następnego dnia, nazajutrz* (1): *Secundum hunc diem*, Po tym dniu/ to yeft yutro/ názáyutrz. *Mącz* 378a.

»po północy« (2): wezmiełz tę purgacią na fwithaniu albo po pół noczy *FalZioł I* 135a (2).

»po południu« (10): *FalZioł V* 65; Trafiło mu sie w then czás wftác z lożá po południu *BielKron* 70v (3); *Mącz* 412c; ktore [złączenia *Planetów*] [...] być máią. LAta od Národzenia Páńſkiego 1563. w Niedziélé bliſką przed S. Ianem Krzćicielem/ o godzinie po południu piątey *LeovPrzep A* (2); *BielSpr* 4v; [niektory człowiek] w bieżał w dom niektorego mieſzczaniná: w ktorem wiele ludzi/ iáko to poſpolicie bywa/ po południu [horis pomeridianis] bieſiádowali *ModrzBaz* 31; tákże od trzećiey do piątey po południu z Wárfzáwy przez moſt z wozem iechác *SarnStat* 17.

»po [którym] roku« = *gdy minie rok oznaczony daną datą* (1): wſzyſtki té [urzędy wojskich]/ które fá po roku [post *annum JanStat* 125] 1538. vczynioné/ pfuiemy *SarnStat* 234.

»po zachodzie (zachodu, a. zaſciu) ſłońca; po ſłońca wschodu« (5:1): Tedy po zachodzie ſłońcá [sole occumbente] nádeſzłá ciemność *BibRadz Gen* 15/17; *Mącz* [489]d; *HistRzym* 85; á iefli go w nocy zábijelz [...]/ woleneſ: iefli po ſłońcu [!] wſchodu to vczyniſz/ mężobóycás *BiałKat* 61; Ognie od pirwzego dnia Máią/ áż do pirwze^{so} dnia Wrzeſniá/ fkoro po zachodzie ſłońcá [post *solis occasum*]/ áby w żadnem domu niebyły czynione. *ModrzBaz* 83v; *SkarŻyw* 346.

α) *W formułach ſłużących zwykle datowaniu (wskazujących określony dzień roku) [w tym: z nazwą terminu sądowego (3)] (292)* : Názáiutrz ktory iefł dzień po dniu przygotowania/ zebrali sie przednieyſzy Kápláni y Fáryzeufzowie do Piłatá. *BibRadz Matth* 27/62; *RejPos* 157 (2); Ewangelia ná święto iedne^{so} Męczenniká/ po Wielkiej nocy. *WujNT* 366 marg (8).

W charakterystycznych połączeniach: po Bożem Narodzeniu, Bożym Ciele (4), Bożym Wſtąpieniu (Wniebowſtąpieniu) (2), Gromnicach (3), Narodzeniu Panny Maryjej (7), Nawiedzeniu Panny Maryjej, Niedzieli ([jakiej]) (33), [której] niedzieli postu (w post) (35), Nowem lecie (5), Oktawie [jakiej] (5), Pasce (Pesachu) (2), Podwyższeniu Św. Krzyża, Popielcu (2), przygotowaniu (dniu przygotowania) (2), rocech (3), Sobocie (6), Szabacie (6), Świętkach (7), ſrzodopoſciu, święcie [jakim] (13), święcie [którego

świętego](14), Świętej Trójcy (14), świętym (świętej) [+ imię] (70), Trzech Krolach (3), Wielkiej Nocy (dniu Wielkanocnym) (22), Wielkim Piątku (2), Wniebowzięciu Panny Maryjej, zapuściech.

Polączenia: »[którego z kolei] dnia po [+ nazwa święta]« (14): *OpecŻyw* 164v (2); *LudWieś* Bv; *LibMal* 1551/60v; *GroicPorz* iv; *KrowObr* Vu3; *BibRadz Lev* 23/15; Tegoż roku Krol Olbracht [...] trzeciego dnia po Świętym Wićie vmárł *BielKron* 400v; *SkarŻyw* 328 (2); *WujNT Ioann* 20/1 (3); Wtóré Iármárki w Wielkiéy Polfcze. [...] Dniá trzeciego po ś. Alexym w Kobylinie/ w Ponieczu. *SarnStat* 1231 (2).

»[który z kolei] dzień (a. dzień tygodnia) po [+ nazwa święta]« [szyk zmienny] (11): *BibRadz Lev* 23/16 (2); Kiedy Suchedni polzczą. Po Popielcu/ [...] y po S. Lucyey/ pierwsze Szrody y Soboty. *LatHar* ++7 (4); A Gdy lię ípełniály dni Pięćdziesiątnice (marg) To íeft, dzień pięćdziesiąty po Pálce, íáko v nas Świąteczny. (-) *WujNT Act* 2/1 (2); *SarnStat* 730 (2); *PowodPr* 50.

»[który z kolei] dzień [= którego z kolei dnia] po [+ nazwa święta]« [szyk zmienny] (4): Trzeci dzień [!] po Nowem lecie wiatr od zachodu Słończa powiewał *LudWieś* B2v (2); *BielKron* 222 (2).

»nazajutrz (...) po [+ nazwa święta]« = *in crastino* [*alicuius*] *PolAnt*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *in crastinum* [*alicuius*] *PolAnt* [szyk 34:1] (35): *OpecŻyw* 73v; *LibLeg* 10/151; *LibMal* 1543/74 (3); *RejFóz* A2v; *GroicPorz* k2 (2); *BibRadz Lev* 23/11 (2); Krol Kázimierz [...] rułzył lię do Prus po S. Kátárynie názáíutrz *BielKron* 391v (8); *RejZwierc* 61; *BudBib Ios* 5/11; *MWilKHist* Bv; *StryKron* 26; Kmieć ktory czynízu w wigiliá świętego Marciná nie da/ [...] názáíutrz po ś. Marcinie tyle dwoie ma oddáć *GostGosp* 42; *ZapKóscier* 1588/15v; *LatHar* 702; Gdy minęła Sobotá: to íeft, názáíutrz po Sobocie, w Niedzielę nález wielkonocną. *WujNT* 122 marg; niech lię ziądá/ [...] názáíutrz po národzeniu P. Máriiéy blifko przyłzłym *SarnStat* 1072 (9).

»w (a. na) [+ dzień tygodnia], pierwszy (bliski, powszedni) dzień (prawny a. sądowy), na dzień poniedziałkowy itp. (bliższy) (...) po [+ nazwa święta lub terminu sądowego]« = [*aliqua(-o)*] *die (feriali)* (*proxima(-o)*) *post festum*, *feria* [*aliqua*] (*proxima*) *post (festum)* *JanStat* [szyk zmienny] (205:7:4): tho yełth nadzyen pyáthkowy blyłchy po szwyączye nawyedzenya panny mariey *MetrKor* 1519/133 (2); *OpecŻyw* 76v (3); *OpecŻywSandR nlb* 3v; *ZapWar* 1532 nr 2414 (3); *LibLeg* 11/75v (2); *ComCrac* 15 (4); Stanislaus Wylczigłofz [...] wponyedzialek po Nowym lyczie therałz przełchli prze zlodzieyłthwa poczynione vchołtany *LibMal* 1553/175 (4); pierwszy wyłožony Sąd/ w pierwszy Piáthek po trzech Kroloch/ tákże idzie záwždy przes dwie Niedzieli/ áż do Niedziéle Stárego Mięfopułtu *GroicPorz* 1 (6); *Leop ZZ* (7); *BielKron* 328 (2); Ewányelia ná dzyeń ponyedzyáłkowy po wielkiey nocy *RejPos* 110v (2); Datá z Bułká od mnifzek po świętym Gáwle we wtorek. 1567. *RejZwierc* 210v; a wtore dwye sczye: ma polofzycz pán czyełzycza íza dwye leczye na ponyedzalek po zapułczyech íako bęnda pyłzacz 1590 *ZapKóscier* 1588/78 (5); Ewán: Niedz: 15. po Swiątkách/ y we czwartek po szrodopościu. *WujNT* 219 marg; A w pierwszy dzien po ízábáćie [*Una autem sabbati*]/ [...] Páweł przepowiedał im *WujNT Act* 20/7 (49); Działo lię to ná Séymie Piotrkowłkim/ w Piátek po Oktawie Swiątecznéy [*feria quinta infra octavas Pentecostes* *JanStat* 50]/ Roku pánłkiego Tyśiáćnégo/ czteréłhletnégo/ pięćdziesiąćnégo piérwłzégó. *SarnStat* 384; rołkázuiemy: ábyś przed námi/ ábo náłzym wrzędem Grodzkim N. w poniedziałek po święćie N. [...] oblicznie ítánął *SarnStat* 532; Wiécá álbo Rokí wielkié po świętym Marcinie w pierwszy Poniedziałek *SarnStat* 724; Których to Roków

łądzenie piérwzê będzie w piérwzy dzień powźzedni po Trzech Królách *SarnStat* 729; Czwarté [sądzenie] po święcie S. Ianá Krzćicielá w dzeń bliższy łądowny pówźzedni. *SarnStat* 729; Wiécá Woiewódtwá Płotckiego wżytkiego w Płotcku w Poniedziátek po święcie Wfzech Świętych blisko przyfzły. *SarnStat* 734; Sądy naprzód poczác fie máiá záfwszê w Piotrkowie w Poniedziátek bliſki po świętym Marćinie *SarnStat* 858 (125).

β) *W stałej formule kościelnej, określającej kolejność niedziel roku liturgicznego względem najważniejszych świąt katolickich (222) :*

»([która]) niedziela (a. niedziela [która]) po [+ nazwa odpowiedniego święta]« [w tym: w nagłówkach, na marginesach i w żywej paginie (219)] (220): *KrowObr* 169 (2); W Piérwſzą Niedzielę po trzech Krolach. *Leop* YY4v (5); *Goski* A4v (4); Ewányelia Niedziele piątey po wielkiej nocy z wykładem fwym/ [...] nápiána od Ianá s. w xvj. kápitu. *RejPos* 131v; MAło nie taką drugą hiſtóriá fłow Páńfkich nápiáł Lukalz s. ktora bywa czytaná ná piérwſzą niedzyelę po Troycy s. *RejPos* 238 (79); *RejPosWstaw* [41²]v (2); *LatHar* + + 7v; Lekcyja w Niedzielę po Bożym Narodzeniu. *WujNT* 659 marg (110); NA PRZEWODNA NIEDZIELE, PIERWSZA PO WIELKIEYNOCY, EWANGELIA V IANA VV XX. *SkarKaz* 203 (17).

W charakterystycznych połączeniach: ewanjelija (epistoła) Niedziele [której] po [czym] (75), ewanjelija na (w) [którą] Niedzielę (28), ewanjelija po [której] Niedzieli (2), lekcyja na (w) [którą] Niedzielę (36); po Bożym Narodzeniu (3), Bożym Wstąpieniu (2), Nowym Lecie (18), oktawie Bożego Narodzenia, Świątkach (83), Trójcy Św. (52), Trzech Królach (27), Wielkiej Nocy (6).

ααα. *Z odcieniem wskazującym na dolną granicę czasową, na moment początkowy: od (2) : że ná czczo/ to ieft po pułnocy/ nic nie iadſzy áni piérwzy/ káždy powinien tey ſwiátoſci wżywác* *LatHar* 253.

Połączenie: »po ... aż do« (1): áż do fzoſthey godziny rofły [te drzewa] bárzo wyfoko/ záfie po fzoſtey godzinie áż do zachodu flońcá tak ſtêpowáły że ich námniey nie było widác z ziemie *HistAl* K7.

βββ. *Z odcieniem: o jakiej porze, na jaką porę (2) : rofkazał áby nágothowáli dwie ſcie ſłuźebnych á izby fzli áż do Cefárey/ ktemu ſiedmđzieliát iedźnych/ y dwie ſcie drabow/ po trzećiey godzinie wnoc* *BibRadz Act* 23/23; Wfchodzące ſłońce niechay naydzie kſięgi wręku twoich, po trzećiey godzinie przy Mfzy będziefz: bo tey godziny poftáwione ieft drzewo krzyżá *SkarŻyw* 393.

aa. *Między dwiema formami tego samego rzeczownika wskazuje na wielką ilość elementów ciągu i szybkie ich następowanie lub ciągłość, nieprzerwane trwanie (15) : Bo więcz rada przygoda bywa po przygodzie A przypada niefzczeńcie y fzkoda po fzkodzie* *RejJóz* O (2); Tá żoná ieft żywá iedno że iá niemoc poniemocy zmartwiála. *HistRzym* 17; A czemuſz Bog inſzy wftáwiczny fżábát po fżábácie/ y wftáwiczne wroczyſte ſwiétá/ dáć tych czáfow oſtátecznych obiecował. *CzechRozm* 72v; *SkarŻyw* 283 marg (2); *StryjKron* 537 (2); *SkarKaz* 385b; nie tyło domy i fámilie: ále y Kroleſtwá y Monárchie wielkie wftáią y wpadáią/ y narod fię po narodzie ná ziemi odmienia. *SkarKazSej* 664a; Tá mátká oyczyzná namilſza/ wſzczepiła wam y dochowála fſtan y máieftat krolewſki/ ktory ieft záftrzymánim y ozdoba wſzytkich dobr y fławy wáfzey: iz krol po krolu do tego czáfu nie wftáł *SkarKazSej* 666a.

Połączenie: »po ... a po« (1): Turmatim, Po hufcu á po hufcu/ yeden poczet zá drugim. *Mącz* 470b.

α. *O czasie: nieustannie, stale, bez przerwy* (2) : ták też y wczynki łławne/ zdoią pińanie/ y łą wielką tego przyczyną/ że ono trwa wiek/ po wieku *GórnDworz* G8v; Niechay łáfká iego łłynie/ Ták iáko dźiён po dniu płynie. *KochPs* 144.

bb. *W wyrażeniach przyimkowych o znac. 'za późno'* (16) :

»po czasie« = (*sero*) *post tempus* *Mącz* (7); *RejJóz* E4 marg; *Mącz* 314c (2); *BielSat* B3; Tákże y nam tego potrzeba/ ábyfmy o łobie czuli á zábiegáli wczás łwemu złemu lepiej niż po czásie *BielSpr* 75v; *BielRozm* 10; Iełli po czásie przyidźiesz [...] Odniesiesz od Stárołty korbáczem po grzbiecie. *KlonWor* 15.

»po harapie (*a. harabie*)« = *confecta res est, post tempus* *Cn* (2): Wyęc ták piłfe? (–) Piłfe/ ále po hárápye. *KromRozm I* D2; Wczás pánowie po hárabie A Kriřtuła iuż nie w grobie. *MWilkHist* D.

»po obiedzie« (5); *RejRozpr* C3v; *RejKup* h3v; *Mącz* 24b; *SarnStat* 1286; Przełotrowawłszy włzyłtko [...], Dopiro kretę płuie; po obiedzie łyłzká. *CiekPotr* 34.

»po śmierci« (1): *Bello peracto machinas adferro*, Po obiedzie łyłzká. Po łmierci káđźidło. *Mącz* 24b.

»po zmyciu« (1): *Importune, Nienáczás/ Niewczás/* Po zmyciu bywa też mówiono. *Mącz* 266c.

cc. *Z uwypukleniem kolejności (gdy mowa o takich samych czynnościach lub faktach, albo obiektach tej samej klasy zaangażowanych w taką samą czynność)* (116) : Liczcie powiada [św. Augustyn] káplány wálzé od káted: Piotrowéy: á w porządku ónym ónych ś. Biřkupów/ który po którym włtępował ná wrząd *BiałKat* 123v; *ModrzBaz* 90; iż tego Ewángeliřty (ktory po inřnych trzech piłał) przedřiwzięcie było/ opuścić łpráwy one P.Chriřtułowe w Gálıleiey po więzieniu łanowym *WujNT* 298.

Z nadrzędnym liczebnikiem porządkowym lub grupą imienną zawierającą taki liczebnik (27): Piáthy Czarz Zawólki łin Temirkitłow, był Temir Car [...]. Szółty po nim był łin iego imieniem Machmet Car *MiechGlab* 30 (2); *KrowObr* 20; DAwid Kłiąże włzyłkich Prorokow/ piřwzy krol z narodu Iudá/ á wtory po Sáulu pomázány/ [...] krolował nád Iudą w Hebronie łiedm łat *BielKron* 68v (3); *Mącz* 253a; Y krolow łiedm iełt/ pyęc iuż vpáđło [...]. A bełtia ktora byłá/ á nie iełt/ ten iełth ółmy po tych łiedmi *RejAp* 144 (2); *BiałKat* 181; *WujJud* 154v (4); Po nim łzółty gdy był wywiedzion/ á miał vmrzeć/ powiedział tak *BudBib* 2.Mach 7/18 (2); *SkarŻyw* 248; *StryjKron* 11 (2); Czwarty po nim [*Alaryku*] był Odoácer *CzechEp* 378; *NiemObr* 55; Y byłá tá włtáwá/ trzećiego po S. Piętrzę/ nawyźłzego Biřkupá y Męczenniká Anákletá *LatHar* 252; gdy Domicyan wtore po Neronie prześláđowanie [*tj. drugie od czasów Nerona*] wzbudził/ [św. Jan] do Pátmu wylpu wygnány/ nápiłał Obiáwienie. *WujNT* 299 (2); *SarnStat* 964; *SkarKaz* 314b (2).

~ *W charakterystycznych połączeniach: (na)piřwszy po [kim, czym]* (3), *drugi (wtory)* (8), *trzeci* (7), *czwarty* (3), *piąty*, *szósty* (3), *ósmý*. ~

W przeciwstawieniu: »co po czym ... co przed czym« (1): A ty łą myłłenye/ mowá/ ktorą człowyek yeden drugyemu myłłi łwe oznaymya/ [...] vmyeyętnóć rozmáitych kúnłtow y náuk/ obaczánye co z czego/ á co po czym ma być/ á co przed czym bywa. *KromRozm III* B7.

Połączenie: »piřwszy ... po [kim]« (1): iedná iełt łtołicá [*Rzym*]/ [...] na ktorey piřwzy łiedziál Piotr/ ponim Linus/ Clemens/ Anacletus etc. *SkarJedn* 111.

Wyrażenia przyimkowe: »jeden (...) po drugim (a. jedni po drugich)« = *kolejno, nie wszyscy równocześnie (bez przerwy lub w relatywnie krótkich odstępach czasu); unus post unum Vulg; unae pro binis JanStat (64):* Ptacy gdy się náiadáli/ Iedni po drugich wlatáli *BierEz O4v; MetrKor 40/811;* iż gdy ony węzły blizu siebie fą/ tedy też iedno dziecię po drugim richło będzie *FalZioł V 34v (2); RejPs 130v; BibRadz Ez 38/17; BielKron 250 (2);* Dum Claudio principe duos insuper ordinatios consulatus geslit, Ieden rok po drugim. *Mącz 433d (3); OrzQuin S2v; RejAp 94v (3); GórnDworz P7v; HistRzym 121v;* czytay lift iego [...] / iáko wylicza Rzymskie Biskupy: którzy ieden po drugim łobie succedowali *BiałKat 123v (2); BielSpr 63;* W tym rzedzie succesiey/ álbo náftawania iednego po drugim/ żadnego Biskupá Donátisty nienaydziecie. *WujJud 136 (2);* Powiáty/ ná siedm ábo ná ośm części podzielono/ [...] áby káżdą część/ rok ná woynę wyprawowála: á po wysćiu roku/ áby drudzy ná ich mieyfce náftępowáli: á tym łpofobem/ gdyby iedni po drugich náftępowáli [*unis aliis succedentibus*]/ obefzláby fię powinność słuzenia woyny po wżytkich częściách wżego páńftwá. *ModrzBaz 120;* y káždy z nich [...] ieden po drugim áż do Sylweftirá/ ná pewną śmierć wftępując/ iáko ná wielkie iákie krolestwo w chodził *SkarJedn 394 (3); SkarŻyw 493;* ktorzy potym Rzym łobie [...] ták zbrzydźili/ że [...] máiętności [*jego*] złupili á fámo ogniem łpalili. Nie áby wżyscy zaráz czáfu iednego/ ále ieden po drugim *CzechEp 375 (5); NiemObr 59;* Ieden po drugim záváždy w tey grze chodzi. A nigdy więcey mknąc iednym nie dádzą *KochSz A3v;* A porwawłzy iednego po drugim/ głowy im zákręcił twarzą ná zad *WerGość 231;* niekiedy [*małżonkowie*] wnet/ iedno po drugim/ álbo zarázem oboie vmieráią. *WerKaz 304; KochPam 80;* Insequenter – Nie w iedno po drugim. *Calep 542a (2); Phil C2; WujNT 766;* WÍci iedné zá dwoie [*tj. zamiast dwóch*] bez vchwały Séymowéy nie máią bydź wyfylané/ iedno iedné po drugich wedle Státutu. *SarnStat 130;* Które Artykuły gdy vwázác między łobą ieden po drugim z łobná poczęli/ á zgodziwłzy fię ná niektóre rzeczy [...] / óftátek/ ná przyfzły [...] Séym [...] / łožymy *SarnStat 1011 (5); SiebRozmyśl G;* Zá czym wefzli z dawności w Senatorłkie koło/ Y ták ieden po drugim łtawáli ná czoło. *SapEpit Bv (3).*

~ *W konstrukcjach zawierających liczebnik główny lub zaimek liczebny (14):* Ale piłanie ono ich ktore fię działo przy łfácunku/ działo fię ode dnia piątego y dwudzięstego miefiącá Páchonis/ áż do czwarthego dnia miefiącá Epiph/ przez czterdzieści dni iednego po drugim. *Leop 3.Mach 6/35 (2); UstPraw D2v; BibRadz 4.Esdr 12/16;* Trinocium, Trzy nocy yedna po drugiey. *Mącz 465b (2); RejAp 144;* tá oplákána Stolicá/ przyięlá ná fię onych łprofnych obrázoborców czterzech/ iednego po drugim/ to ieft Anáftázyuła/ Konstántyná Nicetá y Páwła *SkarJedn 392 (5);* ktorzy [...] rádźiby go [*Fryderyka II*] byli prácticámi łwymi z Cefárłkiey łtolice degradowali/ y łtárało fię o to kilká Papieżów ieden po drugim *NiemObr 168; WujNT 615.*

Połączenia: »jeden (...) po drugim« = *z odcieniem nasilenia: kolejno bez przerw lub w bardzo małych odstępach czasu; ustawicznie (5):* *OpecŻyw 94; Leop Iob 20/1;* Ale iłz Bog náwiedza łwe/ y doświadcza ich przygodami rozmáitemi/ nigdy z krzyzá ten święty y doległóści nie wyprzągl: a iedná nędzá po drugiey záváždy nań biłá. *SkarŻyw 347;* Identidem – Vítawnie, iodno [!] po drugim. *Calep 500a;* A oni poczęli fię łmęćić/ y mowić mu ieden po drugim [*singulatim*]; Izali ia *WujNT Mar 14/19.*

»jeden po drugim; jedna rzecz po drugiej« = *na przemian* (2;1): Cogitare aliam rem ex alia, Yednę rzecz po drugiej myślęć/ y tego y owego fie obávać. *Mącz* 59b (2); *Alternus* – Iedno po drugim. *Calep* 56b. ~

»po sobie« = *kolejno, bez przerw* (8): Thedy on czuyny wšytki krzykiem ſwogim przebudza, A tę ſtrażą rzedem po ſobie [żurawie] miewaią *FalZioł* IV 25a; to nie ieſt Koſćioł Chriſtuſow/ ktory nie ieſt Apoſtołki: to ieſt/ ktory Originalu ſwego od ktorego Apoſtoła Chriſtuſowego/ przez fuceſią y porządne po ſobie Páſterzow náſtępowanie nieprowadzi *WujJud* 132 (2); *ModrzBaz* 76v; to ieſt Sergiuſa/ Pyrrha/ y Páwła po ſobie wſtępujących przeklął *SkarJedn* 141; *SarnStat* 964; Tylkoſ fie z wielkich poćiech w ſercu ſwym kocháłá/ Ktoeſ iednę po drugiej tuſz po ſobie miáłá. *SiebRozmyśl* G.

~ *Wyrażenie*: »jeden drugiemu po sobie« (1): Zydowie [...] rzucili fie do iney dzikiey nauki niezbożney/ ktorą oni zowá Kábála to ieſt/ nauka głófu żywego/ ſłowy powiedána ieden drugiemu po ſobie *BielKron* 46. ~

»po sobie« [o czasie] = *kolejno, bez przerwy; niezmiennie* (5): Dzień ieden dawa znáć podobieńſtwo o drugim á noc takież iedná czyni nam ſprawę o drugiej/ ábowiem iednáką ſprawą ták poſobie wiecznie náſtawaią. *RejPs* 27; *GroicPorz* r; y ón [statut] do czterzech lat/ które po ſobie póyda [proxime sequentes *JanStat* 610]/ chcemy áby był exequowány. *SarnStat* 607; A ták rok od roku/ iáko láta po ſobie idą [ab anno ad annum *JanStat* 447]/ áż do zupełného y całego przereczonéy ſummy M. grzywien záplácenia/ y przereczonych dóbr wykupienia: áby dźierzał C.V. przereczoné dobrá *SarnStat* 1253 (3).

dd. *Z odcieniem przyczyny lub warunku* (103) : Bom ia dla ciebie ſcierpiał hańbę [!], zaſloniło po hańbie oblicze moje. *TarDuch* A6; *FalZioł* 1 88b (2); *RejKup* x4; *OrzList* cv; *RejZwierz* 25 (2); Amurat Krol Turecki po zwycięſtwie ktore otrzymał nád Węgry podnióſ fie w pychę *BielKron* 245v (10); arcus triumphalis, Nieyákie záłomione budowánie ná xtált sklepu vczinione Hetmánowi albo xiążęciu po otrzimánium zwycięſtwá ku czći. *Mącz* 134c (4); *RejAp* 68 (4); *GórnDworz* R6v (3); *RejPos* 319v; *RejZwierc* 230; ſkąd znáć że fie Márek po tym Páwłowym ſkaránium bárzo był popráwił *WujJud* 128v; TEn [król] ſobie coſ wychnáwſzy po niemáłym boiu/ Miſleł by potomki ſwe zoſtáwił w pokoiu. *PaprPan* Dd; *SkarJedn* 230; *KochDryas* A2v; *SkarŻyw* 59 (3); A gdy po zwycięſtwie weſela vżywał w Kiiowie/ kazał do ſiebie przywieſć koniá/ w ktorym fie nawięcey kochał *StryjKron* 120 (4); Iáko/ gdy w zwádzye woł práwy rog zgubił. Oflep fie miecze/ [...] Ryk fie rozlega w dłuż/ y w ſzerz po puſzczy. Tę twarz miał biały [król szachowy] po takim popłochu/ Kiedy mu cnego poimano Rochu. *KochSz* Bv; *KmitaPsal* A3v; *Calep* [1089]a; *WyprPl* C (2); *WujNT* Zzzzz4v; ále kiedy Adam po zgrzeſzeniu był wygnány z Ráiu. w ten czás był położony miecz ogniſty przed weſciem do Ráiu. *WysKaz* 34; IEfli Zyd potáiemnie będzie zábit/ ták iżby przez ſwiadectwo nie mogło bydź to dowiedziono: á ieſli po dowiádowniu będą mieć kogo zá podeżrzaného: tedy my Zydóm przeciwko temu podeżrzanému będziemy pomagáć *SarnStat* 255 (2); *CzahTr* L.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): Rozmáicie iey przyczynę ſmierći wykłádáli/ iedni winili lekarzá/ drudzy powiáдали z vrázu po porodzeniu *BielKron* 415.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (19): Dziw mnie twemu przyrodzeniu/ Iżeś lepszy po karaniu. *BierEz* I; Krolowa Anná będąc mdła po porodzeniu iego [syna] vmárła rychło. *BielKron* 404 (2); *BielSpr* 21. Cf »po szkodzie«.

Wyrażenia przyimkowe (1): »po jedzeniu [czego]« (1): gdzieś widział człowieka który po iedzeniu grzibow wpadł w dichawicze/ j w kurczenie y w omdlenie *FalZioł* I 56c.

»po szkodzie« [w tym: z *nadrzędnym przymiotnikiem (15)*] (19): Ná orle gniazdo wleciáłá/ A iáycá ná doł zmiotáá. Orzeł po łzkodzie którą wziął/ Bogá prosić o to począł: Aby się nád nim zmiłował/ Prześpiczne mu gniazdo z iednáł. *BierEz* H2v; Bo iednak zły łwar o głodzie A nikt niemádr áłz po łkodzie *RejRozpr* Kv (2); *RejJóz* I2; *RejKup* g2v (2); *RejZwierz* 128; *Mącz* 298c (2); *Prot* A2; *StryjKron* 632; *WerGość* 220; *PudłFr* 43; Trołká/ y płácz łerdeczny iego karmie były/ Po téy łzkodzie/ iuż nigdy łwiát mu nie był miły. *KochTarn* 77; *PaprUp* K2v; bo po znáczney łzkodzie Polak obaczy/ co to byđz w niezgodzie. *GrochKal* 14; Co tedy mówią: Po łzkodzie Polak mádr: tedy po tákíey łzkodzie zołtałby wiecznie głupim. *PowodPr* 84; *VotSzl* B2v; *CzahTr* C3v.

α. Członem podrzędnym jest nazwa obiektu, uczestniczącego w czynności [często nazwa potrawy lub leku; niekiedy są to metonimie o charakterze poetyckim] (27) : ołoliwzi dáć łie dobry trunek napić tego wina/ po kthorym trunku wyrzucił zołádek ony grziby s łkliowatą flegmą. *FalZioł* I 56c; abowiem [wódká babczana] ma tę włołnośc iż po niey ciało narałta á zwálzicza w ranach łtarych *FalZioł* II 4c (4); *RejRozpr* G3; A tá karmia káždemu zołádkowi zdrowa/ Nie zádmie po niey oczu pewnie iáko Sowá. *RejWiz* 48v (5); *BielKron* 181 v; Foecundi calices quem non fecere disertum, Po częłtey á pėłney skłance nic zádnemu nie zeidzie na mowie. *Mącz* 132d; vis somnifera pauperi, Máł má w łobie tę moc/ że łie rádo po nim wiele łni/ márzy. *Mącz* 402a; rownie iáko plałtr miodu poki w włciech poty łlotko/ á potym záłię w zołádku długie gryzyenie á długie bolenie po nim bywa. *RejPos* 261; Pátrz ná owy rozmáite przyłmáki co ie łapory zowá/ á práwie łapory bo chłop po nich łápi ožárfzy łie iáko w bárłogu kiernoz. *RejZwierc* 58v (2); *Strum* M3v; łtąd chłéb/ który łnádnie Siłe twiárdzi: łtąd oléy/ po którym twarz głádnie. *KochPs* 155; *SkarŻyw* A2.

Z nadrzędnym przymiotnikiem (7): A mułiść być nie żonáty/ Gdy táko biega przed chárty. [...] Koždyć po żenie łkromnieyłzy/ By przedtym był nabuynieyłzy. *BierEz* S (2); *RejJóz* N5v; Przełádał pirwłzy moc winá/ [...] człowiek po nim bywa wefoły/ przełpiczny/ łmutku nie baczy *BielKron* 115v (2); Iełliby medł po przepułzczeniu [tj. przeczyszczeniu zołádká] był: poleżeć mu dáć *SienLek* 37v; Spádnie iáko dełzcz nieprzeplácony [...] Ná łákę gołá po ołtréy kołie. *KochPs* 105.

Wyrażenie przyimkowe: »po wczorájszym wieczorze« = po tym, jak się zachowywał wczorájszego wieczoru (1): Albo iedzye z myłliwłtwem [...]. Potym przydzye do domu áno iuż gotowo/ Zye łobie łmáczny káłek á bárzo mu zdrowo/ Po wczoráyłzym wieczorze/ bo łie miernie chowáł *RejWiz* 54v.

β. Członem podrzędnym jest nazwa osoby (1) : á tył dawáá zapłáty włłem gámratom twoim/ [...] áby wchodzili do łiebie ze włząd ná popełnienie łtobą cudzołółtwá. [...] á po łobie nie bėdzie płoty *Leop Ez* 16/34.

ce. *Z odcieniem przyzwolenia (3)* : A gdy łie rozerwáli/ [...] Połowcy/ iuż ie było łnadnie Rułi przełomić. A ták po długich łnimi trudnołciách zniewoliłá ie Ruł *BielKron* 358v; ábyłmy tełz y my nie tym rołpáczáli iłz grzełzym: ále tym łię do prętkiego powłtania pobudzili/ iłz y po grzechách

świętymi zołtác możem. *SkarŻyw* 440; iż ty w vpadku [...] ledwo fie co poczuwałf: á to dla tego/ iż po ták dawnym nápominaniu y gęłtych plagách Páńfkich/ niechćiáłás poznác czáfu nawiedzenia twego. *PowodPr* 5.

ff. *Z odcieniem: na podstawie czego* (3) : tedy one [potrawy] miękkie gdy fie łtrawią kifaią tamo niźli przidzie łtrawność onem twa[r]dim Czo baczymy po wyrziganiu. *GlabGad* F6; ábowiem po wylaniu Nilufá máią znáki iefli żyzność álbo głód wylanie przyniefie *BielKron* 270; *Mącz* 162a. [Samodzielneznacz. 'na podstawie czego' cfznacz. **10.**]

gg. *W użyciach zleksykalizowanych* (28) :

α. *Oznacza, że coś się skończyło, minęło; ktoś umarł, zginął; nie ma go już na świecie; coś zostało zniszczone, unicestwione, przepadło* [zawsze we frazie: »(było a. będzie, a. zdało się być) po [kim] (2), [czym] (14)«] (16) : zem się ozwał byđż przyiacielem temu, w nachylonych yzatrworzonych [!] onych iego czasiech ktoremu wiego szczęściu okazowałem się byđż domowym. Niezasczęściem, bo iuz się zdało byđż won czas ponim [tj. po szczęściu] *ActReg* 139.

Połączenia: »hnet, prędko, rychlej po« (1:1:1): Zá czáłow Krolow onych tydzień Seym łtał/ ná koniech łiedząc z Krolom po Tátárfku przodkowie náłzy rádźili/ vráđziwfy wálkę álbo woynę/ hnet po Seymie było. *OrzRozm* T2v; który [mężczyzna] piękny [niewieście]/ tylko dla głádkości/ Dał fy w niewolą: y tám prędko po miłości. *PudłFr* 76; Kto miłue/ miłość mu wípominác łzkodliwie. Acz źle/ ácz też y dobrze/ lepiéy milczeć o niéy. Vciec precz/ á zábaczyć/ Będzie rychléy po niéy. *GosłCast* 42.

»już po« (10): *Debellato*, Yáko yuż po woynie/ Po bitwie/ albo po porafce. *Mącz* 78c (2); Tákci też Połowie náłzy niektóry/ wráćiá fy do nas/ nie więcéy áni pomniác/ áni nam powiáćiác/ iedno to/ iż iuz po Seymie. *OrzQuin* C3; Ieden fie puści ná okrułhne burzku morfkie/ wiedzác thám o bárzo blifkiew łmierci łwoiej [...] / łkoro fie dełzczká przetráći álic iuz ponich. *RejZwierc* 157; *KochMon* 34; Widziałem złego w łzczęściu ták wyniołým/ Ze był Libáńfkim rowien Cedróm rołým/ Obeyźrzałem fy/ iuz było po nim *KochPs* 54; *BielRozm* 6 (2); *ActReg* 139; Twoje dziedzictwo chce przywáłzczyc łobie/ Krolełtwo tárگا/ y iuz po ozdobie Kołściołow/ ku twey chwale budowaných/ A łtuki łtoią/ murow połamaných. *GrabowSet* T4v.

Wyrażenia przyimkowe: »po wszystkim« = *wszystko się skończyło, cała sprawa została zakończona* (1): bo y teraz 1800 złotych Wlochom aby moia Zona w Banicyi (a iuzby było powszytkim) nie została, zapłaciciem musiał. *ActReg* 163.

»po wszystkim« = *wszystko przepadło, stało się wielkie nieszczęście* (1): ale mi szło aby dzieci nie baniciowano. boby było powszytkim. *ActReg* 163.

»po zmyciu« = *wszystko się skończyło, przepadło* (1): Actum est si quidem haec vera praedicat. Po mnie yáko po zmyciu/ yefli to prawda/ co tá powieda/ Siadłem yáko łol. *Mącz* 85d.

β. *Oznacza, że kogoś spotkało wielkie nieszczęście, poniósł klęskę, znalazł się w sytuacji bez wyjścia, bez możliwości odwrócenia lub naprawienia tego, co się stało* [zawsze we frazach z elipsą czasownika; w tym: po kim (11), po czym (1)] (12) : *Mącz* 85d; bo iefli człowiekiem Ządza kieruie, że go kędy chce napędzi, po niem: żądzey ten łłuży nie łámemu łobie. *CiekPotr* 21.

Połączenia: »już po« (6): *MurzHist* P; *Sepultus sum*, Iuż po mnie/ zginąłem yáko pióro opalił. *Mącz* 383d (4); *CiekPotr* 41.

»nic po« (2): *Nullus sum*, *Nic po mnie/ zginąłem*. *Mącz* 253a (2).

»wnet po« (1): *Actum est, illicet peristi*, *Wnet po tobie yáko pióro opalił*. *Mącz* 165b.

W strukturze metonimicznej, gdy nazwa części ciała zastępuje nazwę osoby (1):

~ *Połączenie:* »już po« (1): *Bo iefli ten nikkzemnik moy zbędzie tey wiołki, Iuż po nim y po łzyiey mey* *CiekPotr* 41. ~

b. *Wskazuje na odstęp czasowy między dwoma czynnościami lub faktami, oznacza, że jakaś czynność odbywa się wtedy, gdy od innej czynności upłynął określony odcinek czasu [często z przydawką liczebną, w tym: z liczebnikiem głównym (198), porządkowym (36), krotnym (5)] (660) : á iefli ono kupno krewni [...] po przereczonych lećiech chćieliby rzecz zátрудniác/ chcąc od tego kupná [...] odftérknać: vftáwiamy/ iż [...] SarnStat* 689.

W przeciwstawieniach: »teraz (7), (aż) do [jakiego czasu] (5), przez [jaki czas] (3), przed [jakim czasem] (2), w (ten) czas (2), dopiero, na czas, przed czasem ... po [jakim czasie]« (20): *Mogą [brzemienne] przepiecznie krew pużcząc. Wszakofz po czwartym miefiaczu, á przed liodnym FalZioł* V 30 (3); *twe gody nie tilko w ten czas, ale y po trzech dniach welfołe mi były. BielŻyw* 80; *przed czałemes niebył á pomałym czałie nie będziefz BielŻyw* 170; *RejJóz* M5; *BibRadz* 3.Reg 12/5; *tym pomázuy mieftce ktoré fchnie aż do tégodniá: po tégodniu náwarz flomy owfiánéy w wodzie/ á wczyniwfzy wiecheć s niéy/ trzy nim ono mieftce SienLek* 172 (2); *gdyż zwiedziawfzy iá [nowinę] ludzie ná čás przemilkną/ ále po ftu lat gdyż iá kto wfpomni wnet fie odnowi. HistRzym* 8; *że obyczay te⁸⁰ kroleftwa ieft krolowi iedno przez rok krolowác/ á po roku odeymá iemu cześ y bogáctwa HistRzym* 91; *KochOdpr* Cv; *SkarŻyw* 74 (3); *Tę rokofz/ którą teráz ták drogo fzáciuiefz/ Pućifz táníey pochwili/ gdy prawdę poczuiefz. KochFr* 32 (2); *który był dopiéro v niéy [fortuny] pod nogami/ Pátrzayze go pochwili/ á ón gárdzi námi. KochPieś* 10; *ZapKościer* 1589/87v.

Połączenia: »aż(e) (...) po« (7): *FalZioł* IV 50a; *RejZwierz* 137; *wiele tákó zarázonych żywo pogrzebano/ [...] á tákóž niemáią być tácy pogrzebáni aż po fześcdziefyát godzin. SienLek* 60v; *CzechRozm* 87 (3); *A P. Alexandrowi Imienia niepuszczę, az po trzech lat, gdy mubedzie 18 lat ActReg* 165.

»dalej (a)niżli po« (2): *Afz potym tzwarty Honoryus Papiefz daley niífli po ftu lat obdárował/ ie białłemi kápicami KrowObr* 135(2).

»dopiero po« (2): *Obacz ifz dopiéro [!] po tyfiácu lat Grekowie o przafuy [!] chleb niesłufznie przygániác Láćinikom poczęli. SkarJedn* 247 marg; *ReszPrz* 98.

»i po« (2): *FalZioł* V [1]; *kto co dzieñ nie gotow/ y po roku nie będzie gotow. LatHar* 197.

»jakoby po« (4): *BibRadz Act* 5/7; *lošem im podzielił ziemię ich/ iákoby po czterech fet y piáćidziefiát lat [quasi post quadringentos et quinquaginta annos] WujNT Act* 13/20 (3).

»już (...) po« (5): *RejWiz* 16; *RejAp* 96v; *PapPan* Aa4; *WujNT* 525; *iefliby do tego czáfu nie profequował go wedle práwá/ tedy iuż po fześci niedziél on áreft mocy mieć niema SarnStat* 1161.

»mało po« (1): *Non ita multo post. Máło potym czałie. Mącz* 249d.

»po ... nadaley« (2): Wyfzli tedy dwa Hifzpani [z okrętu] ná brzeg/ [...] á mieli przydz po pięci dni nadáley. *BielKron* 447v; *RejZwierc* 31.

»w [ile] niedziel po« (1): nadáley we trzy niedziele po wyfzciu káždého kwártálu/ [z czopowego] liczbę vczynić będą powinni *SarnStat* 355.

»niemal po« (1): vyřzawfzy go drugi/ mowił: Y ty zich licžby iefteš. Piotr záš rzekł: O człowiecze nie ieftem. Zaš niemal po godzinie/ infzy niekory twierdził/ mowiąc: Záprawdę y ten znim [tj. *Piotr z Chrystusem*] był *LatHar* 720.

»po ... od [czego]« = *post ... a die JanStat* (6): [sqd] áž potym w fwoię klobę po drugich dwu niedzielách wpádnie/ od onego czálu kiedy miał być Sąd wyłożony *GroicPorz* 1; *BielKron* 208 (2); *SarnStat* 346 (3).

»po [jakim czasie] po [czym]« (5): ktory [ziemski kościół] pan Kryftus [...] krwyą fwą nafwyetfłá z ludzi budował. Co ácz fye nye rychło/ áž po kilku tyfýęcy lat po vpádžye ludzkim [...] ftało *KromRozm III* B3v; *RejPos* 301; *CzechRozm* 87 (3); *SkarJedn* 176.

»po ... i... po« [w tym: w liczebniku złożonym (1)] (3): *BibRadz 2.Reg* 24/8 (2); *HistRzym* 100 (2); foráwowáli ofiarę po dwu lat y po fzešci miefýęcy/ iáko było miásto wzięte *BudBib 2.Mach* 10/3.

»po ... po« [przy określaniu przybliżonego odcinka czasu] (3): Długoli [...] w onym Ráiu byli ná to domyfltu ludzkiego niezftanie. Po długimli po krotkimli czášie/ przyfzedł on przekłęty [...] *Lucyper SkarŻyw* 260; *ActReg* 87 (2); [Ty] Ktora po dwu/ po trzech lat/ zá muž dźiewkę zráiřz/ [...] *ZbylPrzyg* B.

»potym (...) po« [szyk zmienny] (47): *PowUrb* +3; A pomaley potym chwili/ [...] Iezus mily/ [...] iáł mowitz *OpecŻyw* 86 (2); *HistJóz* B (2); Zmieřzac ie [wódkí] fpołem á takiež przikładać, potim po kielko dnioch/ Chebdowař/ Rumienkowa [!] Szafranowař/ zmieřzac ie á niemi okładać *FalZioł* II 14c (3); tamže [w cudzych stronach] mieřzkał aże dorofł. Potim fie lepak po kilkunafcie lath do rodziny wrocil *BielŻyw* 132 (2); *HistAl* D5; *KromRozm II* cv (3); *GliczKsiąž* H8v; *GroicPorz* 1; *KrowObr* 37v; *RejWiz* 53 (2); Piotr rzekł: O człowiecze nie ieftem [*Galilejczykiem*]. Pothym pochwili iákoby w godzinie [*intervallo facto quasi horae unius*]/ drugi iákiš twierdził to/ mowiąc: Záprawdę y ten fnim był *Leop Luc* 22/59; Przydáło fię potym po niekorym czášie/ iż Kain czynił ofiarę Pánu z owocow žiemie. *BibRadz Gen* 4/3 (4); *BielKron* 211v (6); *HistRzym* 109v (4); *RejPos* 118 (2); *HistLan* E4v; *RejZwierc* 10v (2); *ModrzBaz* 102; *SkarŻyw* 118; *NiemObr* 23; *BielSen* 9; kiedy go [tj. *Tatarzyna podarowanego kardynałowi*] potym po kilku lat ieden z znáiomych tráfiwřzy fie do Rzymu pytał/ iáko fie ma: powiedział: Nie dobrze *KochAp* 9; *WujNT Gal* 2/1.

»wnet (...) po« [szyk 7:1] (8): *RejJóz* O2v; (*did*) Czart przyfedřzy mowy. (–) A iefczes ten pan niegotow Proznom íam latał zoblokow. [...] Lecz go to przetfię nieminie Zawrzafnieć wnet po godzinie. *RejKup* H (5); Chociaż z niey Szpikánárdy nádobnie woniáľá/ A pochwili we błocie wnet będąye ležáľá. *RejWiz* 48 (2).

Fraza: »a (i) (gdy) (juž) było po [jakim czasie]; i zstało się po [jakim czasie]« (4;1): *BierEz* Ev; Do Ieruzale^m przyřfedwřfy/ nábożeńřtwo wypeľnili/ a gdy było po ofmy^m dniu/ gdy fie iuž byly popeľniły dnij Źwięteř/ wrocili fie do Nazaret *OpecŻyw* 32; *BibRadz Act* 5/7; Było po dwu lat [*Et fuit in fine annorum duorum*]/ že fię fniło Fáraonowi: áno ftał nád przekopem. *BudBib Gen* 41/1;

młodzieńcy/ porwali go [zmarłego Ananiasza]; á wyniozłzy pogrzebli. Y sítáło się pochwili/ iákoby po trzech godzinách [Factum est autem quasi horarum trium spatium]/ zóná też iego/ nie wiedząc co się sítáło/ wezłá. *WujNT Act 5/7*.

Wyrażenia przyimkowe: »po chwili (a. chwilce); po małej (a. maluchnej, a. maluczkiej), długiej, dobrej chwili (a. chwilce)« = *post paululum HistAl, post paulum PolAnt; interstante, post pusillum Vulg; postmodum, tanto intervallo Mącz; paulo post Modrz (125;36:1:1): OpecŻyw 78v (5);* potym włoż rożey w then ług/ á po dobrej chwili odczedz od rożey *FalZioł V 65v (3); BielŻyw 100; TEdy Sálomon y Marchołt fiedli/ á pomáley chwili Márchołt potzał łpác y chrápác. March² D2; RejPs 56 (2); RejRozpr Ev; iuz teraz idźcie precz pochwili przydziecie A tam mię na pałaczu wieczor zaftaniecie RejJóz M5 (6); LibMal 1546/110v; RejRozm 395; RejKup b4 (17); HistAl A6 (2); MurzNT Matth 26/73; tám [Obies] yął sie przebyegąc y przechodzić [...]. Gáłas zás po máluchney chwilce [...] wymknął mu s czapki liftek *GliczKsiqz H8v (3); RejWiz 3v (25); Leop Luc 22/58 (2); RejFig Cc6v (2); RejZwierz 9v (7); BielKron 15 (3); GrzegRóżn D4v (8); KochSat A2 (3); Mącz 314c (2); Prot A2; GórnDworz P2; królewná [...] omdlawłzy ná ziemié vpádłá/ á po chwili okrzepiwłzy sie rzekłá HistRzym 15 (3); Pátrzayze długoli tego pokoioi/ álic po máley chwili brát brátá pod ławá fiekierką máca RejPos 334v (5); Ktory [światek] kwitnie przed námi iáko piękny kwiatek/ A pochwili go vyrzylz álic wiecheć z niego RejZwierz 269 (18); BudNT Mar 14/70; PaprPan M2v (4); niema być ten vczynek poczytan zá vmyślnie vczyniony/ ktory iego powiedácž pochwilce odwołác gotow. *ModrzBaz 98v; KochOdpr Cv; KochPs 22; SkarŻyw 183 (9); KochFr 32 (4); KochSz B4; KochMRot B; WerGośc 222; Po máluczkiey chwili ták mowić poczęłá WisznTr 31 (2); BielSen 9; Bo ci náfzy męzowie [...] Ledá o máłá krzywdę áli sie wnet bijá/ Pátrzże zálie po chwili áli z łobá pijá. BielSjem 22; Kwáp lye póki iálné zorze Nie západná w byłtré morze: Pochwili ćmy czarné włtána/ Co noc nofzá nie nálpána. KochPieś 35 (3); PudłFr 8; BielRozm 2 (2); ActReg 84; KochFrag 38; Będzie pułodwiecérze po máluchnéy chwili. WyprPl C (2); LatHar 720; WujNT Act 5/7; SkarKaz 83a; CiekPotr 65; SkorWinsz A3; PudłDydo [B5].***

»nie po chwili« = *zaraz, bezpośrednio potem, nie czekając długo (1):* Ktorem gdy vrząd zábieżec chce/ musí zwiętszą pilnością práwá ftánowić/ y kaźni niepochwili [subinde]/ czem dáley więtsze záoftrzáć. *ModrzBaz 69v.*

»po czasie [= *po jakimś czasie*]; po małym (a. maluczkim), długim, niektorym, niemałym(-ych), krotkim(-ich), niedługim, drugim, tym (tych) czasie(ch) (czasu); po wiele czasow« = *post modieum tempus, non post multum tempus HistAl; post aliquantulum a. multum a. tantum temporis Vulg; longo intervallo interiecto, non ita multo post, paucis diebus post Mącz; in finem a. revolutione dierum, post dies multos, post tempus multum PolAnt (2;25:9:9:7:3:3:1:1;1): OpecŻyw [57];* potym tho ma być maczано wódkami flodkiami/ [...] po niektorim zálie czáfie/ dopiero málciami ktore miękczá *FalZioł V 103; BielŻyw 60 (3); LibLeg 11/56; HistAl A2 (3);* po iego [Aleksandra] śmierci Hetmani tak na wiele częłci rozerwali [jego królestwo]/ iz po małym czáfye zniłczáło a w cudze ręce przyłzło. *HistAlHUng A4; Diar 26; Leop Ex 2/23 (2);* Co gdy vczyniono [tj. *oblano wodą rzeczy ofiarne*] thedy po máluczkim czáfie [tempus transiit quando]/ łlonce kthore przed tym záfzło było zá obłoki roziaśniło się *BibRadz 2.Mach 1/22 (8); BielKron 52 (9); Mącz 162d (3);* rofkázuie Ianowi świętemu/ áby tho piłá [...] co

było y iest y być ma po krotkich czáliech. *RejAp* 16v (2); Potym społem fzli y zbudowali wielki fzpytal [...]. Potym po wiele czálow gdyż Iulian vrobiwfyz sie leżał [...]: vflyżał głos bárzo żalobny w poł nocy *HistRzym* 116 (4); *RejPos* 128v; *KuczbKat* 410; *RejZwierc* 10v; *BudBib* 3.Reg 18/1 (2); *CzechRozm* 168; *SkarŻyw* 107 (6); *StryjKron* 185; *NiemObr* 23; Siła gwiazd Pánná wftáiąc ná morze pomyka: W ten czás Lutnia/ y Delphin/ w ten czás ftrzała znika. [...] Hydrá po czásie wchodzi/ y Chárt oftátkiem *KochPhaen* 21; *Calep* 555b; *GrochKal* 22; *LatHar* 696; Abowiem iáko człowiek precz odiezdzáiąc/ wezwał fług fwoich/ y dał im máiętności fwoie. [...] A po niemáłym czásie wrocił fię pan onych fług *WujNT Matth* 25/19 (2); Iozephus hiftorik Zydwólki piŕze/ [...] iż [...] Hyrcánus otworzył iedną część [...] fklepow Grobu Dawidowego/ wzięł ftámtąd trzy tyŕiące tálentow [...]. Zás po drugim czásie znowu Krol Herod drugą część tám tego fchowánia [...] otworzył *WysKaz* 43; *SapEpit* A2v.

»po czasie(ch) onym, tych, namienionym, przereczonym, zamierzonym; po czasie [czego]; po [którym] czasie« = *gdy minie lub minął określony okres czasu; nunquam post Mącz* (3:2:1:1:1;1): *KromRozm III* P7v; *GroicPorz* o3; *UstPraw* G; *Nunquam post illam vidi*, Po onym czálie wieci yem yey nie widział. *Mącz* 254d; *RejPos* 150; *StryjKron* 512; Ktory też [*Chrystus*] po fzoftym czásie/ ŕiódmego wieku Przydzie z mocą wielką y z máiętatem *WujNT* 837 (2); Czás ten poftánawiamy od Swiątek [...] do cztérzéch niedziel po obwołánium w miáfteczkach [...] / á po tych czásiéch wolno będzie Zupnikóm y ich Piárzóm przedáwác [sól] ludzióm kupieckim iáko będą mogli. *SarnStat* 394; Tá [*Lizyda*] rodzicow pozbywfyz w młodoŕci/ Rządziła sie sámá w ftáteczności. [...] Więc po czásie lat fwych doyrzráłości/ Pobudzoná z przyrodzoney krewkości. Ieła myflić/ [...]: Kogoby mogła miec [!] fwą ozdobą. *PaxLiz* A4v.

»po żadnych czasiech« = *nigdy* (1): thy [*Aleksandrze*] zwycięcá fwiátá pan y ociec ieftes/ ále kroleŕtwá oycowskiego [*tj. Macedonii*] po żadnych czáliech [*per tempora multa*] nie vyrzyfz *HistAl* L3.

»po onych, tych, niektórych dniach« = *post dies illos Vulg, PolAnt, post hos a. istos dies Vulg* (7:2:1): *KromRozm II* cv; Potych dniách ktorych ŕię rozmowy do tego punctu wipifané działy/ trafiło ŕię ŕwięto. *MurzHist* Iv; iż gdy sie wypełniły dni vrzędu iego/ fzedł do domu fwego. A po tych dniách/ poczęła Elżbietá żoná iego *Leop Luc* 1/24 (2); *BibRadz Hebr* 8/10; *HistRzym* 128v; *WujNT Luc* 1/24 (4).

»po [ilu] dni(ow) (a. dniu, a. dniach(-och)), roku (a. [ilu] lat a. latach (leciech)), godzinie (a. [ilu] godzin, a. godzinach), [ilu] niedziel (a. niedzielach), miesiącu (a. [ilu] miesiącach, a. miesiący), tegodniu« = *post paucos dies HistAl, Mącz; post [aliquot] a. multos dies Vulg, PolAnt; post aliquos dies HistAl; post adhuc [aliquot] a. aliquot a. non multos dies, usque ad [aliquot] dies; in fine [aliquot] annorum, post [aliquot] annus (dierum) PolAnt; post annum ([aliquot] annos) Vulg; diebus aliquot a. [aliquot] interpositis, interiectis a. lapsis paucis diebus Mącz; multis post annis Modrz; infra spatium [aliquot] annorum JanPrzyw; post [aliquot] menses JanStat* (127:115:27:12:11:3); *PowUrb* +3; *BierEz* Ev; Iá fkáżę ten koŕciol ręką vczyniony/ a po trzech dniach poftawię ijny nowy za trzy dnij *OpecŻyw* 113v (8); *PatKaz II* 84; *HistJóz* A3 (6); Proch bárzo dobri ku pozywaniu/ gdy od kthorey rany krew sie w kim z fiędzie [!] [...], A ma być bran w winie na kaźdi dzień: wziáwfyzi iakoby teraz: zafię po dwu godzin *FalZioł* V 97 (14); *BielŻyw* 55 (5); Vmrzecz muŕyż pogodzinie. *RejKup* Cv (4); *HistAl* A5v

(5); a on im [ojciec synom] rozdzielił majątność/ I tamże niepowielu dniow/ młodzy syn zebrawszy wzytko/ wezbrał się do dalekiej krajny MurzNT Luc 15/13 (3); KromRozm II cv (3); KromRozm III B3v; Diar 96; ieliby kupcá ná fant nie było/ iuz Sędzia po onych łzełci Niedzielách wierzycielowi fant ku otrzymaniu przyładzi GroicPorz dd2 (3); KrowObr 37v (3); Leop Gen 8/3 (5); UstPraw F4v; BibRadz Gen 7/4 (14); látá piętnástego od ftworzenia ich [Adama i Ewy] vrodził sie im pirwzy syn Kain [...]/ po drugich piętnástcie lat vrodził sie im drugi syn Abel BielKron 2v; posłał [pojmanyh] do Mázofz ná wieczne więżenie/ wżákże po dwu mieściu dobyli sie y vćieklí ftamtąd. BielKron 361 (45); Mącz 162d (6); SienLek 10v (4); á infze potym wielkie złączenia będą bywác w známionách ognińtich áż práwie do dwu ftu lat/ po ktorých przez źiemne známioná y powietrzne przydą zás do wodnych známion. LeovPrzep E4; RejAp Cc 4v (6); GórnDworz B2v (2); HistRzym 7v (5); RejPos 118 (2); HistLan E4v; iz więcey niż po cztery ftá lat łpełnił dopiero Pan Bog obietnicę swoię KuczbKat 270; Iefli iefł [chleb Chrystusowy] Chlebem Powźednim/ á czemuż go bierzefz po roku? KuczbKat 410; RejZwierc 31 (3); Wiećie iz po dwu dniu páłchá będzie BudNT Matth 26/2 (6); CzechRozm 87 (4); ModrzBaz 80v (2); ktorego potym Leo trzeći Papiefz w Rzymie ná Cefarłtwo Koronował/ [...] po czterech łet lat y dálej/ iáko Konftántyn wielki Konftántynopole zbudował. SkarJedn 200 (7); Oczko 11v (4); swoie nabożeńftwo w páłacách Papiefskich prowadził. A po pułroku/ gdy widział iáko to vrząd trudny a wielki/ [...] Papiefstwo łpuścił SkarŻyw 473 (40); MWilkHist Bv (4); ZapKoscier 1580/10v (3); ReszPrz 98; ReszList 177; ActReg 79 (8); KochAp 9; LatHar 197 (4); Na co im wnet ieden Chrześcijánin [...] odpowiedział: Chriřtus [...] trunę gotuie wářzemu Cefárzowi. Co fię po kilku dni wypełniło. WujNT 57 (32); JanNKar Cv; SarnStat 226 (9); Powiedział y to/ że iuz do Oycá swoiego/ Po cztérdzieści dni wftąpi SiebRozmysł K2; SkarKaz)(2 (6); SkarKazSej 701b (2); ZbylPrzyg B (3).

»po [którym] dniu, mieściu (a. księżycu), roku (a. lecie)« = *gdy minie ileś dni, mieściy, lat; adhuc [aliquot] dies, [aliquot] diebus, in [aliquo] die, in flne [aliquot] annorum a. dierum PolAnt; [aliquibus] mensibus, post diem [aliquam] Mącz (23:4:4); OpecŻyw 32; FalZioł V 29v (3); MiechGlab 39; BibRadz Ios 1/11 (5); BielKron 30v (6); Non nisi Nonis mensibus redeunt, Nie wrácayá sie richliey yedno po dziewiátym Xiężicu. Mącz 251c (2); W ták tedy nagłych przygodách/ puřczác krew pierwżego dnia álbo wtorego/ dobrze moźefz: ále po czwartym dniu/ iuz łye puřczác niegodzi SienLek 33; GórnDworz T; RejPos 38; BudBib 2.Par 10/5 (3); áłz po dokończeniu wtore^{go} tyfiácá lat/ po ftworzeniu łwiátá/ Bog zakon przez Moyźefzá podał CzechRozm 89; Po pierwżym dniu y nocy/ ták była ochrápiála/ ilz iuz przemówić niemogła SkarŻyw 583 (5); miły bárwierzu/ namniey mię tá ráná nie boli/ [...] Odpowiedział bárwierz: Ták to widzi W.M. zmartwiało ćiáło od rázu [tj. od ciosu, uderzenia]/ ále po trzećim dniu álbo po czwartym poczuiefz W. M. WerGość 252.*

»po kresie« = *gdy minie wyznaczony termin (1)*: gđzyeby [Nestoriusz kacerstwa] nyepřeftał/ iz go po krefye álbo czáfye od Celeftyná papyezá zámyerzoným zá odrzuconego myeć chćyeli KromRozm III P7v.

»po wyszcii (a. dokończeniu, a. skończeniu, a. wykonaniu, a. wypełnieniu) roku (a. [ilu] (a. [którego] tysiąca) lat), [ilu] mieściy, [ilu] niedziel, dni [czego], każdego kwartału, [ilu] tegodniow, czasu [jakiego]« = *post finem annorum Vulg; cum completi fuerint dies; in fine annorum PolAnt; anno*

exeunte Modrz; anno elapso, ante anni decursum unius, infra [aliquot] annos, post annum elapsum JanStat (22:2:1;1:1:1): Leop Dan 11/6; BibRadz I 8c marg (3); BielKron 149v (8); CzechRozm 89 (2); ModrzBaz 120; Ktore obiáwienie po wypełnieniu siedmidziefiát tegodniow w wieczor teź koniec fwoy wźiác miáło. LatHar 12; A iefliby Roki niebyły do roku/ od Aktu zapifu Grodzkiego/ tedy chociaź po wyfzciu roku/ wźákoź ná piérwŝyeh Rokách Ziemkich SarnStat 1157 (12).

~ *Połączenie: »w [który dzień tygodnia] po wyfciu [ilu] niedziel« (1): tedy teź Roki máiá fie poczynác w Brzécíu w piérwŝy Wtorek po wyfciu dwu niedziéł od świętego Bártłomieiá. SarnStat 727. ~*

α. *O wieku istot żywych [w tym: o człowieku (27)] (29) :*

W przeciwstawieniu: »przed ... po« (2): áczkolwiek przéd piétnáście lat [dziatki] ku rozumowi wieczey máiá być ćwiczeni/ á po piécznáście lat ku obyczaiom máiá być mocno trzimani. KwiatKsiąż N4v; SienLek 36v.

Połączenia: »aż(e) po« (2): Samicza [pawia] aż po trzecim roku dzieci miewa FalZioł IV 21d (2).

»po ... i po, w« (1:1): Bo po trzydzieci y w połączwarta lata [Jezus] vmarł na krzyżu łromotnie. WróbŻółt ee6; po roku y po dwu miesiącáh/ [...] człowiek iuź krzepko siedzi LeovPrzep H4v.

»potym po« (1): Poty^m po trzydziéty m lecie [...] na mękę fie fám [Jezus] wydál OpecŻyw 161.

*»po roku (a. [ilu] lat), [ilu] miesiącach, [ilu] niedziel; po wyfciu (a. wykonaniu) [ilu] lat (a. miesięcy) (wieku swego); po [którym] roku (a. lecie) (żywota [czyjego])« = *gdy ktoś skończy ileś lat, miesięcy (14:4:1;6:3): OpecŻyw 161; FalZioł IV 13b (2); Cżemu po trzinaftim lecie białym głowam cice roftą GlabGad D6v (2); WróbŻółt ee6; [Cesarz Antonim] Po wykonaniu lat wieku fwego LXXII/ á pánowania XX [...] vmarł BielKron 149v (4); KwiatKsiąż N4v (2); A po wyfciu siedmi miesięcy/ zęby mu [człowiekowi] fie z dźiáłł pufzczáią/ á po miesiącáh po trzy kroć siedmi/ iuź fłowá niektore wymáwiác poczy na LeovPrzep H4v; á po wyfciu lat po trzy kroć siedmi/ to ieft/ po dwudzieftu lath y iednym/ męłczyzna zárafta LeovPrzep I (10); CzechRozm 148v; wiedz że ifz po trzydziéty m y wtorym roku żywota twego/ vmrzełz. SkarŻyw 463.**

AA. *W konwencjonalnych formułach określających czas względem ważnego wydarzenia, zwykle stanowiącego dla jakiejś społeczności początek nowej epoki (zwłaszcza przy datowaniu) (146) : Pierwŝe fto lat po Chryftuŝie miáło Apoftoły y ich vczie. SkarKaz 418b.*

Osobliwe zestawienia liczebnikowe dla liczby lat rzędu setek i dziesiątek: »roku (a. lata) (Bożego a. od [czego]), a. [którego], a. w [ile]) po [ilu]« (8): Dan w Krakowie w dzień czwartkowy piérwŝego dnia kxięcza Lipcza. Roku od porodzenia panny Mariey [tj. narodzenia Chrystusa] we trzydzieci piéc po tifiáczu y piáćfiet [= 1535]. GlabGad A4; Roku czterdzieftego piérwŝego po tyfiáczu y dwu fet [= 1247; Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo], wtargnávŝy Thatarzy w Rułką ziemię Kijow głowne miafto Rułkie [...] zburzyli MiechGlab 5 (2).

Połączenie: »po ... i po« (2): ROku od narodzenia Bożego, Iedennaftego po tyfiáczu y po dwu fet [= 1211; Anno Domini millesimo ducentesimo primo], w Maiu kxięczu: náftála wielka Kometa MiechGlab 2 (4).

Fraza: »a gdy było lata Bożego [którego] po [ilu]« (1): A gdy było piérwŝego roku za Graciana Cefarza to ieft lata Bożego piérwŝego po trzech fet y ołmdziefiát [= 381; Anno Domini tricentesimo octuagesimo primo]. MiechGlab 47.

Wyrażenia przyimkowe: »po apostołech; po czasiech apostołskich (a. apostołów)« = w dziejach kościołów chrześcijańskich: okres liczony od ustania działalności apostołów (uczniów Chrystusa) (34:8): *KrowObr* 235v; Tho kácerftwo było po Apoštolech *GrzegRóżn* M3v; Abowiem po Apoštolech Biłkupi álbo Pálterze káždy ná łwym mieyscu y w łwey źiemii łprawowali y rządźili Kościoł Powłzechny *WujJudConf* 152v.

~ Z nadrzędnym rzeczownikiem (5): *KrowObr* 101; Iákoż w onym pierwzym łkoro po Apoštolech kościele/ pilnie iey [dyscypliny] przyłtrzegano *WujJudConf* 156v (2); *SarnUzn* G5 marg; *WujNT* 696.

W przeciwstawieniach: »za czasu [kogo] (4), za [kogo] (2) ... po« (6): wnet ielzće zá czálu Apoštołów łwłętych wzburzał ná nie rozłiczne przełłádowniki [...]. Po Apoštolech záłię wiemy iákie Kácerze/ iákie bluźnirze wzburzał przeciwko tej niewiełcie łwłętey *RejAp* 104; Poniewáż przeto ięzyk Grecki ták łzeroko zá Apoštołów y po Apoštolech pánował/ [...] tedy [...] *BudNT przedm* c4 (3); *CzechEp* 71; *ReszPrz* 32.

Połączenia: »po ... aż do« (1): Świádecstwo łtárádnego Kołciołá po Apoštolech áż do tego czálu. *SarnUzn* G5 marg.

»długo po« (1): Czego y Oycowie długo po Apoštolech w Kościele náuczáli *GrzegRóżn* H.

»do [ilu] lat po« (1): w ktorey [Azji] do kilku łet lat po Apoštolech niż Máchomet náłtał/ chrześciáńftwo było. *NiemObr* 59.

»przez długi czas, przez [ile] lat po« (1:1): zá ktorych [tj. apostołów] wieku y potym przez kilká łet lat po Apoštolech łtał Kościoł Powłzechny w dołtátecznym porzákdu *WujJudConf* 125v; *NiemObr* 55.

»(nie)rychło, skoro, zaraz, wnet, tudzież (...) po« [szyk zmienny] (10:8:3:2:1): *KromRozm II* x3; Niemcy ktorzy zá Renem rzeká/ [...] miełzkáli. Rychło po Apoštolech wiáre przyjęli *BielKron* 282 (2); Kácerftwo ktore po tym wzbudził Sabelliułz/ wnet łię włzczęło po Apołthołech *GrzegRóżn* G3; Dobrze tedy Ireneus s. ktory tudziełz po Apoštolech był to mieysce obiáłnia. *SarnUzn* F2v; Thakżeć dobrzy/ vczeni/ y Święci Biłkupi/ Którzy byli po Apoštolech łkoro/ [...] ná to wzgląd mieli: áby [...] *BiałKat* 35v; Fábian ł. Pápież ktory był rychło po Apoštolech przed 1300. łat/ ták o Krzyźmie piłze *WujJud* 169 (3); *WujJudConf* 140v (2); *BudNT przedm* b3v (5); tego żaden z onych przednieyłzych Chriłtyánow/ ktorzy byli záraz po czáłiech Apołtołłkich/ mowić áni piłác nie śmiáł *CzechRozm* 14 (2); *SkarJedn* 87; *CzechEp* 132 (2); Co záraz po Apoštolech [...] vczył y piłál o tey to nayświłtłzey ofierze S. on Męczennik *Ignatius*, [...] to Wtorego wieku vczył y piłál Męczennik ł. *Iuftinus*, *Clemens* *ReszPrz* 21 (2); *WujNT przedm* 12.

»w [ile] lat po« [szyk zmienny] (3): Dármo tełz máłz tym Durándułem tego dowodzić/ boć ten wkielkanałcie łeth łat był po Apoštolech *KrowObr* 195 (2); V Turkpw ielzće mnief wiádomołci o prawym Bogu. bo ich Máchomet w łzełć łet łat po Apoštolech náłtał *SkarKaz* 275b.

»po ... w [ilu] lat« (2): Iákoż tełz y Kościoł on pierwzy po Apoštolech w wielu łet łat nie znał tákich Młzy *WujJudConf* 226; *CzechEp* 196. ~

»po Bozym Włtápieniu, Wniebowłtápieniu Páńskim« = po włtápieniu Chrystusa do nieba (5:5): zdáło mi łię zá potrzebná/ Summę łpraw obudwu [tj. apostołów: Piotra i Pawłá]/ ná dwu tabliczkách [...] przydáć/ náznáczywłzy ktorego roku po Národzeniu/ y po W niebo włtápieniu Páńłkim/ y zá ktorego Cefárzá pánowánie co łię działo *WujNT* 509.

~ *Połączenie*: »[ile] lat po« (3): zá czáłow Viktorá papyezá/ ledwe półtorá ftá lat po bożym wftápyenyu/ kyedy fye był wczáł fpor w krzełciyańftwye o śwýęcye wyelkonocnym [...] *KromRozm II* x3; *RejAp* 166v; *ReszPrz* 18.

»[którego] roku po« (3): Márek [...] nápifał krotką Ewángelią około dzieśiątego ábo dwunałtego roku po w niebo wftápieniu Páńłkim. *WujNT* 125 (3).

»w [ilu] leciech po« (1): Ná konyec Yan S. przynamnyey we czterdzyefci/ álbo wedłóg drugich/ włfelfcidzyefyát lecyech po Bożym wftápyenyu [*napisał Ewangelie*] *KromRozm II* c2.

»rychłó, wnet po« (1:1); to co fye myędzy Apołtołmi dzyáło wnet po Bożym wftápyenyu/ [*księgi Spraw Apostolskich*] z wirzchu troché dotykáya *KromRozm II* e (2). ~

»po (Panu (Panie)) Chrystusie (Krystusie, a. Jezusie); po narodzeniu Bożym (a. (Pana) Krystusowym, a. Pana naszego Jezu Krysta, a. Chrystusa Pana, a. Krystusa (a. Jezu Krysta) Syna Bożego, a. Pańskim); po [ile a. ilu] lat (od) narodzenia Chrystusowego; po czasiech Pana Chrystusowych« (20;16;2;1): iż [*kościół mediolański*] fię poddał Papiieżowi Rzymłkiemu/ dziewiątemu Stżepanowi po thyfiácu lat národzenia Paná Iezu Kryłtá/ y dáley *KrowObr* 30 (3); Drudzy też mowia/ żeby to było po Bożym národzeniu od Krześcian nápiłano *BielKron* 132 (2); *BudNT* Hh4; ále [*Dionisius Cartusianus*] mowi o czáśie ábo wieku tym/ ktory fię po národzeniu Chriłtułá Pána záczał/ y kończyć w ludziách będzie/ áż do dnia ładnego. *CzechEp* 157; ktora [*powaga*] fię też nie okazála tak znácznie, áż po lat 666. od národzenia Chriłtułowego. *CzechEp* 416.

~ *Z nadrzędnym rzeczownikiem* (1): poniewáz [...] Epiphánius wydał księgi [...]/ w ktorych y Zydowłkie y po Chriłtuśie wżyfłtkie błędy Kácerłkie zbił *WujJud* 51.

Połączenia: »do [ilu] lat po« (2): *CzechEp* 232; iż do kilku łet lat po Chriłtuśie pánu/ oni Oycowie pierwzy/ nigdy o iednym Bogu/ ze trzech perłon/ áni wierzyli/ áni wyznawáli *NiemObr* 127.

»już po« (1): Co tu możemy rozumieć iż to Anyoł o thym połlednieyfzym [*państwie*] powieda/ gdyż fię iuż po Kriłthufie zyáwiło *RejAp* 142.

»[ile] (a. około [ilu]) lat po« (4): Mikołay pirwłfy około ósmi łet lat po bożym národzenyu/ do Michála Celárzá tak piłfe *KromRozm III* N8v; *SkarJedn* 23; Grzegorz [*papież*] był łeśćłet lat po pánu Chriłtuśie. *NiemObr* 61 (2).

»[którego] lata (a. roku) po« (5): Śwýety Ambroży po Pánie Chryłtuśie żył lathá 380. *BiałKat* 241 marg; *RejZwierc kt*; *WujNT* 509; [*ten sejm*] dwudzieltého trzećiego dnia Mieśiáca Grudniá przełzłého roku/ to ielt po Národz: Bożym Tyśiácného pięcłetného łeśćdźieśiátego ółmého/ tu w Lublinie złóżyłfmy *SarnStat* 1186 (2).

»nierychłó po« (1): To wyznánie choćiáz nie rychłó po pánu Chriłtuśie: y łłowu Bożemu przećiwne/ y z onymi pirwłzymi oycy niezgodne: włzákże/ y z dźiśieyfzym Kátolickiego [!] wyznániem zgodzić fię nie może *NiemObr* 133.

»przez [ile] lat po [kim]« (2): tám pirwłzą Młszą Łácińłką łpiewał/ o ktorey żádný tżłowiek przed tym niełlychał/ więcey á niłłfi przez łfeść łeth po Pánie Kryłtułie/ y Apołtolech iego. *KrowObr* 198v (2).

»w [ile] lat po« (8): *KromRozm III* Ov; [*czystość kapłańska*] od Antykryłtá Rzymłkiego w kielká łeth lat [...] po Pánu Kryłtułie/ y Apołtolech iego do kóścióła łwýtego wprowadzoná *KrowObr* 229v;

BielKron 336v; gdyż to pewna że Márkion iákmiarz wpułtora ftá lat tylko po Pánu Iefušie był. *BudNT przedm* c6v; *NiemObr* 137 (3).

»w [ile] lat po« = *w ciagu iluś lat* (1): W tych záfię połtorá tyfiácá lat po národzeniu Páńfkim co fie działo á co zá náuká bylá kazána w koſciele bożym *SarnUzn* G5.

»w [ilu] lat po« (6): *KromRozm III* P6v; *KrowObr* 137; tho fie działo we dwudzieftu lat po Kryftuſowym národzeniu *BielKron* 287v; *SkarJedn* 103; Nayduiemy potym we dwu fet lat/ po czáſiech páná Chriſtuſowych/ iż Biſkupowie niektorzy Rzymſcy poczéli fię nád inſze wynoſić *NiemObr* 56 (2).

Fraza: »gdy było po ... [ile] lat« (1): Gdy było po národzeniu Páná náſzego Iezu Kryftá [Syn]á Bożego Tyfiác y liedmnaſcie lat/ tedy Henrycus [C]eſarz zmiáftá Medyolanu/ niktore ludzi fwowolne y niepoſluſzne wygnał *KrowObr* 133v. ~

»po potopie« = *post diluuium PolAnt* (7):

~ *Połączenia*: »[ile] lat po« (3): *BibRadz Gen* 9/28; *BielKron* 6; Zył Noe po potopie lát trzyftá piędcdzieſiát *SkarŻyw* 271.

»(zaraz) po ... roku [którego]« [szyk zmienny] (2): á ták co Iornandes [...] fwiádyczy być ięzyk Sławańſki ftárodawny/ w tym fie nie myli/ bo ieft zaráz po potopie Roku 131. *StryjKron* 95 (2).

»w [ile] lat po« (2): Czworthy fyn Semow Arfáxát/ ktory fie vrodził po potopie we trzynaſcie lat/ od tego Pan Kryftus poſzedł *BielKron* 7; *SkarŻyw* [282]. ~

»po ſtworzeniu ſwiata« (7):

~ *Połączenia*: »aż po [ilu] lat; po dokończeniu [ilu] lat po« (1;1): Czemuſz go theż zaraz ſwiát ftworzywſzy/ onym pierwſzym rodzicom náſzym niepođał/ ale aż po dwu tyfiácu lat po ftworzeniu ſwiátá? *CzechRozm* 87 (2).

»aż w [ile] lat po« (1): chociaſz fie to [ftj. złożenie ofiary] iftotnie nie zftáło/ aż w kielká tyfięcy lat po ftworzeniu ſwiátá *CzechRozm* 24v.

»[ile] lat po« (1): iuzechmy Hiſtóriá o tey znáiomóſci Bogá przywiedli do trzech tyfięcy lat po ftworzeniu ſwiátá *SarnUzn* D7; *SkarŻyw* 268.

»po ... (około) [którego] roku« (2): [Mojſzeſz] Zył po ftworzeniu ſwiátá około roku 1800. *SkarŻyw* 477 (2).

Fraza: »było już po ... [ile] lat« (1): BYło iuſz po ftworzeniu ſwiátá/ tyfiác piędcdzieſiát y fzeſć lat *SkarŻyw* 268. ~

»po ſmierci Mahometa (a. Mahometowej)« (12): pyłfan then lyfth po Machometowej ſmierczy 9.4.8. wkonſtantinopolyv *LibLeg* 10/69 (2).

~ *Połączenia*: »[ile] lat po« (1): Wiambolie. pyáthnałthego dnya Marcza A poſzmyerczy Machometha dzyewyącz seth trzydzyeſczy y rok *MetrKor* 38/321.

»po ... roku (a. lata) [którego] (a. [którego] roku (a. lata)), roku (a. lata) po... [którego]« (7;2): piſan myeſziacza Rebiolevel tho yeſth Nowembra. Rokv po ſmyerczy mahometovey D.CCCC.XXX VIII^{go} *MetrKor* 46/118 (3); czy bandancz glowamy ſprawywſzi łoby trzidyſczy y dwye Schaiky. voda przifly lyatha po smyerczy Machomethowej 952. *LibLeg* 11/140v (6). ~

»po umęczeniu Pana Krystusa (a. Pańskim), męce Pańskiey (a. Pana Chrystusowej)« (4;3):

~ *Połączenia*: »[którego] lata (a. roku) po« (4): LAtá od náródnienia Páńfkiego XLV/ á po vmęczeniu Pána Kryftuła XII/ rozefzli fie Apoftołowie á zwolennicy po włytykich kráinách fwiátá *BielKron* 141v; *WujNT* 295 (3).

»[ile] lat po« (1): *SkarŻyw* [407] cf *Fraza*.

»w [ile] lat po« (2): Mnichow fie nawięcey námnożyło w tyfiąc lath po męce Páńfkiey. *KrowObr* Ss3v; *BielKron* 464v.

Fraza: »już było po ... [ile] lat« (1): Iufz było po męce Páńfkiey blifko lat pięddziefiąt y kilká/ zá Cefarzá Domicyaná *SkarŻyw* [407]. ~

»po założeniu albo fundowaniu miasta [= *Rzymu*]« (1): Post hanc constitutam urbem, Po założeniu álbo fundowánium tego miáftá. *Mącz* 412d.

B. *Oznacza, że czynność odbywa się w obrębie odcinka czasowego nazwanego przez człon podrzędny: podczas, w ciągu czego; przez jaki czas; per Vulg (25) : o z iaką milofcią matuchna milá ij z Iozefem iego wodziła/ s nimj po oney drodze rozmáwiałt/ iego pytaniu wczliwie odpowiadaiąt* *OpecŻyw* 32 (2); *KromRozm II t*; Aczci czáfem fkorupká w czym fie zmáże z młodu/ Będzye iuz tym śmierdzyálá potym y po chłodu [= *na starość*]. *RejWiz* 59v; drugi zwiázal głowę/ [...] Trzeci foby łopyanem záwinął goleni/ Ten iuz áliż po chłodye będye zdrow wiefieni. *RejWiz* 93v (3); *Skanderbeg* [...] vderzył w nocy po kfięzycu na Tureckie woýfká *BielKron* 248; *Noctivagus*, Tułáyący fie po nocy Ceklownik. *Mącz* 252a; *Bey Tage*. We dnie/ et po dniu. Die. De die. *Calag* 89a; [*Echo*] to iefť Dźwięk leśny/ ow co fię wołáiacemu w lefię/ á zwálzaczá wieczor álbo po rofię [*tj. gdy jest rosa*] ozywa. *KlonŻal* E3; Bo y po nocy chodzą niektorzy naboźni ludźie pátrząc/ iefliby kto álbo zábłędził/ albo nie miał fię gdzie podźieć *ReszList* 173; *KochPieś* 24; *PaprUp* D4; *Krolewna forituie cicho* *Małzenstwo [króla]* z Xiezną Holsztynską [...] atemu to czyni, iż sama bedzie musiała odiachac do Swecyi [...], aby rządziała tu przecie y poniebytnosci przez Zonę Krolewską *ActReg* 157; Kędy błotá fá/ ná ktorých trzcíná [*rośnie*] [...]/ lećie kiedy wyfchnie żąc to kázác/ á żimie kofá fięc po ledźie [*tj. w czasie, gdy jest lód, gdy rzeka jest zamrznięta*] *GostGosp* 104; *GrabowSet* R4v; Zárázem go opádli, miłofciwác iefi, Z gofpody ná gofpodę prowadząc po nocy *CiekPotr* 13 (2).

W charakterystycznych połączeniach: po chłodu (chłodye) (3), dniu [= w dzień, za dnia], drodze (2), księzycu, ledzie, niebytności, nocy [= nocą, w nocy] (7), rosie.

Wyrażenie przyimkowe: »po czasie żywota [czyjego]« = *za czyjegoś życia, wtedy gdy ktoś żyje* (1): tákowe ich fá ku nam załugi [...], że też y przeciwko fynóm náłzym [...] Władyfłáwowi y Káżimiérzowi [...] powolność okázác nie zápomnieli/ á to w tym/ że z nich iedného [...] fobie po czáfu żywota náłzego [*expleta vitae nostrae periodo* *JanPrzyw* 12] zá Króla [...] przyięli *SarnStat* 890.

a. *Gdy przedział czasowy, w którym odbywa się czynność, jest określony ilościowo: w ciągu jak długiego czasu (5) : Gerunt utero sexagenis diebus, Po fześcidziefiąt álbo przes fześcdziefiąt dni płodem chodzą. Mącz 390c; Boćby to niepotrzebna pracza byłá tego ták wielmożnego Boftwá/ áby po piáci ábo po fześci tyfięcy lat [*tj. przez pięć albo sześć tysięcy lat*] o namnieyłym człowieczku od poczátku fwiátá wiedzieć á poftánowić miał/ iáko fie kto vrodzić miał/ y z iakiemi obyczáymi. Ale iáko raz rzekł á iáko raz poftánowił [...]/ tákże fie to iuz ták aż do fkończenia fwiátá záwždy toczyć*

[...] muśi. *RejZwierc* 3; Ia rozwałę kościół ten ręką wczyniony/ á zá trzy dni (*marg*) á po trzech dniách.
(-) [*per triduum*] inny nie ręką wczyniony zbuduję. *WujNT Mar* 14/58 (2).

b. *Z odcieniem częstotliwości* [*gdy człon podrzędny występuje w pl*] (1) :

Wyrażenie przyimkowe: rus. »po wieczerach« = *wieczorami* [*być może chodzi o nazwę uroczystości religijnych*] (1): Była ielzce wielka Salá álbo Bożnicá ná Antokoli [...]/ tám świece wołkową po wieczerach we czwartki Kapłani ząwždy ítáwiáli/ y palili. *StryjKron* 400.

3. *Wyraża relację przejmowania dóbr materialnych należących wcześniej do kogoś innego, też prawa do tronu oraz spraw i wartości niematerialnych; post JanStat (152) :*

a. *Ze względu na osobę nieżyjącą (zwykle na zasadzie dziedziczenia) (109) :* y thego polwłoczka szpadła Czwartha Cząszcz po czeszlavye stryyv moyem rodzonem na oycza mego yana *ZapWar* 1505 nr 1969 (2); yfch omyenyonemv íchimunovi połzczyeli kthora fzyą yey poczyothcze doftala poziczila *LibMal* 1544/92; Przydałem [...] o Drzewie krewności/ s ktorego káždy poznác może/ kto po kim wedle Mieyskiego Práwá ípadek bierze. *GroicPorz* C2; A iefliby ony dobrá były [...] po kthorym przyiaćielu przypádlę/ [...] tedy ná przyiaćiele przypadáią. *GroicPorz* ggv (2); *RejWiz* 48v (2); *Leop Num* 27/6 (2); *BibRadz Gen* 15/4 (3); [*Lodwig król*] rychło potym y Polłkiego [*królestwa*] doftał po fwym wuiu Kázimirzu gdy vmárł. *BielKron* 303 (2); *RejZwierc* 31; Potzawfzy od Iágiełlá wżyfcy wyznawáli/ Iż ie [*tj. Jagiellonów*] náłzy Przodkowie dobrowolnie bráli. Choć po oycu po braciech/ nie ízła Succesfia *WierKróc* Bv (2); bo iufz nań było wżytko iáko ná iedynaká po oycu ípádlę *SkarŻyw* 332 (4); [*pozew*] o nie wydanie íczęći iego która iemu bela przylegla po Malzonce fwey *ZapKościar* 1581/19v (9); *StryjKron* 782; Ieft téż tu z Polłki Kśiędzów nabożnych niemáło/ Przeto chcę/ áby fye im co po mnie doftáło: Otóz im ten rozefchły ízáflik odkázuię/ Bydż ie tákiego dáru godnymi náyduyę. *PudłFr* 78; Bo po zefzćiu rodziców náłzych/ [...] wżyfłki trudności náłzé ípólne/ które więc po zmárłym oycu ná dzieći połpolicie przypadáią/ wzięł był ná fwoię pieczę *KochFrag* 48; Imioná ná Królá Kádukiem przypádlę po Szłáchćie, zásię Szłácheckiemu ítanowi maią bydz rozdawané. *SarnStat* 450 (6); Nadfluguią młokofoom/ [...] Ktorym dobra przypádlę bez prace y trofki/ Po rodzicách y krewnych/ tak z dobroći Bołkiey. *KlonWor* 55.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (54): *BierEz* F3; zassiewek y Grunt spathkowy po nyeboszcze cziothcze ych tho mayą dzyelycz na cztery czesczy *ZapWar* 1550 nr 2666 (5); bo ti rzeczi [...] Íłkrziczky mv bil odebral y potim vmarl po ktorim gdj wżethł w dziedzycztwo Ian Iordan krol yego m. z Iordanem sprawyedlywosc chcze wczynycz *LibLeg* 11/49v; *LibMal* 1544/91; KV Spadkowi po vmárłym/ ktory Teftámentu nie wczynił/ ieft czworáki ítopień. *GroicPorz* ff3 (11); *RejWiz* 58v; Ten nie będzie dziedziczyl po tobie/ Ale ten ktory z ćiebie wynidzie będzie dziedzicem po tobie [*haereditabit te*]. *BibRadz Gen* 15/4 (2); Ten miał wielkie íkárby po oycu/ y ielzce lám wiefłzych nabył *BielKron* 75 (5); *Mącz* 186d (2); á czoż twoy fyn gdy ítráći dożywocie po tobie á nie będzie nie miał *RejZwierc* 194v; *ZapKościar* 1580/13v (7); *StryjKron* 165 (2); *CzechEp* 370; Nułz dzieleniem bráćiey/ máiętności po Oycu/ iáko familie wielkie drobnieią y niłczieią *GórnRozm* K3v; *SarnStat* 595 (6).

W charakterystycznych połączeniach: *brać spadek (dziedzictwo) po* [*kim, czym*] (4), *dochodzić prawem* [*czego*] (2), *dostać* (3), *dostać się* [*komu*] (3), *dziedziczyć (być dziedzicem, wejść w dziedzictwo,*

mieć prawo dziedziczne (6), *dzierżać prawem, mieć spadek* (*spadkiem, częstkę*) (6), *mieć blisko w* (*sprawiedliwość*) [*na co*] (2), *nadziwać się spadku, należeć* [*na kogo*], *przyć* [*na kogo*] (2), *przyległy* [*komu*], *przypadać* (*przypadły*) [*na kogo*] (5), *spaść* (*spadły*) [*na kogo*] (7), *sukcedować, wziąć* [*co*] (2), *zostały* [*part praet act*]; *dobra po* [*kim*], *dożywocie, dziedzic, (dziedziczka)* (5), *dziedzictwo* (2), *grunt spadkowy, imienie (ruszające)* (2), *majątność, puścizna, skarby, spadek (spadki)* (20), *sukcesor; po babie* (2), *białychgłowach (niepłodnych)* (2), *bracie(ch)* (*swoim*) (7), (*nieboszcze*) *ciotce* (3), *corce* *swoi* (*swojej*) (2), *dziadu(-och)* (2), *dziewce* [*czyjej*], *dziewierzu, swym krewnym(-ych)* (2), *lennych księżętach* (*zmarłym księżęciu*) (2), *księdzu* (2), (*swej, swojej własnej*) *małżonce* (2), *matce* [*czyjej*] (4), *mnichu, ojcu(-och)* (*swoim*) (11), *swej paniej, przyjacielu* (2), *rodzicach* (3), (*swym własnym*) *stryju (rodzonym)* (3), *szlachcie, umarłym* (2), *zabitym(-ych)* (3), *żenie* (2).

Połączenie: »post ... po« (1): yakom ya nyezabrala ymyenya rvshayaczego [...] szgymyenya orlov po [*napisane skrótem łac. post*] babye yego po slachethney swyathcze wasznoczy dwdzesthv kop ZapWar 1530 nr 2390.

Wyrażenia przyimkowe: »po liniej [*czyjej, jakiej*]« = *w przen: jeden drugiemu, kolejna, zgodnie z hierarchią* (1): Lecz ty nowe náuki/ [...] nie idą też po rodzáiu áni po liniey kościelney y kápłáńkíey SkarKaz 419b.

»po matce« = *ze względu na matkę* (1): dzyewki fioftry iego/ obrociły fie w żydoftwo po mátce. BielKron 376v.

»po przodkach [= *poprzednikach*] swych« (1): Afrá/ ktory wždy iefzcze w dobrej wierze po infzych przodkách fwych/ około roku Páńkíego 314. dokonał żywotá fwego CzechEp 370.

»po rodzaju« = *z pokolenia na pokolenie* (2): Tá tedy náuká/ wiárá/ y kościoł Boży/ bez pífmá/ podáníem łamym fzedł po rodzáiu fynow Bożych od Sethá afz do Noego. SkarŻyw 269; SkarKaz 419b.

»po sobie« (3): gdy tych wŹytkich krewnych wyŹŹŹey námiénionych nie będzie/ tedy Mąż z żoną po łobie fspadek biorą [*tj. gdy jedno z nich umrze, drugie bierze spadek*] GroicPorz ggv (3).

praw. »po umarłej ręce« = *tytułem dziedziczenia; (o)dziedziczony lub przeznaczony do dziedziczenia; dotyczący dziedziczenia* [*o dobrach materialnych należących do osoby zmarłej*] (6): nyewszyálem volv gnyadego kthory vol yemv dosthal syą po braczye yego rodzonem (nye)nyegdy yanye szwythkow po rącze vmarley gwalthem ZapWar 1514 nr 2153; w fprawách po vmárley ręce [*tekst łac.*] trzebá fyedmi świádkow. GroicPorz x2v (2); dżiwne położenie [...] gwiazd [...] okázuié przyść nieiákiemu dżiwnemu zámiefzániu/ [...] dla dopomagánia fye puścizny y dżiedzictwá blifkiego/ zoftálego po vmárley ręce. LeovPrzep A2v; SarnStat 794 (2).

aa. *Przy ocenianiu prawa pierwszeństwa do dziedziczenia* (14) :

Z nadrzędnym rzeczownikiem (6):

~ *Wyrażenia przyimkowe*: »bliskość po [*kim*]« = *prawo do dziedziczenia* [*tu: do przejęcia tronu*] *ze względu na więzy rodzinne* (1): wiefz iż blifkość mam ná wfchodne páńftwá po brácie fwoim BielKron 160.

»prawo przyrodzone po [*kim*]« (4): slawatny Ian ffigura [...] y s zona swa anna [...] zessnaly ze ssa yem dossycz stało yako blissem na ktore to przycz myalo prawem przirodzonem po dzyewcze

ych barbarze oth vrodzonego philipa tr/c(zenyńskiego *ZapWar 1548 nr 2667*; Wárćifław [...] záltawił Gdańko [...] konradowi z Brándenburgu. Konrad olądził dobrze Gdańko/ á w tym Wárćifław vmárł. Mízczyu dochodzić Gdańfká chciał právem przyrodnym po brácie *BielKron 363 (3)*.

»sprawiedliwość po [kim]« (1): [*Hunowie posłali do Swatopłuha, aby im puścił ziemię*] ná którą z dawná máią [sprawiedliwość po fwyh dziádoch. *BielKron 299*. ~

Z nadrzędnym przymiotnikiem lub liczebnikiem porządkowym (8): [padek przychodzi ná pobocznie perfony/ kthore by fye w ftopniach okazały być bliższe po zmarłym/ o którego Dźiedźictwo idzie. *GroicPorz ff4v (4)*; Część roley bráthá nálfego Elimelechá/ przedawa Noemi [...]. Iefliż tedy chceż odzierać tę rolę bliskością/ kup [...]. Ale ieflić fie to niepodoba/ powiedz mi że będę wiedział co mam czynić. Bo niemálfz ktemu żadnego bliżfłfego/ chyba ciebie/ który iefteś pierwfłym: pothym mnie/ kthory iefteś wtóry po tobie. *Leop Ruth 4/4*; Secundus haeres, Naybliżfzy dźiedźic króm yednego/ pierwfzy po yednym. *Mącz 378a*; brát po brácie bliżzy brác, niż śieftrzeniec. *SarnStat 601*; dźiedźictwo: do którégó on iefť bliżzy niżli ty: po fzláchetnym niegdy N. Stryiu fwym rodzonym. *SarnStat 1243*.

~ *W charakterystycznych połączeniach: bliższy po [kim] (6), pierwszy, wtory. ~*

b. *Ze względu na osobę, która żyje (zwykle w wypadku powiązań rodzinnych, zwłaszcza małżeństwa) (43)*: ysch szlachathna zophia zona nyegdy szlachathnego oydrzeya [!] szradzyn poszthapyła kopa po Czorcze szwoyey katherzynyne slathnemv Mykolayowy szvnyeszthowo [!] szpakov *ZapWar 1510 nr 2072*; ys then tho przerzecony phylyp zaplaczyl vroczył y dossycz vczynyl tho czo kolwiek po ych dziewcze byl wssyal *ZapWar 1548 nr 2667 (3)*; Poyątes myę s pyenyądzmi wyelkyemi/ [...] danoć po mnie dofić/ wzyątes czegos nye myał *GliczKsiąż Qv*; *GroicPorz ff3v*; A gdyby Woiewodá vmárł/ tedy Woiewodźicy po fioftrách po ftu grzywien winni dádz *UstPraw B3v*; *BielKron 182 (8)*; Ow też záfie co fie z miłości ożeni/ to też żadnym obyczáiem długo w dobrym fćanie trwáć nie może/ bo będą pręthkie wymowki/ á nie wziąłem nic po tobie. *RejZwierc 31v*; Bieliki [...] piłze/ iż fię Olgerdowi doftáło Krew: ále po żenie wziął Witebłk *StryjKron 462 (5)*; Po Sláchćiance z iedney wśi fto złotych dawano. Ktora nie ma cáley wśi/ tego połowice: Ták pierwey połáżono Slácheckie dziewice. Pięć fět złotych nawięcey po Woiewodzankách/ Trzy fća złotych dawano też po Káftelankách. *BielSjem 24 (3)*; áż do śmierci fwéy w dobrách dźiedźicznych [...] miefzkáć będzie mógl/ náznaczywfzy tylko fynóm fwym przerzeczonym część/ którą po mátcie ich względem połágu albo małżeńftwá wziął y podniófl. *SarnStat 588*; [Statuty] około nábywánia y dźierzenia imienia w Litwie Polákowi/ iákokolwiekby go kto doftał y doftawał/ chocia po żenie/ álbo z wyfługi/ álbo zá kupnem/ [...] áby żadnéy mocy nie miály *SarnStat 1022 (5)*; *CiekPotr 30*.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (6): yakom ya zaplaczil wsisthek posag hy vypravą sliachathnemu yanowy Gyłowy po syestrze swey barbarze okromya thich szesczi kop *ZapWar 1531 nr 2425 (2)*; *BielKron 261*; Dźis Młodźion kęfy [...] Włóżyłby fwoie wfzyfłtko imienie w biefági/ Wđzy fie bierze po żenie/ brác wielkie połági. *BielSat D4 [idem] BielRozm 30*.

W charakterystycznych połączeniach: po [kim] dać [komu] dosyc [czego], dawać [ile] złotych, dosta(wa)ć imienia (3), naznaczyć część, państwo otrzymać, przypadły [na kogo] ziemię wziąć (w udział),

((o)trzymać) [jakie] księstwo (4); posag po kim (5), wyprawa po córce, [czyjej] dziewce (3), matce (3), żenie (12).

Wyrażenia przyimkowe: »po bliskości« = ze względu na powinowactwo (1): jako temu ktori byerze ot czorki yego, czorkyę jako pobliskoźczy przedal yemu tę wlokyę ZapKościę 1586/64v.

»po mieczu« = w linii męskiej, ze względu na pokrewieństwo ze strony ojca (1): A tu iusz z Herbu Kolumnow Xięstwo Zmodźkie y Litewskie przenioło fię po mieczu do Kitauruśłow StryjKron 270.

α. O prawie do tronu (6) : ALbrecht wtory [...] zořtawłzy po żenie krolem Węgięřkim y Czeřkim/ ná Cefárřtwo Rzymkie [...] wybran BielKron 188v (4).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (2): [cesarz Maksymilian] Zá małżonkę wzywał Máryą dzyewkę Kárlá Burgundięřkiego [...] / s ktorą miał łyná Filipá Hiszpańkiego krolá po żenie BielKron 189v.

~ Wyrażenie przyimkowe: »bliskość po [kim]« = prawo do tronu przysługujące ze względu na więzy rodzinne (1): Iřkrá Czeř przyiechał do Krolá Káźimierzá/ rządzac mu áby wzywał Kroleřtwo Węgięřkie bliskościá po żenie BielKron 393. ~

4. Wskazuje na linię pokrewieństwa i powinowactwa; a BartBydg (170) : Mieřlaw řtáry [miał] [...] corek ořm/ po kthorych známienithych żięciow był dořtał BielKron 355v (4); rzekł Saul do Dawidá/ po drugiey [córce] zořtánieřz mi żięciem [In duabus affinitatem contrahes mecum] dzifia. BudBib 1.Reg 18/21; Bo ci wřzyřcy bráciá fię zowiá/ chociaże nie ták bliřcy řá iáko rodzeni/ ále po mářce ábo oycu idá. SkarŻyw 242; StryjKron 270.

Z nadrzędnym rzeczownikiem lub wyrazem użytym rzeczownikowo (25): BartBydg 250b (2); Abowiem gdy bękarci nie máią oycá pewnego/ [...] przeto theż krewnych po oycu niemáią. GroicPorz ff (3); po řmierci krolá tego Hyřzpańkiego/ wřzyřtko řpádło právem przyrodzonym/ ná Kárlá wnuká po czorce BielKron 198v (4); Matrueles, Od dwu řiořtr dziecy/ ciotczone dziecy rodzone po mářkách. Mącz 211b; Agnatio, Krewność/ przirodzenie po oycu. Mącz 241d (3); OrzQuin R; BiařKaz 12; StryjKron 270 (2); KochEpit A3v; Calep 44a; WujNT 195; áby brácia pięřwéy niź rok po řmierci oycowřkiey wynidźie/ byli powinni według rády y zdánia powinnych bliřzyřch dwu po oycu/ á dwu po mářce/ náznácyř pořági SarnStat 635 (6).

Z nadrzędnym przymiotnikiem (1): áż potym S. Edwigá [...] poiednáła ie [řj. Henryka Brodatego z Konradem Mazowieckim] przyřadziwłzy opiekę [nad synem Lestkowym] Konrádowi iáko bliřziřfemu po brácię rodzonym BielKron 358v.

W charakterystycznych połączeniach: być rodem (z rodu [czyjego]), po [kim] (2), iřć z narodu [czyjego], [jakich] żięciow dostać, zostać żięciem; bliřzy po [kim], ciotczone dzieci rodzone, ciotka (3), dziad (5), krewny (krewna, krewni) (4), krewność, powinny bliřzy (2), powinowactwo, przodek, przyjaciel [= powinowaty], przyrodzenie, przyrodzony, wnuk, żięć; po bracie rodzonym, corce (3), dziewce [czyjej], matce (macierzy) (8), oycu (10), żenie (2).

Wyrażenia: »przyjacielstwo (a. przyjaciele, a. przyjaźń) po małżeństwie (a. mężu, a. żenie)« = powinowaci, krewni męża (żony) dla żony (męża); affinitas JanStat (10): PRzyacióły po Małżeńřtwie Lácinnicy zowá Affines, ták po mężu iáko y po żenie/ s tąd iź dwa domy/ to ieřř dwa rozne rodzáie/ w iedno przyacięłřtwo [...] řye řchodzą GroicPorz gg4 (8); SarnStat 119 (2).

»syn po corce« = *zięc* (1): Ządał y krewności s krolem dáiąc mu Konftántynopole po corce fynowi *BielKron* 396.

Wyrażenia przyimkowe: »po krwi« = *z tego samego rodu* (1): bárzo tá rzecz Magi/ ktorzy z ftárodawná zawždy idąc po krwi/ ftrozmi y wodzami nabożeńftwá Perfskiego byli/ obráziłá *SkarŻyw* 304.

»po krwi« = *pod względem powiązań rodzinnych, genealogicznie* (1): iż kto z Aaronowey liniey po krwi nie fzedł/ ten powołania żadnego do kápłáńftwá y do náuki ludu Bożego práwa nie miał. *SkarJedn* 30.

»po mieczu« = *w linii męskiej* (4): *GroicPorz* ff2v (2); Ale przedfię Kolumny poczawfzy od Palemoná idą po mieczu fwoim torem y genealogią nierozzerwaną przez wftytki Xiążętá Litewfskie/ y z nich idące Rufkie/ áż do Witená *StryjKron* 270; tedy tegóz domu [tj. *Radziwiłłów*] krewni po mieczu mimo włáfné dżiėwki dżiedzictwo poięgáć máią *SarnStat* 1030.

»po wrzecie, kądzieli« = *w linii żeńskiej* (2:1): po wrzecie/ [...] wuy/ to iefth Mátczyn brát. *GroicPorz* ff2v (2); áczkolwiek po kądzieli/ to ief/ po Poiácie Kiernuffownie trwály Kolumny przy Kitaurufie *StryjKron* 270.

α. *O przynależności do rodu lub herbu [też iron.]* (8) : Stąpicie też [książki] [...] Do moich ftrijow prawdzicow/ Tákież po żenie okfzycow *BielKom* A4; A poznáł go cóć zač ief/ y po herbiech iego. Boć ief po oycu kuflow/ po mácierzy dzbáńkow/ A síłá w tám tym kráiu tego herbu páńkow. *RejWiz* 167 (3); Bo on iedno po mátcie/ ief začnego rodu *RejZwierz* 21v; S tego rodu Sforci(o)w wyfzłá po oycu przerzcżona Bonná s kfiążát Medyoláńfskich *BielKron* 417v (2); Ia Anna Glowczewska rodowiczka imienia tego po swoim Oicu Macieiu Glowsczewskim [...], czynię Testament *ZapKóscier* 1581/21v.

β. *O dzieciach względem rodziców (ale nie odwrotnie): czyj* (2) :

Wyrażenia przyimkowe: »dzieci po [kim]« = *czyje dzieci* (1): [Panna *Astrea*] Wymawiáłá im [ludziom] iáwnie cnotę zániedbáłá. Iákié/ práwi/ złe dżiėci po narodżie złotym *KochPhaen* 5.

»po Bogu syn« = *syn Boga [o Chrystusie]* (1): rozmiłowałem fię, powiáda/ przeczyfley Dziewice Mátki Bożey/ y wiew po Bogu Synie iey/ wftytkęm nádzieię moię położył. *SkarŻyw* 460.

γ. *O wdowieństwie* (7) :

Z nadrzędny rzeczownikiem (7): poiął wtorą żonę Herman Zofonią álbo Zofiá wdowę po krolu Węgierfskim Sálomonie *BielKron* 349; *BiałKaz* Kv; *StryjKron* 335 (3).

~ *Połączenie*: »po ... po« (1): poiął był drugá żonę [...] Bárbárę Herbutownę/ [...] kthora byłá zoftháłá wdową po zacnym człowieku po Zorawińfskim *RejZwierc* 274. ~

a. *O przekazywaniu potomstwu cech fizycznych i psychicznych* (2) :

Wyrażenie przyimkowe: »po krwi« = *diedzicznie; dziedziczny* (2): A ták któz zá to ma/ żeby síłáchetność ábo zacność przodkow ná potomki po krwi miáłá przychodżić [ad pesteró sanguinis *communione derivari oportere*]? *ModrzBaz* 42; iż go [Aarona] Bog ná kápłáńftwo y ípráwowania zbáwienia ludzkiego obrał/ pokazał, fynowie zás iego/ rodzenim/ y po krwi ftępowanim thefz moc bráli *SkarJedn* 30.

5. W konstrukcjach wyrażających kolejność oznacza, że jakiś element znajduje się dalej od początku ciągu niż element wyrażony członem podrzędnym (28) : co nie tknie błogosławieństw które Iakob czynił imieniem Bożym/ y imieniem też onego Anioła: Taki iako życzy łalki/ pokoiu/ y miłosierdzia Paweł/ od Bogá oycá/ y od Iezufá Chrifułá: tedy nie oto zástawiać niechęć żeby niemogło być nieiaki podobieństwo/ oney rzeczy z tą: to iest/ onego łamego winzowania. Ale co nie tknie tych łamych/ od których to błogosławieństwo pochodzi/ po Bogu łamym/ który nie taki tu iako y tam wprzód kładzie: tedy ná to zezwolić nie mogę. *CzechRozm* 46v.

Wyrażenia przyimkowe: »jeden po drugim« = *gradatim, minutatim, ordinatim, singula ordine* *Mącz* (7): Synowie Lewi książęta fámiliey/ nápiśani łą w księgách [...]. żeby zachowywali porządek ieden po drugim. *Leop* 2.*Esdr* 12/24; *Ordinatim*, Porządnie yedno po drugim. *Mącz* 268b; *Singula ordine* repetam, Yedno po drugim powiem. *Mącz* 296a (4); iż [w *chorągwiach*] ieden po drugim był náznáczony ná iego mieyfce/ á tho dla tego/ gdyby nie on pierwszy rozniemogł [!] álbo zabit był/ wnet ná iego mieyfce drugi zarázem ftánał *BielSpr* 6v; *SkarŻyw* 102.

»po sobie« = *kolejno jedną partię za drugą* (1): tedy vczyniwszy Przekopy łztukę álbo kilká/ puśćże wodę z Rzeki wnie/ róbbże Przekopę do kąd chczelz/ á wodę po łobie pułzczay/ á tak fye nie omyliłz. *Strum* D2.

»po wszy(s)tkich« (2):

~ *Połączenie*: »począwszy od ... po wszy(s)tkich ...« = *kolejno, uwzględniając wszystkich* (2): *Leop* 1.*Mach* 2/61; Y począwłszy od Moizelzá/ po włzytkich Prorocech [*Chrystus*] wykłádał im włzyłtkie piłmá które o nim były. *MWilkHist* Kv. ~

α. O kolejności przy wyliczaniu lub wymienianiu kogoś a. czegoś; *post Mącz* (16) : A ci łą synowie Beniámin: Sellum fyn Mofollám/ [...] á po nim Gebbái/ Sellai *Leop* 2.*Esdr* 11/8; *CzechRozm* 103v; á do nich [wód] obrocić/ choroby/ z przyczyny zimnéy á wilgotnéy/ pochodzące/ iákie więc flegmá/ po niéy melánkolia/ półpolicie czynić zwykła *Oczko* 13.

Połączenia: »naprzód ... potem po [kim]« (1): Wiem też y to/ że obietnicę od Bogá przez Moyelzá vczynioną żydowie naprzód Iozuemu/ á potem po nim inłszym Prorokom [...] przypifuią *CzechRozm* 105.

»wtory po [czym]« = *następny* (1): wiedz/ iż dwie [!] łą imioná Boże [...] nazacnieyłze [...]. Iedno iest przednieyłze y náświéłłze Iehowáh [...]. Wtore po nim iest iuz nie taki ważne/ Elohim *CzechRozm* 50v.

Wyrażenie przyimkowe: »jeden po drugim« (2): *Nomenclatura, Miánowanie/ Mienienie/ Wyliczenie ymión yednego po drugim. Mącz* 249c (2).

αα. Kolejność wymieniania jest zależna od wzrastającej liczby cech tego samego rodzaju (5) : Tá Figurá [o piąci węgłach] kiedy ma równe kąty/ nie może być aby nie miałá mieć łtron równych. A nie tylko tá/ ále y inłże które po téy łą: iáko o łześci/ o siedmi węgłach etc. *GrzepGeom* D3 (2).

Połączenie: »pierwszy ... drugi po [czym] ... po [czym] drugi... po [czym] zasię« (1): Figury porząd iedná zá drugą idąc iednáko co dáléy to więcéy węgłów máią. [...] Piérwłza [figura] ma trzy węgły/ druga po niéy ma cztery/ á po niéy druga pięć/ á po niéy zásię łześć. *GrzepGeom* E4.

β. mat. O kolejności na osi liczb (1) : Dziefiątek liczba/ iefth nazaczniefza/ [...] á to iż iefł dokończenie Liczby iuż wysłowionej/ ktorą zową proftą á nie składną/ Iefł też y początkiem liczby składaney/ ktora lie poniey poczina. *KłosAlg A4.*

γ. O kolejności w prawie do dziedziczenia (3) : Po Bráciey záfy y po síoftrách iednych rodziców y po ich dziećioch/ bywáią przypużczeni ná dziedzictwo/ Dzieći od iedney Mátki álbo od iednego Oycá *GroicPorz gg.*

δ. O kolejności stopni pokrewieństwa (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »jeden po drugim« (1): Stopnie álbo graduły zową, zámierzenia kárbów krewności [...]. Ile iefł perfón iedná po drugiéy, tyle ítopniów [*pokrewieństwa*] liczyć: iedno piérwśéy perfony íczepu w liczbę nie wchodźić, bo oycá w liczbę nie kładą *SarnStat 600.*

6. Oznacza, że jakiś obiekt znajduje się hierarchicznie niżej lub jest pod jakimś względem gorszy niż obiekt nazwany przez człon podrzędny; a(b) HistAl, Vulg, Mącz; secundum Mącz, Modrz; post Modrz (159) : chcę aby iako mnie krole^m/ tako ciebie krolową wífytycy wyznáwali/ tzcili ij chwálili chwálą tą/ tzo iefł po bodze na wieki wieczné. *OpecŻyw 185v, PatKaz II 35; PatKaz III 117v; prośfę cye myły panie wiłfluchaý mię [...] á nyegniewaý fie na flugę twego a bo wýmeś ty po Fáraónye pan moý HistJóz D3; Czo bywalo pyerwey yedno trzy Basche theras ych ífzełcz [...] a kaszdy by rad przednyefłzym byl abo{wyem} Lyuthphibascha ma syosthre Cessarszkv ponym syedzi Svliman Bascha chtori zony nyema. LibLeg 9/54; RejJóz Fv; RejWiz 3 (2); KwiatKsiąż 12v; Cui secundum fratrem plurimum tribuebat, O którym ón więcey po brácie dzierzál/ naywięcey fie nań ípużczał. Mącz 463d; BielSpr 50v; Iż Chriftus Pan nie tylko wiárę zálecał/ y wierzyć też w fię po BOgu y Oycu íwym rofkázował: ále fie też y náfládowác [...] kazał CzechRozm 225 (3); Zda mi fię tedy zem iuż dofyć pokazał/ że po przyrodzeniu/ wiele należy ná náuce ModrzBaz 9v; SkarJedn 114 (2); gdyż [człowiek] tu Pánem po Bodze rzeczam w náturze tym iefł Oczko 3v (2); CzechEp 55 (3); OrzJan 91; WujNT 397; Wízytko tedy po Bogu záwiłło ná íprawie Wálzey K.M. PowodPr P2; VotSzl A2; Widźicie tu Monárchę ku íobie chętnego/ Y do boiu wéłpolek z wámi gotowego. Tegoż íobie po Bogu naprzod vważaycie CzahTr Fv; SkarKazSej 691b.*

W rozmaitych formalnie strukturach zawierających liczebnik porządkowy »(na)pierwszy«, nie wiążący się bezpośrednio z wyrażeniem »po [czym]« (23): Tertius in precio, W pierwszey powadze po dwu. *Mącz 449c (2); GrabPospR N3.*

~ W strukturach typu: »(na)pierwszy x po [kim, czym]« (2): Abys był piérwżem íprawczą ípraw krolewskich po mnie A niech wízytczy fluchaia ciebie iako y mnie *RejJóz L3; Krol Angielłki wypráwiwłzy okréty/ wízał Port Krolełtwu Skockie^{mv}/ rzeczony Letá/ po Edymburgu piérwżé miałto w Skocyey BielKron 222; KwiatKsiąż E2; SkarŻyw 189.*

Połączenia: »(na)pierwsze x ma y¹ po nim y² ... (zaś po tym y³)« (2): W [!] nas piérwżą [*tj. największą*] sławę ma oleyek de Spicanardi Syrieyski/ po nim francuski á zaś potym Kretski. *Mącz 235a; Ná rozumie zásię náuki fię przyimuią/ których iefł wiele: Napiérwżé mieyfce/ rycérłkie/ y práwné/ po nich náuki wyzwoloné máią. KochCn B3.*

»pierwszym x-em jest y, po nim ...« (1): iż choć Pan Chriftus iefł piérwżym fundámentem kościoła íwoiego/ wízákże y Apołtołowie y prorocy íą też fundámentem po Chriftuśie *WujNT 672.*

Wyrażenia przyimkowe: »(na)pi(e)rwsze (wtore, trzecie, czwarte) miejsce (a. miestce) po [kim, czym]« (14): Starořta na tym zámku po panu Szcęřciu pirwřze mieřtce má *ForCnR* Bv; *KromRozm III* P8; *Mącz* 378b; *SienLek* 7; wřtáviamy áby po Rzymřkim kořćiele [...] miáľa pierwřze mieyřce Cárogrocka/ wtore Alexándryiřka/ trzecie Antyořka/ czwarte Hierozolimřka [*stolica*] *SkarJedn* 261 (2); *SkarŻyw* 115 (2); *KochCn* B3; *WujNT* Xxxxx (3); tedy co řię tknie poważnořći tey řtárodawney Fámiliey/ tedy po Krolewřkiey dořtoynořći w tym Kroleřtwie/ [...] závřze mieyřce niemal pierwřze miáľa. *WysKaz* 40; á žeby [*Zorobabel*] wtore mieyřce miáľ po krolu dla mądrořći řwoiey *SkarKazSej* 668a. ~

Z nadrzędnym przymiotnikiem i przysłówkiem (45):

~ *W stopniu równym (2): FalZioľ* V 62; *POydeľ/ ázabym* Oycá mégo obaczyľa Twarz weřoľa: która mi po Bogu ieřt miáľa. *ZawJeřt* 20.

W stopniu wyřszym [w tym: w konstrukcjach zaprzeczonych (15)] (17): OpecŻyw 189; aboczym po czeyle řyna bozego nyeřtworzyl any řtworzy pan bog czyřřřzego czyála yako dzyeuycze maryey *PatKaz II* 46v (4); iź nic miřřzego nie ma być cřłowieku/ Po řáľce Pána řwego nád řławę poczřiwą *RejWiz* 3; *BielKron* 286v; *Secundum te nihil est mihi amicus fratre tuo, Po tobie nikogo bárziey nie miřuyę yáko brátá twego. Mącz* 378b; *GórńDworz* G3; *RejPos* 216v; *BudNT przedm* a3; A kto po Chryřtufie řłufznieyby mogľ tymię řłowem [*uniwersalřkim patryjarchą*] okrařić/ iáko ten ktoremu rzeřzono: tyř Opoká ná ktorey zbuduię Kořćioľ moy? *SkarJedn* 246; Nie ledá řzkodá przyřřľa ná cřarnego [*rycerza, řj. gońca řachowego*]/ Bo po Krolowey niemáľz męźnieyřřzego. *KochSz* B; znowu go pytał/ ieřřizby po Tellufie kogo drugiego nie řzcęřřliwřřym rozumiaľ? *Phil* M4; o Páni/ kto řiebie Ogládaľ/ á wćieřřyl twym poyřřenim řiebie. Dáľřřego cřáľu moźe niezámieřżác řobie/ Iźby kiedy miáľ gładřřą oględać po tobie. *KochFrag* 26; *SarnStat* 68; *CzahTr* [D]v.

W stopniu najwyřszym (30): botz iey [*Maryi*] miřy řyn/ náwięřřřą iey po řobie motz dáľ *OpecŻyw* 186; *PatKaz II* 70 (5); *FalZioľ* I 35b; Cznoteę po Bodze napirwey miřować [*Pitagoras*] wćyřľ *BielŻyw* 31; Zwierzyřliřmy W. K. zacnořći co v nas po zbáwieniu nadrořřřze byľo/ praw á řwobod y poczřiwocři řwoich *LeszczRzeř* A6; Tedy Krol řadnego inego Kořćioľa bronić ná KOronácye y řwey nieprzyřřięgľ/ [...] iedno tego/ w ktorym po Páni Kryřtuřie Papieź Rzymřki naywyřřřřym Pářterzem ieřt *OrzRozm* F3v (2); KRoleřtwo Egipřkie w Afryce/ po Afryriřřkim ná ten cřás miedzy inemi ná řwiece [...] nalepiey rořľo y řyřřyřľo řie *BielKron* 8v; *Tertium locum Milesiae oues obtinent, Trzecie mieyřce Myleřeyřskie owce máyą/ to yeřt bywáýą poczitáne zá nayeřřře po dwoyich. Mącz* 447d (2); *ModrzBaz* 25 (2); vkazali mu sposob wychowania y od prawowania tych Cięzarow (na ktore nawięřřy ma pozytek poZupach zSambora) *ActReg* 129; *GrochKal* 5; *LatHar* 39 (2); *WujNT przedm* 5 (3); *SiebRozmyřľ* [A2]; *SkarKaz* 578b; *SkarKazSej* 692a. ~

Z nadrzędnym liczebnikiem porzřdkowym (40):

~ *Poľczenie:* »pi(e)rwszy, wtory po [kim, czym]« = *drugi z kolei pod jakimř wźględem; secundus* a(b) *HistAl*, *Vulg*, *Mącz*; *secundus Mącz* (28:12): *OpecŻyw* 2v (2); iź ona wařzę pańřką miřoľc pana [...] po krolu iego miřoľci niemal pirwřřego za mąźonka miáľa *WróbfŻoľtGlab* A3; A ia teź chcę na ten cřas odpoczřynać řobie A pirwřřym cie w kroleřtwie po řobie przeķładam *RejJóz* L (2); *HistAl* L5; *BibRadz* I 1v *margin* (2); Władziřřław Arcybiřkup Strygońřki/ pierwřřy po krolu miedzy duchownymi.

BielKron 305v (7); Panis secundus, Czelądni chléb álbo pierwýzy po pańskim. *Mącz* 378a (2); *OrzQuin* K3; *RejPos* 215v; *BiałKat* 108v (2); *RejZwierc* 125v (2); Nád to wyznawamy/ porządek [...] około wielebnych Pátryárchow: iż Konfstántynopolſki Pátryárchá wtory ieſt po naſwiętſzym Kzymſkim [!] Biſkupie/ Trzeći Alexándryiſki/ Czworthy Antyofki/ Piąty Ierozolimſki. *SkarJedn* 273 (5); áby [...] iego Cárogrocką ſtolicę po Rzymſkiey/ pierwſzą nád Anthyocheńſką y Alexandryiſką y Hierozolimſką przełożyli. *SkarŻyw* 318 (3); *StryjKron* 406 (2); Chćieliſmy twe gęſli oddać páfterſkiemu Bogu [...]. Niechćiał przyiąc vpominku/ bo nie wſiał ſobie Zeby więc brákiem nie ſtánął/ y wtorym po tobie. *KlonŻal* B3; *KmitaPsal* A3; *WujNT* 68 (4); Nie ruſzyło cię ono złoto/ y dobre mienie/ y cześć oná po krolu wtorym być/ y ſwiát rządzić *SkarKazSej* 668b. ~

Z nadrzędnym zaimkiem rzeczownym (1): z naydzieſz iákicy chwały thá ſławna wielmożność Potrzebuie od ciebie zá tę hoyną ſzczodrość. Ktorą widziſz iákoſ ieſt hoynie obdárzony/ Ze żaden po Anyelech nie ieſt ták ſtworzony. *RejAp* AA6.

W połączeniu z grupą imienną zawierającą przymiotnik w stopniu najwyższym (6): po yey mylem ſynye ona [*Panna Maryja*] yeſth nayuyſſa prawda *PatKaz II* 29; Sluchaymyſz namyleyſzy o tey myley panny nayczyſtſzem poczáczyu wzyuoczye ſzwiatey anny mouyá yſz to bylo nayczyſtſze poczáczye po yezufye ſynu bozem *PatKaz II* 65v; *KrowObr* 33v; *Leszcz Rzecz* A5v; *GórńDworz* K6; Krol I. M. polſki/ etc. etc. Pánem/ y naywyſzſzą zwierzchnoſcią po Pánu Bogu thych Xięſtw ieſt. *KwiatOpis* C2.

W przeciwstawieniach: »nad, przed ... po« (2): iſz panną Mariá [...] ieſt panna nad pannami/ ktorá przed ſobą niemá pirwé/ anij po ſobie má takowé panny wtore *OpecŻyw* 187v; Dobrze nam ieſt/ począc zaráz [...] mowić/ o [...] Bogu/ [...] vkázuiąc to/ iż y ná deń y po nim niemáſz nic. *CzechEp* 238.

W charakterystycznych połączeniach: po [*kim, czym*] być dobrym, być panem [*komu, czyim*] (3), mieć cześć przodkowania (przodkowanie czci) (2), mieć miastce, rozkazywać, panem [*swym*] wyznawać [*kogo*], zwierzchność [*czyją*] ważyć.

Połączenia: »nalepsze (a. sup dowolnego przymiotnika) (jest) [co]... (potym) po nim (... potym)« (6): IAycza Kokoſze á kuropatwie nad inſze ſą nalepſze/ á ponich kacze *FalZioł* IV 20a; bo ten wiatr ieſt nazdrowſzy [...] / Poniem dobry ieſt wiatr od wſchodu/ á pothym od zachodu *FalZioł* V 62 (4); *BielKron* 292v; Grecki ieſt [*język*] nacudnieyſzy/ á po nim Lácińſki. *GórńDworz* F7.

»naprzedniejszy... wtóry po [*kim*]« (1): Wziął też Hethman Sáráiaſzá naprzednieyſzego kápłaná/ y Zofoniaſzá wtorego po nim [*Seraiah sacerdotem primum et Sephaniah sacerdotem secundum*] *BibRadz Ier* 52/24.

»przedni (przedniejszy) ... po [*kim, czym*] (... potym)« (3): W Europie Dunay przednieyſza rzeká [...]. Po nim Renus w Niemcech *BielKron* 461 (2); przednie [*mleko*] Koźie/ po nim owcze/ á potym krowie. *SienLek* 6v.

»przodkiem (a. napirwej, a. naprzod, a. wprzod) ... po [*kim*] (zaś)« (5): *KrowObr* 110; *BielKron* 305v; *GrzegRóżn* N2; Napirwey Hetman wielki álbo ziemſki wſzyſtkim roſkázował y dziś roſkázuię/ po nim Hetman polny/ kthory ná iego mieyſcu czáſem bywa. *BielSpr* 70; Przetoż [*ksiądz Powodowski*] wyſtáwia wprzod oycá wielkiego/ á po nim ſyná/ teźci wielkiego ále wždy od oycá wſzytko máiące⁸⁰ *CzechEp* 251.

a. *Z odcieniem przestrzennym (1)* : Powiedz każdy z nas takąową mowę ktoraby przechodziła inne: á czyiá rzecz okaże sie być mędrííá niżli drugiego [...] będzie siádał ná pierwíým mieyscu po Dáryuífú [secundo loco sedebit a Dario] [...] y będą go náyzywáć przyiacielem Dariuífowym. *Leop 3.Esdr 3/7*.

b. *Z odcieniem czasowym (1)* :

Połączenie: »naprzedniejszy... potom po [czym]« (1): Coż to tedy ielt/ przez coby ku poznániu rzeczy tych mógł przyść bezpiecznie człowiek? Oto ze czterzech/ ktore ku temu łúżá/ iá tę naprzedniejszyá vpátruię: to ielt/ lámo [...] łowo Boże. [...] Potym po łowie Bożym/ może też pobożny y wierny człowiek/ tę wtórą rzecz bráć ku poznániu tego *CzechEp 234*.

7. *Oznacza, że do wyróżnionego na jakiejś podstawie zbioru należy nie tylko określony element: 'oprócz [czego]', 'poza [czym]'; post PolAnt, JanStat (21) : LudWieś A3; [dziękuję] niektorem ołobliwym dobrodzieium moiem/ [...] ktorzy mi po Oicu i niektórych przyiaciolach moich/ ku naukáám moim pomoc ráczyli. MurzHist A4; RejPos 227 marg; á on carz Záphiry [...] Y tym mu [łowczemu] znam podobny po tey iego brodzye [tj. oprócz tego, że ma brodę]/ Ze też niechce s łáfiády mieřkác w dobrej zgodzyc. PaprPan Rv; ktory [sobór nicejski] rząd ftárodawny kořciołow Bożych od Apořtołow pořtánowiony/ y ná czterzy Pátryárcie r ozdzielony [!]/ vznál y pochwalił, miedzy ktorymi/ po Rzymřkiey Piotrá S: y pierwřzey řtolicy [...] wynieřli Alexándryiřká/ Antyofřká/ Hierozolimřká SkarJedn 177; CzechEp 362; Bo z Tyrránem możnym Tureckim woyny nie vydziemy. Do tey po łáfcie Bożey/ zgodzie řpolney/ naywięcey trzeba pošłufzeńřtwá PowodPr 62.*

a. *W wypowiedzeniach zawierających negację oznacza, że wyróżniony na jakiejś podstawie zbiór składa się tylko z określonych elementów; po kim nikt (nic) = nikt inny (nic innego) nie ..., tylko ten ktoś (14) : PatKaz II 71 (2); RejZwierz 1; Po Bodze nic pewnego człowiek ná řwiece nie naydzie [Vulg Eccle 7/15] BielKron 81 (2); bo iákoż pomáři Piládes/ Oreřtes: Theřeus/ Pirithous: Scipio/ Lelius: ták po tych trzech parách/ żadney ná řwiece im rowney pary nie řlychác GórnDworz Mv; BudBib Eccle 7/14 (2); á my też nádeń po Bogu/ żadnego Zbáwićielá nie mamy? CzechRozm 55; [Abraham] niemiał nic po Bogu/ wczým by řię kochał/ iáko w řynie onym/ ktorego miał z obietnice w tákicy řtárořci SkarŻyw 285; Wiele ludzi vczonych przypátruiąc řię řpráwom/ [...] y cudom ie^{go}/ po Apořtolech: niewiedzieli ktorego by z nim w tey mierze řwięte^{go} zrownác mieli. SkarŻyw 310; CzechEp 128 (2); żadného inného po naiwřřzym Břkupie Oycu Pápieřu/ [...] zá nářzę głowę/ y Páná zwierzchniego niebędziemy wyznáwác SarnStat 1094.*

8. *Oznacza, że coś jest zgodne lub że coś się dzieje zgodnie z określonym punktem odniesienia; zgodnie z czymś (z normą, czyimiś oczekiwaniami itp.); w połączeniu z negacją: wbrew czemuś, niezgodnie z czymś, nie tak, jak ktoś by chciał lub się spodziewał; ad PolAnt, Mącz; pro Mącz; ex PolAnt; post JanStat (398) : RejWiz 79; Co zá pošytek máią ci ktorzy tey Wieczerey pošywiáią? (–) Ieřli z wiáry práwđziwey to czyniá/ tedy ten pošytek máią/ [...] iř řie řtawáią vczesniki ciáłá onego Chriřtuřowe^{go}/ [...] y krwi iego [...] (–) To po tákicy rzeczy/ nie może być on chleb y wino Wieczerey Páńřkiey/ prošym chlebem y winem/ ále řie muřzá ciáłem řtawác y krwiá CzechRozm 261; Niedbam áby řimné řkáły/ Po mym graniu [tj. w takt, zgodnie z rytmem] táńcowáły KochPieř 33; Abowiém té pošpolřtwá áłbo Brářtwa po dekrećiech řtárych řtářutów wřzędy znáyduiá řie byđż do tego czářu cięřpiáné SarnStat 291 (2).*

Wyrażenia przyimkowe: »po Bodze (Bogu)« = *zgodnie (zgodny) z wolą Bożą, miły Bogu* (3): yfz nycz nyeyeft tak pozytecznego po bodze yako łpomynanye maryey *PatKaz III* 127v; Tylko wodzą wálzego z pilnością łnchaycie [!] [...] on was niechay rządzi/ Po Bogu/ iuz mi wierzcíe że on w tym nie zblądzi. *CzahTr* F3; Więc czúie [...]: gdzie dom nie po Bodze/ Gdzie máło dba o mężá niepewna Gołpodze. *KlonWor* 58.

»po dawności« = *zgodnie z dawną tradycją; od dawna* (1): Ale iefli y potomki kto obowięzuie, to iuz będzie *pactum reale* nie *perfonale*: przetoż y po dawności Tuitia w téy mierze łłuży *SarnStat* 1269.

»po [czyjej] głowie« = *zgodnie z czyimiś pogłądami* (1): Mowią: niehcemy tych ksiąg/ nie łą świętym piłmem. Wierzę. Bo im nie po ich głowách y wymyłách. *SkarKaz* 382a.

»po myśli« [w tym: *czyjej* (46) – „*sw(oj)ej*” (31)] = *zgodnie z myślą, pragnieniem, tak, jak się chce, też: szczęśliwie, pomyślnie* [w tym: z *negacją* (11)]; *ad cor, ad animam suam, ex sententia PolAnt* (92): Y łnadz by mi łie też co niepomyłly trefiło włlytko przyimę zá dobre *RejPs* 83 (6); *RejRozpr* Kv; Ach moy namileyłzy łinu włzytk oiako [!] raczyłz Po twey myłli nieh [!] łie dzieie *RejJóz* P8v (9); *RejKup* ł7 (3); Iáko gdy chodzim wedle woley bożey/ włzytko łie nam po myłli dzyeie *LubPs* Xv *marg* (6); *RejWiz* 43v (9); Iuz łie pewnie ożenię/ [...] Poymę łobie kłwey woli vbogá dzieweczkę/ Wycwiczę iá pomyłli łobie by owieczkę. *RejFig* Dd2v; *RejZwierz* 31v (3); *BibRadz* *5 (2); *RejAp* 48v (2); *RejPos* ktv (11); Bo nie dziwuy łie temu nic/ iż łie ná máły czás co po myłli iego pofortuni złościwemu *RejZwierc* 184v (11); *BudBib* Is 40/2 (2); *PaprPan* B2; Połowie/ widzę/ idá nofy powiešiwłzy/ Znáć że nie po łwey myłli odpráwę odnołzą. *KochOdpr* C3; Náłz bóg na niebie: cokolwiek zámyłli/ Wizytko łye mułi łtác po iego myłli. *KochPs* 174 (5); *StryjKron* 567; *NiemObr* 130; Odmów ieflić niepomyłli: day małzli dáć wolá *KochFr* 10; *WisznTr* 25; Niechay záwždy łwé łpráwy odpráwia łczęšłiwie: Niechay fráfunku nie zna/ niech po myłli żywie. *PudłFr* 67; *ActReg* 31; Boże/ co trzymałz ten świat w garzci łwoiey/ W ktorým po myłli włzyłtko idzie twoiey *GrochKal* 7; cozby łię džiało/ gdyby ná nim [šwiecie] włzyłtko po myłli było? *WysKaz* 11; *GosłCast* 28; Pušciła łie po morzu/ łzczęšciu [!] poruczywłzy Wiátrom [...]. Ktore iá do Afryki fortunnie przybiły/ Y ná wodzie iey tákże po myłli łłużyły. *PudłDydo* A2v.

~ *Z nadrzędnym rzeczownikiem lub wyrazem użytym rzeczownikowo* (9): Bo baczę z Iozephowey tak łmętney połtawy Iż mię w rychle podkaiá niepomyłli łprawy *RejJóz* G5 (2); *RejKup* q3; *BibRadz Eccli* 27/16[17]; Pátrz iáko łie oko kocha gdy co piękneho po łwey myłli widzi *RejZwierc* 142v; Iuz więc tám trudno nálešć po myłli noclegu. *RejZwierc* 120v (3); *BudNT przedm* dv; Krolu Miłościwy/ Końcá nie będzie tey náłzey wypráwie/ A wiáttry mamy po łwey myłli práwie: Kto wie/ przeciwnie nie włtánáli potem? *GrochKal* 8. ~

»po swej myśli« = *życzliwy, przychyłny* (2): Więc y łwiadki czo łyłzę po łwey myłli macie *RejJóz* H3; Owa ták długo łpiewał muzyk ón [tj. *Orfeusz*] vbogi/ Ze mułiał mieć ná koniec po łwéy myłli bogi *KochTarn* 76.

»po niewoli (a. niewolej)« = *wbrew woli, niezgodnie z wolą, nie tak, jak się chce; z musu, z konieczności; pod przymusem* (65): A ták gdy tylko z łámą był/ Poniewoli corkę zgwałcił. *BierEz* Hv (5); ya mvłche tam yechacz nie poswey woły ale po niewoły chocza bich nierad yechal tedj mvłche yechacz *LibLeg* 11/48 (2); *RejRozpr* I4 (2); *RejJóz* B2v (2); *MurzHist* G2 (2); *MurzNT* 21; *KromRozm*

II n2; BielKom G4; KrowObr 149v; RejFig Aa7v; RejZwierz 139; BielKron 154 (6); KochSat B2; Nihil facit nisi malo coaetus, Nic nie czini yedno po niewoley/ álbo álifz yufz muí/ áliż go dopędzifz yáko wołu do yármá. Mącz 205b (5); GórnDworz H8 (3); ktorzy poniewoli y z przeciwiánim táką mękę ćierpią/ wżyftek pożytek Dofyć wczynienia tracę KuczbKat 225 (2); RejZwierc 13 (4); BielSpr b4 (4); WujJud 217v (2); BudBib Esth 14/15; Będą mu wżytcy posłufzni z chęci á nieponiewoli [omnes non invit] ModrzBaz 23v (3); Włodimirz [...] Rochmidę też poniewoli łobie wziął w małżeńftwo. StryjKron 130; KochFr 28; KochMRot C2v; WerKaz 302; KochPieś 20; GórnRozm A3 (3); GórnTroas 42; OrzJan 30 (2); LatHar 603; WujNT 329; PowodPr 83; GosłCast 73.

»po plecu(-ach) [czyim]« = *stosowny dla kogoś, odpowiedni do czyichś możliwości, zgodny z czyimiś możliwościami* (5): *Dziękuy Bogu iżci dał koniá po twym plecu Prot A4v; Teraz czás przyniół/ zem ieft [sklenica] Głófkowkiemu dáná: Niemogłám mieć lepszégo po śwym piecu páná. KochFr 123 (2); WyprPl B; KlonFlis D2.*

»po plemieniu« = *zgodnie ze swoją naturą, w naturze* (1): *Nie zdradzay pánie ieleniu/ Niemałz tego po plemieniu BierEz N2v.*

»po poselstwie, pozwie« = *zgodnie z tekstem pisma urzędowego, zgodnie z pozwem* (1:1): *Iakom ya ssynowczy swemy [...] dał prava [...] ynaczyey doziczil Grzegorzewy vicaryemv wbabiczach y [...] yanowy sthanyslavovy Mikolayovy [...] stroną sgych [!] dzyathkam [...] po poselsthwyey y popozwyey [...] thichto ZapWar 1518 nr 2207.*

»po prawdzie« = *zgodnie (zgodny) z prawdą, prawdziwie (prawdziwy), jako prawdziwy; rzeczywiście, naprawdę; vere Vulg, PolAnt* (12): *Kupiłciem łługę tákiego/ Nie widziálás cudnieyfzego. Dżiewki gdy to vłfyłzály/ A poprawdzie to mnimály: Ięły fie miedzy łobą wádzić/ [...] Rzekąc [...] BierEz B3v (2); MetrKor 61/35; KromRozm III L5v; Czemuś nie wesoł Iuftinie/ Alboć co zginęło s łkrzynie/ [...] Albo zły człowiek náłáiał/ Powiedz mi iedno poprawdzye BielKom F7v; Leop Act 12/11; BielKron 56v; Ieft ták poprawdzie/ iż kto práwie miłue/ wżytkę śwá myfi/ wżytkę síłę/ y łtáránie ná to obráca/ áby fie tey ktorą miłue podobał. GórnDworz Cc3 (3); BudBib 3.Reg 8/27; Oblecżony w dębinę zá ręce zá nogi/ Czeka łrogiey łpowiedzi nieborak vbogi. Więc go ćiefzą: wynidziefz/ wynidziefz nieboże [...]. Y wynidzieć poprawdzie: Lecż ná on świat z tego. KlonWor 38.*

»po prawdzie« = *poważnie* (2): *Serio haec dicit, an ioco, Po prawdziełz to mówifz czyli śmiechem. Mącz 386c (2).*

»po prawdzie« = *co prawda, jakkolwiek, chociaż; quidem Vulg* (5): *Leop Tob 12/19; KochZuz ktv; GórnDworz R5v; RejZwierc 95; Piérwiza łpodnia [szata], od onégo wzroftem poprawdzie máłégo y to gárbáciuchnégo, ále w náukę, w rozum, w wymowę y głęboćnością písmá, wielkiego, Stániłławá Sokołówfkiego. GosłCast 4.*

»po prawdzie« = *prawdę mówiąc; jednak, niestety; vere Vulg* (28): *KromRozm I Lv; Leop 1.Reg 25/21; RejZwierz 103; Acz (po prawdzie) do dobrej łławy tá zła drogá/ Niechay wam będzie (profzę) miłá tá przelstrogá. Prot C4; GórnDworz C8 (10); RejZwierc 99 (2); KochPs 41 (2); NiemObr 49; WRóć mi łerce Iádwigo [...]. Bo poprawdzie łámégo łercá/ krom ćiałá/ Niebaczę żebyś iáki pożytek miáłá. KochFr 42 (3); Gdżief [w Szwecji] wżytko wedle myśli Páná łwégo łpráwił/ Siebiełz poprawdzie łrołki*

niemáley nábáwił. *KochPam* 80; *KochPieś* 14; *PudłFr* 2; *GórnRozm* D4v; *KochWr* 40; *WujNT przedm* 26; [wierę pó prawdzie mowiąć/ łzkodá wam y tych oczu *ŁaszczOkulary* F2].

hebr. »po sercu« = *zgodnie z życzeniem, tak jak by się chciało* (1): *POćiefzayćie/ poćiefzayćie* lud moy/ mowi Bog wálz. Mowćie po myśli (*marg*) wł. po sercu (-) [*ad cor*] Ierufzalimowi *BudBib Is* 40/2.

rus. »(nie) po wierze« (2): [*W rocie przysięgi:*] *iuxta hac rotam Iuramenti Chrefczv swe licze* po wierze, po prawdzie. *MetrKor* 61/35 (2).

»po woli(-ej) [*w tym: czyjej* (52) – *sw(o)jej* (42); *komu* (6)]« = *zgodnie z wolą (czyjąś), życzeniem (czyimś), tak jak się chce (jak ktoś chce); zgodnie z upodobaniem [w połączeniu z negacją: wbrew woli]; ad arbitrium suum, pro suo arbitrio* *Mącz* (77): *BierEz* F (2); *povyelł zebyłzmy mv zyczily abymv* łzią na włzem szczanłzlyvyae a powoly yego wodzilo *LibLeg* 7/37 (7); *RejRozpr* D; *RejFóz* H; *RejKup* d5v (3); yáko kyedy ono kto nyemoże zá rázem wyrwáć álbo obálic drzewá álbo kołu mocnye w żyemi tkfyącego/ cholebánim ná tę y ná onę łtronę pomáłu ij pyerwey zwátlı/ toż po tym ma ij powoli *KromRozm I* M4v; *porucznicy roznye káždy po łwey woli łwoyę częłc woýłká łfykował* *KromRozm III* F8v (4); *GliczKsiąż* B3v; *GroicPorz* gg3v (2); *GroicPorzRej* C4; *RejWiz* 88 (8); *RejZwierc* 108; *BielKron* 82; *GrzegRóżn* Fv; *Ad arbitrium suum scribere. Po/ álbo/ wedle woley yego piłác.* *Mącz* 3a (3); *RejAp* 68; *GórnDworz* K3; *RejPos* 224v (2); *BielSat* G2v; *RejZwierc* B4 (8); áby nas ich łrogołci záchowáć raczył/ niemniey theż y Hołdu dáwánia tego nieznołnego ierzmá/ ábyłmy po iego woley táncowáć nie mułili. *MycPrz* II B4; *Strum* N3 (2); *PapřPan* Fł3v (2); włzythko chćieli po łwey woley mieć. *NiemObr* 159 (3); *BOgá fię bać dźiatki trzebá/ Kto fię chce dołtáć do niebá. Y po iego woléy chodźić* *KochMRot* A2v; *BielSen* 16; *Ták odbieźálké łtádo więc drápáią Rozboyce wilcy/ gdy powoli máią: Ze áni páłtérz nád owcámi chodzi/ Ani ołtroźnych płów zá łobą wodzi.* *KochPieś* 38; *PudłFr* 21 (2); *GórnRozm* I4; *SkarKaz* 579a; *GołCast* 31; *PapřUp* H3; *ActReg* 117; Y gđzieby łie powoli méy tá rzecz toczyłá/ Troiá z ziemiá nigdyby zrównána nie byłá. *GórnTroas* 24 (2); *KTobiem oczy wyniołł/ o Boże moy wieczny/ Po ktorego woli/ chodzi bieg Słoneczny* *GrabowSet* S2; *OrzJan* 19; *WujNT przedm* 15; *SarnStat* 622 (2).

~ *Frazy:* »gdyby mi po woli« = *gdyby ode mnie zależáło* (1): *GIeraldus Hetman* zacny kiedy był w niewoli/ *Groźił temuż Krolowi* gdyby mi powoli/ *Nie dałćibym krolıku nád łobą przewodźić/ Teraz mułzę rad nie rad po twey woli chodzić.* *PapřPan* Gg3v.

»by po woli było« = *gdyby było dozwolone* (1): *Tákież y owy Czayki [tj. zakonnice] co ná głowie płatek/ Nołzą [...] rzkomo opułciwłzy łwiátek. [...] by powoli było/ Iákoby łie s płátkiem w tanku nie łkoczyłó.* *RejWiz* 38v. ~

»po (swey) woli(-ej)« = *życzliwy, sprzyjający; życzliwie* (15): *BielKom* D8v; *LubPs* C2v *marg*; *Bo widzę z iey otuchy iźelćie wełeli/ Zda łie wam byłćie iuż łwiát po łwey woli mieli.* *RejWiz* 28v; *Widzyał Lábán iź Bogá miał po łwey woli Iakob/ wđdy nie záwđdy Iakobowi vmowy dzyerzał* *BielKron* 15; *Ventus operam dar, Mamy wiátr á pogodę po łwey woley/ folguye nam powietrze.* *Mącz* 483d (2); *OrzQuin* O2; *RejPos* Ooo5v; *RejZwierc* 227v; *Iáko to łáčno/ piłác łye z rozumy/ Kiedy po woléy łwiát mamy* *KochTr* 16; *PudłFr* 16 (2); *ZawJeft* 21; *GrabowSet* T3; *KochFrag* 16.

»po (swej) woli(-ej)« = *posłuszny, uległy; spokojnie [w tym: o uległości seksualnej kobiety wobec mężczyzny (3)] (10)*: *RejFóz* G7v; *RejKup* f2v; *BielKron* 119v; *Frenum mordere, Przeciwić sie/ Nie chcieć być po woley. Mącz* 136c; *Kto czytał fprawę oney świętey pániey Zuzánny/ gdy ią dwa fтары nalafzły w ogrodzie á oná fię kąpie chcieli mieć po fwey woli. RejZwierc* 126 (2); *BielSpr* 13v; *PaprPan* B; *przi tich co bi ich belo wigubiono niewinnich/ tilko dla tego ze niechcieli bic po ich woli. PaprUp* 14; *CzahTr* Iv.

»po (swej) woli« = *w (swej) mocy, w (swoim) władaniu; w (swą) moc, w (swe) władanie (18)*: *BierEz* Kv; *iako go [Jezusa] męczyli [...] rozmaitym fiepanijm/ gniewliwym policzkowanijm/ za wlofy rwanijm [...]/ to wfśytko na iego wielką fromotę czynili bo go powoli mieli. OpecŻyw* 108; *RejZwierc* 20v; *BielKron* 81 (4); *Habere potestatem alicuius, Mieć kogo w fwey mocy/ álbo vżywać kogo po fwey woley. Mącz* 430d; *BielSat* M4v; *RejZwierc* 45; *KochPs* 44; *BielSjem* 10 (2); *Nie źle czáfem zámilczéc/ co człowieká boli/ By nieznał nieprzyiaćiel [tj. ukochana]/ że cię ma powoli KochPieś* 26; *iefli fye vftrzeżesz z młodu tego kátá [tj. miłości]. Wérzmi/ zec przydźie plęfác ná twé síwé látá. A ták lepiéy ci teraz dáć mu fye po woli PudlFr* 35; *ArtKanc* D12; *GórnTroas* 39; *SarnStat* 1171.

»po swej woli(-ej)« = *samowolnie; bez zezwolenia (11)*: *Prawa jakie chcą składają, Po swej woli ustawiają. BierRozm* 6; *RejZwierc* 142; *Ad Arbitrium suum sententiam dicere, Po woley fwey ofądzić. Mącz* 14a; *Lecz żadnemu nie wolno rzádu kościelnego odmieniać po fwey woli WujJud* 182v (6); *GórnTroas* 54; *ZAki waguiácé sie/ á po fwéy woléy biegiáiacé [qui scholam reliquerint; remissequé et licentiose vixerint JanStat* 224] z miał y z miałteczek rofkázuiemy wypędzác. *SarnStat* 200.

»po woli« = *wolny, nie zajęty pracą; wolny czas (2)*; *Rozeľuai [!] ze czoc Lepfego Kiedy mas czas powoly. RejKup* b2; *[Węże] Wnet lámodzielną komięgę robotą/ Z siebie vplotą/ W śródku z ogonow żywą krátę wiją/ A z kráiu káždy z wyniešioną fzyią/ Pilen porzákdu [...]. Naprzod głowámi wciáz płynie tá ftroná/ Zá nią fię ciágnie wfzytká zgráia oná/ Drudzy tym czáfem gdy powoli máia/ Odpoczywáia KlonFlis* E2v.

»po woli« = *dość, dostatecznie; wystarczająco; do woli; tyle, ile (się) chce (12)*: *By ieno do czaľu czyáło Powoly fię nabuialo. RejKup* D (2); *RejWiz* 114; *RejZwierc* 126 (2); *Bo o przódkach iego [...]/ o zacnofciach iego/ iuż sie powoli móże káždy dowiedzyec ieden od drugiego RejPos* Ooo4v; *RejZwierc* 144v (2); *CzechRozm* 9v (3); *SarnStat* 1263.

»po ((swej) dobrej) woli(-ej)« = *dobrowolnie, bez przymusu; voluntate (et benevolentia) Modrz; sponte JanStat* (21); *MetrKor* 40/821; *yz nas poštawyly Thurczy [...] abich tesz dzierzal fnymy ale yabich niedierzal powoly fnymy any bede dzierzal ale s chrzeľczyani bede dzierzal LibLeg* 11/47 (2); *RejKup* e4 (2); *MurzHist* g2; *BielKom* g4; *wolę powoli Zárázem sie odgniewác/ niźli poniewoli. RejFig* Aa7v; *w ocie rutę wárzyć/ y dáć ią bydľu pić/ á niechceli powoli/ lać mu w gárdľo y miedzy oczy. SienLek* 157v; *RejPos* 244 (3); *RejZwierc* 177v (3); *PaprPan* P4; *ModrzBaz* 102; *KochTr* 23 (2); *Nie dopuľczáyćiefz dźiatkom fwym fwey woley vżywác; y owľzem gďzieby was po dobrej woley fluchác niechćieli/ tedy rozgá álbo biczem kárác ich maćie WerKaz* 302; *SarnStat* 191.

»po woli« = *póki czas, w czasie stosownym, odpowiednim (3)*: *By iedno [w Kamieńcu] ledá murek ná gorze fprawiono [...]. Aby sie wźdy kęs było zá czym broniać zákryć [...]. Cobychmy teraz grzywną*

powoli zátkáli/ To w on čás trudno będzie bychmy wżytko dáli. [...] Anoby ínadź nalepiey nárzekác powoli/ Iákoby wczás wrzod goić niż bárzief záboli. *RejZwierc* 248v (3).

»po woli« = *spokojnie, bez przeszkód* (1): [Sertorius] po wále rozłóżył drwá y zápalil ie/ nieprzyaciél nie śmiał dáley/ á on íe powoli przepráwił przez Rzekę. *BielSpr* 44.

»po woli« [bez wystarczającego kontekstu, w przykładzie ilustrującym łączliwość „l” oraz „i”] (1): lífzki ízvkáli po woli. *JanNKar* G3.

»nie po woli« = *mocno, silnie; nie poddając się* (2): Nie ták ten ciężko ítęka/ który niepowoli Poítáwi íe chorobie *GosłCast* 24 (2).

»po wolności« = *łagodnie, grzecznie* (1): Idźcieíż [książki] też ímiele do Litwy/ [...] Wieldzy ták rzádzá pánowie/ Dobrze bácźni ná rozmowie/ Rádzi też písmo czytáią/ Bo wielkie vrzędy máią/ Powiedzcie im powolności/ By was przyięli w íwe włóści *BielKom* A4.

9. Wskazuje na element oceniany z punktu widzenia przydatności (402) : że dobra á cnotliwa [żona] ma być/ koźdy to [...] wyznác musi/ bo po złey y po łotryniey nic/ yáko też y po złem koniu á wyełkyem psye żadnego íe pożytku nye záwyaże. *GliczKsiąż* P5v; gdyż thák po Skárbie zákopánym/ iáko po ítudni zámknionéy/ ludźiom korzyści niemálz żadnéy. *OrzQuin* A4 (2).

Poláczenie: »po (...) po« (2): íżby człowiek/ by wżyték íwiát poíadł á opánował/ y wżytki íkárby íego/ á dufę íwą źle opátrzył/ [...] tedyby mu nie po tym po wżytkim nie było *RejPos* 315v; Przeto namilíza Páni chćiefze wíedźieć o tym/ Zeć po tákich wymyślech by namniey nic po tym *ZbylPrzyg* B.

Frazy pytajne: »co(ż) ([komu]) (więcej, nazbyt) (jest, by było, będzie) po [kim, czym]; co(ż) ma [kto] po [czym]« = *na co się to komuś przyda, jaki jest z tego pożytek dla kogoś, jakie daje komuś korzyści, jakie kto ma korzyści z czegoś* [w tym: jako pytanie zależne (10); po tym (92), po (tym) wszystkim (3)]; *quid (est, erat) [aliquis, aliquid, alicuius, alicui; quia, ut]* *Vulg, Mącz, PolAnt; quorsum [aliquid]* *Mącz, Modrz; quo [aliquid]* *Vulg; quid opus est [aliquis, alicuius, alicui]* *Mącz* (232;9): CZo po żółci w zwierzętach. (–) Aby íe tam zchodźiła wżitka wilgota koleri, która gorzkością íwą barzo wnátrzu íełt pomoczna ku wypádzaniu zbytkow. *GlabGad* E6 (3); *KromRozm III* M2; *BibRadz Iudic* 18/23; Pytáliímy Kupcow niektórych co im [tj. *Nigrytom*] po ták wiele Soli. Powiedźieli/ íż żadny tego wíedźieć nie może/ [...] thylko ták íe domyflamy íż ná lekáríthwo *BielKron* 450 (2); *Quid isti doli, quid machinae, quid praestigiae prosunt? I co po tych chytróściách zdrádách/ co po podrywkach?* *Nic. Mącz* 202d (2); *RejAp* 86v; *RejZwierc* 169v; Co młódźieńcze powiádałz? (–) co íełt? (–) A po tychí Co ludźiách, ktorých pytałz? Powiedz. (–) Oćieć tego Młódźieńcá te dwa lífty mi dał. *CiekPotr* 68.

~ Frazja jest pytaniem retorycznym [sugerowana odpowiedź jest zawsze negatywna: *nic, niewiele; nie przyda się na nic, jest niepotrzebne itp.* (stan faktyczny może być inny) [w tym: w połączeniu ze zdaniem podrzędnym uzasadniającym odpowiedź negatywną, zaczynającym się od spójników: *gdy, kiedy, jeśli (jeżeli), ponieważ etc.* (100)] (229): Rybitw íeden ná íeźierze [...] Włowił íełt ízczuczkę młódą: Ktora k niemu przemowilá [...]: Co máłz po mnie tákó máley/ Pomkni mi żywotá dáley: Wízák mię potym wielką imiełz/ A wíełfzy pożytek weźmiełz. *BierEz* H4 (6); Ach miła śmierci! cóż ci po tej srogości, Żeś tak barzo sroga bezewszej litości! *RejŁas* 3; *LibLeg* 10/152; *RejRozpr* K3 (2); *RejKup* P (6);

KromRozm II lv; Bo co by im po obronie, gdyby nie mieli, co bronić mają *Diar* 34; *DiarDop* 102; *LubPs ee*; *KrowObr* 68 (19); Y což po łżeści miłach gdy ná iedney dofyć *RejWiz* 14v (10); *Leop Is* 1/11; *LeszczRzecz* A3v; *RejFig* Aa2; *RejZwierz* 70v (6); *BibRadz Gen* 27/46 (3); *BielKron* 93v (2); Coż było po thák roznych nazwiłkach [...] / gdyż żadnego z thych nazwiłk Bog nie vżywał *GrzegRóżn* E2 (4); Quid enim erat Affricanus indigens mei, Y co myał po mnie. *Mącz* 100d (3); *Prot* B3 (2); *RejAp* 28v (4); *GórnDworz* D7 (3); Abowiem coby tobie było po takim bogáctwie / [...] iellibyś dużę śwą połał ná zátroczenie. *RejPos* 165 (34); O gdyćby profty chléb thám przyjmowano / y także profté wino pito / cóżby pothym rozważaniu / y rozłádzaniu człowiekowi łamégo siebie: gdyby tám profty chleb był *BiałKat* 271 (3); Bo czo ieft po długim żywocie iefli nie będzie wdzięcznego á miłego poštánowienia około niego? *RejZwierz* 32; Ia nie rozumiem co ma potym zazdrość / Bez śwych pożytkow czynić [!] káżdemu złość. *RejZwierz* 224; Anoby łnadź mędrawác máło trzebá o tym / Y niewiem nam Polakom co też názbýt potym. *RejZwierz* 247 (35); Coć potym, o bogini, że mie w błąd chcesz wprowadzić *KochMon* 33; Teraz to tylko mowię / że ten przekład zá wielkiby łkarb wźem Słowiánom łtał. ále což po tem gdy o nim iedni nie wiedzą [...] á drudzy go nieprawie rozumieią *BudNT przedm* c5 (2); *CzechRozm* 75v (5); *ModrzBaz* 30 (5); *SkarJedn* 366; *KochOdpr* C2v; niewiem coby po tym / rozbiérác łzéroko / do których / y iákíey włádnosci / á co pómc [cieplice] máią: gdyż párticulária o káždéy chorobie wyrázić / rzecz nád miárę trudna *Oczko* 25 (4); *SkarŻyw* 25 (7); *CzechEp* 10 (5); *CzechEpPORz* **2v; *KochEpit* A4; *KochFr* 31 (3); *WerGośc* 266; *BielSen* 9; Więcýci šrebrá / y złotá dziś mamy / Więcý półmiškwów ná łtoły dawamy: Co potym? kiedy šiedziém iák ná ledzie / A gránic ná nas ládá kto viedzie. *KochPieš* 15 (3); *PudłFr* 9 (3); Bo á což po owym ná woynie / ktory nágo / á z kijem idzie? Więcý z niego łzkody / niż pożytku Rzeczypołp: rošcie? *GórnRozm* K3v (5); *ActReg* 125; *GórnTroas* 59 (2); *WyprPl* B (2); Bo co mi potym będzie / iż poznam niebełpieczeństwo łwoie / iefli nie zábieże iáko potrzebá tym rzeczom / ktore o nieugáłzone piekielne płomienie przypráwić mogą zbáwienie moie? *LatHar* 640 (4); Tedy Arcykáplán rozdárłzy łzáty łwe / rzekł: Což nam iuž więcý po šwiádkách? Šłyzelišcie bluźnierštwo *WujNT Mar* 14/63 (2). *WysKaz* 7; *JanNKar* A2v (2); *WitošLut* A4v; *SkarKaz* 207b (3); Więc co mi po pieniádzách, ktoreby iák kámieñ Ležály mi, pożytku żadnego nie czyniac *CiekPotr* 45; *GosłCast* 25 (3); Nie mowi głowá nodze / ktora po błócie depce: co mi po tobie łprofna nogo / niedbam o cię. Ale iey łzánuie: bo wie iż šię bez nogi rułzyć z mieyłcá nie może. *SkarKazSej* 677a (3); Což wam po takich wzorách złotem háwtowaných [...] ? Což wam po takim łtroiu / wymyšlney roboćie? *ZbyłPrzyg* A3 (4). ~

»což po [kim]« = *co się z kimś stanie, co się z kimś będzie dzieć, jaki będzie czyjś los* (2): O Pánie moy: iefli ty oko twe y twarz twoię odemnie odwróciłz: což po mnie? zgináłem / iefli mi łobie łłużyć nie kaželz. *SkarKazSej* 672a (2).

»czart [komu] po [czym]« = *niepotrzebne komuś* (1): drogo on práwi te twoie grzywny kupił / bo ie záplácił dużą. A mnie Czárt (práwi) po iego duży? Wolałbym te pieniádze co ze mnie złupił. *GórnRozm* G3.

Frazy oznajmujące: »mało nic ([komu a. u kogo]) ((nie) jest, (by) było, będzie); nic [kto] nie ma po [kim, czym]« [*w tym: po tym* (17), *po (tym) wszy(s)tki(e)m* (5), *po tym (iż)by, że* (4), *po tym + bezokolicznik* (4)] = *nie na wiele się przyda, niewielki przyniesie pożytek, nie wystarczy; nie przyda*

się, niepotrzebny; nihil [cum aliquo], parum est [ut] Mącz [szyk zmienny] (153;1): Zebrałszy liźki w gromadę/ Wydała im taką radę Siołtry miłe pośluchaycie/ Po ogonich nie nic maćie: Dobrzebyście wdziały/ Izbyście ie porzeżały. *BierEz* H4; *FalZioł* I [115²]c; *RejRozpr* F4 (3); *RejRozm* 400; A to niepotrzebne folky [lege: foszki] A po nich tu nic nitrołky. *RejKup* h8 (13); *Diar* 67; *DiarDop* 109; Podź precz bábo po twey mowie máło *BielKom* F6v (2); *GliczKsiąż* P5v (2); *GroicPorz* h; prozno thełz w kredzie wyznawamy. Wierzę grzechom odpułzzenie/ y żywoth wietzny/ nic potym włyłtkim. *KrowObr* 76v (4); *RejWiz* 9v (5); *RejZwierz* 67 (3); Boguć nic potym nie było izby był łtworzył ten świat łam dla łiebie/ ábowiem on łam w łobie był dołkonálem we włyłtkiem *BibRadz* I 323v marg; *OrzRozm* I4 (2); *BielKron* 223v (3); *GrzegRóżn* I4; Caeco cum speculo nihil, Nic łliepemu po łwierziedlie. *Mącz* 29d; Praesens promovero parum, Máło tu pomnie/ nie pomágam nic bytnoścjá łwá. *Mącz* [234]c (3); *Prot* B2v (4); *RejAp* 5v (4); *GórnDworz* L5 (2); *RejPos* 9 (12); A thák y to co Bog dał á czo też zołtało/ Iz iuz mnie tám gdzie idę po tym bárzo máło/ Tedy otho dzyatkam łwym y tho chcę zołtáwić *HistLan* E2v (2); Sewerus Cefarz Rzymłki [...] iednegoż krawcá/ iednegoż kucharza/ iednegoż bárwierzá zázwdy chował/ á powiedał iz mi nic po dwu kiedy mi to ieden odpráwić może *RejZwierz* 53 (24); Iełt też wypifánie obráćania y mieyfc iáko dáleko vff od vffu/ [...] ma łtác w łpráwie/ ále y potym máło piłác/ gdyż tho ná ten czás łamá potrzebá okaże. *BielSpr* 31v; *BudBib* b2v; Aczkołwiek téż łą inłzé Inłtrumentá do Wagi/ iáko Krokwicá/ łznurem/ Wirguły/ Spekuły. etcet. [...] po których nam nic/ możemy łye [...] przez nich obyć. *Strum* C4v; *CzechRozm* 64v (8); *Paprpán* Y (2); *SkarJedn* 338; *Oczko* 30v (2); Nic było P. Bogu po tym łtworzonym niebie/ ani po Aniołách/ áni potym włyłtkim co iełt y co łię rułza y co roście y co żyie *SkarŻyw* 258 (4); *StryjKron* 76 (2); *CzechEp* 105 (3); *KochFr* 6 (2); Bo nic po bogáтым wienie/ Gdzie niecnotá będzie w żenie. *KochMRot* A2; *KochPieś* 48 (2); *GórnRozm* K2v (2); *Paprup* H4; *ActReg* 10; *GostGosp* 108 (2); *Phil* D2; *GórnTroas* 49 (4); *GrabowSet* D3; *KochFrag* 20; gdzieby [...] oná nawáłność morłka łámá okręt wywróciła y zátopiła/ tedyć iuz nic áni po łtárlzym/ áni po łzyprze/ áni po robotnikach/ áni po tych co w okręcie płynęli. *OrzJan* 69 (4); *WyprPl* B3v; *JanNKar* E2v; T iedno: a po/ th/ w polłkim ięzyku nic/ chyba gdzie greckie łłowa *JanNKarKoch* F4; nie wolno będzie kołztow prożnych czynić/ [...] iáko łą łtroyny łzáty/ futrá/ łáfiany/ kobierce/ iedwabie/ łámpárty/ wilki/ co po tym nic *GrabPospR* N4v; *KlonKr* F4; *PowodPr* 39; *SkarKaz* 634b; *GoslCast* 34; *RybWit* Cv; *ZbylPrzyg* B4v.

»nic tu po [czym]« = *nie ma tu czego* (1): Załz mądry Gábinius miałby z nim [*Mikołajem Sienieńskim*] co gádać/ Prętkáby odpowiędz wzył coby mu łmiał zádác/ Może tho káždy poznác po iednym vrzędzye/ Bo to dobrze rozumiełz iz tu nic po błędzye. *Paprpán* M3.

»po [czym] nic« = *nie stanowi tematu zainteresowań, nie wiáże się z czymś* (1): Poćwierdziłzy Dámáfus włyłtko to ná co łię im był z iáchać kázał/ [...] tego po czym nic ná onym zborze nie było/ to iełt około rządzow kościelnych y podnieśienia Cárogrockie⁸⁰ Bifkupá nád inne Pátryarchy/ nigdy poćwierdzić niechciał *SkarJedn* 177.

[*Zestawienie*: »nic po nim« [*o nieużytecznym psie*]: Narod płow troiáki náyduiemy: Ieden iełt łowczy [...] drugi narod ku łtrażey byđłá od wilkow. Trzeci ku łtrażey domowey [...] łą ielzcze drudzy co ie zowá nic po nich. *Cresc* 1571 568.]

10. Oznacza, że coś lub ktoś sprzyja określonemu obiektowi albo że czyjeś działanie jest dla niego korzystne; *post Vulg; pro Modrz; de JanStat [w tym: o ludziach (90)] (93) : [Delfowie mówili:] A táko. o tym rádzili/ Izby go zdráda zgubili: Iáwnie się im nie godziło/ Wiele ludzi po nim było BierEz G4; Leop Ier 50/21; Mecum ista faciunt, Zá mną to czini/ Po mnie to yeft. Mącz 212b; A oto okazał się im Moizefz y Heliafz rozmawiájący z nim. Niemáią y ftąd nic po ftwych Duřzách [na poparcie poglądu o tym, że już teraz dusze świętych przebywają w niebie]/ ábowiem Moizefz y Heliafz/ vkazáni byli im od Pána GrzegŚm 62; CzechEp 76; O Panu Gniezninskim sumum Silentium, iakoby go naswiecie niebyło, albo ponim [tj. dla niego, w jego sprawie] niczego prosic niechcą albo barzo skrycie proszą tak ze o tym Kancellaria niewie ActReg 156; WujNT 462 (2).*

Z nadrzędnym rzeczownikiem (7): RejPos [344]v; ModrzBaz 84v; tych którzyby niechćieli łufznęgo rękoięmftwá po łobie ftáwić y dáć/ wedle wyftępku y złęgo vczynku tylko wymuiemy. SarnStat 702 (3); Pogroził fię Pan Bog y inftygowáła spráwiedliwość iego ná Niniwity/ áby ie ziemiá požárła: ále fię oni pokutá y trzemi dni pořtu wyprořili/ y dekret po nich miłóřierdzie vczyniło. SkarKaz 3a (2).

W przeciwstawieniu: »przeciw [komu]... po [kim]« (1): Co tedy Erafmus iáko łyn od Papieřá vmiłowány vczynił/ wřytko to dobrze: ktoř przeciw niemu/ gdy Papieř po nim/ iáko po vmiłowánym łynu? CzechEp 76.

W charakterystycznych połączeniach: po [kim] być (3), dáć [co], mieć [kogo, co] (73), prosić, wotować (2); dekret po [kim] (3), dowody, rękjemstwo (3).

Wyrażenia przyimkowe: »po głowie swojej« (1): Chytrzy á węřá piekielnego iády nápełnieni/ do tákiego miřtrzá vkázuia/ ktegořo náchylic po łobie y po głowie łwoiey mogą. SkarKaz 118b.

»po sobie« = na swoje poparcie, usprawiedliwienie, za sobą; korzystny dla siebie, sprzyjający; umożliwiający uzasadnienie swoich poglądów lub dowiedzenie swej niewinności w sądzie; pro se Modrz; de se JanStat (80): BielŻyw 41; kyedy mam po łobie Czo niebo odmyka Piotra Pewienem go by wiecz kmotra RejKup v2 (5); Yefli ty mařz po łoby Alexándrá y Athánázego/ mam ya Ariuřá y Eunomiuřá KromRozm II r (5); Abowim káźdey rzeczy piřmem/ á [...] łłowem bořym podpiráją: A wám kfyęřey iřeby przeciw nim yákoř piřmá nyedoftawało. Ale yuř widzę/ iř y wy z potrzebę go po łobye mařye KromRozm III A4v; Máją po prawdzye Ruř y Grekowe wyelkye podobyeńřtwo po łoby/ iřby v nich myał być kořcyoř/ z tych znákw ktore rozbiramy. KromRozm III L5v (5); kiedy fie Papieřowie vbogáćili/ [...] y Pány thego Swiátá łobie zołdowáli/ y po łobie mieli. KrowObr 235 (6); RejWiz 106; OrzList g4; chćiał Senat áby pořpolity lud [...] z nieprzyiacielřkich kráin żywnoři łobie dořtawał. Ale Trybunaći albo Mágiřtratowie máiąc práwá mocne po łobie/ niechćieli ná to przyzwolić. BielKron 108v (8); Ale więc rzecz tákowa [tj. rządzienie] przyřtoi iednemu. W ktorym ftáteczny vmyřł/ ktemu řwiádom Woyny/ Sczęřcie po łobie máiąc/ y z baczeuiem [!] hoyny. Prot B4; SarnUzn Cv; LeovPrzep a2v; RejAp 104v (3); RejPos 317v (2); RejZwierc 82v (3); Trzebá teř to wiedzieć káźdemu spráwcy woiennemu/ iř kthemu bárzo pomaga wiátr y mieyřcá po łobie mieć/ ábowiem gdy wiátr w oczy/ bárzo przekářa/ wřyřłhki prochy y przeciwnoři idá ná ćie/ [...] Mieyřce theř [...] gorzyřte/ trochę pomaga/ gdyř káźda řtrzelbá y drzewce z ręku/ theřey idzie z gory niř z dołu. BielSpr 16v; Y Auguřtyn ř. dowodři/ że ten obyczá y řpiewánia hymnow y Přálmow ma po łobie Pána Chriřtuřowe y Apořtolřkie náuki WujJud 186v (2); Iefli rzecze do was Fáráon rzekáć:

daić po łobie cudo [tj. *uczynicie cud, który by świadczył o waszej mocy kapłańskiej*]. tedy rzeczefz do Aharoná/ wezmi łaskę twoię/ á porzuc przed fárónom że będzie wężem. *BudBib Ex 7/9 (2)*; *BudNT przedm b8*; *CzechRozm 64 (2)*; Wiele rzeczy ielt/ ktore niemáiąc po łobie żadney słuźney do tego przyczyny/ łą wzwyczay wzięte *ModrzBaz 5 (6)*; Máiąc páná [tj. *Boga*] po łobie/ iuż ia z ludzkiéy łtrony Niemogę być włzkodzony. *KochPs 177*; *SkarŻyw 301*; wedle ciáłá vrodzenie Chrifá Páná ma po łobie inšzych świádectw píłm ś. dofyć *CzechEp 157 (5)*; *NiemObr 66*; *GórnRozm L*; *KochProp 6*; Abowiem omowcá muśi mieć po łobie iáką do tákowego śwego poštěpku [tj. *aby tak postępić*] nienawiść/ do tego ktorego łprawy łzácucie. *Phil G4*; *KochPij C*; *KochFrag 47*; Ten tedy nayduk [...] niemiawłzy po łobie żadnéy zacności rodu/ żadnéy przodków łwych powagi/ żadnego oycá/ mógl że dobrá drógá y práwá woyná/ nie rzekę królestwá/ ále ráczéy lichégo poymáncá iákiego dołtác? *OrzJan 26 (2)*; *WujNT 5*; Życzyłbym iednák Oyczyźnie tego, áby koždy co kto moze y vmié, byle miał po łobie rácié łfluźné, nie lénił łie okázác co pożytecznégo byđz oyczyźnie rozumieć. *JanNKar D2v*; á [zdany, tj. *oskarżony*] choćby też łiftowné áłbo inné dowody po łobie znácznieyłze pokázował, tedy przedśię Podkomorzy ieno ná w wiedzienié powodowéy łtrony y ná przyśięgę z świádkki pátrzyć ma. *SarnStat 465 (3)*; *CiekPotr 30*; *CzahTr 13v*; *SkarKaz 118b*.

~ W charakterystycznych połączeniach: dać [co] po sobie (3), mieć [kogo, co] (72), pokazywać dowody, stawiać rękojemstwa (2), ukazać znaki. ~

11. Na podstawie czegoś, według czegoś, kierując się czymś, uwzględniając coś (609) :

a. Wskazuje na podstawę działania, zasadę, jaką się ktoś kieru, wykonując daną czynność; in *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*; ex *Vulg*, *Modrz*, *JanStat*; post *Miech*; iuxta *Vulg*; prae *Modrz (61)* : Pánowieć cnoty nie baczą/ Po odzieniu goście raczą *BierEz P (4)*; Jedno, iż onę swą żąd[za], Po ktorej sie głupi rządzą, Rzekomo tym napełniają, Im więcej państwa mają *BierRozm 18*; *KrowObr 24v*; The łą tedy imiona kxiążąth Ezau po rodzinach/ y po miefcách y przezwilkách ich *Leop Gen 36/40*; Iozue [...] przyzywał kłobie lud łfráelłki po pokoleniu *Leop Ios 7/17 (25)*; (*nagł*) Stániłław Lwowłki [...] (–) PRáwieć włásnie po sierści/ tym go Lwowłkim zową/ Bo chłop chodzi iáko Lew/ y z záwiłá głowá. *RejZwierz 69v (3)*; Habet me ipsum sibi documento. Niechay łie po mnie łpráwuye áłbo niechay łie mną karze. *Mqcz 151a*; kto chce moze y ták iáko Thales zmierzyc po ciéniu iáką kolwiek rzecz wyłoką *GrzepGeom O4 (2)*; Iż iedni drugim łłużą nie ták wiele s cnoty/ Iedno iż łie w dołtátkoch możnieyłzemi znáią [...] o iákáz to ielt w nędznych ludzyoch wádá [...] Gdyż piéniádzom daleko wietłzá cześć dziáłáią/ A w podziw łkárby máiąc po nich łie vdáią [tj. *swój stosunek do ludzi uzależniają od tego, ile kto ma piéniádz*]. *HistLan E3v*; *KuczbKat 15*; *BielSpr 16 (3)*; iádác miedzy Kurłkim y Baltickim morzem/ [...] nievyrzyłz nic wiécey/ iedno piáłki/ wodę/ á niebo/ [...] gołpod tylko trzy przes mil 18. y to dáleko zdrogi/ do ktorych áż przes znáki ieżdzą/ znácząc łie [tj. *orientując się*] po Beczkach y proporcikach wywiefzonych ná gorach piáłczyłtych *StryjKron 72*; *GórnRozm B2*; *ActReg 167*; Sądzić máią łpráwiedliwie z reieftru po Woiewóđztwiéłh iáko wotuią *SarnStat 854 (5)*.

W charakterystycznych połączeniach: po chorągwiach, cieniu, dekreciach, [czyich] domach (domiech) (12), (nie)dostatku (2), familijach [czyich] (17), herbach, huffiech, mieścach, mowie, narodziech [czyich] (7), nosie, odzieniu, osobach, pokoleniu, porządkach, powiatach, rodzajach, rodzinach [czyich] (3), rozdziale, sierści, trąbieniu, twarzy, uczynkoch, wieczery, wojewodztwach (2), znakoch (zwierzchnym

znaku) (2), żądzę; po [kim, czym] być szukan, dojść [czego], (na)liczyć [kogo] (8), obrok dawać (2), porozumieć, potykać się, pozwać [co], raczyć [kogo], rządzić się, sądzić (się) (być sądzonym) (6), sprawować (się) (3), własności [czego] zrozumieć, zachować się, zmierzyć [co] (2), znaczyć się, znać [co] (2), znamionować się (3), zwać [kogo].

Wyrażenia przyimkowe: »po imieniu (imionach) każdego (a. wszystkich)« = według imion, wymieniając kolejno imiona; *nominibus a. per nomina singulorum Vulg* (5): Z łynow IZACHAR [...] wlfyftkich po imieniu od dwudziestu lat y wyłfey/ [...] nalicżono pięćdziefiath/ y czterzy tyłfiące/ y czterzyftá. *Leop Num* 1/28 (5).

»po imieniu (własnym)« = z imienia, nazywając imieniem własnym, wymieniając imię własne; *imiennie; ex nomine Vulg, JanStat* (2): żadna zaś [niewiasta królewska] niemogła wnieść do Krolá/ aż gdyby Krol chciał/ á iey po imieniu włafnym rokazał przyść. *Leop Esth* 2/14; ma byđz to nápiřano w innym odłożeniu o więtfzą rzecz/ gdzie ieřt łpráwá/ y z kim po imięniu *SarnStat* 768.

a. W połączeniu z nazwą ciała niebieskiego (4) : TAMże łą prędkie nogi Skopu rogátęgo [...]. Lecz go po tásmie łzukác Andromedy trzebá/ Bo pod nią máło co tkwi. *KochPhaen* 9.

Wyrażenia przyimkowe: »po gwiazdach« = według gwiazd, zgodnie z przepowiednią wyczytaną z gwiazd (1): *Sich nach dem geftiern richten. Po gwiazdách się rządzić. Zyc podług ářpektu. Observare stellas. Calag* 444b.

»po gwieździe, słońcu« = kierując się położeniem gwiazdy, słońca (1:1): piřmo łwięte zowie ie Magi/ to ieřt wieřczkowie/ iż łie wieřdzbą łpráwováli widzác gwiazdę nád ine iáfná/ po ktorey łie łpráwováli y ziecháli łpołu w drodze. *BielKron* 138; bo nie drogą łzedł/ ále známionuiác łię po Słońcu przez gęfte łálfy/ y błotne łtárzyny dárł łię gdzie mogł *StryjKron* 442.

b. Wskazuje na podstawę rozpoznania kogoś lub czegoś albo oceny jakiegoś stanu rzeczy (548) : Nie po mowie/ ále po vcżynkoch mamy ładzić. *BierEz* N2 (2); *OpecŻyw* 166; *ForCnR* D2v; yłz y czlouyek [...] ma łyą krczycz dla trzech rzeczy pyerua aby łobye nabył znamyenya po ktorym by był poznán łynem bozym *PatKaz III* 136v; (*nagł*) Grułzka. (–) IEřt drzewo domowe y łefne/ Domowe łą nie iednořtaynego przyrodzenia/ iakoż tho po owoczú da łie znać *FalZioł III* 23d (3); ludzie á nacźynie łklane iednako rozeznawamy, nacźynie zaifte po zwięku, ale ludzi po mowie. *BielŻyw* 83 (3); iż łą nie iakie znamiona po ktorich ludzie złey albo dobrej nathury bywaią poznawani. *GlabGad* Lov (13); *MiechGlab* 13; A wiaruj się w tym pobładzić, Aby umiał prawie sądzić Po niedostatku nędznego Po dostatku bogatego. *BierRozm* 20 (3); *RejRozpr* E (2); Bo mię włzytci łprawuią iżefcie łzpiegowie A iednak łie pocźęłci znaci y po mowie Bo roznemi ięzyki/ iakos zatrączácie *RejJóz* M8v (3); Ieřt y trzeci łtan na łwiecie Czo y łam niewie czo plecie. [...] Świat ie zakonniky zowie Poznać ie po goley glowię. *RejKup* b7 (7); inłze rzeczy przez widzenie oglądamy/ drugie przez łłuchánie pobaczamy/ drugie po wonnołci prziciągamy/ niektore przez dotykanie czuiemy/ á inłze też przez vkułzenie łmakuiemy. *HistAl* K4; *KromRozm I* C4v; *KromRozm II* q2v (4); *KromRozm III* B7v (7); *KrowObr* 86v (3); Ieřczęchmy go po kroku iż Dudek pocźuli. *RejWiz* 98 (10); *Leop Gal* 1/22; *RejZwierz* 80v (4); *BibRadz Is* 66 arg; bo narychley łotr łotrą wylzpieguie po łwych obyczáioch. *BielKron* 56v; tylko po sláku poznali łtopy wielkie mieć v nog. *BielKron* 444 (8); *KochSat* A4v (3); *Effingunt senem queruli mores, Znać łtarcá po vskarżeniu Mącz* 127d; *Mendicorum tesserae, Zebráckie cechy/*

znaki po ktorych sie oni miedzy sobą znają. *Mącz* 451d (3); *Prot* A4 (2); *SarnUzn* C2v; Niektórą po bórwie cudney á brzuchu okrągłym poznác gdy Syná noši. *SienLek* 112v (6); *RejAp* 11 (4); w krotkim czelie po niekthorych rzeczach poznano ią winną/ y poimano *GórnDworz* Bb3 (3); *RejPos* 64v (8); *BielSat* N3v (2); Abowiem to iest rzecz pewna/ w iákie obyczáie młodość dziecinna będzie podaná/ tákie długo y pámiétác y vżywác ich będzie. A mozym baczyć y po młodym drzewie/ ktore im nalepiey vřzčepiono á opráwiono będzie tym narychley y vrofcie y wdzięczne owoce fnádniey może podác s siebie. Thákże y po młodym koniu y po inych źwirzétach. *RejZwierc* 7v; Złothá probuią ná czamym kámyku/ A lżá theż pewnie doznałz po ięzyku. *RejZwierc* 216 (7); *BielSpr* 5v (3); *WujJud* ktv; *RejPosWstaw* [143²]v; Po wárgach iego bywa poznán nienawiřnik/ bo w łobie pokłáda zdráde. *BudBib Prov* 26/24 (6); *MycPrz* I A2v; [karpie] Trą fye kilka kroć/ poználz tho łam po Karpiétach/ że nie bywáią nigdy równe. *Strum* O4; *PaprPan* K3 (11); [osioł] włóżywłzy łkorę Lwią ná się/ łtrałzył ludzi aż go pozná^o po vřzu. *ModrzBaz* 135 marg (2); Kościół Boży po czterzech rzeczách poznác [...] po iedności. [...] po łtárożytney trwałości, [...] po półpolitey pówřzechności. [...] po łukcefyey. *SkarJedn* d6v (16); Bo nie potym co widzím znác Krolá/ nie po złoćie/ y drogich kámieniách. *SkarŻyw* 91 (10); *MWilKHist* K3 (2); *StryjKron* 542; *CzechEp* 349; *NiemObr* 7 (2); y Owłzem miły Woytku/ ziednay łię ztą pánią [...]: á tego iednánia/ Ilé po rzeczy baczeń/ będzie do łwitánia. *KochFr* 58 (2); *KlonŻal* D4v; Ták Poétá mój łpiéwa. á znam y po rymie/ Ze łam roli nie orał/ áni łiadał w dymie. *KochMarsz* 155; *KochSz* B3 (2); *BielSjem* 40; *PudłFr* kt (2); *ArtKanc* P7v; Po páznokćiu łwá poznác *GórnTroas* 38; Wielełz ma lat [ten koń]? (–) Nie młodyć/ y po zębiéłhci znác *WyprPl* B4; *WujNT Ioann* 21 arg (6); *PowodPr* 56; Zbáwićiel łam przeciw Sádduceulzom dowodzi ćielełnego zmartwychwłtánia po wieczności y nieśmiertelności dułzney. *SkarKaz* 384b (15); *CiekPotr* 8; *GosłCast* 68; *PaxLiz* D; *KlonWor* **2.

W charakterystycznych połączeniach: (po)baczyć (obaczyć, obaczon) (24) po [czym] (13), czuć, dawać [co], dobadac się [czego], domacac się [czego] (2), domyślić się (2), dopytywac się [= dowiadywac się] [czego], doznac [= rozpoznać] [kogo], dozna(wa)ć [czego] (3), patrzac [czego] poczuć [kogo], przyciągac [= rozpoznawac za pomocą powonienia] [co], przyznac, rozeznawac [kogo, co] (3), rozkazowac, (po-, z)rozumieć (5), sprawić [co], sprawowac się, szacowac [kogo], uczyć się (2), uznawac, widzieć, wiedzieć, wierzyć, wyszpiegowac, zgadnac, znaczyć się (4), znac [= widac] [co] (5), znajomy, (po)znawac (się) (244); po głosie (6), mowie (9), obliczu (twarzy) (3), oczu(-ach) (2), owocu(-ach) (7), postępkach, rzeczy(-ach) (10), skłonności, skutku, słowie(ch)(słówkach) (5), uczynkach, znaku(-ach, -och) (21), zwięku (brzęku) (2).

Połączenie: »i z [czego]... i po [czym]« (3): *RejKup* m5v; Bo łie iuż więc táb wřzytko dziwno wierci w głowie/ Poznác to y s półtawy/ poznác y po mowie. *RejWiz* 89v (2).

Wyrażenia przyimkowe z podrzędnym rzeczownikiem (33): »po osobie« = na podstawie wyglądu zewnętrznego, na podstawie budowy ciała (1): Włzák znác ludzi po łierści/ znác y po ofobie. *RejZwierc* 58v.

»po (samej, [czyjej]) postawie ([czyich] postawach)« = na podstawie wyglądu zewnętrznego; na podstawie zachowania (13): *BierEz* D2; Iako głupi iest ktoryby konia dla piékuoći [.] iego kupił á nie patrzył pirwey czo iest zacž, tak też y ten ktory człowieka tilko po łamey póstawie á odzieniu

poznać fie domnimawa. *BielŻyw* 145; *RejJóz* F5; *RejKup* k8v (2); *KromRozm II* q2v; nie znam cie y niewiem nacż godzifz [...]. Ale znąc po poftawie y z zwyczáiu twego/ Iżesż człowiek pocżciwy á nie myflifz złego. *RejWiz* 46v; Widzę żeś fie sprácowá/ iedz byś fie otrzeżwił/ Bo znąc po twych poftawach żeś gdzyes w przygodach był. *RejWiz* 109 (3); *Prot* C2v; *PaprPan* F; *KlonŻal* E4; CHočia fercá nie widżifz: lecz znałz po poftawie/ Zem ci ieft nieobłudnie: ále owłzem práwie. *PudłFr* 62.

»po sierści« = *na podstawie koloru sierści (w odniesieniu do człowieka: włosów)*; też *przen: dobrze, na wskroś, na wylot* (11): Bo iaki kupiecz bywa takie miewa kramy Włzak fie dawno po fierłci wżytci dobrze znamy *RejJóz* H3; *RejKup* e4; *RejWiz* 16 (2); (*nagł*) Rzecznicy. (-) TO ieft ftan ofobliwy/ komu fie połzcżęści/ A włzak fie dobrze znamy/ á práwie po sierłci. *RejZwierz* 102 (3); Bo fnádnie Koleriká poznafz y po fierłci/ bo fie vrodzi czarno/ Melánkolik lifowáto *RejZwierc* 6v; Nu pri nas [*wilków*] nie wiele [!]/ ále to iedná/ żeśmy wżyftko fzarzy/ znamy fię po sierłci/ á druga/ zgodá/ iedność/ miedzy námi wielka/ idźmy pri ná nie [*psy*]. *CzahTr* D3v (2); *KlonWor* **2.

»po skorze« = *na podst. wyglądu (koloru itp.) skóry*; *przen: na podstawie wyglądu zewnętrznego* (6): Kożłę więc dziurá pożrzáło/ Wilká po fkorze poznáło. *BierEz* N2v (2); Ano kozdego po fkorze Znacz chocż fie włpina ku górze *RejRozm* 392; ZNác że to dáwny żołnierz po oblázłey fkorze [*tj. braku włosów*] *PaprPan* Y3v; *SkarŻyw* 74.

»po wejźrzeniu« = *na podstawie obserwacji wyglądu zewnętrznego, na pierwszy rzut oka* (1): Tám Bobrowniki pozorne tym czáfem Wnet fię wynurzą zá zielonym lálem. Y ten Grod kiedyś/ znąc to po weyźrzeniu Był w fzanowániu. *KlonFlis* Gv.

»po (z)wierzchu« = *na podstawie cech zewnętrznych* (2): bywa kościół Boży názwan niewidźiálnym/ [...] iż wybráných Bożých prawdźiwých nie záfwe pozwierzchu poznać możemy *WujJudConf* 138v; dyfputacje iakoby w rzeczách takich być miały/ co zwiérzchownemu fye vznaniu niezwykły podáwác. Rzeczy/ które po wierzchu znác/ dyfputáciy niepotrzebuią. *Oczko* [43].

Wyrażenia przyimkowe z podrzędnyim zaimkiem (94): »po czym(że); po czym inszym« = *na jakiej podstawie; na podstawie czego innego; unde Vulg; quo PolAnt [w tym: wprowadza pytanie zależne* (22), *wprowadza zdanie dopełnieniowe* (6)] (27;1): *FalZioł* V 32; Poczým poznać mądrego (-) który niefzkodzi acżby też mógł *BielŻyw* 37; Był pytan [...] Poczým ma poznán być mądry, rzekł, mądri gdigo fromoczą nigdi nie gniewa fie, á gdyż go chwałá niepodnafza fie. *BielŻyw* 82 (3); *GlabGad* I8v; Po czymże nas Pan Kryftus vczy fáłfzywe proroki poznáwác? (-) Zowocow. *KromRozm I* B3v; okázuye mu [*mnich dworzaninowi*]/ co á który yeft práwy kołcyoł boży/ á poczem ij poznać. *KromRozm III* A2v; Potým [*św. Paweł*] vkázuie iefztze/ potým mamy poznác/ ty fáłfzywe vtzyćiele/ páfterze/ y Biłkupy/ iż przes flodką á pochlebńá mowę *KrowObr* 99 (5); *Leop Prov* 14 arg (2); *BibRadz Gen* 15/8; náucz nas godnego znác/ á po czym go poznác: bo około tey godności w Polfzce dźif fwar ieft wielki *OrzRozm* P; *KochSat* B; *RejAp* 166v; *RejPosWstaw* 143v marg; który [*Chrystus*] nie po czym infzym [*non aliunde*] vcznie fwoie węcyej poznawa/ iedno po fpolney miłości? *ModrzBaz* 68; *SkarJedn* d8v; *WujNT Luc* 1/18 (5); *SkarKaz* Oooc; *PaxLiz* C2v.

»po czym« = *po tym, na tej podstawie [jako wskaźnik zespolenia lub wskaźnik nawiązania]* (4): *BielŻyw* 90; A w thym W. M. vpewniám/ że thegoż chcę/ czego y moiá wdowá/ po czym znác/ iż iá bárzo miłuię *GórnDworz* Cc2v; [*Chrystus*] wżędzie opowieda/ iż onych [*tj. jego uczniów*] nienayrzeć/

trapić/ prześladować/ y ná ošťátek mordować miano. Po czym też lat wie poznać/ kto ieft z owieczek Chrišťuľowych *NiemObr* 18; *ActReg* 121.

»po tym, owym« = *na tej podstawie, na podstawie tego* [w tym: odsyła do zdania poprzedzającego (22), odsyła do zdania następnego (42)]; *in hoc Vulg, PolAnt; in isto Vulg* (63:1): *March*¹ A4v; *OpecŻyw* 95; *ForCnR* B2; Nadewźytko po tym dobre mleko poznać/ ktore włtryknione na paznogie v palczow: nie zpłynie gdy profto rękę dzierży *FalZioł* V 36 (2); *BielŻyw* 37; to ieft dobre znamię zdrowia płodu w żywocie gdy cicze v brzemiesnej fą twarde, potim znać iż fie płod żywi *GlabGad* D7; *LibLeg* 6/115v (4); Na rękawicze pięřfczeny Nakładę zdrogych kamieny Bocż potym Biřkupa znają *RejKup* t8 (2); *BielKom* G5; *KrowObr* 65v; *RejWiz* 29; *Leop Num* 16/28 (7); *BibRadz* 1.Ioann 4/13; Potym znać przyiaćielá gdyć nie pochlebuie *Prot* Av; Ziemię zdrową po tym poznać/ gdzie zboże długo trwa/ Ludźi wiele fťarych/ bydło zdrowe *SienLek* 2v; Czyřtą ránę po thym poznać/ kiedy czyřwona á niebárzo wilka áni fucha. *SienLek* 147v (3); *RejPos* 4 (2); *KuczbKat* 15; *RejZwierc* 213; *RejPosWstaw* [143⁴]; *BialKaz* L4v (2); *BudNT* 1.Ioann 5/2; *KarnNap* A2; *SkarJedn* 35 (2); iřz ná iednym vmárłym doznać chćieli Rzymiánie/ czyiáby náuká lepřza byłá: potym/ ktoryby go znich kżywotu przywroćić mogł. *SkarŻyw* 600 (11); *MWilcHist* K4v; *PudłFr* 56; *GostGosp* 96 (6); *WujNT* Ioann 3/10 (4); *SkarKazSej* 672a (2).

α. Członem podrzędny jest nazwa osoby, co do której (na podstawie jej zachowania lub wyglądu) ktoś wyrabia sobie sąd: u kogo; o kim (204) : Gořcie rad przyymuy do domu: Nie fťaw fie przykrym nikomu: Rádzić ludzie oddawáią/ Pokim tę cnotę poznáią. *BierEz* G; Tákiegoć fie koźdy włtydzi/ Bo niecnotę po nim widzi. *BierEz* L3v (4); *ForCnR* D3; *KlerPow* 4; yelly ti brath nasz wyelyky Krol Sigmvnth y fin v. M. wyelky Crol Sigmvnth Avgvřth do fyebye ponas prawdzywą braczką przyařn obaczicze *LibLeg* 10/97 (2); *LibMal* 1544/88v (2); Ieřliże czo pomineć baczyřz/ ma łářzkawa pani Wřzytkoć fie to řnadz řtało/ za twemi cznotami *RejJóz* A6 (4); *RejKup* t3v (3); *MurzHist* P2v; *MurzNT* 38v; *Diar* 37; *BielKom* E5; Co máyá czynić rodzicy/ gdy po řynie pobaczą że yuź nyeyáko w náuce pořtápił. *GliczKsięż* O (4); *LubPs* K2; *GroicPorz* ii3; *RejWiz* 187; *OrzList* gv; *RejZwierz* 2v; A iż to Pan bog baczył po Zydziech/ iż byli řkłonni ku báłwochwałřtu [...] / vřtáwił im przykazánie Ńwie aby iednego Bogá chwalili *BielKron* 36; DÁryus wielki álbo Monárchá/ widząc znáki prorockie po Dánielu w Bábilonie/ wzyął go był do řiebie do Medyey *BielKron* 111; Wyřtápił tám ná onę ziemię/ widząc wielkość ludźi [...] / kthorych řadną miárá nie mogli vkroćić [tj. ořwoić]/ [...] porozumieli po nich iż fą dźicy á leřni męźowie *BielKron* 444 (13); *KochSat* A4; *RejAp* [Ff5]v; wřzákże [dworzanin] aby fie przedřię miał ná pieczy/ żeby cżego dziećinnego po nim znać nie było. *GórnDworz* F8v (2); *BielSpr* 26 (4); Nie ieft bowiem rzecz táiemná/ iako wářzá K: M: řtátecźnie řzczere Boże řłowo y zbor iego rad widziřz [...] / Co řię ná on cżas po wářzey K: M: dořycź znáćźnie pokazało *BudBibKaw* A2v; *CzechRoźm* 42v (4); TEgo iż Dzyedofzyckim ták s przodkow nářwano/ řnadź to po nich y w ten cżás dobrze rozumiano/ Iź ná potomne cżářy nie miáło fie mienić/ Pocźćiwe ná wřzem řycie *PapřPan* F4v (9); *ModřBaz* 103; Bo winien był wierzyć/ y tym cudom ktore ábo po Apořtolech/ ábo po řzczepanie ř: baczyć/ ábo od innych řłucháć o nich mogł. *SkarŻyw* 80 (5); *KochFr* 113; *WerGořc* 261; Y Coź zá gořpodářřtwo po řwyc h męźach znaćie/ Ze ie ták náđ obycźay bárzo przekłádaćie? *Bielřjem* 7v (2); ia niebędeć [staráć się o urząd] bom vocatus ná to Vltro od Křim Pana mego, poktorym

wielką łaskę ztwarzy znam y zrozmow *ActReg* 171 (2); *Phil* L3; *OrzJan* 11; *SkarKaz* 42a; *CzahTr* K3v; *GosłCast* 14 (2); *PaxLiz* A4v (3).

Z nadrzędnym przymiotnikiem (1): Lecż teraz [...] Z powodzenia W. M. iuż łtokroć [jesteśmy] wefelłfy. Cżego znák po ofobách W. M. łkuteczny *PaxLiz* E2.

W charakterystycznych połączeniach: doznać ([czego]) po [kim], (po-, o)baczyć (34), pokazać się, pozna(wa)ć (13), (po)rozumieć ([co]) (8), ujrzeć [co] (tak) (6), znać [co] (23).

Wyrażenia pfzymkowe: »po sobie« = za pośrednictwem swojego wyglądu lub zachowania, poprzez swój wygląd lub zachowanie; *prae se, sibi* *Modrz* (88): *BierEz* Cv (2); *MurzHist* [H3]v; *KromRozm II* p; *GliczKsiąż* B3v (4); *KrowObr* 19v (2); I rzecze ták ieden łędzya ku Dánielowi. Bá wierę łiądz między námi/ á vkáz po łobie/ Ze więcey Bog/ niźli łtárym/ dał rozumu tobie. *KochZuz* A4v; *BibRadz* *7; *BielKron* 203 (5); *Dissimulo*, *Astute celo ne quid nosci possit*, *Kriye*/ *taye* *namniey* nie dam znać/ ácz co baczę yednak tego nie dam po łobie znać ábych baczył. *Mącz* 394d; W łzykowániu rzádnie łtać [...] Nie vkázác po łobie złey myłli y łtráchu *BielSat* L3v [*idem BielSjem*]; *Górndworz* C6 (3); *RejPos* 166v (2); *HistLan* B4v; *RejZwierc* 34v; *BielSpr* 6v (3); *WujJud* 133v; *WujJudConf* 137; *RejPos Wiecz*² 93; przyłzedł do Ieruzálemá nie przynolżąc złobá nic godnego ku nawyłzłłfemu ofiárownictwu ále myłł łrogá á okrutná/ iáko zwierz łrogi gniew po łobie okázuiąc. *BudBib 2.Mach* 4/25 (2); *HistHel* B; *WierKróć* Av (2); *CzechRozm* 69 (13); *PaprPan* E4v; *ModrzBaz* 56 (3); Iednę tylko rzecz wnim ludzie gánili: iłz drugdy tákie po łobie wefele pokázował/ iłz kto by go był nieznał/ nigdy by go zá człeká tákich cnot pełnego niemiał. *SkarŻyw* 325 (10); *KochTr* 7; *MWilkHist* A3 (3); *StryjKron* 667; *pan Chrifus* [...] grzelżącego nie każe przełádowác/ áni mordowác/ iáko y łam to po łobie przeciw cudzołóżnicy oney/ do niego przywiedźione y pokazał *CzechEp* 29; iż [rzymscy papieże] inłżá mowiá y piłżá/ á inłżá łkutkiem po łobie pokázuiá *CzechEp* 335 (15); *CzechEpPORz* **v; *KochWz* 136; *ReszPrz* 41; *WisznTr* 30; *BielSjem* 26; *PaprUp* D4v; *Phil* N2 (2); Swiádkiem ielł ziemiá Węgierłka/ którá gdy z gruntu wywrácał/ to po łobie pokazał/ że zgołá względu żadného nie ma/ áni ná Bogá/ áni ná żadné naboženłstwo *OrzJan* 103; Y łami rodzicy nie máiá im [*dzieciom*] po łobie nic złego wdáwác *SkarKaz* 420b; Bo ielłiby rodzicow łmierci záłowáá/ Wzdyby płáczem iáłny znák/ po łobie dawáá. *PaxLiz* B2.

~ *W charakterystycznych połączeniach*: da(wa)ć znać (znak(i)) po sobie (20), okazować (pokazować, ukazywać) [co] (74), udawać [co]. ~

»po sobie« = na podstawie własnego doświadczenia, własnych doznań, na podstawie obserwacji samego siebie; na sobie; u siebie (14): Ielł y czo baczył po łobie Tedy profe radz ofobie. *RejKup* h7 (3); *KromRozm I* N2; nad to rozumiał i baczyl to po łobie/ że przedtem niłz ku vznaniu prawdy przyłzedł/ nic o Boga niedbál *MurzHist* F4v; *KochSat* B3v; *Agnoscere ex se*, Wiedźieć łam po łobie. *Mącz* 250d; iáko to połpolicie po łobie znamy/ iłz gdy owo po wielkich niemocach ku dobremu zdrowiu przychodźimy [...] tedy więc máło pámiętamy ná ony bolełci *Grzegłm* 38; Gdyż my łami tego po łobie doznawamy/ iáko ciáło náłze ielł chwale Bożey przeciwne. *CzechRozm* 44v (2); *KochPieł* 44; *SkarKaz* 383a; *GosłCast* 24 (2).

~ *W charakterystycznych połączeniach*: baczyć po sobie (8), doznawać, poznać, rozumieć (2), wiedzieć (2), znać. ~

αα. *W odniesieniu do świata zewnętrznego (2)* : Potym siódmego dnia poznał po smutney czeladzi iż dzyecię vmárło *BielKron* 71.

ααα. *Na podstawie liczby kogoś (1)* : iż iednych łamych dziewek pobrali dwádzieściá tysięcy/ po tych znác iż mułiał lud wielki wynidź łnimi w niewolą. *BielKron* 365v.

aa. *Na przykładzie kogoś, czegoś (6)* : *HistAl* Gv; á także y Papieřz nigdy przed tym nie był Panem nad inřzymi Biskupy krzeřćijánłkimi/ iáko fię to iáwnie okázuie/ po kořćiele Ráweńłkim *KrowObr* 30; *RejPos* [219]; *SkarŻyw* 364; Bo y to dziř po trzech Krolách [tj. *Zygmuncie Auguřcie, Henryku Walezym i Stefanie Batorym*] łami widzimy/ iż iáki Krol/ y z ktorey kráiny/ táki y vbior nářzy iáko *Simia* [tj. *małpy*] nořzą. *StryjKron* 707; *SkarKaz* 5a.

W charakterystycznych połączeniach: baczyć po [kim a. czym], domyřlić się, okazować się, widzieć, znać [co].

12. *Wskazuje na cel czynności: w tym celu, aby ...; ab Mącz [w tym: z czasownikami oznaczającymi ruch: biegać, chodzić, jechać itp. (33)] (50)* : gdzie myeny ze po řchpyegierftwye a nye po kupieczthwye yezdza *LibMal* 1548/144v; [*Kaspar*] yeřth chłop mlodi [...] y wřcheczko po ygrze [tj. *aby uprawiać hazardową grę w karty lub kořći*] chodzi *LibMal* 1550/156 (3); *BielKom* A2; Tá k teř było y onym ludziom ktore áłbo wilcy áłbo fuki karmiły y żywiły [tj. *stawali się do nich podobni*]. [...] Romulus á Remus kthore wilcycá chowálá/ teř yedno po polach á woynach/ yákoby wilcy po łupiech. *GliczKsiąř* D4v; A gdy ie [tj. *fáłszywych apostołów*] chłopi ofkoczyli w iednym domu do tłukli im kijem w okniech. Wroćili fie z guzy do domow/ daley niechćieli chodzić po tey řwiáći/ mowiąc: trudno nam wytrzymać Kryřtuřowę mękę y Apořtolłkie przygody. *BielKron* 420v (7); Consectari aliquid. Mieć fie po czym albo fie řtarác o co. *Mącz* 385b (4); *RejPos* 238; *ModrzBaz* 61; *BielRozm* 28; Po rozumieniu piřmá modlitwy y czyřtego řercá potrzebá. *SkarKaz* 82b marg; Ci [poganie] w niczym bárři mocy řwey nie pokłádáią/ iáko w wielkořći ludzi ktorych záwřze máią. Spotrzebę řwá á záłię w grořnym pořłuřeńřtwie/ Acř to rzecz potrzebnieyřzá w woýřce po zwjćięřtwie. *CzahTr* F3v; [złodziej] kiedy fię iuř ná wři práwie dobrze wpráwi: Wędruiąc po rzemieřśle/ do miáłtá fię řtáwi *KlonWor* 35.

W połączeniu: »(nie) na [co] ... albo (jedno) po [czym]« (2): *BielKron* 451v; A tym kóřrzy dobrowolnie nie mogá przybydź áłbo řtánąc: iáko kiedy kto ná naukę záiedźie, áłbo po Rycerřtwie ozdobnym cudzėy nátiiey, áłbo řłuřbą fie zábáwi: [...] Dáią mu teř Dilátią *SarnStat* 1287.

W charakterystycznych połączeniach: po igrze, kupiectwie(-ach) (9), łupiech, odpuřciech, rycerřtwie (3), rzemieřśle, szpiegierřtwie (2), řwiáći, terminie, zwycięřtwie; potrzeba [czego] (potrzebniej) po [czym] (2).

Wyrażenia przyimkowe: »po czym« = w jakim celu? (1): Acř niewiem kto raczyřz być/ áłbo po czym chodzifř *RejWiz* 185.

»po kołędzie« = *jako podarek (1):* Ktora [arrha litteraria, tj. dar pisany] iefzcze przed pulrokiem zgotowána/ po Kołędźie Mřćjwey Ořobie twey chętliwą ofiárą pář miáłá *RybGęřli* A2.

»po kołędzie« = *z wizytą duszpasterską (5):* *RejRozpr* E2v; *BielKom* C7v; Nie mieyře towarzyřtwa z owemi birety/ Co chodzą po kołędzye chłuftáiąc czámlety. *RejWiz* 59v (3).

»po kołędzie« = *z szopką bořonarodzeniową, aby przedřtawiać historię narodzin Jezusa [teř w przen] (4):* owi byegunowie/ Co ich owo by z Wilkiem wřzędy po kołędzye/ Byegáiąc w kářdym káćie

zawždy pełno będzie. *RejWiz* 60 (2); *RejPos* 306; Tho też nieborak on dzbanarz [...] łukmáne vbłoconą zá rękaw zá łobą wlecze/ nogi mu chodzą po kolędzie [tj. *zatacza się*] *RejZwierc* 61.

»po kolędzie« = *aby plotkować, obgadywać kogoś* (2): Nie dáyże iey próżnować/ niechay łzyie/ przędzy/ Lepyey niż po vlicach byega po kolędzye. *RejWiz* 60v; *RejZwierc* 25.

[»po Nowym Lecie« = *aby dostać podarek z okazji Nowego Roku*: Tego czału biegąią też dziatki po Nowym Lećie/ y przyiaćiele dáią łobie Nowe Láto *HerbNauka* N5.]

»po potrzebie(-ach), sprawie(-ach) [czyjej(-ich) a. jakiej(-ich)]« = *w celu załatwienia czyichś a. jakichś spraw* (5:5): *LibLeg* 11/137v; Ale wždy wnidź do domku/ bo znąc po poštawie/ Iż śnadź muśiż nie chodzić po iákiey złey śprawie [tj. *nie masz złych zamiarów*]. *RejWiz* 109; Ab re tua, Po twey śprawie *Mącz* 1b; *GórnDworz* Q5v; *RejPos* 42v (3); *RejZwierc* 94v; Klucznik ma dworu pilnować/ gdy Vrzędnik v roboty álbo po iákiey śprawie *GostGosp* 56; V rofkośnych białych głow/ Pan zówżze ná leży. Puźcza potomśtwo ná świat/ ták o cudzym chlebie Kiedy chłopek odiedzie po pilney potrzebie. *KlonWor* 62.

»po swej potrzebie« = *aby załatwić potrzebę fizjologiczną* (2): *BierEz* N4; abowiem po orawssi len y ynsse zboze posedlem po swey potrzebie do borru. *ZapWar* 1558 nr 2686.

13. Wskazuje na przyczynę: z powodu czegoś (9) : ya niechcze sye rofdzielycz od Chrzesczyanśtwa [...] poniewaz yz po bozim śkaraniw ktore bil zeslal bog za moye grzechi chodzylem y wTurczech *LibLeg* 11/57; á żeby był człek náprzodku nierzekł: po śkázoney náturze którą z oycá mam niemogę fię grzechowi odiać/ áni dobrze czynić *SkarŻyw* 263; *Paprup* A3.

a. Wskazuje na przyczynę pozytywną: dzięki komuś, czemuś [w tym: *po kim* (2), *po czym* (4)] (6) : Yz marnie zgubił proroka [tj. *koguta*] Wktorim śie ludzie kochaią. Po nim śluffne czafi znaią *RejRożm* 404; A kto śie pomnie [tj. *u mnie, dzięki mnie*] wśpomozie Potym mey dufy pomozie. *RejKup* g8; ludzie poczeli Bogá znąc od widomego człowieczeńśtwa: á po nim do niewidomego bośtwa przywodźili fię. *SkarKaz* 487a.

Wyrażenie przyimkowe: »po łasce (bożej), boskim dozwoleńiu« (2:1): *LibLeg* 10/147v; *RejZwierc* 127v; bo eius opera połasce bozey nietylkosię vspokoilo Krolestwo WKM. ale y początek panowania WKM. szczęśliwy oślawił się wszytkiemu swiatu. *ActReg* 96.

14. Wskazuje na narzędzie, które umożliwia ruch w górę lub w dół – sznur lub coś, czego częścią składową jest sznur, nić itp.: za pomocą czegoś; per *Vulg* (9) : Jeft przed abramem polye domu thego Jacuba Zida ślup zgalką po kthorem wyno spuźczayą do pywnyczą *LibMal* 1547/129v; y śpuźczielgo [Modliszewskiego] przeor zmurv po śly *LibMal* 1548/141 (4); śpuśćili Ieremiaśa po powroźiech [funibus] do onego dołu *Leop Ier* 38/6 (2); przywięż łafzczkę do niey [racy] [...] zápal [racę] od dziurki/ poydźie wzgorę z łafzczczką/ poydźie y po nići dáleko gdy do niey ceweczkę przywiążełz. *BielSpr* 74; *SkarŻyw* 250; Trochlea – Kołowrot nad śtudnia, item, kołka po ktorich czuzari [lege: ciężary] wciagaią *Calep* [1089]b.

15. Współtworzy okolicznik względu (11) :

a. Pod względem czegoś; jeżeli chodzi o coś (6) : Śać po głoście báránkowie/ Ale po zębiech wilkowie. *BierEz* N2v; *LibMal* 1548/144v; *RejZwierc* 84; Po vmieiętności tedy z broniami/ chcę to mieć żeby

z łuku dobrze strzelał *GórDworz* Ev; ieden człek mnich po fukni/ ále złośliwy wilk wewnątrz: [...] do łprofnych ią myśli pobudził/ y zwiódł *SkarŻyw* [237].

b. *Ze względu na kogoś, coś (niekiedy z odcieniem przyczyny) (5)* : po łynu bozym łwouolna by rzecz była klańcz w maryey pannye zmasą nyektorą albo grzech *PatKaz I* 11; A ysby then ktho zaluye nyemyalby nany yakiego kolwyek [...] szwydeczsthva słufznego a godnego vyary, Thedi thaky ma przifzyancz ze dwyema swyathkoma godnema vyary popoczywołczy *LibLeg* 6/116v; Appollon [...] kazał ią [swą córkę] przewać Tárfią/ po tym Mieście Tárfis/ w ktorym ią chować vmylił. *HistRzym* 18; Po pewnym przymiérzu twoim/ Dodáiefz rátkunku łwoim. *ZawJeft* 15.

a. *Z odcieniem: pod pozorem czegoś (1)* : ANtyochus [...] króla Egipłkie⁸⁰ przefládował. Krol Egipłki s tey przyczyny poruczył łie Rzymiánom/ y łyná im dał w opiekę/ ftąd były vrołły wielkie walki miedzy Antyochem á Rzymiány/ [...] [syn jego] Antyochus Epifanes [...] wezbrał łie do Ieruzalem [...]. Potym iechał do Egiptu nádzyewáiąc łie go dołtác po opiece krolá młodego *BielKron* 128v.

16. *Wskazuje na źródło lub pochodzenie czegoś: z, od kogoś a. czegoś (także w odniesieniu do czynności lub abstraktu); post Vulg, PolAnt (13)* : A powiesz Krowey yey m. yz ta rzecz ktora sam po tobie przisła przez Erasmvłfa. y przez lysti ktore on prziniosł yest nas barzo zasmvczyła. *LibLeg* 11/41; zynfich poddanich náłfich wzyantho trzidyefczy ofłob wnyewolyą. [...] wzyaly ponych okvpv dzyewyencz y trzidyefczy thifzyancz y cztheriftha. áłpr *LibLeg* 11/141; *Leop Apoc* 17/12; *BudNT Apoc* 17/12.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (8): wezmi [...] małfa czyłtego nie flonego, [...] oleyku rożanego iednę vnciją/ zółtek po iednym iaiu łwieży/ [...] zmiefzay, A [...] vczyń małc *FalZioł* V 110v; kłzyedzu yednemv vkradł szadlo po yednym wyepzru *LibMal* 1545/98; IEłli który łzláchćic Dzięsięćinę po Folwárku wydrze/ tákowy wydziércá álbo złoczyńcá [...] będzie zákłęt *SarnStat* 184 (2); przyznało łie nie raz práwo y połsełsia niewłtawáiąca dzięsięćin duchownych y po máiętnoścíałch słácheckich. *PowodPr* 24; [Dziesięcina po tej wsi należy ks. plebanowi płockiemu tak po kmieciach, po wójcie i po folwarku wytyczna. *ZapMaz II* 107].

~ [Połączenie: »z ... po«: Dziesięcina z tej wsi przychodzi plebanowi makowskiemu, a po 2 włókach wójtowskich dzwonnikiem do kościoła makowskiego. *ZapMaz II* 144.]

Wyrażenia przyimkowe: »przykład po rodzicach« = *przykład jaki dają rodzice, przykład rodziców* (1): Mamli prawdę powiedziéc/ to téz częłto bywa/ Przykład zły po rodzicách/ rad gęłto wyzywa. Dobry w cnoty vbiéra *GosłCast* 35.

»po swojej robocie« = *swojej roboty, wykonany własnoręcznie; nie kupiony* (2): Dobry kozuch społotką/ Zimie chodzić pániey Hárás z bárchanem Lećie/ bo to weźmie tániey. Dobra téz y kofzulá po łwoiey robocie/ Nie bądź nikomu winien/ nię [!] będziez w kłopoćie. *BielSat* D2 [*idem*] *BielRozm* 25. ~

a. *Wskazuje na narzędzie (z odcieniem przyczyny) (1)* :

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1): [Nigryte] pułcili łtrzelbę z łukow [...] byliłmy pogotowi we zbroiach łwoich/ bołmy to wiedzieli/ iż oni łtrzałki iádem pomázáne máią/ iż łádá od ráńki po nich człowiek vmrze *BielKron* 451.

17. *Według kogoś, czyimś wzorem; tak jak ktoś, identycznie; naśladowując kogoś (6)* : Aczkolwiek to był w dobry obyczaj Konstantyn wielki uczynił/ iż Włoskie państwa spuścił stolcowi Piotra s. aleć inadz [...] by byli na równiejszym zostali/ nie byłoby nigdy sporow żadnych [...] / bo za doświadczeniem pycha y niezgodą idzie/ a nie tylkoby przedni panowie duchowni wylatali s swoiey miary/ ale y po nich drudzy kromniejszyby byli. *BielKron* 183; *Mącz* 235b; Gdy bracia potym pfałterz zaczęli/ wstąpił w konaniu słowa ony/ y wzniosłszy ręce/ rzekł po nich. Oculi mei semper in Domino *SkarŻyw* 414; (*did*) BATRACH. (-) Podrzeźniaczko/ czemuż tak pomawiaż po mnie wolno, (*did*) ECHO. (-) Bo mnie wolno. *KlonŻal* E3 (2).

a. *O notowaniu tekstów mówionych (1)* : Notarius, Pifarz, Proprie, Który po kim co piże/ czyię mowę piżmem oięgá. *Mącz* 250d.

18. *Poprzez coś, za pośrednictwem czegoś; za pomocą czegoś (4)* : Coż tym sługam swoim pothym wszystkim pofelstwie swoim [Chrystus] wkázować raczy? *RejAp* 191; Nie mógł być mocniejszy węze[ł] iedności iáko złpoinie członkow w iedno ciało/ gdzie niepodobna rzecz áby się wádzić/ ábo członek od członka odstępować/ y głowy swey łktorey po żyłach y wiązaniu łpolnym żywot y władzą bierze/ nie słucháć miał. *SkarJedn* A2v; Augustyn ś. także Heretykom przygánia/ iż oni po sakramenciech/ wierze y pełnieniu przykazania Bożego kościoł Boży vkázowali. *SkarJedn* 36; *SkarKaz* 514b.

19. *W funkcji formalnej; współtworzy dopełnienie dalsze (z rzadka – przydawkę dopełnieniową) (348)* :

a. *Z czasownikami oznaczającymi nadzieję, oczekiwanie, spodziewanie się, żądanie czegoś od kogoś: od (190)* : Y wezwawszy mędrcom swoich/ Ządał tego pilnie po nich: Aby o tym pomyśleli/ Tę trudność rozprowadzili. *BierEz* F3v (2); *PatKaz* III 154v; *BielŻyw* 3; *LibLeg* 10/56v (6); Boc iáko skoro [kontrybucyja] náftála Ták wnet z wiárdunkiem flub brála A niebędzili rozvodu Doczekacie po nich płodu *RejRozpr* G2; *RejJóz* H7v; *KromRozm I* C3; *KromRozm II* lv (2); *Diar* 52 (2); Pan á ftworzyciel náłz chce tho mieć sam po rodzaju ludzkim/ áby ieden drugiego ná dobre zápomagał *GliczKsiąż* A2v (7); *GroicPorz* C3 (3); Niechay też żadny po Papieżu nietzeka iákicy poprawy *KrowObr* 40v (5); *RejWiz* 51 (2); Coż chcesz po mnie żebyćmci uczynił *Leop* 4.Reg 4/2; *BibRadz* *4 (5); *OrzRozm* B3 (3); Iá bogowie łpráwiedliwi y miłóściwi/ tego też po ludziach chcą zázwdy áby byli lutościwi. *BielKron* 109v (10); *GrzegRóżn* A2; *KochSat* Cv; częłtokroć gdyż przystęp/ y potrzeba po nas požáda/ mamy iá [tj. śmierć] vprzedzać/ to iest/ mamy zázwdy pogotowiu być *KwiatKsiąż* M4v (4); Sustinere ac tueri expectationem sui, Tym się okázować czego się po niem nádziewano/ czinić dofić oczekawaniu łwemu. *Mącz* 448b (2); *OrzQuin* Aa5v; *Prot* A3; *SarnUzn* A2v; *RejAp* 37; iestli w.m. będę vmiął powiedzieć dołkonátego Dworzániná włáność/ niechcieyciełz w.m. więcey po mnie. *Górndworz* E6 (11); Gdyż [Bóg] tego po nas vłtáwicznie potrzebuie/ ábychmy w niczym nie odnošili się od woley iego. *RejPos* 38 (13); *BiałKat* 51 (5); *KuczbKat* 385 (3); *RejZwierc* 160v (4); *WujJud* 104v (2); iż P. Bog oznaymił nam dołtátecznie wolá swoię/ co po nas mieć chce *WujJudConf* 73v (2); Druga cnotá ktorá po nas mieć chce náuká Páná Kryłtułowá/ iesth Spráwiedliwość. *RejPosWstaw* [21²]v (9); *BudBib* 2.Mach 7/2; Ale iż żydom o wczás/ pokoy/ y rołkofzy ciełefne idzie: ktorých się po Mefyázu łpodziewáią: [...] / przeto [...] *CzechRozm* 115 (8); *PapPan* D2v (3); *KarnNap* A2v

(2); Duch ś: domaga się po nas/ mówiąc tak przez Dawidá: Chwalcie Páná bębnem y piščzałką *ModrzBaz* 55v (8); *SkarJedn* 100 (3); *KochDryas* A2; iřz prożno po niey świeckich počiech czekać oćiec miął [!]/ poniewařz duřzá iey bárzo się w Pánu Bogu řwym kochała *SkarŻyw* 13 (8); *CzechEp* 6 (3); *NiemObr* 113; *KochFr* 98 (2); *WerKaz* 301; *KochSob* 59; *PudłFr* 32; *ArtKanc* P13v; *ActReg* 48 (3); *GostGosp* 148; *GrochKal* 21; *Phil* C4 (2); *GrabowSet* B2 (2); *OrzJan* 125; *LatHar* [+9]v (5); gdy co po tobie Twey przecznego zázadam Bořkiewy ořobie/ Tám więc nie będę godźien prořb wysłuchánia *RybGęřli* D2v (2); *WujNT* 518 (3); *WysKaz* 28; *SarnStat* 902; *PowodPr* 47; *SkarKaz*)(4; *CiekPotr* 27 (3); *CzahTr* A4v; *GosłCast* 50 (2); *PudłDydo* B3v.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (współtworzy przydawkę dopełnieniową) (1): gdy by [złoczyńcy] niebyli śmiercią karáni/ máła by nádźieia po nich była vpámieťánia y polepřzenia *GroicPorz* kk2.

W charakterystycznych połączeniach: *chcieć* [czego] po [kim] (78), *chcieć* (raczyć) *mieć* [co] (36), (do)czekać (się) [czego] (11), *domagać się* [czego], *mieć* [co] (2), *nadziewać się* (spodziewać się) [czego] (7), *napierać się*, *obiecować* (sobie) (2), *potrzebować* [czego] (15), *pragnąć* (6), (po)żądać (zařądać) (19); *nadzieja była po [kim]*, *potrzeba* (było) (2).

a. W tekście wykorzystującym wieloznaczność PO, powstałym wskutek kontaminacji konstrukcji: „czekać czegoś po kim” oraz „król [tj. syn króla, następca tronu] po kim” (1) : Z Krolá řwégo Spártanie wzięli wielką winę/ [...] Ze był obrał niezgrábną iákąř żonę łobie: Niewieřřz/ pry/ że my królów czekamy po tobie? *KochDz* 106.

b. Z czasownikami oznaczającymi doznawanie uczuć i wrażeń w kontaktach z kimś, a także korzyści z czyjeř strony [rzeczownik podrzędny jest zawsze nazwą istoty żywej (w tym: człowieka (43), zwierzęcia (3), Boga (8)) lub stanowi personifikację (3)]: *od* (57) : Oto dwa woły ktore mam: Wiele mi zřřku dziełaia/ Choćia nic nie powiedaia. Tym pierwey dobrze wdziała/ Po ktorych dobrodzieiřtwo znam *BierEz* M (3); *BielŻyw* 46; *BierRozm* 17; yřch [Cesarz] tak řzye bendzye raczil zachowacz przeczywko nam yakam chwcz y powolnořz Braczkam ponařch vznał. *LibLeg* 11/173v; że się i on [tj. řw. Piotr] Chriřtuřa [...] zapřzał/ [...] poznáwřzy poniem tak wiele dobrodzieiřtw/ i tak wiele znakow miłości przeciw łobie iego *MurzHist* I2 (2); Ráćřže mye w káždym řmutku mym łářkáwye cyeřřyc łam niech tę dobrotliwość twoię po tobie pánie znam. *LubPs* cc (2); *Leop Num* 11/11; *RejZwierz* 32; *BibRadz Gen* 21/23; *BielKron* 192v; *GórnDworz* H7; *HistLan* B4 (3); *RejZwierz* 92v (2); *BielSpr* 45v; Wřzák tego Białogłowcy po nim dořwiádfřzyli *PapřPan* X4v (10); *SkarJedn* 376; *KochPs* 39; znáiać po tym nieprzyziań/ od ktorego się powinney y krwiá poprawioney życzliwořci řpodziewař/ w głęboká się puřtynia vdał. *SkarŻyw* 50 (4); *KochTr* 19; *CzechEp* 405; *KochFr* 115; *KlonŻal* A2v; *WerKaz* 299; *KochPieř* 5 (2); *ArtKanc* P3v; O JMP. Baltazara nie wáptię iz wdźięcznořć po Ie^{řo} Kr.Mřci pozna *ActReg* 64; *GrabowSet* E4v; y prořimy/ áby oni téy łářki W.M. którey oyćiec ich po W.M. nietylko zá żywota/ ále y po śmierci doznawař/ mogli bydź teř vceřřniki. *KochFrag* 50; *WysKaz* 45; *CzahTr* A2v (5); Iř on łam nawiernieřřzy/ iam to dźierzař o nim/ Niedoznawřzy przez ten czas nigdy zdrády po nim. *GosłCast* 65; Iuř ia na tym przeřtánę bych iedno po tobie/ Znáá chęć y vprzeymořć z miłościá ku łobie. *PudłDydo* B4v (2).

W charakterystycznych połączeniach: *dostępować* [czego] po [kim], *dořwiadczyć* [czego], *dozna(wa)ć* [czego] (17), (po)znać (uzn(aw)ać) [co] (36).

c. Z czasownikami (lub innymi słowotwórczo z nimi związanymi częściami mowy) oznaczającymi tęsknotę, smutek, żal i inne zachowania wywołane czyjąś śmiercią lub (długo)trwałą nieobecnością (często z odcieniem przyczyny) [rzeczownik podrzędny jest zawsze nazwą osoby lub stanowi personifikację] (70) : BierEz N2; Leop Ier 22/18 (2); BibRadz Gen 23 arg (4); BielKron 69 (2); Matrem suspirat, Wzdycha po mątce. Mącz 409b (10); GórnDworz Y6; HistRzym 18v; RejZwierc [203]; Tych słów Iris do pięknej Heleny użyła, Ktolemi jej tęsknicę w sercu uczyniła Po pierwszym mężu i po rodzicach pozostałych, I po miłej ojczyźnie i dziateczka małych. KochMon 24; BudBib 2.Reg 10/2; Trudnać to iest rzec/ aby żal y smutek ziąć człowieką nie miał/ po miłych rodzicach/ powynowących/ y przyiacielach BiałKaz D2v (2); PaprPan V2; Ták przyiacielá przyiaciel żáluie/ Ták brátá płácze brát/ták lámentuie Syn po fwéy mątce. KochPs 49 (2); Zył [Jakub] lat fto czterdzieści y siedm. Egipt go plákał/ to iest w żalobie po nim chodził dni czterdzieści SkarŻyw 349 (4); O fłowá/ o zabáwo/ o wdzięczné vkłony/ Iákożem ia dziś po was wielce zálmęcony. KochTr 5; Mużę trwác w ciężkim żalu/ y trofće po tobie/ A moiá wżytká rádółc leglá z tobą w grobie. KochFr 70; KlonŻal B2 (6); KochDz 108; KochSz B4v; WisznTr 35; KochPieś 9; KochSob 63; GórnRozm E3; KmitaPsal A5; GrochKal 12; GórnTroas 18 (3); Hukam iák gołáb/ po dziećciách ftráconych GrabowSet G4v; Iák ptafzek żalobliwy Po towarzyszu częfto [...] Styfkuie GrabowSet Sv (5); KołakCath Bv (2); przyfzło było Zydow do Marthy y Máriey/ aby ie ciefzyli po bráćie ich. WujNT Ioann 11/19; SarnStat 1306; Y Iákob [...] tákiey trofki z fynámi wżył/ á zwłáfczáz z Iozephem/ po którym áż do śmierci żalobę nofić chćiał SkarKaz 45a (6); SzarzRyt D.

W charakterystycznych połączeniach: być smutnym (zasmęconym, zasmuconym) po [kim, czym] (6), być zatrwożonym, być żalonym, cieszyć [kogo] (jeden drugiego) (3), kwilić (2), lamentować (4), płakać (płaczący) (2), stękać, styskować (4), tęsknić (być teskliwym, utesknąć się, serce teskni) (8), tężyć (tężyć, mieć tęgę) (7), wzdychać, zalać się łzami (być łzami zmoczonym) (2), w żalobie chodzić (chodzący) (2); frasunek po [kim, czym], płkanie, czasza pocieszenia, smutek (smutek) (3), tęsknica (wielka) (2), tęga, troska, żal (żałość) (7), żaloba (7), żalony czas.

d. W powiązaniu z szeroko rozumianymi *verba dicendi et sentiendi* (też z mającymi takie znaczenie rzeczownikami) [zwykle stanowi odpowiednik dzisiejszego przyimka *o + A* lub *L*] (31) : A tho nam wżythko ołznamy pothych komornyczech, czołz by kolwyek czy gynego. albo thakowego wynftructiey dano MetrKor 38/503; [Tales] wiele iey [oliwy] á barzo tanie nakupił/ potim na ten rok ktorego fie nicz nie zrodziło, gdy fie po oliwie pytano, y przedawał iá BielŻyw 2 (2); LibLeg 10/64v; RejJóz B3v; Tegom zyłku vzywała Bom to yfczie ponim znała. Iż miał vrofcz na moy vpad RejKup d6v (2); LibMal 1552/168v; wypráwił Máchomet przeciw iemu [Skanderbegowi] Hethmaná Seremecyulá kthory ciągnął do Mácedoniey/ aby tám więcey ludu zebrał/ á fżpiegi [tj. zdobyte przez szpiegów informacje] miał po Skánderbegu BielKron 255; Scruto, Szukam/ wywiaduyę fie/ fperuyę/ bádám fie po czym. Mącz 376b; Circumspector, [...] Który pieczą ma po czym/ Pieczołownik. Mącz 405d (12); RejPos 190v; żeby nam iuz nie było więcey potrzebá prawdziwey á dofkónáley náuki od inych [...] ludzi/ żebrác/ á po niey fie pytać. RejPosWstaw 21v; PaprPan D3; KochFr 54; BielRozm 7; ArtKanc C13; Pánie Bráćie/ lecz iáko was zowá [...]. (–) Z vrodzenia mam tytuł iánufz Kálánterfki/ (–) TEn po tobie dáie znać/ ześ Páchołek dárłki PaxLiz C4v; [Y pytał fie Titus po Iohánnařfu y po thowářiřtwie iego/ y powiedzieli mu mieřfczánie yż vćiekł FlawHist 54v].

W charakterystycznych połączeniach: badać się po [czym] (2), oznamić, pytać się (17), (u)znać [= (do)wiedzieć (się)] (5); szpiegi po [kim].

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = o sobie (3): Dijskorides powiada: iże gich [małżów] fkorupy fpalone/ maią mocz wyfulzać rany zapflowane/ [...] A tak sam po sobie świadczy: iż tego na sobie y na innym doświadczył. *FalZioł* IV 38b; Nieznamy iefłcze tego po sobie/ áby náfze wyznánie wiary kto miał ftrófować *BielKron* 208v (2).

e. W powiązaniu z różnymi semantycznie czasownikami nie tworzącymi większych grup (4) : kthory [Bóg] dał człowiekowi dobrowoleńtwo/ áby fie po wżyfłkich rzeczach kthore ná fwiecie fą rozeznawał y opatrzał. *HistAl* K4v; Praei verbis quod vis, Powiedz ty pierwey co masz po mnie [tj. do mnie, czyli: czego ode mnie chcesz]. *Mącz* 105c (2).

Wyrażenie przyimkowe: »po sobie« = na sobie samym (1): do niego [zakonu] fię gotował/ rozmáicie ftátku y ćierpliwości fwoiey po sobie doświadczáiąc. *SkarŻyw* 461.

f. Wprowadza dopełnienie powiązane z przymiotnikiem lub z liczebnikiem porządkowym: od (2) : Támo go [Ezopa] prośili wżyfłcy. Aby im taką rádę dał/ Ktorąby im pożyteczną znał. On rzekł [...] Zrzádenie pierwfe po Bodze [= od Boga, boskie]/ Dáło ludziem tu dwie drodze: [...] Pierwfa drogá fwiobodności/ [...] Druga drogá iefł niewoley *BierEz* F; Iefłi po ośobách kościoł ma być fufukan/ pewnieyfzy po Kryftufie [tj. założony przez Chrystusa, Chrystusowy] w Ieruzálem będzie niífli w Rzymie *KrowObr* 24v.

20. Użycia nie mieszczące się w wyróżnionych znaczeniach (4) : Przydź duchu S. napełni fercá twych wyernych/ ktoryś po [mimo?] rozmáitości wśłech yęzykow zgromádził narody w yednołci wyáry. *KromRozm* III F6; Od tego czáfu w Rzymie poczęli być Krześciánie/ y w inych mieściech połtronnych/ do ktorych [św. Piotr] po [zamiast?] fobie fłał pośły fwoie błogofławione mężę *BielKron* 142v.

a. Współtworzy przydawkę (2) : Latria, [...] yperdulia, quae fit personae singulari, ut virgini Mariae, modla vissha po bodze [tj. do Boga] *BartBydg* 796; to mniejfze ziele [kokorzyk] ma prątek na piądz wyfoki lifty ma gładkie á przyżirfzym około pręta kwiatki ma po żołthey białości [tj. kremowe; może: pożołtej] *FalZioł* I 65d.

21. W zleksykalizowanych wyrażeniach przyimkowych (32) :

»po diable« = źle; male *Mącz* (8): *RejJóz* K; *RejRozm* 392; *RejKup* c5; *GliczKsiąż* [H8]; *RejWiz* 162; Male nos tractavit, Po diable nas vcził/ zle nas vczęłtował. *Mącz* [460]d; Ano infzy Vrzędnik rofkázuie w dworze/ Ano fie iuz po dyable wżyfłto domá porze. *RejZwierc* 246; Po dyable fynku folguiefz téy pániéy/ Iam kazał przywiéść/ á ty iedźiefz ná niéy. *KochFr* 26.

»po diable« = zły, brzydki, jak u diabła (1): A [niecnotliwy pan] profto iefł iáko Muł złotohławem zákryty/ á gdy z niego zeymą złotohłow/ álic wży/ ogon/ głowá/ fzyiá/ wżyfłto po dyable/ á wżyfłto fie niczemu dobremu nie godzi. *RejZwierc* 71.

»po diable« = nic, niczego (1): Po Dyablec fię fnać nauczę Choc cy tego wieprza [tj. plebana] tucze. *RejKup* h8v.

»po dostatku« = *dostatecznie (dużo), wystarczająco, w wystarczającym stopniu (1)*: ná ten čás fporzył [Bóg] y temu zborowi/ Co fie Krolá obierác byli zgromádzili/ Záráz go [Piasta] po doštátku godnym obaczyli. *PapPan Dd2v*; [żywności mamy po dostatku *RelacSzwec 679*].

»po gościnie« = *wędrując z kraju do kraju (1)*: Peregrinari, pyelgrzimovacz po gosczyne *BartBydg 229b*.

»po grzechu« = *niestety (1)*: Spatnie mie śmiercz wzyfku zdawa: Ale mi fię fda pogrzechu Iż fnac będzie wieczey śmierchu. *RejKup g3*.

»po imieniu« = *jakimś imieniem, jakiegoś imienia, jak zwany (2)*: ofnaymvyemy v K.m. ysz nyektorzi srad nafzich. Scharpyczowye [tj. *carypicy, członkowie gwardii przybocznej otomana sułtańskiego*] po ymyenyv Nikvlowyczi, yako ony przes then czas bily wzyemy panfthva v.k.m. *LibLeg 10/63*; rofbywfzi Camyenydze yednemv myefczanynv. Sochawfkyemv. Poymkolczv [lege: po imieniu Kolcu] y pobraly bily fkarbow syla *LibLeg 11/184v*.

»po pamięci« = *na pamięć (1)*: Chczefzli byc prędky w liczbie Naucz fie tey wżytkey figuri po pamięci *KłosaIlg B2*.

»po próżnicy, prężności [czego]« = *bez potrzeby, niepotrzebnie (5:1)*: Poprofnosci nieftatku twego/ Niewfpominay ymienia Bożego. *SeklKat B3*; nie flufzno ieft Cefarzowi ták po proznicy trácić fwoj lud *HistAl H7v*; Iż tedy wyełkye to yeft flafefstwo po proznicy wydáwác wten čás pyenyádze nye mogác przy tem czego zyfkác *GliczKsiąż I6v*; *LubPs R5*; A iam rzekł: Poproznicym prácowá/ bes przyczyny/ á márnem możność fwoię ftráwił *Leop Is 49/4 (2)*.

»po próżnicy« = *nadaremnie, bezskutecznie, bez oczekiwanego wyniku; frustra BartBydg (6)*: *BartBydg 244*; [Paweł apostoł] przełożył [...] Ewángeliá/ by lepak po próżnicy nie biegł álbo nie biegał. *Leop *B2 (4)*; *GrzegRóżn C2*.

»po przodku« = *najpierw, na początku, z początku (2)*: *MurzNT 78v*; Co téż po przodku krotce przypomionáfzy/ rzecz famę obaczyć chciéimy. *MurzOrt B*.

»po sobie« = *prawdopodobnie: stopniowo w górę (1)*: Gradatim, Od słopniá do słopniá álbo z słopniá ná słopień. Item po sobie/ nie porzędnie. *Mącz 147d*.

»po sworze« = *łącznie, razem, w parze (1)*: na iednym przeftác muśifz/ álbo gárdzac Papiieżem/ y Królem Polfkim gárdzić: álbo wielbiác Królá Polfkiego/ y Papiieżá Rzymfkiego przy nim wielbić: idzieć to po fworze Pánie miły *OrzQuin K2v*.

** Bez wystarczającego kontekstu (10) : *FalZioł V 55*; A PRAEPOSITIO, Od [...]. Interdum, Po. *Mącz 1a (5)*; *WujJudConf 7*.

Jako tłumaczenie lat. per (3): Ieden Bog y Oćiec wżytkich/ ktory ieft nad wżytki rzeczy/ y po wżytkich rzeczách/ y we wżytkich was. *BibRadz Eph 4/6* [być może jest toznacz. *dystrybutywne IV.*, ale możliwe teżznacz. **6.** (hierarchia)]; *RejPosWiecz² 94*; *WujNT Eph 4/6*.

** Dubium (1) : Iefly ze by nymyal yakiego znakov slufznego nathego kogo vynuye, Thedy on bandzye się blyfzy odwiefcz samotrzecz poprzywoyczy [może: po poczciwości a. po przyzwoitości, a. przywojcy, tj. przywodźcy?] *LibLeg 6/116v*.

[W funkcji *dystrybutywnej cf IV.*]

II. Cum D (1828) :

1. Określa stosunki przestrzenne (46) :

A. Oznacza, że przestrzeń jest miejscem ruchu jakiegoś obiektu (11) :

a. Wskazuje płaszczyznę lub powierzchnię (zwykle górną) czegoś, na czym odbywa się ruch (4) : [ikry jesiotra] tak [prawiąc maż, odeymi od nich namnieyřzã żyłę/ wypłocz ie [...] pothym ie rozgarni po řthołowi/ albo po defzczcze aby dobrze przeřchły *FalZioł* IV 35b (2); Gdy kufeł biega pořtołom *RejKup* obv.

α. Obiektem lokalizującym jest ciało ludzkie (1) : [Jezus Krystus] wlofy má [...] gładkié niemál až do vřřu/ a od vřřu nadol promienie kędzierzawe/ [...] povpletzám fie roztáčzaiącé *OpecŻywList* C.

b. Wskazuje charakterystyczny pod jakimś względem obszar lub terytorium, w obrębie którego odbywa się ruch (7) : poddany naschi Bialahrodzkkii owcze swoye chcżã tham pothim poliam pvřczacz *LibLeg* 10/61.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: *wszen, wszy(s)tek (6): yz yeřt w Conřtantinopoliv y pyřche lyřti po wřym swym zyemiam [...] abi bily pogotowyv na woynę *LibLeg* 11/61v. *Cf Wyrażenie przyimkowe.*

Wyrażenie przyimkowe: »po wszy(s)tki(e)mu řwiatu« (5): [czart] miał wzburzyć po wřzyřtkimu řwiátu ludzi złořciwe okrutne á vporne *RejAp* 170 (2); idźcieřz po wřzyřtkiemu řwiáthu/ rořpowiedáiącř Ewanyeliã *RejPos* 118v (2); *WujNT* 139.

B. Informuje o (relatywnie) dużej rozległości przestrzeni objętej działaniem lub zajętej przez jakiś obiekt (33) :

a. Oznacza, że czynność odbywa się na zwartym wycinku płaszczyzny lub powierzchni czegoś (lokalizowany przedmiot materialny jest dwuwymiarowy, płaski lub ułożony poziomo względem podłoża albo też pokrywa powierzchnię równomierną (zwykle cienką) warstwą) (2) : pałac był barzo cudny oprawyon po řcyanam flotem drogyim kamyenim *HistJóz* B3.

Wyrażenie przyimkowe: »po wierzchowi« (1): á ná tho řmołã po wierzchowi/ by woda niedochodźiła. *SienLek* 179v.

b. Oznacza, że coś się znajduje lub dzieje w wielu różnych (izolowanych) punktach przestrzeni (z odcieniem chaotyczności rozmieszczenia) [lokalizacja może się odbywać w obrębie tej samej przestrzeni (nazwa przestrzenna występuje w sg) lub w wielu przestrzeniach tego samego typu (nazwa przestrzenna występuje w pl)] (31) :

α. Człon nadrzędny nie jest nazwą ruchu (29) :

αα. Gdy mowa o jednym obiekcie [użycia PO możliwe tylko w szczególnych warunkach] (25) :

ααα. Obiekt lokalizowany jest niematerialny (także nieantropomorfizowany, wszechobecny Bóg) (21) : [the zaruki řzných Namieřtnik řzobie bierze, ř řzilã, mocżã wprawie grodzkim ich řządzi, á tego nigdzie po mřãłtom nařzřm niemař *MetrKor* 1582 129/124.]

Połączenia: »od ... aż po« (1): ma być przepowiedaná pokutã w imię iego [Pana]/ pocżãwřzy od Ieruzalem aż po wřzyřtkiemu řwiátu. *RejPos* 116v.

»wszedy po« (1): bo fie iuř thãm [w Jeruzalem] byłã rořciãgnęłã moc y wřwirzchnoř Rzymřka/ kthora y dziř włada wřędy po wřzemu řwiátu *RejAp* 93.

Wyrażenia przyimkowe: »po wszemu (a. wszytki(e)mu) światu« (21): Páwle tobie yeft świádómo iáko to yeft rozflawiono iáwnie powfytkymu Swiatu. *RejKup* y8; á fnadz im iey [tj. *prawdy Pańskiej*] więcey świát bronić będzie/ tym oná zówždy głońniey wołác á krzyczeć będzie á ofwiecąc fie po wżemu świáthu. *RejAp* 147v (5); Nákoniec iuż y Ewányelią Páńfka/ [...] iuż fie rozsfyrza po wżytkiemu świátu. *RejPos* 262v (8); *RejZwierc* 4v; *WujNT* 57 (6).

βββ. *Obiekt lokalizowany jest materialny (4) :*

1) *Substancja sypka, coś, co występuje w dużej masie i czego kształt jest przez to nieistotny (tu: zboże) (1) :* a zboze kthore bylo po gvmnam tho wliłhko popalily *LibLeg* 10/58v.

2) *Obiekt o wyrazistym stałym kształcie (człowiek); kontekst sugeruje przemieszczanie się obiektu, choć człon nadrzędny nie jest nazwą ruchu (3) :* A gdyby ktho wfużywfyz iego [osła] płucze kurzył po domowi/ na węgle fypiąc/ tedy wżytki węże y gadzinę iadowitą wypędzi. *FalZioł* IV 4d; a thom rofkazał themv słuzebnikowi memv po wliłkich thich zamkoch [...] y po ynłchim miałtham they vkrayni nałchey. thego sye wliłkiego dobrze dowiadowacz *LibLeg* 10/61.

ββ. *O wielu obiektach lokalizowanych [natura obiektów ma wpływ na użycie PO, nie wprowadzono więc takich szczegółowych rozróżnień, jak w α.] (4) :* fwyadoly [!] my thich granycz gospodarfkich poky a po ktorim myefczam granycze y wroczyłcza fą panstwv ye⁸⁰ M. *LibLeg* 10/71v (2); [ma Voÿth z Burmiftrzem y Raŷczami sządnicz, rządnicz, y karaćz, tak yako y po ynłzým myáłtom nałzým *MetrKor* 1582 129/124v].

Wyrażenia przyimkowe: »po wszemu (a. wszytkiemu) światu« (2): *RejAp* 170; Ci tedy fą práwi potomkowie Apołtołfcy/ ktorzy [...] vczą y krzczą wżytkie narody po wżytkiemu świátu *WujNT* 124.

β. *Człon nadrzędny oznacza ekspansję przestrzenną (lokalizowany obiekt jest podzielony na części, które są rozproszone, wskutek czego zajmują obszar większy niż poprzednio); obiekt lokalizujący ma charakter sytuacyjno-przestrzenny (1) :* byćć králfłzey czeládzi niemáło/ áleć fie rozbiegło po robotam *RejZwierc* 39.

γ. *Człon nadrzędny jest nazwą ruchu; PO oznacza, że obiekt lokalizowany przenosi się z jednego miejsca na inne tego samego typu; nazwa przestrzenna występuje w pl (1) :* kthori by sedl bełz gołczyncza powszyam thargvyancz [...] thedygo mayą hamowacz *LibLeg* 6/118v.

C. *Wskazuje na przestrzenne usytuowanie jednego obiektu wobec innego (3) :*

a. *Względem różnych stron obiektu lokalizującego, wyróżnionych na podstawie elementu symetrii (3) :*

Wyrażenia przyimkowe: »po obudwu stronam« (2): Młynow [...] po obudwu stronam rzeki [...] Abi vzywal woyewoda thilko do woliey nałchey *LibLeg* 6/79 (2); [*CorfusDocum* 1553 nr 87].

»po stronam« = *w okolicy (1)*: ktorzi yełcze fołtaly ftich bvntownykw y miełkayą yełcze połtronam thichełmi thesz yemv przikazały abi on ych [...] prziwodził kv rekam fwoym *LibLeg* 10/91.

b. [Wzdłuż:

Wyrażenie przyimkowe: »jako po sznurowi« = *prosty, tu przen: sprawiedliwy, nieprzekupny*: Záfádzę fąd iáko połznurowi [*Et ponam iudicium lineae*]/ á spráwiedliwość prawie w miárę *BibRadz Is* 28/17.]

2. *Określa stosunki czasowe (247) :*

A. *Oznacza następstwo w czasie: później (2) :*

a. W połączeniu z nazwą osoby oznacza, że coś się dzieje wtedy, gdy dana osoba już nie żyje (2) : Alexander od wżitkiego poślółtwa wyzwolon aby po oyczu łwemu nad nimi krolował *BielŻyw* 148.

α. O regulowaniu zobowiązań materialnych podjętych przez osobę, która już nie żyje (1) : Przisiet przed nasze prawa [...] Iendrzey niesollowsky łesznał sze winię [lege: że winien] łigmuntowy zarnowskiemu [...] poślółtu s tempyskim 30 m[arca] po oyczu łwemu nieboszickowy [!] grzegorsewy Nieffollewskiemu *ZapKościer* 1583/37v.

B. Oznacza, że czynność odbywa się w obrębie odcinka czasowego nazwanego przez człon podrzędny: podczas, w ciągu czegoś; *ad in PolAnt* (245) : [potynkuyże tym wżystek łzpichlerz we wnątrz/ á gdy przezchnie/ pokrop zaś wżędy łokiem oliwnym. A gdy dobrze wyłchnie łyp tám zboże pochłodowi [tj. gdy jesjt chłód]. *SienHerb* 580b.]

Połączenie: »aż [= dopiero] po« (1): lecz dáli pokoy wżytkę noc rzekąc/ aż po światłu ráno [*usque ad lucem matutinam*] zábijemy go. *BudBib Iudic* 16/2.

Wyrażenia przyimkowe: »po pijanu« = w czasie, gdy był pijany (3): *Pitacus Mitelenus* pijanicę káždego/ kiedy co wykroczył po pijánu/ dwoiáką winą kárác kázał. *WerGośc* 214; *KlonWor* 68 (2).

»po ranu« = rano, rankiem, w porze porannej; przed południem; *mane Murm, HistAl, Leop, PolAnt; in diluculo, in mane PolAnt* (237): *Murm* 14; Theż woda s Trzebuly poranu pitha/ flegmę w pierfiach y w żoładku trawi *FalZioł* I 36b; bierz że thego prochu na łwithaniu albo po ranu włtawłzy *FalZioł* V 72v (179); *LibMal* 1544/93v (3); *LudWieś* Bv (3); Tá rzeká [...] przez wżytkę noc zámárzła łtoi/ ale po ránu gdy łłońce zágrzewa roztáie *HistAl* F; wnieździełę poranu/ gdy było po łmży/ łtanął na okázalým miełcu *MurzHist* D2; *GroicPorz* lv; *KrowObr* 163v; *RejWiz* 30v (3); *Leop* Ios 7/14; *RejFig* Bb6 (2); *BibRadz Gen* 40/6 (2); PO ránu dnia przerzeczonego [...] wżytká łiedm kłiążąt/ ktore zowá Elektores/ łi wżythcy z gołpod łwoich wyiecháli o dwunałtey *BielKron* 330; Aliquando pro nomine ponitur et significat, łutro/ Poránu. *Mącz* 207a (2); námocz kopru y opichu w winie álbo w piwie/ á názáiutrz/ onego przewárzywłzy day choremu pić/ po ránu y ná noc *SienLek* 119v (14); *RejPos* 59v; (Vłtáwił) ofiárowác całopalenia závždy poránu y w wieczór *BudBib* 1.Par 16/40 (8); *HistHel* Bv; *BudNT Mar* 15/1; *ModrzBaz* 51; *Oczko* 28 (4); Gdzie wieczór łłońce gáśnie/ gdzie włchodzi poránu/ Włzyłcy niechay łye kłániáią pánu. *KochPs* 45; *KochTr* 12; *MWilkhHist* Gv; *ActReg* H; Widziałem ia po ránu piękny kwiat przyiemny/ A widziałem zaś wieczór zwiędłty/ y nıkczemny. *KochFrag* 20; *LatHar* 12 (4); *WujNT* 440; *SarnStat* 527 (5); *CzahTr* C4; *KlonWor* 9.

»po trzeźwiu« = w czasie, gdy jest trzeźwy (4): *RejZwierc* 61; Y ták wełbie rozumu potrzeźwiu nie wielé/ A ołtátek chcą zálac w to miłe wefelé *KochPieś* 21; o czym człowiek potrzeźwiu áni pomysłi to wżytko wpiwłzy łię popełni. *KochPij* C2; *KlonWor* 69.

3. Wskazuje na cel lub przydatność czegoś [tylko w wyrażeniach przyimkowych] (97) :

»(nie) po temu« = (nie) w tym celu (aby ...), na to (aby ...), o to [w tym: z negacją (10)]; *ad (eam rem) Mącz* (18): gdi iuż tym wječzey bole na nią przychodzą y wilkofci łie vkazuią/ natychmiáłt pani łiedzieć ma na takawem [!] łtolczu: ktoriby był potemu łprawiony, To łeft aby łie na nim wznak trochę z głowá nakłoniła *FalZioł* V 20a; *RejWiz* 127; *BibRadz Philipp* 4/10 (2); Skánderbeg ciągnął pod Swátygrad dobywác go ále iż dział pote^{mv} niemiał/ przeto rozefławłzy łud w zagony/ pułtołzyli kráiny Tureckie okołó Swatygrádá *BielKron* 244 (2); *KwiatKsiąż* Q2v; *Aspirat ad gloriam*, Ma łie

po temu [= *stara się o to*] chcąc być widziany ważón. *Mącz* 408d; Czáfu niemam po temu/ ábym wieczný pámięci Męże godné zwycięstwá onego/ tu przed wámi teraz wípóminác miał *OrzQuin* Rv; *GórnDworz* Z6v; *BiałKat* 371; *RejPosRozpr* b3; *MycPrz* II Av; *Strum* R4 (2); *CzechRozm* 21; *PaprPan* Aav; *SiebRozmysl* K2v.

a. *Oznacza, że coś jest stosowne, odpowiednie, dogodne lub nadaje się do wykonania (na wykonanie) danej czynności (64) :*

»po czemu« = *skłonny do czegoś, podatny na coś (1)*: Po czemu gdzie fwiát baczą/ tám fie vdál káždy *RejWiz* 169v.

»(nie) po temu« = *(nie)odpowiedni, (nie)stosowny, (nie)wystarczający, (nie)sprzyjający, (nie) w sam raz do czegoś lub na coś [w tym: z negacją (17)] (63)*: Kto rozum ma potemu: może niżej piáne rzeczy łączno pochopić. *FalZioł* [*8]v; *RejKup* m2 (2); *Diar* 46 (2); *GliczKsiąż* M4v; *Leop* 2.Mach 4/32; *KochZuz* A3 (2); *BielKron* 26 (4); Loci oportunitate profecit, Iż miał mieyfce po temu/ przeto. *Mącz* 266b; Non habet venam dicendi, Nie ma po temu przyrodzenia áby mógł wymownie wdzięcznie á łágodnie piáfć. *Mącz* 479b (6); *OrzQuin* Q3 (2); *GórnDworz* L2 (3); *RejPos* [308]v; Coż ia mam dáley czynić/ vboga sierotá/ Niemam fkárbow potemu/ niemam Srebrá Złotá. *BielSat* G4v (2); NVż gdy fie też trefi čás potemu y pogodá/ ázałz też to nie ieft rzecz potrzebna człowiekowi poćciwemu ná koniká wfięć/ zbroiczki łobie przypátrzyć *RejZwierc* 113 (3); *BielSpr* 20 (3); *BudBib Sap* 13/15 (2); *Strum* N3v; *BiałKaz* F2; *BudNT Mar* 6/20; *ModrzBaz* 134v; *Oczko* 19v (2); *SkarŻyw* 189; *StryjKron* 467 (2); *CzechEp* 283; *KochFr* 84; Wierząc ia/ że [...] bród niemáło Będzie łobie mym rymem chlube czynić chćiało: Mówiąc (będzieli zwlálczá po temu vrodá) Iaćiem oná flawnégo piřorymá brodá. *KochBr* 150; *KochSz* A2; Bráctwo też ieft iedno/ ktore domy máią po temu/ w ktorych wdowy vbogie prze miły Bog w dořtátku chowáią/ áby fie tám y fám nie tułáły *ReszHoz* 131; *BielSen* 18; A ty/ coć Bóg dał siłę/ y ferce po temu/ Vdérz fye z pogáninem/ iáko flufze cnému *KochPieř* 51 (2); Nie ma piérza potemu: wždy chce látác wzgóřę. *PudlFr* 30; *BielRozm* 27; *GórnTroas* 59; *KochFrag* 29; *LatHar* 590 (2); A gdy był dzień po temu [*dies opportunus*]/ Herod w dzień národzenia řwego řpráwił wieczery ná pány řwoie *WujNT Mar* 6/21 (3); *JanNKar* D2; *SarnStat* 11.

~ *W charakterystycznych połączeniach: ciało po temu, czas(y) (20), czas i miejsce (3), czas i pogoda, dzień (2), lata (2), miejsce (7), przyrodzenie (3), rozum (2), serce, siła(-y) (2), wiatr, wiek, zdrowie. ~*

b. *W odniesieniu do osób oznacza, że ktoś jest odpowiedni, zdolny lub skłonny do wykonania danej czynności (15) :*

»(nie) po temu« = *(nie)zdolny do zrobienia czegoś, (nie) potrafiący coś (czegoś) zrobić [w tym: z negacją (5)] (8)*: A chcefz widzyeć/ Apořtołowye álbo vcznyowy ná on čás nyebyli po temu? *KromRozm II* f2v (2); *RejAp* [Ff5]; mam cię vpomiónąć Czytelniku miły/ iż Figury nie wfzędzie ták iákoby miáły być/ fą vczynióné: przeto iż Miřtrz co ié rzezał/ nie był po temu. *GrzepGeom* Q4; *Strum* G3v; *KochOdpr* A2; *GostGosp* 10; zdáło mi fie [...]/ máiąc iefce potemu rzemieřniki/ wydác przynamnię tę Polfcyznę nowá/ Kárákter dwóy Polřki *JanNKar* A3v.

»(nie) po temu« = *(nie)skłonny do czegoś, (nie) sprzyjający czemuř, (nie)chętny czemuř [w tym: z negacją (6)] (7)*: Gdyż ták hoynie obiecufz o mnie/ [...] á gořpodarz też potemu ieft/ niechcę cię

zawieść/ zoftawam z tobą *OrzRozm* L2; *BielKron* 271 (2); Rozumieyże temu/ żeć ten Pan nie po temu był/ aby był miał po biefiadach chodzić *RejPos* 43v; *RejZwierc* 19; *CzechEp* 90; *PowodPr* 76.

4. Wskazuje na podstawę rozpoznania czegoś (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po temu« = *na tej podstawie* (1): *GWozdziki* iest owoc drzewa iednego [...] swieży gwozdzik po themu poznać/ gdy gi ścińniefz á on pułci s fiebie tuczność/ to iest wilkoć włafną: ten iest dobry *FalZioł* I 60c.

5. W określeniach sposobu: oznacza, że coś się dzieje tak, jak na to wskazuje wyraz podrzędny; in *Mącz*, *JanStat*; *post PolAnt* [zwykle w lat. odpowiednikami są przysłówki] (1417) :

a. Z podrzędnym przymiotnikiem (1175) :

α. Parafrazę stanowi wyrażenie porównawcze: *jak ktoś, na czyjs sposób* (133) : *Thakież* gdyby łobie mąż pomazał *Członek* tajemny [łajnem dzikiej kozy] gdy ma z panią po wałasku zapasy chodzić, iuż go zawłze mułi miłować. *FalZioł* IV 9a; A niepoczłowieczeńsku iestem od nich śłácowan *RejPs* 32; *Tobye* mowę wilku w owczyey poštawye/ ty w błazeńskim odżyenyu/ któryś fye po błazeńsku ogolił. *KromRozm* I A3; *BielKron* 247; *KwiatKsiąż* P3; *Mendiciter*, Po żebrácku/ nędznie/ żebráckim obyczáyem. *Mącz* 216a; *Meretricie*, Po kurewsku. *Mącz* 218a; *Militariter*, *Walecznie*/ po żołniersku/ po woyeńsku. *Mącz* 221b; *Muliebriter*, *Niewieścim* obyczáyem/ Po niewiescku. *Mącz* 235d; *Regie*, Po królewsku/ Po pańsku. *Mącz* 349d; *Rustice*, Po chłopsku/ *Grubo*/ *Nietráfnie*. *Mącz* 362b; *Serviliter*, Po niewolnicku/ *Niewolniczym* obyczáyem/ *To* yeft boyázliwie/ *pierzchliwie*/ nie męźnie. *Mącz* [388]d (24); *chybábyfmy* fye ładzić chcieli z Królem łwym po Wołosku/ gdzie ciż łtroną łą/ którzy też y ładzą *OrzQuin* S3; A dziękiy Pánu Bogu/ [...] Ze ná nas łwe proścázki/ weyrzał ták łáfkáwie/ [...] po Oycowłku práwie. *GrzegŚm* [A2]; *Pátrefowie* niektorzy/ o grzechach zá ktore *Chriftus* cierpiał/ po *Filozowłku* gadaia *CzechRozm* 222v; *PaprpPan* Kv; *pożycźmi* łrebrá doftátek/ ábych ie mogł práwie po pańłku czełtować *SkarŻyw* 455; [*Jagiello*] gdy do *Gniezná* przyiáchał [...] *kmieciow* wołóści duchownych/ ktorzy niechcieli łtácyy dáwáć/ kazał grábić [*tj. konfiskować*] obyczáiem *Litewłkim* (*marg*) *Grábiefz* po *Litewłku*. (–) *StryjKron* 477; *Krol* [*Aleksander*] *przećwko* nich [*Tatarów*] *połłał* [...] *Dworzan* *Litewłkich*/ y *Rácow* niemáło/ ktorzy zá *Litewłkie* pieniądze żołnierłką po *Vłłárłku* ná ten czás łłuzyli. *StryjKron* 687; *Trzebáby* łię koniecznie X. K. łámemu z łobą dobrze pogodzić/ y w tym też obaczyć/ żeby nie bárżiey płákał po dziecińłku niż go *vbito* y niż go boli *CzechEp* 92; *gdyby* w nich tá *dumá* byłá/ [...] *pewnieby* łię nie krili/ áni łękali [...]: *owłzemby* po *Káinowłku* śmiele y *wpornie* grzechu łwego bronili *CzechEp* 206 (6); *Rodgifarzu* *prozno* formy *gotuielz* *gliniáne*/ A práwie po *formłznáyderłku* łztucznie wyrzynáne. *KlonŻal* D3v; *GórnRozm* D (2); *Suatim* – *Pofwínsku*. *Calep* [1036]b (14); *Zyia* po *bełtyálłku* *zápomniawłzy* *Bogá* *KołakSzczęłł* [D]; *Gdy* łię *zpiiá*/ niechcą łię łpokoynie *záchowáć* *Chce* łię im po *vlicách* po *Polłku* *gáchowáć* [= *chodzić nocą awanturując się*]. *KlonWor* 52.

W charakterystycznych połączeniach: *po apostolsku*, *babsku*, *bestyjalsku*, *błazeńsku* (2), *chłopsku* (5), *człowieczeńsku*, *dziecińsku* (5), *dziewczyńsku*, *filozofsku* (2), *formsznajdersku*, *iszpańsku* (2), *kainowsku*, *królewsku* (2), *książęcú*, *kurewsku*, *litewsku*, *ludzku* (2), *niewieścimu* (*niewieścku*) (2), *niewolnicku*, *ojcowsku*, *panieńsku*, *pańsku* (9), *pielgrzymsku*, *polsku*, *szermiersku* (5), *świńsku*, *usarsku*, *wałasku*, *wojeńsku*, *wołosku*, *żakowska*, *żebracku*, *żołniersku* (3).

αα. *O modzie, strojach i zwyczajach (zwłaszcza narodowych) (48)* : chodzi wczerywoney zupiczny a wdziky łukny po zyemyanłku *LibMal* 1551/160; *RejWiz* 40v; Szata Opadła s frebłogłowu białego [...] po niemieczku vcziniona *WyprKr* 62v (6); ná koniech siedząc z Krolem po Tátárłku przodkowie náłzy rádzili *OrzRozm* T2v; *BielKron* 332 (2); *Prot* B2; łzábłę łwoię Perłiánłką dał opráwić po Mácedońłku *GórnDworz* L6v (13); *RejZwierc* 243v (2); *BielSpr* 65v; Arcybiskup Gneźnieńłki dwiełcie iezdnych łtroynie Po vłárłku naprzod wiodł przybránych ták hoynie. *StryjWjaz* B2 (5); Y toć też iest nie bez wielkiego dźiwu/ gdy w iednem domu/ iedni łię vbieráią po Niemiecku/ drudzy po Włosku/ drudzy po Turecku [*alii vestiunt se germanice, alii italice, alii turcice*] *ModrzBaz* 51; álebych łię ogoliłá po męłku/ y vbrałá włzátý tákíe/ iłzby o mnie nikt nie wiedziál/ ieflim białáglowá. *SkarŻyw* 183; Kleophás/ łtoiąc z Łukáłzem/ po pielgrzymłku [*tj. w stroju pielgrzyma*]/ rzecze. *MWilkHist* I3v (2); [*Stefan wojewoda włoski*] woylko łwoie w ony łzátý ná Bukowinie złupione po Polłku vbrał (iakoby ich w łłowie Polacy gonili [...]) *StryjKron* 677 (2); *CzechEp* 11; *BielRozm* 4; *GórnRozm* D3 (2); *CiekPotr* 59 (2); *GosłCast* 5; Druga zás powolnieyłza zwyklá męžá prołić/ By łię po cudzoziemłku oná mogłá nołić. *ZbyłPrzyg* A4 (2).

W charakterystycznych połączeniach: po brunszwicku (brąszwicku) (3), cudzoziemsku (3), czesku, (h)iszpańsku (7), kozacku, macedońsku, magiersku, męsku, niemiecku (4), polsku (3), tatarsku (2), turecku (4), (h)usarsku (8), włosku (9), ziemiańsku; chodzić po [jakiemu] (3), jechać, nosić się, ogolić się, oprawić, przystrzygać, siedzieć, (u)stroić się (2), strzyc, tańcować (2), ubrać (się) (5), uczyniony (6), ukazać się, ukłonić się.

ββ. *O wierzeniach i zwyczajach związanych z różnymi wyznaniem (38)* : *OrzList* b (2); Cefarz w Aufzpurku rołkazál/ áby zalię po Rzymłku Boža chwálá byłá w kołścielech *BielKron* 230 (6); Iudaizare in Biblijs Graeca forma dicitur Iudaeos imitari, Po židowsku łie mieć žydołtwá zákrawáć. *Mącz* [176]b (2); *CzechRozm* 87 (2); ábj Bulgárowie [...] po Grecku wkołciołách łwoich łłuzbę Božá mieli *SkarJedn* 221; Iż łię co dzień po Zydowłku wodá kropią. *SkarJedn* 232; iż iuż po Papielku/ to iest Łáćinłkami obrzádłkami Młzey álbo Liturgiey w Cárogradzie nimiełi *SkarJedn* 265 (10); Y rzecze Anthychus: toćby práwie po Gálileyłku/ ktorzy mowiá/ iłz Chryłtus vkrzyżowány zmartwychwłtał *SkarŻyw* 188 (3); Hieronim Powodowłki [...] przećiw mnie grubo vkwóáne/ bo nie po Chriłtyánłku/ Wędzidło łwoie wypułcił. *CzechEp* *2v; ktorzy zá nim [*Jezusem*] záprzawłzy łię łámych łiebie z krzyżem (á nie ze złótym onym ná łzyiy po Papielku zówielzonym etc.) zá nim chodźimy *CzechEp* 426 (9); Recuticus – Obrzezani potureczku. *Calep* 901a; Iefli ty będąć Zydem po Pogánłku żywiefł/ á nie po Zydowłku [*gentiliter vivis et non iudaice*]; czemuż Pogány przymułszálz żyć po Zydowłku? *WujNT Gal* 2/14; *SkarKaz* 455b; [bo y ł. Woyćiech był mnichem y łtrzygł łię po mniłku. *ŁaszczOkulary* C3; *TurnZwierc* B3v; *ArtTanat* G4].

W charakterystycznych połączeniach: po galilejsku, grecku (6), krzełcijańsku (chrystyjańsku) (5), papielku (6), pogańsku (4), rzymsku (7), turecku, žydowsku (8); by(wa)ć po [jakiemu] (3), czynić (3), kłásć, kończyć się, kropić się, krzćić, mieć (4), mowić (3), obmywáć się, obrzezany, odpowiefć, rzádzćić się (2), sádzćić, słuzýć (3), sprawowáć, wypułćić, zachowáć się, zówieszony, żyć (3).

yy. *O sposobie mówienia lub pisania (4)* : funt po aptekarzku libra *FalZioł* V 97; zbor ábo mówiąc po Papijesku, kościoł. *CzechEp* 129 (2); Ták my z profítoty y po íwemu/ iákoby po kmiecku/ mowim do P. Bogá: Zbudowálifmy tobie Pánie domeczek/ iákifmy mogli *SkarKaz* 454b.

ß. *Parafrazę stanowi wyrażenie przyimkowe: w jakimś języku (603)* : Tho korzenie połącinnie zową arteticaria, poczeńku ítrzałowe korzenie/ poniemieczku Gichtkraut *FalZioł* I 64b (19); połatinie zową Molares od melcia, po polfku trzonowe od trzenia albo ícierania. *GlabGad* C3v (3); *MiechGlab* *4v (9); *LibLeg* 7/40v; *RejPs* 175; *LudWieś* B4; *SeklKat* P4v (2); *MurzHist* A2v (4); *MurzNT* 86 marg (3); *MurzOrt* B2v (2); *KromRozm II* h2v; iż oni máyą kápłany y biskupy/ ktore Ruś popy/ baćkámí/ władyki/ y też epifcopy/ po Grecku zową. *KromRozm III* H7v (4); *BielKom* A4v; *GliczKsiqż* I8v (2); *LubPs kt* (2); *GroicPorz* A3 (4); *RejWiz* A6 (2); A niofąc sóbie krzyfz/ wyffedł ná ono miefće/ kthore zową łyfą głową/ á po Zydowfku Golgothá *Leop Ioann* 19/17 (11); *OrzList* bv (3); NIemiec [...] Iż ftyfzał że Polacy komu fklankę dáia/ Po polfku náley brácie/ zá káždym wołáia. Y mnimiał by káżdego komu fklankę dano/ Iżeby go y s przodkow tym náleiem zwano. *RejFig* Cc7v; *BibRadz* *4v (14); po náfzemu ze mną mów/ nie po Szkolfku. *OrzRozm* B2v (11); A thu fie kończą wtore kfięgi Moizéfzowe/ ktore zową Exodus/ po żydowfku Helefzmot. *BielKron* 35v (93); *BielKronCies* Mmmm3; *KwiatKsiqż* K2v marg; Acronius lacus, Yezioro w Niemieckich ítronách/ po Niemiecku zową/ Boden íee. *Mqcz* 69b (138); *OrzQuin* L2v (7); *SienLek* a4v (7); *RejAp* 79 (6); *GórnDworz* A2v (5); *Circulus*, który po Polfku może być rzeczón Koło *GrzepGeom* D3 (12); *BialKat* 120v (2); *KuczbKat* 250; *RejZwierc* 164; *BielSpr* 29v (6); *WujJud* 53v marg (3); *BudBib* bv (17); *Strum* G4; pozwan był Kimbar ná Sobor (co my fynodem po Grecku zowiemy) *BudNT przedm* b7v (21); *CzechRozm* 27v (12); *ModrzBaz* 31v marg; *ModrzBazBud* π6 marg (2); *SkarJedn* 129 (5); *Oczko* A4v; *SkarŻyw* 142 (5); ktorych też Hiftorikowie zową Gepide/ po Gotfku leniwi *StryjKron* 46; z których iedná [rzeka] Tanais/ álbo Don po Mofkiewfku rzeczona/ Azią y Europę dzieli *StryjKron* 395 (7); *CzechEp* 67 (3); *NiemObr* 122 (4); *KlonŻal* E4v (2); *KochPhaen* 2; *ReszPrz* 68; *GórnRozm* B2v (2); *GórnTroas* 5; *LatHar* 74 (10); *Turba*, wołálem przełóżyć po ítaropolfku Rzełza/ á niżeli tłuźcza *WujNT przedm* 22 (78); *JanNKar* B4v; *SarnStat* *4 (7); *PowodPr* 42; *SkarKaz* 421a; *CiekPotr* 3; *CiekPotrOstr*?(3); *CzahTr* G4v; *GoslCast* 4; *KlonFlis* A3v (6); *KlonWor* 17 marg (7).

W charakterystycznych połączeniach: po [+ nazwa języka] brać imiona, brzmieć, czytać (czytany) (10), dać imię [komu] (2), (wy)drukować [co] (3), dziękować, mianować, mieć [co] (2), modlić się, mówić (mawiać, mówiący, powiedzieć) (41), nawyknać, odpowiadać, (na)pisać (wypisać, (na)pisany, napisanie) (73), przełóżyć (przekładać, przełóżony) (9), przypomnieć [co], pytać [kogo], (nie) rozumieć (się) (8), rzec (rzeczon(y)) (16), sławić się, słuchać [czego], słyszeć, spytać, stać (6), szemrać, śpiewać, (nie) uczyć (się) (7), (nie) umieć (28), wołać (2), wykładać (się) (wyłóżyć) (10), wyrazić [co] (3), znamionować [co], zwać (naz(y)wać, przewać) [kogo, co] (201); imię [komu] (jest) po [+ nazwa języka] (4), księgi (książ(ecz)ki) (4), napis, przewisko, przypowieść, rzecz (2), słowo; po aramsku, azotsku (azycku) (2), chaldejska, czesku (8), ebrejsku (8), eipsku (2), fenicku, francusku (14), gotsku, grecku (158), hiszpańsku, likorońsku, litewsku, moskiewska (2), niemiecku (137), polsku (116), rusku (9), słowiańsku (7), staropolsku, syryjsku (7), szkolsku [= po łacinie], tatarsku (4), turecku (5), węgiersku (6), włosku (9), żakowsku, żmudzku, żydowsku (96).

γ. Parafraza w postaci przysłówka wywodzącego się od przymiotnika podrzędnego (w wypadku silnej leksykalizacji związanej z daleko posuniętymi zmianami znaczeniowymi wyrażeniu PO + przymiotnik w celowniku odpowiada inny przysłówek lub wyrażenie o charakterze przysłówkowym) (441) :

Wyrażenia przyimkowe: »po cichu« = *cicho, niegłośno; szeptem* (20): *RejJóz* F8v; *RejKup* h4v (3); *GliczKsiąż* I; *RejFig* Cc (2); *RejZwierz* 104v (2); Mutio venita, Iąkam/ Po ćichu mówię/ Szepcę. *Mącz* 239d (2); ieden moj dobry przyiaciel/ [...] kiedy s kim mowi/ á iż w mowie trefi lie iákie pomilczenie/ to wnet poćichu imuie lie ípiewác *Górndworz* I8v (2); *RejPos* 228; *RejZwierz* 45v (6).

»po cichu« = *bezgłośnie; w ciszy, nie hałasując* (4): *RejKup* h6; gdy [Boos] [...] fzedł ípác (y położył lie) przy łtogu zboża/ przyíflá po ćichu [*venit abscondite*]/ y odkrywíły płaícz od nog iego/ położyłá lie. *Leop Ruth* 3/7; Kto łtąd ípadł iż to wípomienie/ Liczy poćichu łtopienie. *RejZwierz* 237; *CzahTr* E.

»po cichu« = *nie ujawniając, nie pokazując na zewnątrz* (2): A dálekoć to piękniej będzie iż lie y íam w íobie poćichu vfráíuiełz/ y íam lie zá íię nadobnie pohámuiełz. *RejZwierz* 81 (2).

»po cichu« = *lekko, delikatnie, słabo* (1): ná ogień s przodku poćichu dmucháíá/ á gdy lie zámnoży á moc weźmie/ trudno gi potym záhámowác. *RejZwierz* 147.

»po cichu« = *nieoficjalnie, niepublicznie; bez rozgłosu* (9): *RejZwierz* 22v (2); Tacite dare potestatem, Po ćichu przizwolić. *Mącz* 438b (3); *RejZwierz* 45v (2); *ZawJeft* 48; *ActReg* 74.

»po cichu« = *w tajemnicy, potajemnie; claudestino, furtim* *Mącz* (16): *RejJóz* Ov; *RejWiz* 102; Ten tám pobiegł poćichu/ by lie z bábą zbráć *RejFig* Cc2; *RejZwierz* 18v; gdy tedy było wnocy/ Hufarzy nieczekáíác píszczáki wiecháli poćichu *BielKron* 309v; In sinum alicuius aliquid effundere, Táyemnie lie komu czego zwierzić/ po ćichu powiedzieć. *Mącz* 395c (3); Thedy Herod poćichu záwoławízy do íebye onych Mędrców/ pilnie wywiádowál lie z nich/ kthoregoby lie czáfu thá gwiazdá vkazáłá. *RejPos* 35v (2); *RejZwierz* 48 (2); *Calep* 178a (4).

»po cichu« = *skrycie, ukradkiem; poza oczy, za plecami (zwykle z wyraźnym zabarwieniem ujemnym)* (27): O írogíłz lie to tám wąż pod tą trawą táí/ Ktory káfa poćichu tám w tey márney zgráí. *RejWiz* 27v (2); Chłopiłko podle pániey co czytáłá íiádło. Drugi przed nim poćichu nápiíál beítia *RejFig* Cc2v (3); *RejZwierz* 6v (8); *OrzRozm* I3v; *Prot* D3v; Poćichu Antikriít ípráwy íwe záczynác miał *RejAp* Ee4v (2); *RejPos* [36] (2); *BielSat* D2v; w oczy mi pochlebuiełz á poćichu mię zdradzałz *RejZwierz* 49 (4); [*Chiomara*] íłudze po ćichu rofkazáłá/ áby go [*rotmistrza*] zábił. *KochWz* 136; *Calep* 1059b; Abyście miedzy íobą wilká vpátrzyli. Ktory owce z owczárnie poćichu wykrada *CzahTr* F2.

»po dawnemu« = *tak jak dawniej, jak do tej pory* (1): prószę rácz W.M. tę to pracę moię [...] pod obronę íwą przyiác/ á [...] mnie też podawnemu miłóściwym Pánem być. *BudNT przedm* a6; [[*mieszczanom*] nýetrzeba na woýne chodzicz, thełko maýá oni plathÿ mieýłczkie placzicz, ý podwodÿ dawać podawnenm [!]. *MetrKor* 1582 129/124].

»po lekku« = *delikatnie, ostrożnie, słabo* (2): Głowę pierwey po lekku wzdrápay/ á potym grzebieniem Słoniowym ízczelzy *SienLek* 11v; pierwey polekku ciepłą wodą zmiękczyć ránę *SienLek* 147.

»po lekku« = *wolno, powoli, z niedużą prędkością; lente, paulatim, sensim* *Mącz* (7): tedy lie im będzie ná czas godziło álbo iakmiarz odpoczywác/ albo íię polekku przeieždzać *KwiatKsiąż* P2v;

Paulatim, Po lekku/ bårzo leniwo. *Mącz* 285a (5); Biełz naprzod Woytowicze, [...] á ia poydę zá tobą polekku. *CiekPotr* 40.

»po lekku« = *małymi porcjami, w małych ilościach; stopniowo, w miarę upływu czasu; successive BartBydg; paulatim PolAnt* (4): *Successive*, znyenaczka, po lyekkv, po trosshe *BartBydg* 249; *BibRadz Ex* 23/30; s tego cíáftá gáłeczek nátocz [...]/ ktore wćieniu vřufzywřzy/ pod ięzyk daway/ áby ono wymakánie polekku wsię połykał *SienLek* 82v; Nie iżby [*Chrystus*] łam brał w mądrości iákie pomnożenie (gdyż od poczęcia łwego był pełen wřelkiey łáłki/ mądrości y prawdy) ále iż łię mądrość iego ludziom po lekku pokázowáá. *WujNT* 201.

»po lekku« = *nieznacznie, nieostrzeżenie* (1): tedy [*Balaam*] náuczyl Báláká/ iáko ich [*Izraelitów*] miał pożyć: połáwřzy im co nagłádfze biaległowy/ áby ie do grzechu przywiodły: [...] y ták polękku [!] áby łię w pogánřtuo obroćili/ y Bogu łię łprzykrzyli. *WujNT* 845.

»po lekku« = *cicho* (1): [*apostołowie*] na łwiętego Iána łkinęli/ ijęby łpytał [...] ktory to iest tzo go [*Jezusa*] má zradzitz? Ktorému polekku rzékl pán iezus mily/ iję ten iest komu iá podám chłéb rozmoczony. *OpecŻyw* 94v.

»po maluczku« = *po krótkiej (małej) chwili, po krótkim czasie; trochę później* (2): [*Judyt*] Potym pomáluczku wyłřłá [*et post pusillum exiuit*] oddawřzy głowę [*Holoferna*] łłuzebnicy *BibRadz Iudith* 13/10[11]; *BudBib Iudith* 13/10[11].

»po maluczku, maluřku« = *ukradkiem, nieostrzeżenie, tak żeby nikt nie zauważył* (1:1): *RejZwierz* 87; A gdy mi to [*anioł*] powieđał/ otom pomáluczku [*paulatim*] pogłádał ná tego co przed nim łtał. *BibRadz 4.Esdr* 6/29.

»po mału, maluczku« = *trochę, nieco; niewiele, mało* (6:2): á pies zá nimi [*Rafaelem i Tobiaszem*] łzedł po máluczku [*et iuit canis post ipsos*]. *BibRadz Tob* 11/3; *Subsulto*, Pomału táncuyę, podskakuyę trochę. *Mącz* 365c; *BudBib Tob* 11/3; *SkarŻyw* 79; ábowiem miłóć rořtárgniona ná wiele częřci/ nie iest ták mocna/ iáko łpólna/ á łpoiona: á kto kogo pomáłu miłuię/ tego téż pomáłu miłuią. *KochCn* B4; *OrzJan* 35.

»po mału, maluczku« = *powoli, stopniowo, nie od razu; z biegiem czasu; lente, paulatim, pauxillatim, sensim Calep* (21:2); *KromRozm I* M4v; *KwiatKsięż* G4v; á koń ma być nie łyty/ á nie morz go też/ ále pomáłu z niego łáđło wygánaiy/ á nie gwałtem *SienLek* 190 (2); Záтым pomáluczku [*deinde in tempore*] wředłřzy złořciwy zwyczáj miáłto zakonu iest chowan/ á zá rořkazánien okrutnikow/ łtáło łię iřz rytym obrázom z naboženřtuem służyć poczęto. *BudBib Sap* 14/16; O młódfch dziećiách w zakonie wyćwicżonych/ náuczál: iřz nie tylko łrogořcią y biciem/ ále ludzkořcią/ miłóřcią/ y łáłkáwořcią ku dobremu wiedzenu być pomáłu á nie zprętká máią. *SkarŻyw* 334; łwiatłóć oná pomáłu odchodząc wzniknęłá *SkarŻyw* 589 (10); *Calep* 293b (4); *SkarKaz* 45b (3); *SkarKazSej* 681b.

»po mału, maluřku, [maluchnu]« = *wolno, powoli, w wolnym tempie, z małą szybkořcią; ostrożnie* (9:1): W ten czas Iezus mily/ dla pocieřszenia więťłfę⁸⁰ łwé milé matki pomalu podniozwřłly rąćki w niebo wřtěpowál *OpecŻyw* 174v; Komuciem barzo á gęłto żyła biję/ tam krew á kolera panuie. Ale komu pomáłu á leniwo/ z flegmy á z Melankolijey. *FalZioł* V 12v; moy miły łtárułřku/ Iuż ia ciebie powieđę wřzędy pomáluřku/ Iże łie nie połřłizniełř *RejWiz* 22v; *RejFig* Cc6; *SienLek* 190; *GórnDworz* Ff7; A wodá łię zgory pomáłu łpuřciłá/ y nápełniłá rowy y brzegi łwoie iáko pierwey.

SkarŻyw 501 (2); *KlonŻal* C3v (2); [Przecadz wino/ iefli fiądło pomáluchnu. Vberfenge den wein/ fo ehr lich hath geletzt/ málich. *Wokabul* 1539 T5; *PlutBBud* G4v].

»po mału« = *delikatnie, lekko, nieznacznie; słabo, z małą siłą; parce Mącz; lente, sensim Calep* (7): *Lifzka* [...] Pomálu lie všmiechnęlá/ Y táko mowić poczęłá [...] *BierEz* H4v; *Vomica est pressare parce, Po málu ciśni/ purcháwkác. Mącz* 320d; *Calep* 554a (4); *KochFr* 52.

»po mału, maluczku« = *cicho, zniżonym (cichym) głosem, niegłośno* (4:1): *MurzHist* Gv; *Dziurką cicho półzeptá/ pomálu mu łaycie/ By gdzie blińko nie słuchał/ nie bárzo wołaycie. RejŻwierz* 27; *Mącz* 227b (2); *plákałem v nog iego: á on mi pomálu rzeczé: Pifarzu/ czyń swoy vrząd/ piłz co widzifz/ y to zeście moje. SkarŻyw* 188.

»po mału« = *spokojnie, bez ruchu* (1): *Obrepo, latenter et tacite – Pomálu y czicho liezę. Calep* 715b.

»po mału« = *bezgłośnie (w myśli)* (1): *Wyfli potym rodzicy iego przed sień: ktore gdy Ian S. vyrzał/ łzami fię bárzo zálał/ y pomálu w sobie rzekł. Otořz Czárćie iuřz ná rodzice moię pátrzę/ [...] řtrzály pokus twoich w słufzbie mię Bożey nie ořlábią. SkarŻyw* 135.

»nie po mału« = *bardzo, mocno, w dużym stopniu; non minime Mącz, Vulg; nimis, satis, valde Vulg; mirabiliter, mirifice Mącz; certe, haud (haut) (dubie), non mediocriter Modrz* (93): *RejPs* 103v; *KromRozm II* qv; ná czym lie omyli káždy coby tak rozumyeć chcyał nyepomálu. *GliczKsiąż* Hv (6); I vczynili tám Kroleń Sálá [...]. Y był tám wefoł nie pomálu Sál y wřlyřtek lud Iřráelřki. *Leop* 1.Reg 11/15 (6); *Aegre est istud animo meo, Nie pomálu mi tego zá/ bárzo mie to řmuć. Mącz* 4a (4); *LeovPrzep* E3v; *GórnDworz* Cc6; *Bulinger* widząc niezgodę o pewnym mieyřcu duřz miedzy zbory/ ktora niepomálu wátliłá wiáre rzeczóná powřzechná o tych to duřzacz: tedy [...] *Grzegřm* 15; *HistLan* A3 (2); *WujJud* a7v (2); *RejPosWstaw* [41⁴] (3); *BudBibKaw* A2v; *Słowieńřkim [księgom, tj. przekładowi Pisma řw.]* teřz nie wřzędy trzeba wierzyć/ bo [...] ná on czás řá przełožone/ z ksiąg Greckich/ gdy iuřz niepomálu były pofářřzowane. *BudNT* Kk5v; *CzechRozm* 145 (2); *PapřPan* Ff4v; *KarnNap* ktv; *Wytárlá fię niepomálu tego nářzego wieku grubořć y w słowiech y w řpofobie mowienia. ModřBaz* 59v; A przedřię gdyby kto práwá Rzeczyřpolitey řwey piřác vmyřlił/ temuby záprawdě práwá Rzymřkie niepomálu [*multum*] były ná pomocy *ModřBaz* 98 (13); *KochOdpr* B4v; *Oczko* 1v (3); *Przetofz* ktoby fię o táki řywot kuřlił [...] / nie máiąc z woley Bożey tákiey řářki iego pomocy/ niepomálu by pobłádził *SkarŻyw* 31 (5); *CzechEp* 86 (2); *CzechEpPorz* *4v; *ReszPrz* 3; Nie mogłem řadną miářą zámilczéć niektorych tutecznych/ teráźnieyřzych/ pobořnych řpraw/ ktore wiem/ iř iáko Kátholiki nie pomálu vćiefzř/ ták Heretyki bárzo zářrářuiř *ReszList* 188 (2); *Záprawdě řeć nam Chřeřćijanom nie pomálu w brew dáię te práwá Pogáńřkie vprzywileiowane WerGořć* 265 (3); *KochTarn* 75; *Pudłř* 52 (3); *GórnRozm* B4 (3); *ActReg* 41 (3); *Phil* G4 (2); *KochFrag* 49 (2); *OrřJan* 62; *WujNT Act* 20/12 (3); K temu mię teřz w tym mniemaniu niepomálu podpiera *SarnStat* 283 (3); *GrabPospř* L2v; *SkarKaz* (4); *CiekPotř* 82; *GosłCast* 73; *PaxLiz* B4; Bo ia řobie řtan wdowi nie pomálu wářę. *ZbyłPrzyg* B3v.

~ *W charakterystycznych połączeniach: nie po mału bawić, bić, (po-, z)blądzić* (3), *w brew dać, być na pomocy, chłofć, (u-, po)cieszyć (się) (pocieszon(y))* (7), *ciężki, dręczyć, dziękować, dziwować się, (za)frasować się (ufrasowany)* (4), *gnieć, (za)gniewać się* (2), *godzić się, gorący, grzeszyć* (2),

kochać się, miły, mylić się, naganiać, nagrodzić, obrażać (obrazić się) (2), oszukać, piękny, pobierać, pobudzić się (wzbudzać) (2), poddać się, podpierać, pofalszowany, popchnąć, pożyteczny (2), pracować się, przymnożyć się, ratować, rość, rozjeść się, rozplodzić się, roztargniony, rozumieć, (ob)ruszyć (naruszony, obruszony) (4), słabszy, starać się, strzec się, (prze)szkodzić (szkodliwy) (4), tęsknić, trwożyć (zatrwożony) (2), ważyć, wątląć, weselić się (wesoł) (2), wezbrać, (po)winien (2), wykroczyć (2), wysławiać, wytrzeć się, zabołec, zachorzeć, zamoc się, zawstydać się, zelżon, zły, znaczyć się, zniewolić, zwojować, żałować (żał) (3). ~

»nie po mału« = *prawie, nieomal (1)*: Zá ktore tak wielkiego á zacnego Páná dobrodzieystwo niepomálu wšytká Sármátia y z przyžłym potomštwem šluřnie mu ieřt powinna. *ModrzBazBud* π6v.

»po prostu« = *jasno, wyraźnie, otwarcie; prawdziwie; szczerze, bez kręactwa; simpliciter* *Modrz, Calep (27)*: Przeřtoć tedy ná tho po prořtu odpowiedam/ iż šie rozumu ludzkiego do šmierci trzymáć woley niemam/ około wiáry *KrowObr 108v (2); OrzRozm B2v (2); GrzegRóżn kt; Acźci wřzędzie* gdzie weyrzyřz po prořtu piřmo mowi/ iáko człowiek vmiera y iáko Zmarthwych wzbudzon będzie *GrzegŠm A4v; RejZwierc 251v; Rozřádek niektórych Kátholikow o Coⁿfeřšiey Sędomierski[ey] Roku 1570 wydány. W którym šie fářze y błędy tey to Confęšiey poprořtu pokázuią WujJud kt (3); A kto po prořtu idzye od prawdy nie zmyli. StryjWjaz A3; Ktory [Jan] nic chytrze áni záwikłanie nie piřał/ ále řzczyrze y poprořtu rzecz [...] opiřał CzechRozm 25; ModrzBaz 29 (2); Wielkie to tedy ieřt [...] řpotwarzenie/ [...] žeby oni nie mieli řzczyrze y po prořtu [...] mowić y náuczác o Iežušie Chriřtušie CzechEp 209 (10); ActReg 118; Calep 981b; WujNT 890.*

»po prostu« = *zwyczajnie, bez komplikowania, bez dodatkowych utrudnień; bez oficjalnej procedury urzędowej (26)*: czáfu Kázimierzá Krolá/ Prokuratorá w Polřzce řadnego niebyło/ ludźie řye po prořtu řádžili/ dwiema onymi řłowy/ ieřt/ ieřt: nie ieřt/ nie ieřt *OrzRozm E2 (2); RejPos 315v; CzechRozm 162 (2); CzechEp 109 (9); CzechEpPORz **3v; iż zá iego czáfu/ wiele było prořtych Chriřtianow/ ktorzy řzczyrze/ y poprořtu/ to co my dźiř z řáłki Božey wyznawamy/ wyznawali NiemObr 125 (2); GórnRozm A3 (2); GostGospSieb +4; WujNT Iac 1/5; JanNKar E (3); Com więc oczymá widźiał á drugie com řłyřzał/ Z tychem rzeczy te Wierřze ták po prořtu piřał. CzahTr A4v; KlonFlis F4.*

»po prostu« = *prostodusznie, bez wysuwania wątpliwości (2)*: Wielka pociechá prořtacžkom ktorzy po prořtu poznawaią Pana řwego. *RejPos 288 marg (2).*

»po prostu« = *skromnie; bez przepychu, bez okazałoci, niewytwornie (6)*: *KrowObr 198v; KochZuz ktv; RejZwierc 12; BielKron 212; iż šie [białogłowa] niķáłká o to nie řtára/ áby šie cudná zdála: chod/ mowá/ niewydwaržána/ y wřzytko po prořtu GórnDworz G2; RejZwierc 61.*

»po prostu« = *od razu, bez wřstępnych przygotowań (2)*: To cžego řádařz nie ták poprořtu ma być pokázowano/ ále napřzod trzeba řydwow o to pytác. *CzechRozm 107; Oczko 33.*

»po prostu« = *bezpośrednio, w bezpośrednim kontakcie (1)*: A Ieřliby ná równiey przez ktorą Linea b.c. idźie/ albo Rzeķá/ álbo błoto [...] záwadźáło/ žeby nie mógl wřzędzie dóydz [...]. Ták tedy Lineą b.c. mierzyć mařz/ kiedyc co będzie záwadźáło iey poprořtu mierzyć: wiedz od punktu c. do punktu f. Lineą *Perpendicularem GrzepGeom O2.*

»po prostu« [w funkcji ekspresywnej] = *dokładnie, bez wyjątku (1)*: Iedná [rzecz], áby pożytek R.P. miłowano/ [...] Druga: áby całości wżytkich części R.P. iednáko ochraniano. W tym oboygu v nas poproftu wżytko opák. *PowodPr 77*.

»po prostu« = *pionowo, w pionie, w linii wertykalnej (1)*: Porrigit sese mons in rectum, Rościąga álbo vkázuye lie górá po proftu. *Mącz 350d*.

»po prostu« [o języku] (31):

~ »po prostu« = *bez obwijania w bawełnę; potocznie; językiem prostym, nie po łacinie [tu: po polsku]; vulgariter JanPrzyw (3)*: My tho zowiemy Exekucyą po proftu/ áby Krol to záfy pobrał/ co był rozdał. *OrzRozm B2*; Bo ie zową/ praepolitámi (po proftu Probofzczámi) Szkoláftykámi/ Kántormi/ Kánonikámi. *ModrzBaz 131v; SarnStat 888*.

»po prostu« = *zrozumiałe, bez zawilości; w sposób nieskomplikowany, niewyszukany, zwyczajnie; niemetaforycznie; directe Mącz (18)*: *Mącz 350c; OrzQuin I3*; Alem ia tu po proftu/ iáko nałácnieý mogło być/ piśał: áby káždy łam przez łye wyrozumiéć mógl. *GrzepGeom B2 (2); GrzegŚm 26; RejZwierc A3; RejZwiercPodw 183v; WujJud 80; Strum G4*; Ia też tákże czynić będę: żeć też/ opuściwłzy subtylną Filozowłką y Oratorłką odpowiedź/ po proftu odpowiedáć będę. *CzechRozm 2 (4)*; á wáżyłby fię przeciw niemu [...] lub piśáć lub mowić: [...] iáko Sáluftyuřz przeciw Ciceronowi: ták mniemam/ iż/ chociaż nie ták vmieiętnie y ozdobnie/ ále ták po proftu/ przedsięby fię tego wáżył *CzechEp 4*; cále łowo boże przyimuiemy: przyftoynie go wedle łznuru wiáry vżywamy/ prawdziwie/ po proftu procz álegoriy Bogu obmierzłych/ ono wykłádamy *CzechEp 342 (4); NiemObr 107*.

»po prostu« = *dosłownie, wprost (10)*: V ktorego [Syna Bożego] łą oczy iáko płomień ogniŃty. Azáľ kiedy kto Ńyłał o tákim wzroku? [...] Nie mniemayże też ták po proftu/ áby miał páłáć iáko płomień. *RejAp 29; RejPos 214v; WujJudConf 231; CzechRozm 23v (3)*; Gdyż Ńráľzliwa rzecz ieľt/ gmeráć ták beľpiecznie w głębokość máieľtatu Bożego/ [...] niź ták po proftu/ ná łczyrym też y proŃtym łowie Bożym przeľtáwáć. *CzechEp 178 (3); NiemObr 52*. ~

»po proźnu« = *bez potrzeby, niepotrzebnie; frustra Mącz, Calag; male Mącz (3)*: Rem potius ipsam dic/ et mitte male loqui, Powiedz co maľz powiedzieć/ á nieľay po proźnu. *Mącz 86b (2); Vergebens. Prozno. Po proznu. Frustra. Calag 500a*.

»po proźnu« = *na próżno, bezskutecznie; in cassum, in vanum, irritum Mącz (4)*: Lapidem verberare, id est in vanum, proverbialiter, Po proźnu. *Mącz 184a*; Telam retegere, proverbium, Przędę odľnowáć/ to yeľt/ po proźnu lie Ńtáráć. *Mącz 442b (4)*.

»po proźnu« = *beztrosko, w czasie wolnym od zajęć, dla odpoczynku (1)*: Ociose ambulare, Po proźnu lie przechodźić. *Mącz 259a*.

»po przykrzu« = *z nagła, gwałtownie (?) (1)*: i runęła się trzoda łprzykra (*marg*) poprzykrzu (–) w ieźioro *MurzNT Luc 8/33*.

[»po roźnu« = *oddzielnie, nie w jednym miejscu*: Na zamcech rzadko takie przestrzeństwo najdzie, aby mógł w pośrodku obozem albo jednym legierem leżeć, a tak mogą poroźnu stać z wozy i z końmi *UstWojsk 1525/81*.]

»po staremu, staradawnemu (a. staradawnu), staroświecku« = *tak jak dawniej; według dawnego zwyczaju; taki, jak dawniej; antique, prisce Calep (68:7:3)*: I myta po stara dawnemu pláczicz. *LibLeg*

6/78v (8); *RejRozpr* G4; *SeklKat* B3; *RejKup* dd8v; *KromRozm III* K; *Diar* 93; *LubPs* A5v; *KrowObr* 236; *RejWiz* 98; *OrzList* e (3); *BibRadz* II 95d *marg*; Záprawděc to náľzá wielka ślepotá iefť/ że my chcemy áby nas Krol łądźil po łtáremu/ á niehcemy tego ábyľmy teź my żyli z łobą po łtáremu *OrzRozm T3* (3); *BielKron* 146v (8); *KochSat* B; *OrzQuin* C3 (2); *Prot* Dv; *RejAp* 166v; *RejPos* 304v *marg*; *BiałKat* 316; *GrzegŚm* 63; *WujJud* 181 (3); *KochList* nlb 3; *Strum* G3v; *CzechRozm* 115v (3); wody przedsię połtáremu/ téľz/ tákiéľz/ y óneyze właľności być nieprzeľtáły. *Oczko* 3; w kościele gdzie iefzczę było połtáremu málowanie *SkarŻyw* 300; A ten podobno Herb [...] iam łam tymi właľnymi oczymá widział [...] nád Bramá [!] Gáľáťką przeciw Konłtantinopolowi/ po łtároľwiecku malowany *StrykKron* 120 (3); *CzechEp* 106 (2); *NiemObr* 15; *KochFr* 19; Boś ty łwóy [*rozum*] z łobą przynióľł/ y maľz go dołtátek/ V mnie go połtáremu wielki niedołtátek. *PudľFr* 31 (2); *GórnRozm* E2 (2); *ActReg* 81 (3); *Calep* 77b (2); *JanNKar* F3; Grodzkie pozwy/ połtáremu pod tytułem Królewłkim/ á Ziemłką pieczęćią/ bydź máią. *SarnStat* 1157 (2); *GrabPospR* M3; *PowodPr* 46 (3); *VotSzl* Fv (2); *SkarKazSej* 699a; *KlonWor* 12 (3).

»po staremu, staroľwiecku« [*w odniesieniu do języka: o dawnym sposobie nazywania czegoś lub przekłádania tekstu*] (7:2): Eccleľia iefť ci greckie łlowo á popoľłku zgromáďzenie/ y toź teź zgromáďzenie połtaremu zowieľ koľciołem/ albo zborem krzeľciańłkim *SeklKat* Q; *SienLek* 216v; Otóź maľz/ Vczniu miły/ króťki wykłáď paćierzá/ iáko po łtáremu mówią: to iefť prawđziwéy modlitwy Páńłkiey *BiałKat* 220v; *Strum* L3; *StrykKron* 602 *marg*; *PaprUp* F3v; *KochCz* B2; *WujNT* przedm 22 (2).

b. Z podrzędnym zaimkiem (47) :

α. Parafrazę stanowi wyrażenie porównawcze: jak ktoś, wedle czyjegoeľ zwyczajy (18) : Seym tám włyłtek o tym iefť/ iákoby bráć/ á nikomu nie ná wieki niedáć. [...] Pánie Boże bądź z námi/ nie po náľku to *OrzQuin* B; łą niektorzy ták przemierzli/ czo niechcą iedno włyłtko po łwemu: nowy by iákiś łwiátek/ łtworzyć im trzeba: gdyź łie im włyłtko to niepodoba/ czeģo oni nie czynią *GórnDworz* M3 (3); *WujJud* 132v; włyłtkiście Łáćinłkie koľcioły zámknęli/ Mnichom y Opáťom kłáľtoryście pobráli/ chcąc áby powáľzemu żyli. *SkarJedn* 250 (2); iż Iákub ś. znáćznego nic o Chriľtuście nie piłal: tylkoź o Bogu oycu łámym: z ktorego teź łobie po łwemu X. K. iáko zwyłł Troycę kuie/ nie przypáľrzywły łię dobrze *CzechEp* 317 (4); *GórnRozm* A4; *WyprPl* B4v; ktory [*Bóg*] zá przeľłłych wiekw dopuľzczał włyłtkim Pogáňom chodzić ichze drogámi (*marg*) żyć po łwemu. Hebr. (-). *WujNT* Act 14/15; *SkarKaz* 122b (2); *KlonFlis* H2v (2).

β. Parafrazę stanowi wyrażenie przyimkowe: w czyimś języku (29) :

Wyrażenia przyimkowe: »po naszymu« = *w naszym języku [tu: po polsku]* (28): *FalZioł* IV 35a; Aże z ziemie Scityłki przyciągnęli łuchrowie ktore potym Wuchry po náľzemu Węgry zową. *MiechGlab* 37; A tę [*sumę wiary*] zowemy dwánałcye człónkw wyáry/ áľbo łymbolum Apołtolorum: po náľłemu łkład Apołtołłki *KromRozm III* C3v (4); *GliczKsiąź* N4v; Kxięgi trzecie Salomonowe ktore [...] Łáćinnicy [*zową*] Cánticum cánticorum/ á po náľłemu wyłóżyć y zwáć moźe/ Pieśń z pieśni Salomonowych. *Leop* HHh4; *OrzRozm* B2v; Łácedemon zwano Spáťtá/ á lud Spáťtáni/ to iefť/ po náľzemu bękárći. *BielKron* 100v; *OrzQuin* Xv; *RejZwierc* 87v; *BielSpr* 13v; *BudNT* Hh6v; *CzechRozm*

57v; *LatHar* +6v; Apoštoł po nálezemu posłaniec ábo pošeł. *WujNT* 214 *marg* (9); *JanNKar* C4v (2); *PowodPr* 64.

»po swemu« = *w swoim języku* (2): Także Siachmet gdy do Litwy [...] przjechał, tedy [...] zafię był poiman [...] także go Tatarzy po fwemu prawie zową Szachmeth tho iełt męcennik. *MiechGlab* 32; Poczynaia fie księgi pfalmow ktore z Greckiego Lácinnicy Pfalterium zową/ po fwemu Organum *Leop* AAa.

c. Z podrzędnyim rzeczownikiem (195) :

Wyrażenia przyimkowe: »po łacinie« = *latine Vulg, Mącz, Calep* (192): kwiath thego ziela za flończem idzie rołkwitaiącz fie/ á ftąd że połacinie to ziele Solfequium zową *FalZioł* I 49c (55); *BielŻyw* 122 (3); *GlabGad* B2v (8); *MiechGlab kt* (6); *KłosAlg* Av (2); *WróbŻołtGlab* A5; *LudWieś* B4; *SekIWyzn* a4; *KromRozm I N3v* (2); *MurzHist* A3 (2); *MurzNT* 86 *marg* (2); *KromRozm III* B3 (2); *GliczKsiąż* 18v (4); *GroicPorz* bb3v; *KrowObr* 61v (3); *Leop Ioann* 19/20; *RejFig* Cc (2); *OrzRozm* B2 (6); *BielKron* 27 (20); *Latine pure loqui est in magna laude ponendum*, Rzecz chwalebna yełt dobrze móc po łacinie mówić. *Mącz* 186b (10); *SienLek* a4v; widzę być then obyczay/ iż niektorzy nález/ chcą pokázác iż wiele vmieia/ co trzecie słowo/ to po łacinie mowia *Górndworz* F6 (3); *GrzepGeom* B2v (7); *KuczbKat* 220 (3); *RejZwierc* 27v (2); *BielSpr* 10v; *BudBib* b4v (2); *BudNT przedm* b5v; *SkarJedn* 74 (5); *Oczko* A4v; *SkarŻyw* 195; *StryjKron* 315 *marg*; *CzechEp* 70 (2); *NiemObr* 156; *KlonŻal* Dv *marg* (3); *ReszPrz* 99; *Calep* 585a; *LatHar* 80 (6); *WujNT* 8 (15); *JanNKar* E4; *JanNKarKoch* F2v (3); Czy po Niemiecku czyli po Lácinnie Mowi ten Kryxman: wie go kát co gdacze *KlonFlis* H2v (2); *RybWit* C2.

»po staradawnemu obyczaju, [staremu zakonu]« (3): Abifz nam prziflyagl y zapyfz. dal po staradawnemu [!] obiczayv yakofzi przedthem prziflyegal. *LibLeg* 11/183v (3); [Theż naszym kupczom [...] daiemi i dozwaliami swobodnie i dobrowolnie chodzicz i thargowacz w ziemie k.j.m. po stharemu zakonu i po stharemu sk(ł)adye [!] *CorfusDocum* (1563# nr 114 215)].

6. W funkcji formalnej; współtworzy dopełnienie dalsze [w pożaniu z czasownikiem oznaczającym oczekiwanie, spodziewanie się czegoś od kogoś]: *od* (3) : a thak mi potrzebvyemi po was przyaczieliw naschemv abisz baczil na przirzeczenie słowa y przyasny fwey *LibLeg* 10/91v; potrzebvyemi po was przyaczielowj fwemv zebifczie takowich ktorzi takowe fbitkj poczinayá nalałschi takowich kazal bi skaracz *LibLeg* 11/65 (3).

7. W zleksykalizowanych wyrażeniach przyimkowych (17) :

»po czartu« = *źle* (2): Więć fye téz wśzytko nam po czártu dzieie/ Aż fye z nas w obec káždy narod łmieie. *PudłFr* 9 (2).

»po razu« = *na przemian, raz jeden, raz drugi* (3): Alternatim Item Alternis, Po rázu/ álbo/ yeden pro [!] drugim/ álbo/ pierwey yeden/ potym drugi, *Mącz* 7b; Per vices, W odmianki/ po rázu. *Mącz* 493b; Vicibus reticere, Po rázu milczeć/ yeden yeden raz/ drugi drugieraz. *Mącz* 493b.

»po rzędu« = *po kolei, kolejno* (1): przełz nałche pošli do nałczego Hofpodara Ilyalcha Voyewodi my wśzitko po rzadv powyedały *LibLeg* 11/183v.

»po słowu« = *dokładnie* (1): Gdyby iednák była (iáka) krzywdá/ álbo iakie złoczyństwo zle o Iudowie po fłowu wyfluchałbym was [*iuxta rationem utique (marg) recte (-) sustinerem vos*]. *BudNT Act* 18/14.

»po temu« = *taki, taki sam; podobny* (3): zafię głowa mięfifta, czoło takież, twarz potemu, tam nie może być dobry rozum *GlabGad* N4; Yákoby cyeslá okręt ábo fzkutę yáką vrobiwłfy y vbudowawłfy/ dotąd yey ftrzeże [...]/ pokąd yey ná brzeg morfki nye przyprowadzi. Co vczyniwłfy nyechce o nyey nic wyedzyeć áni fie ftárác. Ocyec nye ma być po themu/ ále powinnyen yeft dotąd ftárác fie o fyná fwego/ pokądby fie s fwyátem nye pożegnał á nye rosłtał. *GliczKsiąż* Q2v (2).

»po temu« = *do tego, na dodatek* (1): Bo ty rzeczy [*kufel, karta, spólne zwady*] z Mężow dobrych czynią niewieściuchy/ Znikczemnieie táki káždy/ zle miewa posłuchy. Macie potemu Wiek młody vtrácác go fzkodá *BielSpr* b2v.

»po temuż« = *tak samo, zgodnie z tym, o czym była poprzednio mowa; zgodny z tym; również* (6): A theráfz nyewyem czo ma bicz. Bo Hołpodar moy Ilyafch Woyewoda chce dzyerzacz mye ftwoyam Kro.mczyam. [...] Atheráfz po themvch chce fzye zachowacz woyewoda twoyey Kro.mczi *LibLeg* 11/168 (4); [*Cicero uczy:*] rozgniewány gdi kárác będye/ nigdy tey myernosci nye záchowa ktora yeft myędzy trochą á máłem. Po temuż był on Plato [*tj. zgadzał się z tym*] *GliczKsiąż* G3v; yefti preceptor yáko w náuce a w wierze myli y chramye/ po temuż też y vczeń obłedliwem fie stác/ á ná wyárę vpádác musi. *GliczKsiąż* L5.

[*Bezprzydawkowe użycia: po lodu wiatru itp. zaliczono do cum L.*] ♦ [*W funkcji dystrybutywnej cf IV.*]

III. *Cum A* (1800) :

1. *Określa stosunki przestrzenne* (115) :

A. *Oznacza, że desygnat rzeczownika podrzędnego stanowi kres przestrzenny czynności lub stanu (niekiedy z odcieniem miary): do i nie dalej; ad... usque, non ultra, tenus* *Cn* (111) : *OpecŻyw* [127]; *FalZioł* V 19c (3); Iefly powyedza yfch thefch voloŝkyem kvpczom nyevolno yezdycz yedno po Lwow *LibLeg* 11/160 (7); *SeklKat* I4v; Po koŝtki we krwi ŝwoyey będyecye brodzili *LubPs* P5v; *RejWiz* 72 (2); *RejZwierz* 42; Dáryus/ żáłoŝciw będąc s ŝwoiey niefortuny/ piŝał lifty Alexándrowi/ cheęcy mu dáć po rzekę wŝytko kroleŝtwo *BielKron* 125 (10); Modo deorsum, Na dół po nogi. *Mącz* 294d; *SienLek* 176v; *RejAp* 128; *GórnDworz* Cc7; *RejZwierz* 263v; *HistHel* D3; *Oczko* 26; ludzie gromádami wchodzili w rzekę/ iedni po pás/ drudzy po ŝyię/ á Popowie [...] chrzcili wŝyftkich *StryjKron* 140 (10); A Klęczeń práwą tylko nogę po koláná Ná ten czás z głębokiego wyniółł *Oceáná*. *KochPhaen* 21 (7); *KochPam* 81; *GórnRozm* B2 (2); *KmitaPsal* A2v; *KochFrag* 17; *OrzJan* 97; *SarnStat* 1046; *KmitaSpit* B4v (2); *KlonFlis* B3; *KlonWor* 43; *SapEpit* A3v.

W połączeniu z zaimkiem o funkcji ekspresywnej: sam (5): *FalZioł* V 28v; *PaprpPan* D2v; *StryjKron* 370; Powie lekarż/ iufz teraz nielża/ iedno po fámy ftaw rękę vciác. *GórnRozm* K2; *KmitaSpit* C5.

W przeciwstawieniach: »po ... powyżej, za« (2): A po tey ftronie Towanya fprzekopską zyemya granycza v. m. po owyeczwodv, y powyŝfzey owyecze wodi *LibLeg* 10/72; Aż ogień [*tj. stan zapalny*] po łokieć/ á rychło potem y zá łokieć przyŝedł. *GórnRozm* K2.

W charakterystycznych połączeniach: po boki (2), *brzuch, kolano(-a)* (9), *kostki* (4), *łokieć (łokcie)* (2), *nogi, ogon, pas* (10), *piersi* (2), *ramię (ramiona)* (5), *staw, szyję* (4).

Połączenia: »aż po« (7): Ktora niedba by iedno młotem brzuch nátkála/ A potym aż po wśy we błocie leżała. *RejWiz* 51; *RejZwierc* 86v; *PapPan* D2v; *ModrzBazStryj* π2v; Tatarowie bez odporu Polłkie ziemie aż po łame Tatry Węgierskie łwowolnie burzyli *StryjKron* 370; *KochPieś* 59; *OrzJan* 19.

»i [= *choćby*] po« (1): Wždy przedłię iáko furman choציay czałem wpádnie/ Y po wśy we błoto/ á piecá dopádnie/ [...] Iuż wśytkiego zápomni iáko pan wżywa. *RejWiz* 13v.

»od ... po (... aż do)« (5): gdzye yeft krynecza od ynczkiefchv powierzch wyerzchowyn Brzezańskych az do czarowej Crynecze *LibLeg* 11/78v (2); wśi kilká let w popiół obrócono Od Stárice w kilku mil: po Włodimirowę. *KochJez* B2v; *KochPhaen* 12; *KochCz* A3v.

»po ... (po) ... aż ku« (2): bo bi yusch v k. m. poftapyl mv [...] miecz kv budowanyv Zamkow [...] wnethbi potim chciał miecz y za Boem na wielkym poliv pod Swynyhorod a po Tharhowycze az kv Kyyowv. *LibLeg* 11/77v; [*Panna*] Lwá/ koło/ y Ráká zámyka: Lwá po pierśi/ y po brzuch/ aż ku pośládkowi Záymuie *KochPhaen* 18.

Wyrażenia przyimkowe: [»po dziurki« = *do syta*: koniom zarazem daj owsa po dziurki. *Otwin(?)Erot* 124.]

»po [*jaki*] kres (krys)« = *do pewnych granic, do pewnego stopnia; w ograniczonych, ściśle określonych ilościach* (4): A pułcz ty to w mą opiekę Vrzyż zecz mu ia przypiekę Zeć mufi mędrować pokrys *RejJóz* D3; *RejWiz* 114v (2); Otoż iákiego křtałtu dworzánin w trefnowaniu/ y po który kres wżywać go ma/ [...] poftáram łie ábych [...] w. miłósciam powiedział *GórnDworz* O3.

»po ołtarz« [*przekład fragmentu przysłowia greckiego*] = *w stopniu nie naruszającym zasad etycznych* (1): wżákóž ták iáko łię powiedziáło/ poki łię cnoty nie tknie/ á iáko Grekowie mówią/ po ołtarz. *KochCn* B4.

»po przęckę« = *do pewnego stopnia, do pewnej granicy; trochę* (5):áby rodzicy nye zápalonym gnyewem [...] dzyeći łwych dogłádali. Ale [...] máiac wtim nieiaká difkrecyá cobi było tak wczás ábo wmyáre á práwye po przęckę/ á nye názbýt/ áni bárzo záfępliwy. *GliczKsiąz* F8v; Ne supra quidem calceus, Co w czás to dobrze. Po przęckę [!]/ dworskie mowienie. *Mącz* 31b; chocia táb ná tym mieyfcu [*Castiglio*] dozwała męžátkam po iákás przęckę miłowác *GórnDworz* B4 (3).

»po uszy« = *bardzo* (18): *RejRozpr* Gv; *SeklKat* K4v; Bo niedba nic zuchwálec kiedy ma pożytek/ Choćby iutro po wśy iuż był w piekle wśytek. *RejWiz* 70 (10); Ale kto łie w niecnocie/ po wśy ochynie/ Iuż ten nigdy nie ofchnie *RejZwierc* 68v; Aere alieno demersus, Vtonął w długách po wśy/ zadłużył łie. *Mącz* 218c (2); *RejPos* 225v; *RejZwierc* 28; *KochPieś* 59.

a. Przestrzeń jest wyznaczona przez zamieszkujących ją ludzi (1) :

Połączenie: »po ... aż za« (1): Mángo Can pośłał ná wchod Słóncá y ku południu brátá łwego Háoloná/ tákiefz krolá Ormiánłkiego zwielkimi wołki/ ktorzy tych táb Kráin wśytkich zdobywáli po Sáráceny y Perfy/ aż zá rzekę Fizon *BielKron* 439.

b. O tekście (2) : drugi y owę połpolitą modlitwę co ią pacierzem zowá niewiem áby vmiał. A w kredzie táb dáley nic niewie iedno po Piłatá *RejZwierc* 143.

Połączenie: »aż po« (1): Tu mogá śpiewác. Salve Sancta parens, etc. aż po Wierź/ ktorego nietrzebá śpiewác. *MWilKHist* G2v.

B. Oznacza, że czynność odbywa się w różnych punktach przestrzeni [tu: tekstu] (1) : EXEKVTIA od Poborce zfrony poboru y Czopowého, weyźrzy w Conſtitucię Roku 1573. y po inné látá. *SarnStat* 543.

C. Wskazuje na przestrzenne usytuowanie czynności lub obiektu wobec innego obiektu (względem jakiejś części obiektu lokalizującego) (3) :

a. Względem stron obiektu lokalizującego wyróżnionych na podstawie elementu symetrii (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »po obie stronie« (1): á po obie ſtronie rzeki [ex utraque parte fluminis *Vulg* 22/2] [thały drzewá żywotá *RejAp* 187v.

b. Względem punktu centralnego [nie wymienionego bezpośrednio] (2) :

Wyrażenie przyimkowe: »po [ile] mil« = w promieniu iluś mil (2):

~ Połączenie: »na wszytki strony po [ile] mil« (2): [*Lubardus książę litewskie*] z więtfzym ludem ciągnął ku Závichoſtu/ á tám wielką ſzkodę poczynił przez miecz y ogień ná wſzytki ſtrony po czterzy mile. *BielKron* 375 (2). ~

2. Określa stosunki czasowe (461) :

A. Oznacza, że coś się dzieje w obrębie określonego odcinka czasu: w ciągu czegoś; przez jakiś czas, w czasie czegoś [oprócz wyrażenń utartych zwykle w połączeniu z liczebnikiem]; in *Miech*, *PolAnt*, *Modrz*, *Cn*; per *Vulg*, *PolAnt* (344) : wſedł też Páweł do nich á po trzy Sobboty [tj. przez trzy Szabaty]/ wykłádał im piſmá *Leop Act* 17/2; Twiérdzá to niektorzy/ że práwéy pánný czczé ſliny/ biélmo ſpádzá/ gdy po trzy záránia/ ná nie plunie. *SienLek* 166 (2); Kiedy to vczyniſz Rok álbo po trzy/ y Sáfzé co ná nim roſło wſzytko wygubiſz. *Strum L*; *BudNT Act* 17/2; Ia [...] áczem po té wſzytkié Séymy w tym eláborował, wſzákHzem iednák do czegom godził, nie mógl vmierzyć. *SarnStat* 314; ODbiérác to wſzytko Pan Podſkárbi Koronny/ z Deputyaty ma ták/ iáko ſie iuz po té dwa Séymy zaczęło. *SarnStat* 413 (6).

Połączenia: »(jeszcze) i po« (7): *Diar* 29; *RejAp* 57v (2); á niepodobna rzecz byłá/ áby był kiedy [człowiek] miał wierzyć ſłowu Bożemu/ iefliźby był Pan iákimi znáki widomemi tego podeprzeć nie raczył. [...] Y dla tego iefzcze y po dziſieyſzy czás fákrámentá zowiemy widomemi ſłowy. *RejPos* 31 (3); *RejZwierc* 184v.

Wyrażenia przyimkowe: »po (dzisiejszy(-e)) czas(y)« = teraz, obecnie, dzisiaj, w dzisiejszych czasach (4): ábychmy ták po proſtu dufáli á wierzyli Pánu ſwoiemu [...]: nie pytáiąc ſie o iákich widomych dziwiech/ podziſieyſze czáfy/ iego. *RejPos* 242 (3); Bo y tá [*ormiańska wiara*] wolności ſwey pod zwierzchnością Krolow Polſkich z dawnych czáfow używála/ y po dziſieyſze czáfy vżywa *CzechEp* 12.

»po ine czasy« = kiedy indziej, w innych czasach, dawniej (1): bo ſłychać-eście WM raczyli i po ine czasy wielekroć i od samego zaczęcia sejmu tego, jakowe obciążenia stany pospolite cirpią od zwierzchności tej Panow Duchownych *Diar* 29.

»po niektory czas« = przez jakiś czas (1): przeto kto by mouyl yźby panna maria byla poczata wpywvnorodnym grzechu byla by fromota yezufouy gdy by ponyektory czaſz yego matka byla wgrzechu *PatKaz I* 4v.

»po niniejszy czas« = *teraz, obecnie* (1): tedy to mnie daleko wolniej być ma/ iako temu który nie iedno przed tem wielkich dobrodzieństw od W.Mci używałem/ ale y poniniejszy czas hoynie używam. *BudNT przedm a2v*.

»po ten (ty a. te) czas(y)« = *teraz, obecnie, w obecnych czasach* (25): *BielŻyw nlb* 15; gdiłh pothi czałi wyelye ych kv zvozenyv przełz przicine pana Voyewodzyne przicz mvlłzyalo. *LibLeg* 11/139; *RejZwierz* 52; Iakoż iuzechmy tego y niemáło doświádlżyli/ y po then czas máło nie iáłnie práwie ná oko widzimy. *RejAp* 190v (5); gdyż iuż po ten czas to zawsze widzimy/ iż to wdzyęczne Ieruzalem Pána tego/ [...] ielt vćiniono á vdręczono od thych frogich Rzymiánow światá tego. *RejPos* 197 (4); *RejZwierc* 33v (10); *KochMon* 32; IZ Roki Ziemłkié Lubelłkié/ które bywały po S. Ianie Krzćicielu prze łádenié Trybunału po té czały zginęły. *SarnStat* 732.

»po ten (ty a. te) czas(y)« = *wtedy, w tamtych czasach* (9): Nie iżbyć nie krolował po ten czas y przed tym *RejAp* 97v (3); *RejPos* 170 (3); *RejZwierc* 194; KTóry mój nieprziiaćiel/ y człowiek tak frogi Trzymał cię po té czały/ Iendrzeiu mój drogi/ Kiedym cię ia nabárziéy łmutny potrzebował *KochFr* 68; Ktory bywał w obożiach po te czały z námi/ Węgierłkich gdyżmy bráli zamki pod Turkámi. *CzahTr* H2v.

»po ten (ty) czas(y) żywotow [czyich]« = *za życia czyjegoś, w ciągu życia czyjegoś* (2): Iako iuż łnadż y po ty czałi żywotow náłzych wiele ten frogi iezdziec [...] y s thym mieczem ostrym łwoim podnoši pokoiu ná ziemi *RejAp* 57v; *RejPos* 276.

»po ty czasy« = *przez ten czas, w tym czasie* (2): *RejJóz* G3; Kup w Aptecé prochu co ij lichawká [lege: kichawká (?)] zowá/ tego mu w nozdrze wlyp á šíánem zátkay/ [...] á tho mu czyni áż wyzdrowieie/ á daway mu po ty czały/ żyto iáre ieść wárzoné *SienLek* 166v.

»po wsze (a. wszystkie, -tek), a. wszelki) czas(y) ([czego]« = *zawsze, w każdej chwili, przez cały czas (aż do końca), na wieki, in omni tempore, cunctis a. omnibus diebus (omni die)* *PolAnt*; *omne aerum Modrz* (32): [Pan] ma wiecznie bez przełtanku krolowáć: nád włłfemi národy po włlytki czały światá. *RejPs* 215v; *LibLeg* 10/152; *RejJóz* 13; *Diar* 75 (2); *RejWiz* 87v; Abowiem go obrał Pan Bog thwoy miedzy włzem pokoleniem twoiem/ áby łłużył imieniowi Páńłkiemu/ tak on łam iáko y łynowie iego po włlytki czały. *BibRadz Deut* 18/5; Y dla tego trapić będę potomłtwo Dawidowe/ á włzákoż nie po włlytki czały. *BibRadz 3.Reg* 11/39 (8); *RejAp* 71; potrzebá žeby miedzy drugimi łłynáł/ czyniác temu [rycerskiemu rzemięslu] dofyć/ po włłelki czas/ y ná káždím mieyłcu *GórnDworz* D5 (2); *RejPos* 330v; *WujJudConf* 233; *ModrzBaz* 110; Lecż tobie narodzie Rułki mnieyłza wymowká/ bo choćiáz od piáćifet lat był w tym przy zuchwálych Grekách/ odłzczepieńłtwie: iednákież po włlytki czały tych piáćifet lat/ miał Greki łwoie Kátoliki *SkarJedn* 355 (2); *NiemObr* 70 (6); *PaxLiz* D3; Ten [brzeg] wodá głodze y w ten wáli lály/ Po włlytkie czały. *KlonFlis* Fv (2); *KlonWor* 4.

»po wszystkie (a, wszystkie) czasy ([czyje], świata tego)« = *na zawsze; do końca życia; (in) omnibus diebus* *PolAnt* (5): *BibRadz 3.Reg* 12/7 (2); á wiele nam Pan o tym widomego łwiádełtwa łwego przed w niebo włtápieniem łwoim/ y potym po włlytki czały światá tego/ zołtáwić raczył *RejPos* 331v; to ielt/ práwi/ Kołciól Chryłtułow/ ktory ma połpolitá powłzechność: to ielt/ iłz nie tylko powłlyckie czały iáko się rzekłó/ ale po włlytkich ięzykach y narodach światá włlytkiego rozłany ielt. *SkarJedn* 25; *SkarŻyw* 374.

»po wszystkie czasy« = *przez długie wieki* (1): A cić łą moczare/ ktorzy po wftytki cząfy [a saeculo] byli ławnemi. *BibRadz Gen 6/4*.

»po te wszystkie czasy« = *teraz, przez cały ten czas* (1): Y polá otworzyfte po te wftytkie cząfy Płączą y trawne łąki/ płączą chłodne łáfy. *KlonŻal Bv*.

»po wszystkie(e) czasy sw(oj)e« = *przez całe swoje życie* (7): Coż nam náfze pyeniądze pomogły/ co złoto. Cochmy ich w wielkiey nędzy po fwe cząfy wftytki/ Názbyeráli *RejWiz 104v*; A obrok miał ząwždy od Krolá/ káfdego dnia po wftytek czas żywotá łwego. *BibRadz 4.Reg 25/30*; *RejPos 257* (2); *RejZwierc 124*; Znam cię/ o Krolu Polfki/ choć tu miedzy łáfy/ Z dzikim źwierzem przebywam po wftytki fwe cząfy *KochDryas A2*; *KołakSzczęśl C4v*; *SiebRozmyśl [A2]*.

»po wszytek(-tki) czas(y) (za) żywota(-ow) (a. życia, a. marności) [czyjego(-ich, -ej)], wszytek (wszy(s)tki(e)) czas(y) ([czyj(e)], wszytek żywot [czyj]« = *przez całe życie od tej chwili aż do końca, przez całą resztę życia; in numero dierum vitae vanitatis, omnibus diebus (vitae) PolAnt; in omni vita Modrz (28:3:1)*; *RejWiz 87v*; Ktoż zna co ieft dobrego człowiekowi zá żywota po wftytki cząfy krotkiego życia iego *BibRadz Eccle 7/1 (10)*; Vżyway krotofile z żoną łwą którą miłuielz/ po wftytki dni żywota nieuftáwicznósci twey/ [...] po wftytki cząfy márności twoiey. *BielKron 81v*; ábyfmy befpiecznie łłúżyli iemu/ w fwiáthobliwości á w łprawiedliwości przed oblicznością iego/ po wftytki cząfy żywotow náfzych. *RejPos 298 (12)*; *BudBib 2.Par 10/7*; *CzechRozm 222*; NAprzod tedy o zwyczáioch będziemy mowić/ ná ktorych iż wiele należy po wftytek czas żywotá ludzkiego/ ztáfie pokázuie/ że y tych wychwaláią/ ktorzi łię ich pilnie dzierzą *ModrzBaz 5*; Tyś nas pánie z cięfzkiego trapienia wybáwił/ [...] Przeto cię [...] po wftytek żywot náfz wyznáwáf będziemy. *KochPs 65*; *SkarŻyw 504*; *NiemObr 10 (3)*; Iáko ptak/ kiedy towarzyszá zbędzie/ Nigdy ná rózdze zielonéy nie siędzie/ [...] Sam ieden lata po fwe wftytkie cząfy *KochPieś 19*; *SiebRozmyśl [A2]*.

»po [ile] dni« = *przez ileś dni, w ciągu iluś dni; na ileś dni, na przeciąg iluś dni [w tym: przy czasowniku w imp lub w funkcji imp (17)] (23)*: vwarz ie [lipowe latorośle]/ potym wlož do wanny/ á parz łie w nich kielo godzin po kielko dni *FalZioł V 92 (4)*; [przyrządzone lekarstwo] daway ná káfde zaránie pić po trzydzięfci dni s trochą cukru/ themu ktory wielką niemoc ćierpi. *SienLek 59v*; Albo Kámffory wlož wwodkę rozáną á wyłtaw w báńce skłáney po trzy dni na łłońce *SienLek 68 (16)*; Y był po thymze zwolenniki Páfńskiemu/ ktorzy ná ten czas byli w Dámáfzku/ po killká dni. *RejPos 283*; *BiałKaz D2v*; po trzy dni cały páfłterz prześpiewáf. *SkarŻyw 570*.

»po ty (wszystki) dni (poki)« = *przez ten czas, w te dni* (2): [gdy pies wściekły ukąsi] włzákże fye ránie nietrzebá dáć goić do Czterdzięfci dni: [...] á po ty wftytki dni poki rány niegoifz/ proch rákowy [...] chorému [...] daway *SienLek 151v*; *RejPos 71*.

»po wszy(s)tki(e) (a. wsze) dni (żywota a. wieku)« = *zawsze; przez całe życie; cunctis a. omnibus diebus (saeculi a. vitae) Vulg, PolAnt; per singulos dies PolAnt (67)*: *OpecŻyw 12v (2)*; *BielŻyw 46 (2)*; *WróbŻołt H4*; *RejPs 34 (2)*; Będe tu po wftytki dni dobrorzeczył thobye *LubPs ee6v (4)*; á będiefz wyrządzał czeńc mátce łwoiey po wftytkie dni żywotá iey. *Leop Tob 4/3 (6)*; Tedy lud łłúżył Pánu po wftytki dni poki żyw był Iozue *BibRadz Iudic 2/7*; A ták gdy im Pan wzbudził Sędzie/ tedy Pan był przy Sędziem/ á wybáwiáf ie z rąk nieprzyaciół ich po wftytki dni żywotá onego Sędziego *BibRadz Iudic 2/18 (11)*; *BielKron 2v (4)*; ále pomierny żywot á pocźciwe życie tho ieft płátne v niego. A

nie tylko tego chce/ iákoby ná pośmiewińko/ w piątek ábo w łobotę/ ále po wŕzytki dni żywota fwoiego. *RejPos* 185v (3); *GrzegŚm* 35; *RejPosWstaw* 21v; Aby fię bali ćiebie/ á iźby chodzili drogámi twemi po wŕzytki dni/ iáko dłuęo żyć będą na ziemi *BudBib 2.Par* 6/31 (19); *BudNT Matth* 28/20; *CzechRozm* 71v (2); Tegom práęnał od Bogá y tegom łzukał/ ábych fię zołtał w przybytku Pána meęo/ po wŕzytki dni wieku meęo. *SkarŻyw* 41; *CzechEp* 427; *ArtKanc* Q6v; A oto ia iełtem z wámi po wŕzytki dni/ áż do łkończenia świátá *WujNT Matth* 28/20 (3); *SkarKaz* 273a; *SkarKazSej* 665b.

»po dziś (a. dzisiejszy) dzień, dziś« = *teraz, obecnie, dziś, w dzisiejszych czasach; (usque) in hanc a. hodiernam diem Miech; hodie PolAnt; hodieque Cn* (57:15); *BielŻywGlab nlb* 9; A dla lepfzey obrony fiedm zamkow [...] zbudowali [...]. Od ktorych Siedmi grodow y po dziłiefyźy dzien zowá Siedmigroćká ziemiá. *MiechGlab* 59 (7); *LudWieś ktv; KromRozm III* G6 (2); *DiarDop* 104; Gdzye [...] nieprzyiyacyele Tátary grube Bárbáry/ y inłfe [ludzie na Podolu] łłumyá á wpađzáyá/ yáko to było dawno y po dzis dzyeń yełt *GliczKsiąż [K]*7v (5); *RejWiz* 144v; Y łtála fie ziemiá wáłłá pułtyniá/ y ná dziw/ y na przekłętwo/ przeto że w niej nie máłz obywatelá/ iáko iełt po dziś dzień [sicut est dies haec]. *Leop Ier* 44/22; *RejPos* 215 (6); *BiałKat* 71; *RejZwierc* 62v; *BielSpr* 24v; *WujJud* 48v (4); Tákći Apołtołowie [...] iednáli záwłze y podziśdźień iednáią lud połpolity z Bogiem. *WujJudConf* 88 (7); *BudBib 2.Par* 35/25; *CzechRozm* 71v (5); *PaprPan* C2 (2); *SkarJedn* 204 (2); *SkarŻyw* A3v (2); Ten Láktáncyus zá łwe⁸⁰ czáfu [...] wźiętym y zacnym był/ y po dziś dzień Papieźnicy międy święte Oyce go policzáią *NiemObr* 127 (4); *KochEpit* A3; *WerGość* 251; *OstrEpit* A3; *RybGęśli* A2v; Tákác iełt zápálczywość haeretykow; y ten iełt żywy przykład ich złoći y chytróći/ ktorey y po dziś wzywáią *WujNT* 470 (8); Zadna religia ták wiele báłwochwáłłtwá nie obáliłá y ono ze włzego świátá nie wypęđziłá/ iedno tá Chreśćijáńłka. Co y po dziś dzień miedzy Indiany ná włchod y zachod czyni. *SkarKaz* 277a (4); *CzahTr* D3v; *PaxLiz* A3.

»po dzisiejsze lata« (1): Tákżec náłzy myłliwcy/ po dziłiefyźe látá/ Wodzá Chárty ná łmyczy *RejZwierc* 128v.

»po te (ty) (tam) lata« = *przez te lata, w ciagu tych lat; teraz* (9); *RejRozpr* H4; *RejWiz* 19; przyłzedł [Heliasz] do Acháb/ rzekł mu: Żyw iełt Pan Bog/ nie będzie rofy po ty látá áni dełzczá *BielKron* 84; *RejZwierc* 222v; *Strum* E2v; To iednáłk iełt dziwna rzecz/ że po te látá nie dawno przełzłe [hisce annis proximis]/ Połłow ziemłkich bárzo wiele ná łeymiech bywáło *ModrzBaz* 140v; *VotSzl* B3; *CzahTr* G2v (2).

»po wsze (a. wieczne) lata, wszytki roki« = *zawsze, wiecznie* (2:1): A coź iełt przyrođzenie/ łá Páńłkie wyroki/ Ktore záwłdzy mułzá idź iuź po wŕzytki roki. *RejWiz* 148v; bowiem godźien tego/ Zacny náwłzem Stárołtá/ by po wieczné látá/ Słynał iego chwáłny łlub/ poki łtáie świátá. *OstrEpit* A2 (2).

»po (te) wszy(s)tki(e) lata, roki« = *przez wszystkie lata, przez cały ten czas* (1:1); *RejPosWstaw* 41v; Láto z Zimá w przemiány [idzie] po te wŕzyłtkie rok[i] Czyniáć zá niá [tj. nadziejq] raz kwietne raz siemienne kroki. *RybGęśli* Bv.

»po wszy(s)tki(e) (swe) lata« = *przez cale życie, w ciagu całego życia; na zawsze* (3); *RejWiz* 67v; Jeśli Menelausa Paris zgładzi [z] świata, Niech Helenę i skarby ma po wszytki lata *KochMon* 29; *KołakSzczęł* A3.

»po [ile] nocy« = *przez ileś nocy, na ileś nocy [w tym: przy czasowniku w imp (1)] (6): FalZioł II 18d; vdziały knot z bawełny/ á tym go pomáz/ á ku máćicy wetkni po trzy nocy możezli/ przed złączeniem z mężem SienLek 111v (2); SkarŻyw 87 (2); Wczorá mi páni piálá/ Ze po trzy nocy nie fpálá. KochFr 29.*

»po okoliczność miesiąca« = *w dosłownym tłumaczeniu z łac. 'przez cały miesiąc' (1): Annus vertens, Okoliczny rok [= cały rok]. Mense vertente, Po okoliczność tego miefiacá. Mącz 486c.*

»po wszy(s)tki wieki ([czego])« = *przez wszystkie wieki, przez cały czas; (na) zawsze (13): SarnUzn D3; Ciáło ich pogrzebione ieft w pokoiu/ ále sławá ich słynie po wšytki wieki [in generationem et generationem]. BudBib Eccli 44/14; iż Kościoł Boży záwždy po wšytki wieki Doktory y náuczyciele máiac/ nie tylko Greckie/ ále tełz miał y Láćińskie. SkarJedn 283 (4); KochPs 14; NiemObr 122; SarnStat *3; Kátholickiemu ś. kościołowi nigdy po wšytki wieki ná cudach nie zefzło SkarKaz 418b (4).*

»po wszytki nieskończone wieki swoje« = *wiecznie [w odniesieniu do Boga] (1): A iuz [Pan] łoby nád nim [człowiekiem] obiecał rofkofzowác po wšytki nieskończone wieki łwoie. RejPos 191v.*

»po wszytek wiek żywota naszego« = *przez całe życie (1): Służna rzecz ieft záprawdę/ áby miernołcią [...]/ po wšytek wiek żywotá náłzego/ náłługowáliłmy Pánu RejPosWstaw 22.*

a. *Z odcieniem dystrybutywnym: każdy lub za każdym razem przez określony czas (5) :*

Wyrażenia przyimkowe: »po [ile] dni« (4): LibLeg 11/169 (3); cztery kroć do roku wielkie pofty po dni czterdzieści czynił SkarŻyw 471.

»po [ile] niedziel« (1): *Widziemy tełz, że WKM i z Pany Radami swemi nic na tym siedzieć lenić się nie raczysz i po kilkanaście niedziel sjem dzierzeń raczysz. DiarDop 108.*

B. *Oznacza, że określony moment czasowy stanowi górną granicę czasową: do (jakiegoś czasu, momentu jakiejś chwili); in Miech, Vulg; usque in Miech; ad Vulg (103) : Acz v niego porządek ná wšytkim záftanie/ Ale we łbie nie długo tylko po łniadanie PaprPan H2.*

Połączenia: »aż(e) (i) po« (12): małz baczyć iż Polaki, Szwaby y burgudi [...] Cefarzowie trzye Henrikowie wygladzili [...]. Telko zołtali iefzce tam Sarbaci, Windelici albo Vindowie áże po dzifiefzi dzień z ięzykiem polłkim chocia narufzonym. MiechGlab 52; Leop 1.Reg 30/25 (5); RejPosWstaw [41⁴]v; Dionizius będąc w Papiefkim vrzędzye/ [...] Karał Biłkupy łprołne á w wierze nieftále/ Infze porządki iego łá aż podziś trwałe PaprPan R4; Kunas Zamek nád Niemnem [...] zábudował/ ktory Konałłowem od łwego imienia przezwał/ potym ten Zamek y z miáłtem zá czáłłow postępkem aż po dzifiefzy czas zowiá. StryjKron 81; KlonŻal C; Arcybifkup [Wojciech Jastrzębiec] przikupil bel [...] [zamek] Ritwani [...]/ łktorego łie po iego Smierci piłali Sinowci yego Ritwianłkyemi az y poten tzas łie piłza PaprUp E4; KochPij C3v.

»od ... aż po« (2): *bo tho ieft rzecz połpolita wšytkim hordam tatarłkim iako od pocztąku łwego aż po dzisdzien [ab exordio et ingressu eorum in hanc diem]. MiechGlab 32; KochPij C3v.*

Wyrażenia przyimkowe: »po czas« = do określonej, ściśle wyznaczonej pory, do wyznaczonego czasu [niewykluczona tełz interpretacja: 'w stosownym, przeznaczonym na to czasie', cf 2.a.] (1): A czo łie thicze wspolnego piwa, tho się czeladzi niema bronicz po czas. ListRzeł w. 44.

»po te (ty a. ten, a. dzisiejszy) czas(y), ten czas żywota swojego« = *do tego czasu, do tej pory, dotąd dotychczas; do tej chwili swego życia* (23:1); *Diar* 20; *RejWiz* 85; A coż to za zapłata miły Pánie? Iużbychmy sie inadz mogli o tym nie pytać/ bochmy sie iuż o niey po ten czas dożyć fzyroce náflucháli. *RejAp* 193v; Iż po ten czas żywota swoiego opálowales sie iákoś chciál wedle myfli swoiey/ ále przydzye czas iż cie inzy opálowác będye *RejPos* [279]; *HistLan* A4; *RejZwierc* 101v; *Oczko* A2v; *MWilcHist* E3v; *StrykKron* 81; *KlonŻal* C; *PaprUp* E4; *OrzJan* 77; *RybGęśli* A3; *GostGospSieb* +4; *JanNkar* E3 (4); *SarnStat* 977 (3); *VotSzl* E3; á niechay Pan Bog wżechmogący W.M. tak do końca błogóflawi/ iáko po te czáfy w kázdey rzeczy błogóflawić raczył. *CzahTr* A4; *RybWit* B3v.

»po dziś (a. dzisiejszy) dzień, dziś« = *do dziś, do chwili obecnej, do teraz, do czasów obecnych; usque in hanc (hunc) diem Miech, Vulg; usque hodie Vulg, PolAnt; achuc, in hanc diem, usque in hodiernum diem, usque in nostra tempora, (usque) nunc Miech; usque ad diem hanc Vulg* (66:6); *GlabGad* N7v; Sthoią po dzifiefzy dzien pola Alanfkie pułte *MiechGlab* 41 (13); Auguftyná fwyętego náuká y píánye podziś dzyeń w wylkyey cene yeft *KromRozm II* qv (3); A to kres porządku ápoftolfkyego/ ktory po dziś dzyeń przez tylo wyekow w kołcyele krzełciyáńfkim trwa/ y do końca trwác będye. *KromRozm III* H7 (5); *GliczKsiąż* C4 (3); *Leop* 1.Reg 30/25 (5); *BibRadz* 2.Par 35/25; *RejAp* AA3; *WujJud* 134 (2); *RejPosWstaw* [41⁴]v; iáko go [*Chrystusa stworzonego*] wierzył Arius/ y po dziś iego vczniowie wierzą. *BialKaz* G3v; *CzechRozm* A6v (4); *SkarJedn* 29; A S. Woyćiechá męczenniká Bożego y páłterzá fwego tak vczćil: iłz po dziś dzień to znáčno/ w Gnieźnie y w Gnieźnieńfkim kościele *SkarŻyw* 357 (8); *StrykKron* 260; w gáiu záś fołnowym Zdróy možny bije/ ktory také Witułtowym Kluczem po dziś dzień zowá *KochJez* B3; Spiłowáli też oni Celárzowie Pogáńfcy rozmaíte práwá/ [...] ktore iefczce y po dziś dzień trwáią *NiemObr* 160 (2); *ZapKościel* 1584/53; *KlonŻal* C; *ZawJeft* 13; *KochCz* B2; *WujNT* 35 (2); Było też y drugie miáto temuż [*Atenom*] podobné, [...] które y podziś iefczce ielt, miáto ftárożytné y zacné *JanNkar* B4 (2); *KlonKr* A; ktorzy w Syná Bożego vwierzyć niechćieli [...] y bołtwo iego zbluźnili / y po dziś dzień bluźnią *SkarKaz* 275b (4); *CzahTr* E3 (2); *SkarKazSej* 666a; *KlonFlis* Dv; *SapEpit* A3v.

»po [ile] lat« = *do iluś lat* (2); iłz [*Antoninus*] niemaiąc nigdy náuczyciela po lat fzełnaście/ w ktorzych troché tylko Dialektiki fluchał/ íam przez fie wżytkiego fie náuczyl *SkarKaz* 275b.

»po te (ty) lata (wsztyki)« = *dotąd do tego czasu, do tej pory* (3); Bo wiera y názy tatufiowie [...] w fwyh kolendarzoch y łachmaniech po ty lata zblądziłi *LudWieś* ktv; *KochPieś* 33; Ale poczáwfy od ftworzenia światá/ Aż po té náłze ofátteczné látá: Ledwie par kilka w dzieiách opifano/ Które zá práwé przyiaćioły miano. *KochPij* C3v.

[Znaczenie to jest innowacją szesnastowieczną (w 1. poł. wieku zanotowaną tylko w *ListRzeź* (1), *LudWieś* (1) i *MiechGlab* (13)), stąd wiele użyc jest płynnych i nie zawsze ostro odcinają się od znaczenia 'przez']

C. Między formami tego samego rzeczownika wskazuje na częste i zwykle regularne powtarzanie się czynności w krótkich odstępach czasu (15) :

Wyrażenia przyimkowe: »dzień po dzień« = *codziennie, każdego dnia; dzień w dzień, dzień po dniu; per singulos dies PolAnt; de die in diem Vulg* (6); A nye náfláduyá ci dzyeń po dzyeń luboći? ktorzy wlfytkę wolnoć y wyaré krzełciyáńfką ná tym fádzą/ áby yeć/ pić/ czynić/ nychác/ co á kyedy/

á yáko kto chce *KromRozm I D4 (2)*; *BudBib 1.Par 16/37*; *ĘochPs 88*; *WujNT 2.Petr 2/8 (2)*; [Tá bitwá bylá wítáwiczné dzyeń po dzyeń podle dniá ofmđzyfiáe [!] dni/ á nigdy iey nie przerywano. *HistTroj G8v*].

»raz po raz« = *wiele razy w krótkich odstępach czasu; często (9)*: *BielKron 165v (2)*; *SarnUzn D4*; *RejPosWiecz² 93*; O frogich á częłtych raz po raz wnétrznych woynách/ y rofterkách fzkodliwych Xiążąt Rulfkich. *StryjKron 195*; Łucko dwa kroć raz po raz wzięte. *StryjKron 577 marg (4)*; Tu fłyżymy / iáko Chrifthus pan/ będąc w chwale/ y Pánem chwały: przedsię Oycá fwego/ bogiem fwoim/ po czterykroć/ raz po raz/ miánowác fię nie wftyda. *NiemObr 112*.

3. *Wskazuje na cel czynności, niekiedy (w »po co«) na przyczynę; pro Miech, HistAl, Modrz, JanStat [w tym: »poń« (53)] (576)* : *OpecŻyw 178v*; *RejRozpr C4v*; ktore [uciążenie] podimuyá sliacz albo iezdżąc po pieczethowanie thakowich przipozwow *ZapWar 1545 nr 2646*; *SeklKat X2v*; *RejWiz 120*; *OrzRozm C4*; Pifáli thez/ iż gdy Moizefz wftąpił do Bogá ná gorę po Zakon/ bronili mu go Anieli *BielKron 463v (4)*; *MączKoch nlb 12*; *Vniuerfitas Polfka/ połyła Połty fwé ná Seym/ do Króla fwego po fprawiedliwość/ po obronę/ po pokóy. OrzQuin C4v (5)*; *HistRzym 25 (2)*; *RejPos 6v (8)*; *BielSat Cv*; Wfzák nie trzebá dáleko nam po przykład chodzić/ Y domá tu możymy nań fnádnie vgodzić. *HistLan B3v*; bárzo go fnádnie ná wfzytko przywiodá/ iż im fzynkuie/ álbo muśi połfác po co iedno każá. *RejZwierc 53*; *WujJud 129*; A rzadki iezdzi do Włoch ftąd po obyczáie. *PaprPan Ff2*; *SkarJedn 43 (4)*; *SkarŻyw 36 (2)*; *KochFr 111*; Ale oná klęknáwfyz v nóg oycowfkich/ prośiá y dla Bogá/ áby iey po háńbę y lekkość chodzić nie dopufczał *KochWz 142*; *ReszList 172*; *ActReg 130 (3)*; Nietrzebábby po guzy iezdźić ná Podole. *WyprPl B3*; tákiego rzemiefńniká napiérwéy deferowác ma do vrzędu Woiewodzého/ przy którym vkrzywdzonym vrząd Woiewodżin/ ma połfác do vrzędu mieyfckiego po dálfzú exekucjá *SarnStat 272*; fyn twóy namilfzy po dułżę twá naświętfzá [...] przyfzedł. *SiebRozmyśl L3v*; Czemu Helizeufz Náámánowi do Iordanu po vzdrowienie trádu kazał? *SkarKaz 41a (3)*.

Fraza: »jest (a. nie było, a. nie masz) po co (pocz)« = (nie) warto (5): Acz fie niebilo pocz kwapicz Liepiei bilo ten czas zapicz *RejRozm 402*; przeto rodzicy niechayby fie nie kwápili z dzyećmi fwemi do dworu boć nyemáfz po co/ yeflicby go domá myał rofpuftnego/ weźmyeć go yeflcze gorffego y zuchwálffego z dworu. *GliczKsiąż I3*; *GórnDworz T4*; *RejZwierc 135v*; A iefli mniefzú część do fzkuty włożyfz/ Choć fię rozbije/ ty fię nie zubożyfz/ Iefzcze fię możefz nie klániác nikomu/ Ieft pocz do domu. *KlonFlis Ev*.

Wyrażenia przyimkowe: »po co (pocz), cole inszego« = w jakimś (innym) celu; qua gratia, quid (quod) Cn (17:1): Gdyíf on nycz wporvczenyv od naíf nyema, y bełz voley y vyadomołczy nałfey nyevyemy pocz do Cef: yachal *LibLeg 7/35*; *OrzQuin C3 (2)*; *GórnDworz Pv*; Ty wiefz ktom ieft/ y pocom przyfzedł *SkarŻyw 51 (2)*; *ActReg 104*; Kmiećie áby w miáfteczkach przyległtych ná noc nie bywáli/ gdy ná targ iezdżá/ álbo choć po cole inżzego *GostGosp 30*; Aby [kmiećie] po tárgach ládá po co nie iezdźili. *GostGosp 166 (3)*; *SkarKaz 517b*; *CiekPotr 3*; Naprzod vpátruy gđzie y po co płynąc *KlonFlis E2v*. Cf *Fraza*.

»po co(ż) (pocz)« [w pytaniu o cel, też retorycznym, sugerującym, odpowiedź: niepotrzebnie]; *quid Vulg, PolAnt (25)*: Ezop rzekł/ pocześ tu przyiał/ A on mu/ iżem kupić chciał *BierEz A4*; *KrowObr*

159v; A powiedz mi co łie to tam nowego stalo. Y gdzie idziesz lbo pocz *RejWiz* 159; Pocicie przyzli do mnie czlowiek kthoregocie nienawidzili y wypędzili od łyebie? *Leop Gen* 26/27; *BibRadz* 2.Reg 13/26 (2); *RejPos* 224v; *GrzegSm* 50; Cocie za rodu / a po cocie tu do Rzymu przyzli? *SkarZyw* 62 (4); *KochTr* 8; PO co wy Haereticy w kociele bywcie? Kiedy ceremonie za smiech łobie macie. *KochFr* 103; Po co łtatut/ y prawa chwalebne łtawiamy? Iefli łye obyczaiow dobrych nie trzymamy. *KochPie* 2; *ActReg* 94; By zawzdy dobrze bylo/ po cozby do nieba? Izazby o co prosic/ lbo wzdychac trzeba? *GrabowSet* B2 (2); Bom ia vmylnie przyzed do ciebie. (-) A po coz? (-) Zebym wedle potrzeby mog ci natrzec wszy. *CiekPotr* 6 (2); *SkarKazSej* 695b; [wylali do nich Solona. Kthory przyiechawszy do nich/ pytał ich poczzby iechali tak zbroynie. *HistTroj* G8v].

»po co (pocz)« = *dłaczego, z jakiej przyczyny* (8): Przyiacielu pocz thu łiadaz bo idziej do thego powołania Panskiego  do tych obietnic iego/ nie maiac vbrania zadnego do tego godnego na łobie. *RejPos* 159 (3); Po co mie prozno/ łrogi Apollo trapiz. *KochOdpr* D; *ActReg* 97; A ty po co łie wtracaz, y czemu do rady Wraaz łie niewezwany? *CiekPotr* 56; Tam kiedym go wola/ [...] przyzedł/ [...] Pyta/ po co pon łla *GosCast* 57.

»po to« (6): *LeszczRzecz* A5v; iak ognifte kule dzialac macie/ [...]. Naucze was/ [...]. Moze po to nie chodzic do puzkarskiej łzkoy *BielSjem* 38; *ActReg* 155; *GosGosp* 20; Nie mogem wykorzenic z łerc ludzkich tych grzechow ktorem wpomniał/ [...]  iakoz łie bac nie mam/ gdyz mie po to y na to połano? *SkarKaz*)(3v; *CiekPotr* 61.

a. *Czlonem podrzednym jest nazwa osoby* (282) : *BierEz* A4 (2); *OpecZyw* 81v (6); *ForCnR* D3v (2); *ZapWar* 1537 nr 2494 (3); *LibMal* 1544/88v (3); *LibLeg* 10/57 (5); Biegay Ty chłopcze czo rychlej skokiem po czeklarze *RejJoz* H6v (5); *RejKup* b4 (11); *HistAl* L5v; *Diar* 19 (9); *GroicPorz* aa4v; *RejWiz* 156; *Leop* 1.Reg 16/11 (4); BAbe oczy bolaly/ ze malo widzia/ Wiec łobie po barwierza/ na rade pola. *RejFig* Ee2; *BibRadz Gen* 27/45 (4); gdy łam ieden czart nie moze zwiesc czlowieka/ idzye po towarzyze gorze nizli łam *BielKron* 25v; Potym Priamus poł po Antenora y Eneaa y przyzli do rady *BielKron* 59v (89); *Macz* 225a; *GornDworz* S7v (4); Przetoz kiedy w Litwie chciano mierzac Imienia/ do Mazowz po Mierniki łlano *GrzepGeom* A4; *HistRzym* 15 (10); *RejPos* [36] (18); *BielSat* C4v; *HistLan* E4v (2); *RejZwierc* 6 (7); *BielSpr* 45v; *RejPosRozpr* b3v; *BudBib* 4.Reg 1/9; *BudNT Act* 24/24 (3); *CzechRozm* 144 (3); *PaprPan* Ff2 (3); *SkarJedn* 363; *KochOdpr* C2v; Arcybikup rokazał switemu Duntanowi/ by łzedł po Krola/  przywiodł go. *SkarZyw* 509 (23); *StryjKron* 123 (3); *CzechEp* 363; *KochFr* 63; *ZapKocier* 1584/49 (2); *KochSz* A3v (2); dala łye namowic/ y wkazala pon/ by do niey do Kociola przyzedł/  tam łlub z nia brał. *KochWz* 139; *ReszHoz* 126; *ReszList* 172; *WerGoc* 249 (4); *BielSjem* 21; *PudFr* 67; *BielRozm* 23; *GornRozm* K2 (3); *PaprUp* B4 (4); *ActReg* 98 (3); *KochFrag* 45; *WujNT Act* 10 arg (3); *SiebRozmyl* K2v; *SkarKaz* 245b (11); *GosCast* 57; Wizak do łlubu Kapłana/ znajdziem gotowego/ Tylko by do nas przybył/ pollimy po niego. *PaxLiz* E3v (3).

Z elips nadrzednego czasownika (4): Rzekł krol do Ioaba: Rokaz po Abalona by w pokoiu przyiechł *BielKron* 71v; Wiedzac tedy w kociele Chrzecijanskim/ byc klucze rozwiazania y zawiazania grzechow kazał łobie po łluge kociola Bozego kapłana/ ktorego wził za swiatka łumnienia łwego. *BialKaz* M4; *SkarZyw* 589 marg; *StryjKron* 707 marg.

W charakterystycznych połączeniach: *biegać (biec) po [kogo]* (4), *bieżeć* (2), *iść (chodzić, pość)* (20), *jachać* (3), *odejść* (4), *odprawować, (na)писаć* (4), *przyjechać* (2), *przysłać* (7), *przyść (przychodzić)* (12), *rozesłać* (2), *skoczyć, (po)słać (posyłać, posłany)* (180), *wyjechać, wyprawić (wyprawować)* (7), *zejść, zstąpić (zstępować)* (2).

b. Członem podrzędnym jest nazwa przedmiotu konkretnego, zwierzęcia lub wartości materialnej [w tym: *poń* (7)] (197) : *BierEz* N4 (2); *OpecŻyw* 49v; *MetrKor* 40/822 (11); *Murm* 118; Tego czału Dariusz krol Perłki do Alexandra po dań połłał którą przedtim na każdy rok od Philipa krola brał *BielŻyw* 149; *MiechGlab* 32; *LibLeg* 7/100; pyothrek chczał v yednego Ńcholtyfcha [...] podkopacz fya do Comory po Ńchati *LibMal* 1543/75 (12); *RejJóz* L8 (2); *ZapWar* 1545 nr 2646; Wipilichmi piwo wżytko. Kluczniku po drugie ydzy *RejKup* c8 (2); *HistAl* B3v; *GliczKsiąż* M (2); A gdy niemálf Bráćiey/ ŃioŃtr/ y ich Dziećie álbo Wnękow: tedy po Ńpadek przychodzą inŃzy ktorzy byli ná bliŃŃzym Ńtopniu *GroicPorz* gg; *KrowObr* 85v; *RejWiz* 150v (2); A miał kxiądz MádyáńŃki Ńiedń corek/ kthore były przyŃzły (do oney Ńtudnie) po wodę [venerunt et Hausemnt] *Leop Ex* 2/16; Kiedy będziefz żáć zboże ná polu twym/ á zápomniálfby wżiáć Snopká/ niewroćifz Ńie poń ábyŃgo wżiáł [non reverteris ut capias eum] *Leop Deut* 24/19 (3); *KochZuz* A2v; *RejFig* Cc4 (3); *BibRadz Gen* 24/11 (3); owo krolewŃki oŃzczep/ chodź ktory poń. *BielKron* 67v; Ludzie onego kráiu wyŃzli do HiŃzpanow/ vkázuiáć im przez znáki áby do nich przyŃzli ná wyŃep po dáry. *BielKron* 447v (26); *KochSat* Cv; Abowiem iefł [...] rzecz málo przyŃtoyna. Dopiro Ńláć do Węgiey y dáley po Konie/ Gdy widźim przeciw Ńobie iuż dobyte bronie. *Prot* B4 (2); *SienLek* 197; *BielSat* Ev; coŃ w.m. pánie BoiánowŃki o rozumie powiedziáł/ iz kiedybyŃ go ná drodze náłázł/ ŃchylicybyŃ Ńie poń niechciáł *GórńDworz* Q7v (5); *HistRzym* 11 (3); *RejPos* 250v (9); Bo iuż chłopie day kury/ day owies/ podź ná Ńtraż/ ráno biegay po drwá/ biegay po piwo *RejZwierc* 72v (6); *BielSpr* 8; *HistHel* B2; *Strum* L; *CzechRozm* 110; *ModrzBaz* 78v (2); *SkarJedn* 199 (8); *Oczko* 2 (6); Nie mięŃzkay á biegay po ten płáŃcz/ ktory málf od Athánázego BiŃkupá *SkarŻyw* 51 (27); *KochTr* 20; *CzechEp* 122; gđzieŃ zgbę Ńtráćifł/ táń iedź po nię Ńobie. *KochFr* 68 (3); *ReszList* 170; Nie trzebá Ńláć do Siedm miáŃł po żadne ortele. *BielSjem* 8 (2); IEŃcze Ńye wczorá drugi po to ŃpieŃzył: Czym ćiebie IáŃiu Pan Bóg dźif poćieŃzył. *PudłFr* 27; *BielRozm* 33; *GórńRozm* Mv; *ActReg* 86; *Calep* 603a; *GostGosp* 28 (3); *KochAp* 10; *KochFrag* 46; Iefłći ná tym błogoŃłáwionym drzewie owoc żywotá/ ále potrzebá poń rękę wyćiágnáć. *WysKaz* 26; iz Litwá nie má dáley po Ńól iedźdźif/ iedno do Bełzá *SarnStat* 1052 (7); *SiebRozmyŃł* H2v; *KmitaSpit* B (4); *SkarKaz* 6a (2); Cyránek/ łyŃek/ niezliczona tłuŃczá/ Co raz Ńie nurkiem po płóćieć puŃczá. *KlonFlis* B4v (6); ZáŃmákwáło mu kraŃć poiedynkiem konie/ Więć potym Ńmieie idźie z towáryŃtwem po nie. *KlonWor* 20.

Z elipsą nadrzędnego czasownika (3): [Dawid] Ńtrzelił z łuku Ńtrzáłámi trzemi/ kazał po nie chłopcú *BielKron* 66; tylko to PolŃzcze przyŃtoi co Ńie w PolŃzcze rodźi: kto chce wymyŃláć/ tedy po cudzoŃiemŃkie rzeczy do GdańŃká *GostGosp* 132; DzieŃŃáta drogá twoiá byłá o moy namilŃzy Pánie Iezu KryŃte/ kiedy oni niewierni kátowie kázálic po oné Ńukienki twoie/ ábŃŃ Ńie w nie oblókl *SiebRozmyŃł* C4.

A. Wskazuje na przeznaczenie obiektu [jako element składowy przydawki] (1) : Dam y konwie po wino/ dam teź ná Ńtoł chlebá *BielRozm* 27.

4. Służy do tworzenia wyrażen oznaczających krotność [obejmuje także połączenia z przysłówkiem; PO jest tu redundantne wobec istnienia przyrostka -kroć i pełni funkcję wzmacniającą] (571) :

a. W odpowiedzi na pytanie: ile razy? (179) :

α. W funkcji wielokrotnej – oznacza powtarzanie się czynności, stanu lub zjawiska [często w połączeniu z czasownikiem wielokrotnym] (131) :

Typ: *po ilekroć* (111): *OpecŻyw* [57]v (2); ale dobrą purgacją maia być [złe wilkości] wypędzony, á to nie zaraz gwałtownie, ale po kielokroć lekką purgacją *FalZioł* V 61v (3); *LibLeg* 11/22; *LudWieś* A4; *LibMal* 1552/168; *KromRozm III* D4 (4); *Diar* 78; *GliczKsiąż* F2; *KrowObr* 4 (4); *Leop Num* 22 arg; odpowiedział mu Iezus/ [...] Nie zápoie kur áz fię mnie po trzy kroć [ter] záprzyfz. *BibRadz Ioann* 13/38 (2); *BielKron* 329 (2); Septimum, Siodm kroć. Ut septimum consul, Po liedm kroć [zostać] pánem rackim álbo fiedm kroć. *Mącz* 384b (3); *SarnUzn* D8v (2); iz go [wapno ziemne] po trzy kroć w ogniu rofpálic/ á zá pierwlyzym y wtorym rázem w Winie vgásić: ále zá trzecim dáć mu powoli ochłodnąć *SienLek* 75v (16); *HistRzym* 80; *RejPos* 132v (4); gdy czytano Ewanyeliá w kościele/ o głuchym y niemym dyabelftwie/ Luter padł/ y záwołał po dwa kroć: nie iestem niemy/ nie iestem. *BiałKat* 341 (2); *RejZwierc* 204; *WujJud* 87; *MycPrz I* [C]2v (3); *BudNT* A3v marg; *CzechRozm* 202v (3); *SkarJedn* 63 (3); Iufz po trzy kroć wyrzucony/ trzeci raz fię ná fwoię ftoлицę przywrocił Athánázyufz *SkarŻyw* 391; Lecz fkoró Sędziak on vmierał: záfie fię do złego wracáli po wiele kroć. *SkarŻyw* 558 (5); *MWilcHist* Iv (2); *StryjKron* 51 (5); *CzechEp* 81 (3); iáko Chrifus pan/ będąc w chwale/ [...] przedsię Oycá fwego/ bogiem fwoim/ po czterykroć/ raz po raz/ miánowác fię nie wftyda. *NiemObr* 112 (6); *ReszPrz* 30; *ZapKościer* 1586/66; *ArtKanc* D12; *GostGosp* 162; *OrzJan* 64 (2); Od Zydow wziętem po pięć kroć [quinquies]/ po czterdzieści plag bez iedney. Trzykroć byłem bit rozgámi/ razem był vkámionowan/ trzykroćiem fię z okrętem rozbił *WujNT* 2.Cor 11/24 (7); *JanNKar* A3; Wielka władza y derewnia bywála niekiedy Woiewodza: ále po trzy kroć iest iuz vmnieyfzona, tym co im Wiécowé fady odiełi *SarnStat* 240 (5); *SiebRozmyśl* [A2]v; *KlonKr* Dv (3); *PowodPr* 3 (2); iz Pan IEZVS vkazał fię tu ná ziemi po kilá kroć s. Páwłowi *SkarKaz* 243a.

~ W charakterystycznych połączeniach: *po dwakroć* (21), *trzykroć* (53), *czter(z)ykroć* (2), *pięćkroć* (3), *siedmkroć* (3), *kil(k)akroć* (ki(e)l(k)okroć) (26), *wielekroć* (3).

Połączenie: »po trzykroć na dzień, do roku« (1:1): po trzykroć na dzień [tribus temporibus in die] klękał ná fwe koláná/ á cześ y wchałę [!] dawał *Leop Dan* 6/10; *SarnStat* 741. ~

Typ: *po ile razy* (18): *FalZioł* I 47b (12); tosz po kyla ras rofkazalem lyfthi fwe pyfacz do panow Zyemye syedmygrodzkyey *LibLeg* 11/88v; *MurzNT* 131; Triplex pugna, Troyáká bytwá/ po trzy rázy zwłáfzczá będąca. *Mącz* 465b; *SienLek* 78; Wladiflaw Loktek [...] pokilka razow sPaⁿftwa od Poddanich bel zegan *PaprUp* B3v.

~ W charakterystycznych połączeniach: *po dwa (oba)* (2), *trzy* (3), *czteryzy* (3) *razy*; *po kil(k)a* (kielko) *razow* (8).

Połączenie: »po kilka razy przez dzień« (1): onę [krew gołębięcia] fobie ná oko puńczay po kilká rázow przez dzień. *SienLek* 67v.

Z nadrzędnym rzeczownikiem (1):

~ Wyrażenie przyimkowe: »po kilka« = kilka razy powtarzający się, kilkakrotny (1): Pestis, Powietrze/ mór/ morowe powietrze. [...] Pestes, Multis iam pestibus, Po kilkámorowé powietrzám. *Mącz* 294d. ~ ~

β. W funkcji mnożnej — oznacza, że jakaś wielkość jest większa od innej lub wzrasta ileś razy: ile razy więcej (39) :

Typ: po ilekroć (5):

~ Z nadrzędnym czasownikiem lub imiesłowem przymiotnikowym biernym (3): Sobieflaw Książę Czelkie [...] wtargnął krolowi w ziemię y vczynił szkodę [...]. Ale Krol Boleflaw [...] powethował szkody swey po trzykroć *BielKron* 353; W Kubek ten w kthory oná [tj. miasto Babilon] wam námieszálá/ námieszaycie iey podwákroć. *RejAp* 148v; *CzechEp* 286.

Z nadrzędnym przysłówkiem (2):

~ W stopniu równym (1): A iefliż porodzi Dżiewkę/ przez czternaście dni nieczyftą będzie/ to ieft/ po dwa kroć thák długo iáko miewa swą chorobę *BibRadz Lev* 12/5.

W stopniu wyższym (1): Sędzia ma być by nie brał/ nie dał też nikomu/ A ten [który chce być sędzią] mi dáry przynioł/ bez wżyftkiego łromu. Pátrzayciefz dáli tu co/ wierzcie mi w tey mierze/ Iż tám więcej po trzykroć łotrowfkie odbierze. *RejZwierz* 18v. ~ ~

W charakterystycznych połączeniach: po dwakroć (2), po trzykroć (3).

αα. Jako element składowy zestawień liczebnikowych, nazywających liczby, które mogą być przedstawione w postaci iloczynu, np. po siedmkroć siedm = czterdzieści dziewięć (34) : y poruczył go po cztherzykroć czterzem żołnierzom [quattuor quatemionibus militum] áby go łtrzegli *Leop Act* 12/4 (7); *BielKron* 307; *Mącz* 342c; á látho czterdziefne y dżiewiąte/ (ktore swé łkláda z lat po siedmi kroć siedmi) czyni człowieká dołkonáłego wieku *LeovPrzep Iv* (11); *BudBib Lev* 25/8; było ich ludu około po łszeć kroć łto tysięcy do boiu *SkarŻyw* 480 (5); *StryjKron* 121; pokilka kroć: łtotifiece gotowich Pieniedzi vtracil *PaprUp* F3; *WujNT Apoc* 9/16; *WysKaz* 29; *KmitaSpit* A2; *SkarKaz* 6a; *SkarKazSej* 677a (2).

W charakterystycznych połączeniach: po dwakroć (dwukroć) siedm [= 14] (2), sto (tysięcy) [= 200 (tysięcy)] (2); po trzykroć siedm [= 21] (2), Sto tysiąc (tysięcy) [= 300 tysięcy] (5); po czter(z)ykroć cztery [= 16], siedm [= 28] (2), sto tysięcy [= 400 tysięcy] (2); po pięćkroć siedm [= 35] (2), tysiąc [= 5 tysięcy]; po sześćkroć siedm [= 42], sto tysięcy (tysiąc) [= 600 tysięcy] (3); po siedm(i)kroć siedem [= 49] (4); po dżiesięćkroć sto tysiącow [= milion]; po piętnáściekroć tysiąc [= 15 tysięcy]; po kilkakroć sto tysięcy [= kilkaset tysięcy].

γ. W funkcji ekspresywnej (niekiedy hiperbolicznie) (9) :

»sto po dwakroć« = za stokratną cenę, bardzo drogo (1): Centuplicato – Sto podwakroc. *Calep* 180b.

Z nadrzędnym czasownikiem lub imiesłowem (3):

~ »po trzykroć, kilkakroć« (1:1): Tedy krol rzekł k niemu/ Poprzyfiegam cię po kilkákroć [Usque ad tot vices]/ ábyś mi nie powiedział iedno prawdę w imię Páńfkie. *BibRadz 3.Reg* 22/16; *RejAp* 158v.

»po trzy« [prawdopodobnie skrót od »po trzykroć«; tu jako przekleństwo] (1): Lekkość y łromotá/ niech ogárnie one/ Ktorzy mi źle życzą/ potrzy obelżone. *GrabowSet* T4. ~

Z nadrzędnym przymiotnikiem (4):

~ *W stopniu równym:* »po trzykroć, siedmkroć, tysiäckroć« (1:1:1): [*ludzie mądrzy pogańscy*] gdy kogo chcieli prawie y dołkonále łzcześliwym názwać/ powiádáli go być po siedm kroć łzcześliwym *LeovPrzep* H4; oprocž Bogá iednego Iehowy/ páná załtępow onego świętego/ y potrzykroć świętego/ Izraélłkiego [...] Bogá żadnego inłzego tákiego nie máłż *CzechEp* 286; *CiekPotr* 18.

W stopniu wyższym: »po tysiäckroć« (1): Bo iefli fię źle mylić ná wiernym przyiaćielu [...]: daleko po tyśiäck kroć gorzey/ mylić fię ná tym w ktorym włzytkę nádźieię pokłádác mamy *SkarKaz* 273b. ~

Z nadrzędnym wykrzyknikiem: »po dziesięćkroć« (1): Ach/ Nieftotyż po Dziejiet kroć [...] Ach/ Nieftotyż nedzney Duffy Toć iey yuż nikt nicz nietułłfy *RejKup* cc7.

b. *W odpowiedzi na pytanie: który raz? (370) :*

Typ: po które (347): [*Ośłowi, podstępnie zwabionemu do jaskini lwa przez lisicę, udało się uciec. Gdy ponownie ją zobaczył,*] z dáleká ná nię wołáł: Załż ná pierwym niemałż dofyć/ Po drugieć fię nie dam łchyrzyć. *BierEz* Q2v (3); Oytče moy niebiełki [...] raczy mie wyłluchatz w mé prozbie/ ktoráż oto iuż po trzećie działám. *OpecŻyw* 100v; Zaty^m włlytcy [...] padli wznak naziemię po trzykrotz. Potrzećie gdy włtali/ pytał ijch powtoré: Kogo łfukácie? *OpecŻyw* 105 (7); *PatKaz II* 60v; *HistJóz* B2v; *TarDuch* C5; *FalZioł I* 14b (7); *GlabGad* C4; *MiechGlab* 12; Item kthory człowyek bandzye przyłzygał trzy krocza za złodzeymy a po czwarthe by chczyał Tedyw nye mayá dopułczył *LibLeg* 6/115v (14); *RejPs* 70v; *SekiWyzn* D; *LibMal* 1545/103; *RejJóz* H3v (3); *RejKup* q8v (2); Pifałifmy inłzych czáłow Máiełtatowi wáłżemu/ teraz też piłżemy po wtore [*iterato*]. *HistAl* E6 (11); *KromRozm III* P8v; *Diar* 83; *DiarDop* 116; *LubPs* N5v; Iefliby tedy pozwány trzeći raz nieftánał potym ná żądanie powodu [...] Sędžia go łkaże ná vpad/ záchowawłzy mu iefłcze po czwarthe wniefnyenie pomocney rzeczy/ to iefłth przyczyny łłufłzney dla ktorey nieftánał *GroicPorz* q2 (2); *KrowObr* 130v; *RejWiz* 27; *Leop Gen* 41/32 (14); *OrzList* gv; Rzekł iefłcze po tym/ Vczyńcie thák y potrzećie. Y vczynili trzeći kroć. *BibRadz* 3.Reg 18/34 (44); gdy iá [*Balaam oślicę*] bił/ uniołłá go ná łtronę/ á gdy iá iefłcze więcey bił/ [...] dáley fię niechciałá rułzyć. A gdy iá potrzećie więcey bił/ rzekłá k niemu: Czemu mię tho iuż trzeći raz bijełż [...]? *BielKron* 42v; [*Amurat*] połłáł do Stárołty [...] wieczor áby podał [...] zamek [...] [*starosta roześmiał się*]. Rozgniewał fię Amurat iż z iego połłow łmiech vczyniono / połłáł po wtore we dnie łtakimże połłetłwem. *BielKron* 241v; [*Cesarz turecki*] mury ony potłukł [...]. potym Krześćianie [...] mury z nowu murowáli. Turcy powtore mury potłukli *BielKron* 272 (32); *Cibus bis coctus*, Potráwá powtóre wárzona/ albo/ grzána. *Mącz* 25c; Reviso. Powtore álbo záś pátrzam *Mącz* 495c (19); *OrzQuin* H2v; *LeovPrzep* E4v; *RejAp* 191v; *GórnDworz* P6 (2); człowiek gdy łmiertelnie grzełzy Bogá po wtore krzyżuie *HistRzym* 69v (5); Y rzekł im pothym podrugye Pokoy wam *RejPos* 117v (3); *BiałKat* 264; Tátáryzn Rułkie źiemie/ do końcá łplundrował/ Y iefłcze fię potrzećie ná to nágotował. *BielSat* Hv; *BielSpr* 38 (2); *WujJud* 259v; *RejPosWstaw* [21³]v; *BudBib Gen* 22/15 (4); *HistHel* D; *BudNT Mar* 14/72 (5); *StryjWjaz* D2; *CzechRozm* 138v; *SkarJedn* 315; *Oczko* 38v; *SkarŻyw* 285 (5); A gdy iułż Ziemiá ołłycháłá/ rołkazał Pan Bog Noemu bełpiecznie wyłtápić z Korabia/ [...] W tenże czás Pan Bog iákoby powtore łtworzył/ y połłánowił nowy Swiát *StryjKron* 6 (7); *CzechEp* 54 (4); *KochJez* A4; *NiemObr* 128 (2); *WerKaz* 282; gdy godzinká minie: Ná zad fię powtore nigdy nienáwinie. *WisznTr* 35 (2); *PaprUp* C3; *ZawJeft* 14; *ActReg* 40 (2); *Calep*

299a; *GostGospSieb* +4v; *LatHar* 91 (9); *WujNT Matth* 26/43 (18); A żaden z Elektów powtóré ná fady nie ma bydź obran do lat czτέρzéch *SarnStat* 853 (6); *KlonKr wstęp* A2 (2); *GosłCast* 39.

W charakterystycznych połączeniach: po pierwsze (5), *wtore* (drugie) (283), *trzecie* (52), *czwarte* (8), *piąte* (1).

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (28):

~ *Dwuczłonowe* (4): [*Magdalena*] wrociwłsy fie do grobu/ gorzko płakała/ powtóré ij potrzećie tam nagładała *OpecŻyw* 165; Iterum ac iterum nominavi, Powtore y potrzećie miánowałem. *Mącz* 175d; *RejPos* 239 (4).

Trójczłonowe (15): Lekarz niemocnego pytał/ Iákoby fie tey nocy miał. On rzekł iż fie bárzo znoił/ [...] Wtore kiedy go zopytał/ Rzekł niemocny/ zem źimno miał: Po trzećie chory powiedział/ Iże mu żywot zatwárdział *BierEz* Lv; Włóż Sarcocollum do rożaney wodki/ á poťhaw na flończu iżeby wřhćło/ gdi wřchnie zafię naley wodki y thakież po trzećie *FalZioł* III 30a; *LibMal* 1543/76v (2); *MurzNT Luc* 23/22; Cińnął Dawid s proce kámieniem/ tráfił Goliáthá w czoło/ powtore y potrzećie tráfiął go w czoło aż padł *BielKron* 65v (8); *HistRzym* 67 (2); *BudBib* 4.Reg 1/11 (2); *BudNT Ioann* 21/16 (2); *CzechRozm* 61v; áby ten ktoby to [tj. gwałt majątnościom duchownym] pirwey wćzynił/ oddał [...] w pięćior naľob więcey niż wźiał: á kto po wtóre/ áby w dzieśięćior naľob wroćił: á kto trzeći kroć/ áby był z źemie wywołań. *ModrzBaz* 139v; *WujNT Ioann* 21/16 (2). ~

Połączenia: »pierwej ... po wtore« (2): bo to pewnieyřza rzecz ieřt/ iż to powietrze ktore pierwej było zakażone: nie leda fie iako po wtore łkazi. *FalZioł* V 73v; *ModrzBaz* 139v.

»przedtym ... po wtore« (2): Przed tim nie dawno profiľifmy was y theras po wtore profiľmy/ ábyćie nam przyřzli ná pomoc *HistAl* F7; A wřzakoż ná koniec [*Iob*] zginie [...] / á ci kthorzy go widźieli rzeką/ Gdźież ieřt? [...] Oko ktore przed tym nań pátrzyło/ nie ogláda go powthore *BibRadz Iob* 20/9.

»(i) raz (...) (i) po wtore« (3): *BibRadz Philipp* 4/16; Niech bęďdzie co Bog raczy/ [...] Ale wźdy wiernym řtrożom/ y ras y po wtore Niech wolno bęďdzie wołać kiedy gore/ GORE. *Prot Ev*; Abowiem Pan nářz przyřć raczył raz ná fwiát pokorny/ powtore przyřdzye wielmożny *RejPosWstaw* [21³].

»zasię (a. zař) (...) po wtore (a. drugie), po trzećie« (14:2): *OpecŻyw* 100; *LibLeg* 10/146; *BielKom* F7v; *Leop Eccli* 34/30 (3); řtoczył bitwę s Papieżem/ poráźił go [*Ote*] Papież zá pomocą Filipá Fráncuľkiego krolá. Zafię podrugie Othá zebrał fie przećiw Fráncuľkiemu krolowi *BielKron* 182v (2); *Mącz* 296a; *SienLek* 129; *GórnDworz* P6; *GrzegřSm* 35; *BudNT Ioann* 21/16; *LatHar* 707; *WujNT Matth* 26/42 (2).

Wyrażenie przyimkowe: »po wtore« = *na powrót, z powrotem* (przywracając poprzedni (pierwotny) stan) (3): Ieřli kto opuľci żonę řwoię/ á ona odľzedřzy od niego mieřzkáľaby z innym mężem/ Izali fię powtore do niey wroći? *BibRadz Ier* 3/1 (2); ktory [*papież Grzegorz XI*] z Fránciey z Auinium Miáľtá řtolec Papieřki/ gdzie trwał przez 70. lat [...] po wtore do Rzymá przeniořł *StryjKron* 456.

α. *W formule prawniczej lub magicznej* (26) : A gdy by řtroná áppelluiąca řtánęľá/ á przećiwney by řtrony niebyľo/ tedy tá áppelluiąca/ [...] da przypozywáć řtronę przećiwną po wtore/ y po trzećie/ ku otworzeniu rotuľu. *GroicPorz* bb4v (4); Aczkolwiek o płacęy y cenie rzeczy przedáynych ieřt dořyc nápiřano/ [...] wřzákże/ iż řna prze niedbáľość nie bywa wykonywánié dekretu/ dla tego my powtóré y potrzećie řkázuiemy y wřtáwiamy: [*aby*] *SarnStat* 286.

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (5):

~ *Trójczłonowe (1):* A gdzieby przeciwna łtroná ták po wtore y po trzecie przypozwana nieftánęła/ y po czwarte pomocney przyczyny nieftánia nie wniolła: Iuż Sentencya wyższego práwá ma być otworzoná y czytaná. *GroicPorz* bb4v (3).

Czteroczłonowe (4): GDyż tu.N. obżałowány przed Sądem o zamordowanie tego.N. przywołány po pierwłze/ po wtóre/ po trzecie/ po czwarte mimo práwo/ nieftánął/ [...] Przeto [...] *GroicPorz* n2 (16). ~

Połączenie: »po pierwsze ... drugá raz« (1): A gdy go iuż ták po pierwłze przywoła/ wroći łye do Sądu y zezna ono przywołanie [...]. Drugá raz łługá tákże iáko pierwey [...] przywoła mężoboyce *GroicPorz* nv.

Typ: po który raz (14): Mądrycy gdy z śidła wynidzie/ Po drugi ras wnię nie przyydzie *BierEz* K3; Otworz otworz ieft kto wdomu [...]. Otworz [...]. Otworz mowię ras potrzeczy *RejKup* e5; Tamże posłowie i po drugi raz przez tegoż Siennickiego powtorzyli, prosząc, by to jeno raczył na dobrej pieczy mieć, że królem jest polskiem *Diar* 60; quintum consul, Po piątiś ras ráycá. *Mącz* 343a (2); *RejAp* 7v (3); A oczkolwiek będyecie prośić w imię moie/ tho włzytko vczynię dla was/ [...] Y po drugi raz oczkolwiek będyecie prośić w imię moie/ włzythko vczynię dla was. *RejPos* 291v (3).

~ *W charakterystycznych połączeniach: po drugi (wtory) (11), trzeci (2), piąty raz.* ~

Typ: po którykroć (11): gdy przyiechał [*Antiochus do Jeruzalem*]/ wiele ludzi pobił y kościołow połupił [...]. Gdy łie powtory kroć do Ieruzálem Antyoch wypráwił/ tám wietłze łupieftwo vczynił niż pirwey *BielKron* 128v; Iam octavum, Iuż po ośmi kroć. *Mącz* 259a; Tertio, Trzeciakuyę/ po trzeci kroć czinię. *Mącz* 449c (8); weźmi korzeń Pokrzywny/ á wypłocz go w troiey wodźie/ po czwarty kroć/ vpłocz go Winem/ álbo octem *SienLek* 76v; *StryjKron* 443.

~ *W charakterystycznych połączeniach: po wtorykroć, trzecikroć (2), czwartykroć (5), szostykroć, ośmikroć, dziesięćkroć.* ~

c. *W odpowiedzi na pytanie: za którym razem? (6) :*

Typ: po ktore (6): Ieśli dwa kroć co widáią/ Po trzecie o to niedbáią. *BierEz* R4v; Wyiechawłzy tedy obá ná pole vderzyli w łie dwa kroć/ ále po trzecie vciął Gwido rámię Plebeufzowi *HistRzym* 81v (2); *SarnStat* 1282.

~ *Połączenie w postaci ciągu trójczłonowego (1):* Pierwłzą tedy plágą pokarał Pan Bog przez Moyżelza nie tylko Pháraoná/ ále włzytko kroleftwo iego. [...] Potym kazał Moyżelz y Aaron zábom z wody wynieść. [...] Po trzecie łkarány ieft [*faraon*] plukkwámi łmrodliwymi *SkarŻyw* 480.

Połączenie: »pirwszem [czym] ... po wtore« (1): Lwicza pirwłzem porodem pięcioro dzieci miewa/ po wtore czworo *FalZioł* IV 11b.

W charakterystycznych połączeniach: po wtore, trzecie (5). ~

d. *W funkcji ekspresyjnej [w tym: z powtórną drugi raz formą czasownika (13), przymiotnika (1)] (16) :*

Wyrażenia przyimkowe: »po drugi, trzeci raz« (3:1): *RejPs* 84; *KochPieś* 44; NIemáłz y po trzeci raz nie máłz wątpliwości/ By w kim cnotá miáła wiść bez czći y łlawności. *RybGęśli* D3v; NIemáłz y po drugi raz niemáłz nic głupłzego, NIemáłz nic kłámliwłzego, nic fortylnieyłzego, Nic

dufnomownieyszego, iáko cí, ktorých to Ieŧt rzemieŧŧo, pokátnie dobrym ludziom ŧzkodzić, A łámy m fię vdáwáć *CiekPotr* 15.

»po wtóre, trzecie« (11:1): rzekł [...] Krol: Micheaŧsu/ mamyli wyiácháć [...] ná woynę [...]? Kthoremu on odpowiedział. Iedź [...]. Y rzekł záŧ Krol do niego: Po wtore y po trzecie po przyŧięgam cię/ byŧ mi nic nie powiádał iedno co ieŧt prawdá/ w imię Pána Bogá. *Leop* 3.*Reg* 22/16 (4); Wefelcie fię záwŧze w Pánie/ y powtore powiedam wam wefelcie fię. *BibRadz Philipp* 4/4; Proŧimy cię tedy/ y po wtore proŧimy łáŧkawy czytelniku/ ábyŧ ty [...] nie zbraniał fię tego czytáć *GrzegRóżn* A[3]; Szczęŧliwy y powtóré łczęŧliwy/ którégo Dziaŧki nie wŧzły mieczá nieprzyiácieliŧkiego. *ZawJeŧt* 38; *ActReg* 159; y ŧlubuyá pokoy wyechny na wyęki ot dzatek swoych y ot potunŧtwa swego, ŧlachtetnyemu Pánu pyotrowy pyęczyę y Malŧzoncze yego y dzatkom yego: Gdzye yeŧzcze powtóre satyę [*lege: za te*] vczywe dobre ludzię ŧlubuyę pokoy wyechny na wyęky *ZapKoŧcier* 1588/79v; *WujNT Philipp* 4/4; *CiekPotr* 53 (2).

5. W wyrażeniach przyimkowych wprowadzających kolejne punkty wypowiedzi, zwłaszcza argumenty polemiczne [zawsze w połączeniach typu: po które, i zwykle w wieloczłonowych ciągach składniowych, odzwierciedlających tok rozumowania (poszczególne człony ciągów często są rozdzielone granicami wypowiedzeń)] (74) : *LibLeg* 11/141; *KromRozm III* D4v; *KrowObr* 116v *margin* (2); Primo loco, Pierwey, Na pierwszym mieyŧcu. Secundo loco, Powtore/ Ná wtórym mieyŧcu. *Mącz* 196b (2); Co fię kolwiek národziło/ po drugie z Bogá zrodziło/ muŧi trudnoŧci znoŧić *ArtKanc* O4v; *WujNT* 883.

Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych (31):

~ *Trójczłonowe* (10): *GroicPorz* v; *KrowObr* 117 (2); kthory [*Sabelijusz*] powiádał żeć ieŧth ieden Bog práwy iedney podŧháć/ iedney perŧony. Ale nim ŧie wcielił zwáno go Oycem/ á potym gdy ciáło przyiáł y národził ŧie/ iuŧ nie Oycem ále Synem zowie go piŧmo/ á po trzecie że w gołębiczy podŧháć tenŧe ŧie vkazał/ zowie go Duchem ŧwiyetym. *SarnUzn* B2v; *BiałKaz* F4v; Poŧty przykazáne [...]te łá. Naprzod poŧt wielki przed Wielkánocá [...]. Potym Wigilie pewne [...]. Potrzećie/ Suchedni *LatHar* 123 (5); *WujNT* 463 (2); TO imię ŧpráwiedliwoŧć/ rozmáite ma w piŧmie ŧ. rozumienie. Bo zowie fię drugdy ŧpráwiedliwoŧciá zakon wŧzytek Boŧy piŧány/ ktery ŧpráwiedliwoŧci náucza. [...] Drugdy fię teŧ tym imieniem rozumieiá vczynki dobre zwierzchnie [...]. Po trzecie zowie fię ŧpráwiedliwoŧć/ ŧerdeczne wedle P. Bogá y práwá/ y woley iego wŧpráwiedliwienie. *SkarKaz* 310b.

Czteroczłonowe (11): *SkarJedn* 25; Skruczę ná czterech rzeczách záŧadzamy. Bo naprzod grzech poznáć potrzebá [...]. Potym ná žal ŧerdeczny zdobyć fię muŧiŧz [...]. Po trzecie obrzydzenia potrzebá grzechu káŧdego [...]. Nákoniec ŧerce mieć ma káŧdy do popráwy ŧywotá ŧwego *LatHar* 110 (7); Abowiem Graecki ięzyk do práwego wykłádania y rozumieniá piŧmá S. w Nowym Teŧtámenćie ieŧt [...] nie tylko bárzo poŧyteczny/ ále y potrzebny/ á zwláŧzczá w tych czterech przypadkách: Naprzód/ gdy w náŧzych Láćiniŧkich księgách/ zda fię być omyłká [...]. Drugi przypadek ieŧt: kiedy w Láćiniŧkich exemplarzách/ róŧne ieŧt czytanie/ á wátpimy ktere ieŧt pewnieyŧze [...]. Trzeći/ kiedy ŧłowo/ ábo rzecz w Láćiniŧkim ieŧt wátpliwa/ tedy fię y tám do ŧrzodeł wćiec mamy [...]. Poczwarte/ Graecki y ŧydowŧki ięzyk wiele pomagáią do wyrozumienia wláŧnoŧci mow piŧmá S. *WujNT przedm* 19; *SarnStat* 2 (4); ta Confederácia Nowoewángelikow/ ieŧt nieŧpráwiedliwa: z tych czterech przyczyn: Naprzod iŧ obraŧa ŧpráwiedliwoŧć Boŧká. [...] Powtore Confederácia obraŧa ŧpráwiedliwoŧć ŧwiecká.

[...] Trzečia niesprawiedliwość Confederáciey w tym fie pokázuie, Krolowie y zwierzchność świecka/ od Bogá miecz bierze [...]. Iákoż Krol wzięwłszy ten miecz od Bogá/ [...] ma go kwoli Confederáciey dobywać przeciwko wierze [...]? Czwartá niespráwedliwość Confederáciey pokázuie fie/ przeciw práwu nálzemu dawnemu koronnemu *PowodPr* 44.

Pięcioczłonowe (5): Ofobliwe opifánie skutkow przerzeczonego zácmenia Słonecznego. Naprzod boię fye o Krolestwo Fráncufkie [...]. Po wtore obáwiác fye trzebá/ áby Duńfcy ludzie s Szwabfkiemi iákiego wielkiego zátárgnienia nie mieli [...]. Po trzećie trzeba fie bać/ áby fye fían Czeſkiego Kroleftwá nieodmienił [...]. Po czwarte obáwiác fie trzebá/ áby Rákuſka Ziemiá [...] náíázdow y łupieftwá nie poczuła. Po piątę/ iákoś fie trzebá obáwiác áby Polſká y kráiny ku niey náležáiące/ [...] Páná nieodmieniły *LeovPrzep* B-B2; Pięc rzeczy w łobie záuiera Dżienne z fwym funnieniem obráchowánie. Naprzod podżiękowanie zá bobrodżieyftwá [!] Boże [...]. Potym próbę o poznánie przewinienia dniá onego [...]. Potrzećie przebieżenie myślá krotkie wżytkich godzin dżiennych [...]. Poczwarte žal zá grzechy: [...]. Nákoniec wolá do polepfzenia/ z krotką Modlitwá. *LatHar* 69; czemu Chrzećijáni/ po chrzćie pokufy dokuczáią. Naprzod [...] dla tego/ ábyś fie náuczył tego/ żeć męftwá (ná chrzćie) przyczyniono. Więc dla tego/ ábyś fie z wielkości dárow Bożych/ gorná myślá nie vnošil. Potrzećie/ áby y dyabeł fám doznał tego/ żeś iuż doſkonále od niego odftąpił. Po czwarte/ ábyś łobie [...] ſily y męftwá przyczynił. Ná koniec ábyś [...] *LatHar* 579 (8); *PowodPr* 42 (2).

Sześcioczłonowe (2): *LeovPrzep* D4v (3); W Tym liście Páweł ś. przełóżywłszy naprzod vtrápienia ktore w Azyey ćierpiál/ wymawia fie/ że ich [*Koryntian*] [...] iefzcze nie náwiedził. [...] Powtore/ wżeteczniká onego pierwey zákłętego [...] zálię przyiác każe. [...] Potrzećie/ náprzećiw fałżywym Apoštołom Zyduiącym pokázuie/ iáko Ewángelia ieft nád fтары zakon dáleko zacnieyſza [...]. Poczwarte/ záleca im fkládanie iáłmużny [...]. Popiáte/ każe fie im ftrzedz fałżywych Apoštołow [...]. Nákoniec [...] vpominánim/ pozdrawiánim y błogofłáwieńftwem fwoy liſt záuiera. *WujNT* 622.

Siedmioczłonowe (1): Annotácye [...], Te co ná brzegu/ rozmáte fą. Bo naprzod znaczą fie rózne czytánia [...]. Powtore fą ná brzegu róznice drugie odemnie fámego/ znaſzáiąc text Graecki Krolewski z Lácińſkim/ obaczone y náznáczone [...]. Potrzećie maſz też po brzegu Záczáłá/ [...] á to prze to/ áby fie ten Teftament nie tylko nam Polakom/ ále y Ruſnakom y Słowiánom/ [...] przygodzić mogł. [...] Poczwarte/ maſz po brzegu wykłády fłow y ſentencyi trudnieyſzych. [...] Popiáte maſz y Hebráifmy/ to ieft ſpoſoby wláſności Zydownſkiej mowy máło nie wſzędý náznáczone. Poſzoſte maſz też ná brzegu połóžono/ kędy fie ktora Ewángelia ábo Lekcyá [...] poczyna. Náofáték fą też ná brzegu náznáczone częćci Ewángeliey *WujNT* 24-25.

Ośmioczłonowe (1): A ták o ośmi rzeczách [*św. Paweł*] w tym liście piſze. Naprzod o niektorych niezgodách y ſwarách [...]. Powtore/ o wżeteczeńftwie y kázirodztwie [...]. Potrzećie/ o małżeńftwie y bezzeńftwie. [...] Poczwarte/ o pokármiech báłwanom ofiárowáných. [...] Popiáte/ o vftáwách fwoich. [...] Poſzoſte o dárách Duchá S. [...] Poſiodme/ o zmartwychwftániu/ [...] Nákoniec o fkládziech y iáłmużnách *WujNT* 576.

Dziewięcioczłonowe (2): dziewięćioráka lekkość y boleść Páná potkáłá. Naprzod wżytkiey rotý/ ná więtfze naſmiewiſko/ do Páná zgromádenie. Potym ſromotne wtore Páńskie obnáženie. Potrzećie w páwłokę z nátrzáłaniem/ ná znák przywálfzczonego łobie kroleftwá obleczenie. Poczwarte

beźmiernie boleŃne y okrutne ćierniowej korony/ przez rozlicznych kátow ręce/ ná łubtelną głowę Páná náłżego wćisnienie/ y oney frogie rołkrwáwienie. Więć trzciny w rękę podanie [...]. Po nim zdrádlive y z wzgárdą złączone klękánie. Zálę policzkowanie [...]. Tuż dopiero wtore ná twarz Pánłką plwanie. Nákoniec trzcíną [...] bicie. *LatHar* 317-318 (3). ~

W charakterystycznych połączeniach: po pierwsze, wtóre (drugie) (22), trzecie (28), czwarte (14), piąte (4), szoste (2), siódme.

Połączenia: »napierwej (a. naprzód) ... po wtore« (12): A chcełz widzieć co wádzą [obrazy]: to náprzod wádzą: iż przyrodzenie náłże iest [...] bárzo ku Bálwochwálłthwu łkłonne [...]. Powtore Obrázy wádzą/ [...] iż wólzelkiego tżłowieká/ pátrzenie na Obrázy/ iest nietylko od łámego Páná Bogá odwrocenie/ ále thełz od wólzelkiego innego łtworzenia Bołkiego/ [...] Potrzećie to wadzą Obrázy/ iż ludzie [...] to coby ná żywe Obrázy nákládać mieli/ na łlugi Boże/ ná vbogie źaki/ ná łiroty/ ná wdowy/ to nákládaía ná martwe pniaki *KrowObr* 116v; *LeovPrzep* B; [Atanazjusz] Naprzod tego nas vczy/ iż trzy łá Bołkie perłony [...]. Powtore w przedźiwnych onych Bołkich perłonách/ przekłáda nam iednę náture/ álbo iłtność/ y iedno Bołtwo *LatHar* 376 (4); *WujNT przedm* 24 (4); *SarnStat* 2; *PowodPr* 44. *Więćej przykłádów cf Połączenia w postaci ciągów wieloczłonowych.*

»po pierwsze ... wtore« (1): A ták Prokurator Powodney łtrony po pierwsze to łobie opráwi/ iefli by rzeczy łwego Páná do końcá przewieć niemoğł/ áby on przes wtorego/ trzeciego/ czwartego/ [...] Prokuratora rzecz dokończyć [...] moğł [...]. Wtore tenże Prokurator przełtrzeże y opráwi łobie/ áby wedle łwey potrzeby moğł mieć łłuzne odwłoki ku okazániu dowodow łwoich [...]. Trzecie tenże Prokurator opráwi [...] łobie/ [...] áby moğł mieć friłt álbo czás na zmowę [...] s łwym Princypálem. *GroicPorz* v.

α. *W wyrażeniach przyimkowych o funkcji temporalnej: później, w końcu (3) :* Powtóre vczymy (o Chrzćie ábowiem piérwey vczyli) tu w Bożym łtole/ ábyłmy ták niłko ná połožony nam chłéb nie pátrzáli *BiałKat* 288v.

Połączenia: »pierwey ..., potym ..., po trzecie« (1): Papyrus, Nieyáki wiáz Aegypcki kótorego miáłto karty á papiru vziwáli łtárzi/ [...] bo łtárzi pierwey ná tákowym więzie/ potym ná skórch drzewiánych/ po trzecie ná woskowych tablicách piłáli *Mqcz* 276c.

»pirwej ... po wtore« (1): Niechay łie dzyeći wálże pirwey vczą zakonu [...]. Powtore ráno y wieczor wyznawáć dobrodzyeyłtwo Pánłskie. *BielKron* 44.

β. *W wyrażeniach przyimkowych wskazujących na hierarchię (2) :*

Połączenia w postaci ciągów pięcioczłonowych (2): A nyektore [sprawy i urzędy] vłtáwił bog w kołcyele/ przodkyem ápołtoły/ powtore proroki/ potrzećye doktory/ potym mocy/ potym łáfki vzdrawyánya *KromRozm III* G8; A Bogći połtánowił niektore w kołćiele/ naprzod Apołtoły/ powtore Proroki/ trzecie náuczyciele/ potym mocy/ k temu dáry [primo ... secundo ... tertio ... deinde ... exinde] vzdrawiána/ podpomagána/ rzádenia *WujNT* 1.Cor 12/28.

Połączenie: »naprzod (a. przodkiem) ... po wtore« (2): *KromRozm III* G8, *WujNT* 1.Cor 12/28 *cf Połączenia w postaci ciągów pięcioczłonowych.*

** Dubium (1) : Machina – winaidzona łtuka nieiakado riłztunka albo dołtrzelbi po riłtunek. *Calep* 625b.

[W funkcji dystrybutywnej cf IV.]

IV. Cum D, A i L [na zasadzie wyjątku połączono tu użycia z różnymi formami przypadkowymi ze względu na ich współfunkcyjność oraz z powodu tożsamości końcówek, co w wielu wypadkach uniemożliwia odróżnienie od siebie poszczególnych form] (1777) :

1. W funkcji dystrybutywnej wskazuje na sposób podziału; oznacza, że na każdy ze składników danego zbioru przypada jednakowa – wskazana przez człon podrzędny – ilość składników innego zbioru [podrzednikiem jest sb w sg lub nm + sb w pl, w połączeniu z liczebnikami ułamkowymi – w sg] [w tym: cum D (108), cum A (185), cum L (883), cum D a. L (89), cum A a. L (188); do cum D zaliczono tylko połączenia zawierające rzeczowniki w m sg z końcówką -owi oraz te z końcówką -u, którym towarzyszy przydawka (zwykle w postaci liczebnika jeden) z końcówką -emu (np. po kwartnikowi, po jednemu kwartniku); do cum A zaliczono połączenia zawierające liczebniki od dwu wzwyż oraz liczebniki ułamkowe poł(w)tora, -czwarta ...) z rzeczownikami niemęskoosobowymi; do cum A a. L zaliczono Połączenia zawierające liczebniki od dwu do dwudziestu (też zestawienia typu dwadzieścia (i) pięć) z rzeczownikami męskoosobowymi; do cum D a. L zaliczono połączenia bez przydawki zawierające rzeczowniki m sg z końcówką -u, które raz występują z liczebnikiem jeden w formie D, raz w formie L, np. po (jednemu/jednym) groszu, także przy których choć raz wystąpiła przydawka w formie niewątpliwego D, ale poza tym występują bez przydawki np. po (litewskiemu) półgroszku oraz połączenia z liczebnikami ułamkowymi typu poł(w)tora, półczwarta w formie poł(w)toru, półczwartu, jeżeli forma rzeczownika nie jest rozstrzygająca; do cum L włączono pozostałe połączenia (nawet dwuznaczne), jak np. po jednej strzałce]; per [zwykle z liczebnikiem głównym, niekiedy dystrybutywnym] Vulg, PolAnt, JanStat; połączeniu PO + (nm +) sb odpowiada często w tekstach łacińskich liczebnik dystrybutywny (np. singuli, bini) lub główny, a także przysłówek dystrybutywny (np. membratim, particulatim) bez przyimka (1461) :

a. W funkcji właściwej (1460) : BierEz G2 (2); MetrKor 57/120v (2); na łamym wirzchu te^go ziele głoweczki rofthą okrągłe po dwu i po czterzech, w których iest nalienie czarne FalZioł I 111c (3); KłosAlg F2v (4); LibLeg 6/118 (2); 8 fkor zamśchowych zwaczławem vkradł dali fñich fñobyce vczynycz po vbranyu a ořtathek przedali LibMal 1550/157 (2); Diar 95; GroicPorz bbv; Te fą rogi ktore rozmiořali lud IudŃki po fřczegulnym męřu [per singulos viros; Te fą rogi któře rozmiořaly Iudę káždęgo z ořobna WujBib] Leop Zach 1/21 (3); UstPraw B3v; RejZwierz 18; Křztalt tey szati. temze bramem bramowani. Na rekawiech. po trzi brami takowefz podluz. WyprKr 64v (4); Ten teř [papieř Telesforus] vřtáwił ná Boře nářodzenie po trzy mřze miewáć kářłanom. BielKron 149v (10); Castellanatim, Od zamku/ do zamku [...]. Item, po hoffcu/ Tu yeden huffiec tám drugi. Mącz 40b (18); Weřmi dwá gářnki ták wielkie wktoreby fye po iednym cycku wmięřciřo/ przyřtáwřze ie miářto báńiek SienLek 110v; gdzie fie podziáły [...] ony Pirámides ták mocne řłupy co ie po kilkánafcie tyřięcy ludzi przez wiele lat budowáli RejZwierz 87v (3); Byli teř Ducenarii, co po dwu Rotu mieli. BielSpr 12v (4); WujJud 89; BudBib 3.Reg 18/4; Strum N2v; PaprPan F3; Skarřzyw 291; KochSz A3; ReszHoz 117 (4); To wřzyřtko co łámi řłáchciey męřzcřyźnie czyniá/ to řłáchćianki biařlymgłowam pielgrzymkom czyniá/ do domu ich řwoich biorá po kilkudzięřiáť opátruiáć cześtuiać/ vcřáć/ dáruiać ReszList 173 (3); ActReg 10; Ossiculatim - Pokořtcze. Calep [741]a; Triceni – Zawdi potřřidzięřci. Calep [1085]a (7); bo kiedy bęďdzie wiedział wiele kářmion [řj. wagi přřędziwa] y chłopow/ tedy teř

będzie łatwie wiedział po wielu wrębów ma rozdawać prząść. *GostGosp* 52 (4); Nie bierzcież nic w drodze/ [...] ani po dwu [duas] fukien mieycie. *WujNT Luc* 9/3 (6); á poddanych nawięcý po dwudzieftu/ dla vkazania znaków y fypánia kopców. *SarnStat* 846 (8); Nie zechcę nádáremno/ wálzey wierney pracey [...]. Po podiezdku dáruię *PaxLiz* E2v; *SkarKazSej* 693b.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (128): aby nayednego konya po yedne^{mv} drzewv bylo polozono *MetrKor* 38/287; nafienie po trzech po cztherzech ziarnkach na iednym miełtczu rołcie w pořzodku główek iako igła. *FalZioł* I 107c; *MiechGlab* 64; *BielKron* 100; Inter equites raros sagittarios interiecerant, Mieli miedzy yefdeckim ruftunkiem y tu owdzie po ftrzelcu *Mącz* 162c (3); *RejZwierc* 16v; *BielSpr* 69v (2); [bili fie niewymownie/ ták iż y v Grekow y v Throíanow vpadło po tyfiącoch. *HistTroj* G8].

~ *W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: każdy, wszędy, wszy(s)tek (87):* *FalZioł* I 109a; Czemu wŷzytkie palcze maia po trzech członkach, á w palczu wielkim tilko dwa. *GlabGad* D3v; A wŷiŷci po piáci fmowmi. Sdrowich Mariei a to ktemu Po Magnificat iednemu. *RejKup* c3 (3); Gdzie thesz then przerzeczony Raphal poddanym swem [ma] zaplaczicz [...] cynssowá smolá zwyklem obyczaiem tho yesth po cztheri klody s kazdego Polwloczka *ZapWar* 1549 nr 2657; Ci [sędziowie] niechaj się rozdziela na troje po jedenaście w każdym tym rozdzieleniu *Diar* 95 (3); *RejWiz* 26v (2); Thák fwami przymierze vczynię/ ze káždemu zwas wylupię po práwym oku [ut eruam omnium vestrum oculos dextros] *Leop* 1.Reg 11/2 (4); *WyprKr* 8 (10); Ktorego też poimawŷy podał do więzienia/ poruczywŷy go pod czworę ŷtraż/ gdzie było w kazdey po czterech drabiech aby go ŷtrzegli *BibRadz Act* 12/4 (3); *OrzRozm* Hv; *BielKron* 17v (14); Dedit singulis militibus binos florenos, Podarował kazdego po dwa złotych. *Mącz* 25b (2); *SarnUzn* D8v; *SienLek* 173v; *RejAp* 48v (2); *RejZwierc* 187v; *BielSpr* 41 (2); *BudBib Cant* 3/8; Sto prorokow wnet zebrał/ ze wŷząd potáiemnie/ Y zákrył rozdyeliwŷy/ w dwie iáŷkinie ciemne/ Po piędzycyfiat do káždey *HistHel* B3; á kiedy iuz załozylŷ wŷędy wokoło po iednym drzewie/ [...] biyze pod óny Przécieŷi y Policzki Szpóntpale *Strum* L3; *CzechRozm* 139v; *ModrzBaz* 93 (2); *SkarŻyw* 384 (2); iellize by pań ich založel [= wspomógł] ie bydlem, A mianowicie po czworgu bydla káždemu zosobna, [...] tedy winni ŷzarwarkować. *ZapKościar* 1580/10v (3); [Litwini] tákże wŷzytkim Bogom ktorych maia 15. ná chwałę po kuflu piwá wypiją *StryjKron* 161 (4); *GórnRozm* C3; Wŷiąć po ŷnopie z káždey kopy z káždego kątá w polu *GostGosp* 52; Około chlebá porządek ták: w folwárcech wŷędy po dwu piecu dofyć *GostGosp* 92 (4); Potym náznaczył Pan y drugich ŷiedmidzieŷiat y dwu: y rozeŷtał ie po dwu przed ŷobá do káždego miáftá y mieyfcá kędy ŷam przyŷć miał. *WujNT Luc* 10/1 (8); maia bydź z kazdego Woiewódtwá támeicznęgo Pruŷkięgo po dwie oŷobie deputowanę *SarnStat* 865 (3); *KmitaSpit* A2v (2); *CzahTr* E2; *KlonWor* 32.

W połączeniach z liczebnikami określającymi wielkość pierwszego zbioru (29): *KłosAlg* F2v (2); *KromRozm III* C6; Obyes vczyniwŷy dwa liŷtki w ktore włozyl po ŷŷelágu/ zátknął ye zá okraglá czápkę *GliczKŷiąz* H8v; *Leop Apoc* 21/22; dzyeciátko nadobne/ [...] W obu ręku po wianku/ ku górze podnioŷło *RejZwierz* 113v; *WyprKr* 6 (4); wyŷtápiło ich ná hárc z obu ŷtron po dwunáŷcie/ piŷzá drudzy po ŷeŷci *BielKron* 69 (9); *SienLek* 168v; *RejAp* Ccv; *BielSpr* 41; *Paprpán* Hh4v; Což tedy do tego závádzá/ áby onym wielu oŷobam po iednym vrzędzie dano [deferantur singuli magistratus] *ModrzBaz* 45; *KochSz* A2v; *GostGosp* 162; *WysKaz* 43; *Siedm* Woiewódtw mniefzych,

ci po iednému Deputatowi wysyłaia. *Item*, trzy ziemie po iednému Deputatowi. *SarnStat* 853 (3); *ZapKoscier* 1596/86v. ~

Połączenie: »po [ilu a. czym] a po [ilu a. czym]« = *ile w każdym* (7): Centurio, Roty po ftu/ a po ftu dzielić. *Mącz* 47d; Centuriatim, Po ftu/ á po ftu po rotach á po rotach. *Mącz* 47d; Triviritim, Od trzech/ do trzech mężów/ albo po trzech á po trzech mężach. *Mącz* 466a (14).

Wyrażenia przyimkowe: »po częścce« (1): Particulatim – Po czaftcze. *Calep* 758b.

»po czemu« = *po ile w każdym* (1): SPrawić Ludzi [...] ná Vffce mále po łżeści Koni álbo po czterzy/ álbo po czemu może być *BielSpr* 72.

»po (niektorej a. [jakiej]) części« = *każdy (jakaś) część (w każdym ... itp. jakaś część)*; *ex parte* *Mącz*, *Vulg* (7): Kánclerz náfz/ co ini po części w mowách łwych máia/ to on wżytko rázem v siebie ma *OrzRozm* Q4; *Ex parte*, Cęścią/ po części/ po niektórey części. *Mącz* 281b (2); Pánieńftwo nie wżytko twé/ [...] Lecz máia y rodzice poczęści do niego. Iedná część ieft oycowfka: drugą mátká łobie Przywłańcza: trzečia/ tylko ieft lámá przy tobie. [wykorzystano tu dwuznaczność wyrażenia przyimkowego »po części«: 'trochę' i 'każdy część'] *KochEpiCat* 111; *WujNT* 609 *marg* (2); *VotSzl* E3.

»po części« = *kolejno, częściami, każdą część z osobna* (1): Ty rzeczy powiedzeliśmy w poľpolitości o wľugowaniu y o łługach łłowá Bożego/ wżákże po części to co iefzće ktemu należy/ s pilnością rozbyerzymy. *RejPosRozpr* c2.

»by po namniejszej części« = *każdego choćby w najmniejszej części* (1): áczkolwiek łye zda/ íze wielki fwiát/ mnogość rzeczy rozmaitych w łobie ma/ ktorých by ponamnieyłzýy części człowieczé ciało ogarnąć niemogło *SienLek* Ttt3v.

»po dziesiątku« = *dziesiątkami; decimum* *Mącz* (2); *Mącz* 79a; Cegłę tyśiacami/ Gonty kopami [mają ukladać]: po kilku kop w łtośie iednym á rowno wżyftki/ coby to ták przyłtapiwłzy zliczył/ íako talery po dziesiątku. *GostGosp* 162.

»po jednemu, jednym« = *każdemu (z każdego, w każdym itp.) jeden* (9:8): *RejKup* b6; Páweł z czternałcye liłtów piłał: [...] do Gálátów/ Ephezeyczykow/ Philipczykow/ Colofencykow po yednemu *KromRozm* II ev (2); aby na sądy byli obrani [...] Z szlachty polskiej z każdego wojewodztwa po jednym – piętnaście. Z szlachty pruskiej tákież z wojewodztwa po jednemu – trzej. *Diar* 94 (3); *BielKron* 99v (2); *SienLek* 55; *GórnDworz* C6v; *CzechEp* 243; Simon brát Máchábeuřzá [...] położył siedm Pirámides. Oycu iednę/ mátkce drugą/ potym czterzem bráćiey po iedney/ á łobie ošťateczną *WysKaz* 43; *SarnStat* 415 (4); *CzahTr* E2.

»po jednemu« = *kolejno wszyscy, za każdym razem jeden* (9): Ieślibýście zgodni byli. Pokoy zówždy będzie z wámi/ Boć was żadny nie przełomi. [...] Bo kiedy się rofypiećie/ Po iednemu poginiećie. *BierEz* I4; *BielKron* 43v (2); *RejAp* CCv; *BielSpr* 67v; A oni poczęli łmęćić łię/ y mowić mu po iednemu [unus ad unum (marg) singulatim (-)]/ A zali ia? á za ia? *BudNT* Mar 14/19; *SkarŻyw* 206; *WujNT* 254 *marg* (2).

»po jednemu« = *każdy (każdego, na każdy itp.) oddzielnie, z osobna (w pewnych odstępach czasu)* (9): Yákoż łye to częśftokroć/ á nye poyednemu tylko/ ále y mnogim ná raz/ przydawało y przydawa *KromRozm* III D8v (2); *BielKron* 242v (2); *Mącz* 187b (2); *BielSpr* 38; Przed nią [zorzą] gwiazdy drobnieyłzýe po iednéy znikáia *KochPieś* 9; *PudłFr* 68; Po co ich pytałz? albo ktoś ieft, y łkádeś ieft?

(-) O wiele rázem pytałz: niewiem co mam pierwey Odpráwić. Będziefzli mię po iednemu [tj. o każdą rzecz z osobna] pytał, Y z ołobná o káżdą rzecz gładce y mile, Powiemci y imię łwe, y łpráwy, y drogę. *CiekPotr* 68.

»po jednymu« = *pojedynczo, samemu bez towarzystwa (1)*: nie godzi łie im [*Mamaluchom*] nigdy po iednemu chodzić/ iedno przynamniey dwiemá po mieście y wšzędzie *BielKron* 456.

»po jednymu« = *každy z osobna (1)*: A dwanaście bron/ dwánaście pereł po iedney [tj. *każda brama jest perlą, tj. drogim kamieniem; per singulas*; każda z ołobná *WujBib*] *Leop Apoc* 21/22.

»po kęsu (a. kęseczku)« = *každy trochę [o jakichkolwiek przedmiotach materialnych, też o dobrach ziemskich, w tym: o pokarmie (1)] (4)*: A w ten czas było roštárgnione kroleństwo Moráwłkie/ ták áz go káždy po kęsu dzierzał. *BielKron* 322v; tylko iż łie ich [*upadłych miast i zamków*] znáki álbo doły iefzczę po kęsu gdzie kiedyś łtały vkázuią. *RejZwierc* 152v; *GórnRozm* Mv; Dobrze też áby pokęsu częgo ziedli [*rycerze*] przed potykániem *BielSpr* 16v.

»po kęsu (a. kęsku) [o abstraktach]« = *każdego trochę, w pewnym stopniu, w pewnej mierze (2)*: iáko niektórzy Poetowie w wirszach łwych/ tykáią po káłku głębokich/ á łubtylnych rzeczy w *Philozophiey*/ ábo y w inych náukach *GórnDworz* N4; *RejZwierc* 112.

»po połowicy, poł« (4:1): przinyoł then tho Lucałz tho plothno y Czamlyeth do yendrzeya Małurka [...] y rozdzielili łzyą popołowyczi *LibMal* 1551/160; *SienLek* 68v; Ty tedy obádwá káty/ łą ieden kąt Kliná okréłzóného álbo opifáného kołem: ábowiem po połowicy kątá iego máią. *GrzepGeom* F; *BudBib* 2.Reg 10/4; y ieden ná drugiego wołko zbierze/ y po puł Korony káždy zá łobą poćiągnie *GórnRozm* C3.

»po razu« = *o wielu: każdy jeden raz (1)*: nápił łie go [*miodu*] Cztyrad/ [...] y drudzy łie po rázu nápiłi *BielKron* 320v.

»po sztuce« = *každy – kawałek (1)*: iż łie nań [*na Romulusa*] rzucili Pátricij / y rozebráli go miedzy łobą po łztuce/ ták iż káždy łwoię łztukę ledá gdzye zákopał *BielKron* 100.

»po trosz(c)e« = *každy (każdemu ... itp.) trochę; carptim Mącz (14)*: wiedz iż na połnoci [...] niemałz żadnych ludzi dziwnych ze płimi głowami, albo o iednym oku albo o dwu głowach. [...] ale łą ludzie nam podobni [...] nie ták gęłto iako v nas, ale potrołze tu i owdzie miełzkaiąci [*pauci numero habitantes*]. *MiechGlab* 64; Bog [...] Ták dziwnemi łpráwami łtworzył ten łwiat zdrádný. Iż iedno człowiekowi/ drugie żwirzétom dał/ Lecż po trołze wšzytkiego przy káżdym zołtáwiáł. *RejWiz* 29; gdy brácia po trołze dzierzeli rozdzieliwłzy łię/ po ich łmierci on łam [*Kaziniierz Sprawiedliwy*] ná ich człtherzech częłściách łiedziáł iáko ná wożie. *BielKron* 354 (4); *Mącz* 39b; Choć łie ná co zložymy gdziefz łie to podzieie/ Rozchwycą to po trołze náłzyłz dołbrodzieie. *RejZwierc* 248v (3); *BielSpr* 50v; y dwiełcie złotyeh máłoby ná ten lud/ y mułiałby káždy po trołce mieć/ á żadenby łię nie náiadł. *SkarŻyw* 384; potrołze go [*wina*] wkáżdą becżkę [...] wlewał. *SkarŻyw* 497 (3).

a. *Gdy mowa o czynnościach powtarzających się, oznacza, że za każdym razem w działaniu uczestniczy taka sama ilość obiektów (300)* : [*liszka do łwicy*]: nierowno zemną chodziłz/ Po iednemu łwięciú rodziłz. Łwicá iey odpowiediáłá/ [...] Rodziłz łify trzy álbo dwa/ Iáć iednego ále wżdy Łwá. *BierEz* K4v (2); Gdy ktho pije wodkę rozmarinową rano y wieczor po połthora łotu/ [...] Potwierdza duchy żywotne. *FalZioł* II 21d; [*synogarlica*] Trzy kroć przez lato płod miewa/ á połpolicie po trzy

iayczna znofi *FalZioł* IV 26b; Theż k temu figi poranu y na nocz po kielku iedzione/ fą dobre. *FalZioł* V 19a (9); *GlabGad* H6v; *RejWiz* 84; *Leop Mar* 6 arg; GOłąbkowi z gniazdeczka/ gdy dzyatki pobyorą [...]/ zbyeraiąc po zdzyebłku/ gniazdko z nowu kryie. *RejZwierz* 126v (2); *BibRadz* I 8b marg; *BielKron* 29 (3); Quadrageni veniebant, Po czterdzieści przichodzili. *Mącz* 334d (2); *RejPos* 143v (2); *BielSat* B4; *KuczbKat* 230; *RejZwierc* 21 (2); *BielSpr* 74; drugiego wiedziono ku nągrawaniu/ [...] pytaiąc go ielliby chciał ieść przedtym niż go po członku [*per membra*] vcinąć będą. *BudBib* 2.*Mach* 7/7; *Strum* G3v; [*woda*] niema być [*wypita*] zaráz/ ale po kielifzku/ albo po pułkwarty *Oczko* 20; Kruk przyleciał/ y bochenek chlebá cały/ przed nimi położył/ y odleciał. [...] á Páweł S. rzecze: iufz fześcdzieliat lat iáko mi ten ptak po pułbochenka co dzień noši *SkarŻyw* 51; *MWilKHist* B; [*Broda*] Czáfem ták rzadka/ żeby mógł liczyć po włosie. *KochBr* 151; *BielRozm* 13; *GostGosp* 108 (5); *LatHar* ++6; Y wezwał dwunaście: y począł ie po dwu rozfýłác *WujNT Mar* 6/7; *KmitaSpit* B3v.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (71): A kiedy mu będzies mierzyl [...] Tam go więc lada ocz pytay A lokczya palczem potmikay. A tak tu owdzie potroffé Sporzey więc tak roftą groffe. *RejKup* e2; Po práwey ręce małz Krákwiec z Rzymem [*karczmy*]/ [...] Możefz fię nápic w obudwu po trofze/ Iefli małz groffe. *KlonFlis* Hv.

~ *po ilu z czego* (1): Weźmiefz też do Archy po parze z káždego żywego ftworzenia [*ex omni vivente ... bina*]/ [...] tho ieft/ łamcá y łamicę. *BibRadz Gen* 6/19.

po ilu na co (1): zbieraycie [*mannę*] po miarce ná káždą głowę *BielKron* 31.

po ilu w co (1): kxiężicza marcza lieią banie/ po pięci ziarn w iedno miefcze ładzą *FalZioł* I 39c.

przez jaki czas, w jakim czasie po ilu (2): á to pic przez dziewięć dni po tak wielkiemu trunkowi czo by poł fkorupy iaia kokofzega mogło być *FalZioł* I 79a; A iáko czytamy o Anyelech iż ieden po ftu tyfięcy y więcey ludzi w iedney godzinie zábijał. *RejAp* 182.

Zawierających okoliczniki czasu oznaczające powtarzalność [w tym: *częstokroć* (18), *często* (1), *wielekroć* (1)] (47): *ZapWar* 1520 nr 2249 (2); Wina dobrego czefto potroffze fie napijac *FalZioł* V 19b (16); chorzi ludzie po trofze iedzą á czefto, zafię zdrowi rzadko ale dobrze *GlabGad* E7v; *Strum* B4.

~ *po ile, ilu co dzień (a. rok)* (5): *ModrzBaz* 28v; *Oczko* 27v; vmieráło ich [*pielgrzymów*] co dzień w onym fzpitalu po dwánaście/ á potym y po dwudzieftu *SkarŻyw* 460 (3).

(*po*) *ilekroć, ile razy (przez dzień) po ile* (3): *RejZwierc* 125; Weźmiefz kwiécia Połtonkowého [...] wygnieźe fok przez chuftę [...] síkay mu on fok [...] w oczy s killká raz przez dzień po kropce *SienLek* 165v; *WujNT* 2.*Cor* 11/24.

po ile (a. ilu) (ile razy a. ilekroć) każdy dzień (a. rok), na (każdy) dzień (a. rok, a. tydzień), w każdym miesiącu, za każdym razem, do roku, w tydzień (18): Po dwu gołębiu ná dzień iadł *BierEz* N; daway niemocznemu na koždy dzień dwa rozy [!] po trunku. *FalZioł* II 17d; [*Grzywacze*] dwa kroć telko do roku po parze dzieci miewaią *FalZioł* IV 21b; A gdykolwiek niewiaftę bole napadną/ za każdym razem daway thego prochu pic po iedney dragmie z winem białym/ albo z wodą *FalZioł* V 33; Też piłuki peftilenciales/ [...] na każdy tydzień po dwudzieftu bierane/ [...] Mogą też być po siedmi dwa razy w tydzień brane. *FalZioł* V 73v (6); Według tego pocztu ieft wftytkiey ziemie wkoło mił 5400. ktoby fie ważył tego/ obfzedł by wftytkę ziemię w koło zá 1350 dni/ po czerzy mile ná dzień vchodząc. *BielKron* 263; kthory [*smok wawelskii*] kiedy głodzien był ludzi kradął y pożyrał/ [...]

przeto mu musieli dawać obrok każdy dzień koleją po troygu dobythką *BielKron* 340v (3); *ModrzBaz* 119; *SkarŻyw* 257; *ReszList* 163 (2); W Ieśieni lepiej w łkorách nákupić bydłá do łolenia/ [...] bo zábiiáiąc po kilu ná tydzień/ tedy mu podroby zołtáną. *GostGosp* 70 (3); a ten pán Marczyn Ma dawacz oyczewy swemu na kofzdi rok po trzi czwyertnyę rzy [*lege: rzy*] *ZapKościer* 1588/80v.

ile razy po czemu (1): á tak fie thego firopu napijay po thrunkowi poranu y wieczor kielko razow *FalZioł* I 43a. ~

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: każdy, wszytek oraz z zaprzeczonym: nikt (17): *BierEz* 14; Bowiem oni tilko łupem żywiąć nikomu nie łą poddani, po łzełci, po dziełáci czałem, dwadziełcia albo trzidziełci w rocie przeiezdziáią fie *MiechGlab* 41; Chciáłác teź byłá s Pawy porownác fie Wroná/ Káždemu wyłámuiąc po pyorku z ogoná *RejWiz* 98; V tich wsitkich Giermakow [...] á v Hazuki dzikiey Adamáłkowej. iest po parze Awtek łrebraich *WyprKr* 81v; *BibRadz Gen* 6/19; *BielKron* 31 (2); od trołzki począć/ á potym ná káždy dzień potrołze iedłá przyczyniáć *SienLek* 92 (3); *ModrzBaz* 119 (2); nábráwłzy winá/ potrołze go wkáždą beczkę [...] wlewał. *SkarŻyw* 497; *ReszList* 163 (2); *GostGosp* 108. ~

W charakterystycznych połączeniach: [cum D] po jednym łwięciu, jednemu łasztu; [cum A] po [ile] członkow, [ile] dzieci, [ile] jajec, kilkadziesiáć kompanijej, kilkakroć sto tysięcy, kilka tysięcy męžow, [ile] plag, [ile] przygarśni; [cum L] po dwojgu, gołębiu, kielku, kilkuset, kilu, koniu, kwiatku, miarce, pior(ecz)ku (3), *sentencyjej* (2), *włosie, ziarnku* (3), *ździełku* (3); *po jednym jaju, jednej kopie, jednej tyźce, jednej piłule, jednym stawidle; [cum A a. L] po [ile a. ilu] ludzi.*

Połączenia: »po [*ile a. ilu*] (...) zaraz, na (jeden) raz, koždym razem« [*szyk zmienny*] (3:2:1): day mu [*koniowi*] owłá czterzy kroć ná dzień po trzy przygarśni koždym rázem *SienLek* 190; Chodźiły po Rzymie procełłye/ ták Tumłkich trzech/ iáko inłzych Fárłkich [*kościółów*] [...] po kilku łet ná raz Páná Bogá chwáląc *ReszList* 158 (2); *GórnRozm* D3 (2); Włodarz pod łwoy klucz ma zboże z gumná przyymowáć/ á z łwego chowánia przedawcy pod iego klucz zaráz wydawáć/ po iednemu łáłztu *GostGosp* 46.

»po [*ilu*] na odmianę« = *ilus na zmianę* (1): Cefarz kazał iá [...] kiymi bić siedmiom żołnierzom/ po dwu/ ná odmiánę. *SkarŻyw* 21.

»po [*ile*] razem« (1): Nárzeżá członkow łłodkich [...] z trzciny álbo rogozu [...]/ po trzy álbo czterzy członki rázem w źiemie wtykáią *BielKron* 276v.

»wszędý po [*czym*]« = *iles czego za koždym razem* (1): Ktorá [*ewangelię*] będzie czytał Ewángeliłtá/ włzędý po łentencye/ przez włzyłtek Akt *MWilKHist* Bv.

Wyrażenia przyimkowe: »po czemu« = *ile za koždym razem* (1): powyada yłch theráłz połzcie łuchedny od przekupek wibyerayáč pyencz grołchi a Na łzwyethá Luciá 7 grołchi a przed thym thełz łtego tho dochodu vbyeral nyepamyetha poczemv *LibMal* 1547/132v.

»po ([*jakiej*]) częłci« = *za koždym razem jedná (jakáś) częłć; ex parte, membratim Mącz* (4): *Membratim dicere vel tractare aliquid*, Po łztuce á po częłci co wypráwowáć. *Mącz* 214d (2); ná ktore záłózenie [*skarbu*] miał by káždy raz połowicę dochodu łwego dáć/ á po tym ná káždy rok po dwudziełtey częłci [*vigesimis ... partibus*] *ModrzBaz* 119 (2).

»po członku« = *za każdym razem niewielką część, kawałek* (2): *Articulatim* – Rozdzielnie pocłonku, półtuce. *Calep* 100a (2).

»po jednym, jednej« = *za każdym razem jeden (jednego itp.)* (12:8): *BierEz* 14; *FalZioł* III 42b (4); *RejZwierz* 56 (3); *BielKron* 318v (3); *KochZg* A2v; vczyńże s tego gałek lichem [= *nieparzystą liczbę*] pięć/ álbo siedm/ álbo dziewięć: á po iednéy koniowi w gárdło wpufzczay *SienLek* 170; *RejPos* 115; A miałby łobie ony poważne łowká wygrzebác po iednemu/ iáko kokółká po ziarnku pŕzenicę wygrzeba s kákolu. *RejZwierz* 91v; *StryjWjaz* C3; *SkarŻyw* 496; *KochFr* 14; *ActReg* 104; *GostGosp* 52.

»po (małym) kąsku (a. kęsu, a. kąseczku)« [o *jakichkolwiek przedmiotach materialnych; też o dobrach ziemskich*] = *za każdym razem (relatywnie) mały kawałek, niewiele, trochę; każdy trochę; frustatim, membratim, verminatim Mącz; frustillatim, scrupulatim Calep; minutim JanPrzyw* (9): *KromRozm* III O3; *BielKom* G2v; *Membratim*, Ná kąski. Po kąsku/ ná fztuki. *Mącz* 214d (3); *RejPos* 87; *Calep* 438a (2); Kupcy Poznánŕcy zwykli zbrániác: áby czáfu Iármárku półtronni Kupcy y ini [...] nie przedawáli po kęfu ná funty y łokcie kupi fwyh. *SarnStat* 946.

»po kęsu (a. (małym) kąsku)« [o *pokarmach i napojach*] = *za każdym razem jeden kęs, mały kawałek, łyk; trochę; [aliquid] arctum PolAnt* (9): *FalZioł* III 30b; *BibRadz* 3.Reg 22/27; *BielKron* 459v; *Sorbillo*, Po trólze/ po małym kąsku fie nápiyam/ półarkawam łobie po kąsku. *Mącz* 402d; *Assumere pro Esitare, et cibum sumere aliquando, Poyadac* łobie/ yeść po kęfu. *Mącz* 432c (4); Nátlucz modrzewiowéy gębki/ pieprzu y foli rowno/ warzże tho w winie/ álbo w ocćie/ á léy ciepło koniowi w gárdło: możelz y po kęfu w nozdrze lać. *SienLek* 166v; *RejZwierz* 104v.

»po kropce (a. (małej) kropi)« = *po kropli, kroplami, za każdym razem jedna kropla; guttatim Mącz* (10): Też oleiek w aptekach czynią z iádrech brzołkiniowych/ ktori iełt dołwiadczony na bolenie wŕzu kiedy będzie ciepło po kropce w vcho wpufzczony *FalZioł* I 110c (2); *Substillum etiam, Nieyáka* chorobá gdy yeden niemoże yedno po kropce wody puŕzczać. *Mącz* 426b (2); *SienLek* 68 (2); *Dayże* nam náłz miły Pánie tey wody żywey/ á fpuŕzczay iey nam po kropi ná ty thu záchlę á vtrapione ięzyki náłze *RejAp* 195v; *RejPos* 87 (2); *Calep* 636b.

»po mału« = *po trochu, za każdym razem trochę, kawałek [czego]* (2): *Alye* go poznała zyemya them obyczayem ze poczyanl [!] zyemyą pomalv podawacz Cefarzowy czo rałz tho vyanczey *LibLeg* 6/190v; *Sorbillo* — Po mału chłiftam, półarkiwam. *Calep* 993a.

»po parze« = *parami, dwójkami, za każdym razem dwu* (4): *FalZioł* IV 21b; *WyprKr* 81v; *BielSpr* 41v; *Chriřtus* [...] *Apořtoły* rozłyla po parze. *WujNT* Mar 6 arg.

»po parze (a. [ilu] par)« = *za każdym razem dwa osobniki: jeden męski, drugi żeński, (bina) bina PolAnt* (11); *BibRadz* Gen 6/20 (6); Nápuŕzczał theż do okrętu źwirzát/ ptakow/ y wŕzytkiego żywego řtworzenia [...]/ czyřtych po siedmi par [...] á nieczyřtych po parze par lámćá y lámicę *BielKron* 4v; *SkarŻyw* 270 (2); Bom ia łam ieden zołtał z téy družyny [...]. Oni iuż tylko légáią po parze *KochFr* 27.

»po słowie (a. słowku)« (5): *RejWiz* 24; *RejZwierz* 76; tedy dobrze Pleban vczyńi gdy wŕzyřtko to *Przykazanie* ktore łłufźnie ná czerzy częřci rozdźielic ŕie może/ po łłowku pilnie wykłádác będzie. *KuczbKat* 295; *RejZwierz* 253; *CzahTr* C4v.

»po sztuce (a. sztuczkach), kawałku« = *kawałkami, za każdym razem jeden kawałek; membratim, verminatim Mącz; articulatim, frustatim, incisim, minutim, visceratim Calep* (11:1): ma tę moc z ten

konfekt: iż flegmę grubą [...] z pierfi/ z żołądka: wymiata/ vkrawaiącz iey po łztuczłkach *FalZioł* V 81v; *LubPs* gg5; Medea boiąc fie pogoniley/ rosłiekáá łwego brátá Abłfyrta ná łztuki/ rołkłáđłá po wyłpach/ áby ociec zbieráiąc po łztuce czynił pogrzeb *BielKron* 54v (3); *Mącz* 214d (2); *Minutim* – Pokawałku. *Calep* 664a (5).

»po trosz(c)e, troszkę« = *za każdym razem trochę; nie wszystko (wszyscy) od razu; [aliquid] arctum PolAnt (100:1): Ktoćiem się ná wiele káfze/ A niechce zbierác po trołze: Gdy włzytkiego oczekawa Ná máley rzeczy przełtawa. BierEz* O4v (2); zmiefzay thy rzeczy z firopem Makowym [...]/ te⁸⁰ pożyway po trołzłce poranu y ná nocł *FalZioł* I 103d; Krew Gołębía [...] ná oczy krwawe barzo pomaga po trołzłce w páłzłczáiąc [!]. *FalZioł* IV 21a; NAprzod vrina mała, to ielł potrołłze odchodłzłca [...] znamionuie iż on człowiek mało pije *FalZioł* V 14 (53); Czemu chciwie żrączł richley fie nagie niż on czo potrołłze pokarm bierze. *GlabGad* K3v (3); *RejKup* c3v; A gdy tho włłfłtko w drobniuchny proch łłłuczelł/ bęđłeż kłáđł po trołłe łniego/ przed Przybytkiem łwiádectwá *Leop Ex* 30/36; *RejZwierz* 29v (5); *BibRadz* 3.Reg 22/27; Ryffemberg/ Sáłki z łwoim wołłkiem przymknáł fie ku Cefárzowi/ gdzie táł potrołłze ná hárc wyielłzđłáli [!] *BielKron* 227v (5); *Mącz* 299d (3); *SienLek* 92 (5); iż nie tylko po trołłze bráć/ ále práwie iáko wodę czerpác obiecuie ten łwięty krol *RejPos* 42v; *RejZwierc* 7 (3); [Sertorius] Kázał páchołku wielkiemu wyrwác ogon koniowi lichemu/ ktory dułáiąc łwoiey mocy/ chćiał rázem włłfłthek wyrwác ále nie mogł: Kázał też lichemu páchołku wyrwác wielkiemu koniowi ogon/ ktory fie domyłłłł po trołłzłkę wyrwác/ áż włłfłłtek wyrwał. *BielSpr* 49v (4); *Strum* B4 (3); [trzeba rozdzielić wodę] ták iżby przetłsię po téy trołłze/ náznáczóná dniówi miárę/ w gođłinie/ á náđáléy w pułtoru wypłłł *Oczko* 20 (2); *PudłFr* 29; Pitisso – Potrołłłce kołłtuiać piię. *Calep* 809b; *GostGosp* 108; Wody ielłzłce nie piy: ále vżyway potrołłłze winá [*modico vino utere*] dla żołąđká twego y częłłtych chorob twoich. *WujNT* 1.Tim 5/23 (2); *KlonFlis* C4v (2).

~ *W charakterystycznych połączeniach: po trosz(c)e (troszkę) chodzić z uryną, (po)da(wa)ć [co komu] (dawany) (12), dodawać, (z)jeść (3), kapać [z czego], kłaść [co], lać w gębę, łupić, miewać [co] (miewany) (2), mokrzeńie, nalewać [na co], namazować, nosić, odchodzić (odchodłzłcy) [o uryńie] (2), (dać) pić (dany ku piciu, napijać się, pity) (9), posypować, pożywać [czego] (5), prowadzić się [gdzie], przyczyniać [czego], przykradać sobie, (w)puszczáć [co] (8), rozumieć [co], sadzić się, skusić [czego], ssać [co], sypać się, ujmować, używać [czego] (2), wyrywać, zdzieráć. ~*

»po trunkowi (trunku)« = *za każdym razem jeden łyk (25): á tego firopu napijay fie poranu po trunkowi ciepłó naprzeciwo tym to chorobám. FalZioł* I 92a; a tey polewki ma fie dychawicłzny człowiek napijać ciepłó poranu y ná no po truⁿku *FalZioł* V 81v (23); *SienLek* 39v (2).

aa. *O czasie trwania czynności powtarzającej się (2) :*

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (2):

~ *W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: każdy (1): Táł łtárzec między nimi [córkami] [...] Bárzo z wielkim dołłátłkiem ták był náwłłzem chowan/ Po pułrocłzu v káđłey z nich przemiełłzkawáiąc *HistLan* D3v.*

Z wykładnikiem powtarzalności „co dzień” (1): Oczko 27v cf *Wyrażenie przyimkowe. ~*

*Wyrażenie przyimkowe: »po trosze« (1): [chory] piérwéy ráno niech gođłin półtory siedzi [w wodzie]/ [...] názáiutrz trochę więćéy/ trzećiego dnia więćéy/ przymnáżáiąc co dzień po trołłze *Oczko* 27v.*

β. Wskazuje na identyczność rozmiarów (ciężaru, objętości, długości itp., też czasu) poszczególnych elementów zbioru lub wydzielanych z niego części (porcji) (zwłaszcza przy dawkowaniu leków) (306) : Wezmi [...] małtiki, cinamonu, po trzech dragmach/ warzże thy rzeczy *FalZioł* I 42b (10); *LibMal* 1545/102 (2); *WyprKr* 103v; *Mącz* 502b; przyłoż [...] Kurzego żielá/ á dębowego ięmiołá po połóciu *SienLek* 59v (8); *Strum* Cv; kryłtérę z tychże wód śiárczánych mu dáć/ wzięwłszy wody trzy kielifzki/ oleyku Liliowego/ Bobkowego/ miodu przáfnęgo po dwie łyżce *Oczko* 33v (3); *StryjKron* 160; Gdze czy slachetny panowy [...] mayá wymyerzycz do ty karczmy wętrzy pola roly po morgu ogroda Morgk ląky Mork *ZapKościer* 1587/69v; *Calep* [1135]a; Wienće Cebule máią bydz po pułtoru łokciu plećione *GostGosp* 76.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (197): fzerza záfię brany miála po trzy łokcie/ y tám y íám [*trium cubitorum hinc, et trium cubitorum erat inde*]. *BibRadz Ez* 40/48.

~ W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: każdy (140), wszy(s)tek (28): Wezmi Biedrzeńczu/ łamikhamienia/ polney driiakwie/ trłyczy/ każdego fnich po garłci *FalZioł* I 103b; każde^{go} fnich [korzeni różnych roślin] wzięwłszy po łotowi [...] *FalZioł* I 135b; wezmi [...] chrzanu/ czołnku/ wśzytkich po ołmi łotoch *FalZioł* II 18a; WEzmi oleyku Mirtowego/ rożanego/ każde^{go} z nich po pięci vncijach *FalZioł* V 28v (157); *SienLek* 39v (9); *BielSpr* 74; *ZapKościer* 1585/57.

W połączeniach z liczebnikami określającymi liczbę elementów składowych pierwszego zbioru (22): Potym wezmi kwiatkow rumnowych kwiatkow nołtrzegowych/ kwiatkoch fwoyłkiego kopru/ tych trzech rowno po garłci *FalZioł* V 111; Wezmi oliwy czterzy łoty/ [...] gumi arabicum/ kadzidla cżyłtego/ thego dwoyga po połótu *FalZioł* V 114v (19); *LudWieś* B3v; przylož thák wiele náśienia tártego piwowoniey/ po łocie oboygá *SienLek* 59v; *Oczko* 32v. ~

W charakterystycznych połączeniach: brać po [ile a. ilu] (5), jeść (2), mieć, naczynie piłuł, namoczyć [czego], nasypać [czego], odprawować [co], pić (wypijać) (2), pleciony, pożywać, przedawać, przydać [czego] (2), przyłożyć (włożyć) (6), rozmącić, rozpuścić [czego w czym], składać sobie (2), skrajać (2), tkać, urzynać, utłuc, warzyć (uwarzenie) (3), wymierzyć [co], wziąć (przywziąć) (174), zmieszany, zsyypować [co na co]; [cum D] po łotowi (10); [cum A] po [ile] dragm (26), dwie łyżce, [ile] łotow (7); [cum L] po beczce, ćwierci (ćwiertni) (3), dragmie (12), funcie (2), kwarcie, locie (połłociu) (15), łokciu, łyż(ecz)ce (5), morgu, uncyjej (uncyi) (11); po jednej dragmie (5), jednej uncyi, jednym skropule; po [ilu] dragmach(-u) (8), dwu lotu ([ilu] łotoch) (11), [ilu] łokiet, [ilu] łyżkach (kielku łyżek) (4), [ilu] uncyjach (4); [cum D a. L] po lotu (10), pułtoru łokciu; [cum A a. L] po [ile a. ilu] łokiet, [ile a. ilu] prąt.

Połączenia: »jednako po [ilu]« (1): Proch s korzenia Orzełzkowe^{go} s prochem ziela [!] łamikamienia iednako po pułowiczi dragmy z winem albo z wodą graminis zmiefzane: á ciepło poranu pite: kamień wypądza z nyrek. *FalZioł* I 54a.

»rowno, rowne części, zarowno po [ile a. ilu]« (57:2:2): wezmi wodki rucianey. 12. łotow, piołynkowej/ miętczanej rowno po fzełć łothow *FalZioł* II 17a; Wezmi [...] Miodu przełnego/ popiołu z ięczmienia vpalonego/ każdego z nich rowne części po pułtoru łyżkach *FalZioł* V 81; też wezmi náśienia roiownikowego [...] nołienia [!] kopru włóckiego, Cinamonu, biálego y też długiego pieprzu każdego z tych rzeczy namienionych rowne części po łocie/ albo mniej *FalZioł* V 83; hałunu cżyłcie vtłuczonego/ Boliarmeni/ terre figilate/ tego troyga z apteki rowno po dragmie *FalZioł* V 93v

(56); wzięć szálwiiey/ Izopu/ Ruty/ rowno po gárści *SienLek* 112; Weźmi nášienia Koźiorożcowégo wtłukfzy/ á Rumienkowégo kwiećia zá rowno po cztery łoty *SienLek* 160v (3); *BielSpr* 74.

Wyrażenia przyimkowe: »po cząstkach« = *za każdym razem jedną cząstkę [tj. dziesiątkę różańca]* (1): Ieśli záfię długość kogo obraża; [...] wolno też po cząstkách te paćiorki odrprowować. *LatHar* 511.

»po czemu, czym« = *ile za każdym razem, po ile* (1:1): Tych wšytkich pod iedną miarą/ po garzłci, albo po dwu/ albo po czym chczefz *FalZioł* II 19c; Weźmi roiowniku, ruty domowey/ kokornaku/ kołzyfzcčka/ wšytkich po czemu chczefz *FalZioł* II 20c.

»po jednej, rownej części« (1:1): Weźmi małci Marciaton z apteki/ małci agrippe/ małci dijaltee, wšytkich po rowney części *FalZioł* V 109; Kto łokow mieć niemoże/ warz piołyn/ rutę/ Izop/ dwie części piołynu/ tych drugich po iedney/ tę iuchę ná czczo piy *SienLek* 96v.

»po ([ilu], całej) gar(z)ści(-ach), [ile] garzłci [czego]« (54:1): Takiefz weźmi nášienia/ albo lićia włofkiego kopru, šzańty, oboygá po dwu garzłciach *FalZioł* V 36v (45); *BielKron* 29v; Weźmi Biedrzeńcu/ Bukwice/ Ruty/ Kopru/ Izopu/ Cámbru/ po połgárści álbo po całej każdego/ á warz to w gárncu nowym w winie *SienLek* 39v; Weźmi korzenia ślazowego/ barfzczowego/ ślazu lićia/ powoiu/ piołynu/ rowno garść iedną/ álbo każdego po gárści *SienLek* 117 (7); Owcom po garści wełny urzynał przy głowie, Co Grekom i Trojanom przedniejszym pošłowie Koleją rozdawali *KochMon* 28; *Oczko* 32v.

»po poł, połowicy, półtory(-u) [czego]« [w tym: *dragmy(-u)* (21), *garści* (18), *uncyjej* (9), *kwarty* (7), *łokciu*, *łotu(-a)* (7), *czwierci* (4), *funta(-u)* (4), *wagi* (2), *skrupułu*] (63:12:2): Weźmi łoku thego tho ziela namienionego/ łoku mlecżowego/ każdego rowno/ mniej niż po poł kwarty *FalZioł* I 21c; Weźmi Kaniey przędze/ ieleniego iężiku/ każdego fnich po garłci/ paprotki/ korzenia łofnki/ lićtkow fenes/ każdego po półtory garłci *FalZioł* I 28d; Weźmi małfi piłuł de mefereon małfi piłuł de lapide lazuli po połowicy dragmy *FalZioł* I 74d (68); *LudWieś* B3v; Weźmi Biedrzeńcu/ Bukwice/ Ruty/ Kopru/ Izopu/ Cámbru/ po połgárści álbo po całej każdego/ á warz to w gárncu nowym w winie/ álbo w piwie *SienLek* 39v; Weźmi oliwy á ieleniego łoiu/ álbo kozłowego po pół funtu *SienLek* 177v (4); miéy przy łobie łokieć ná czwierci rozmiarzóny/ Składayże łobie po łokciu álbo po półłokciu *Strum* Cv; ieśli przydamy/ łrecies diathrion šantalón/ álbo diamargara frigidí/ po puł łcrupułu/ łercu y wątrobie pomogą. *Oczko* 31v (3).

»po szczubacy« = *po szczypcie, każdego szczyptę* (1): A iešliby náparzenia trzebá/ biorą [...] ányžu/ fenicułu/ coryándru/ półzczubácy/ y to zmiefzawły w winie [...]/ ciepło przykładać *Oczko* 33.

»po sztu(cz)ce« = *na małe kawálki; minutatim Mącz, Calep; unciatim Mącz* (5): Minutatim, Ná małe káski/ po łtuce. *Mącz* 223a (2); Minutatim – Drobno, półztuce. *Calep* 664a.

»po trosze« = *każdego trochę* (5): A k temu wzięwły Sanguinem draconis, Bolum armenum (z apteki) kamienia Ematites/ każdego z nich po trošłze czo dragmę zaważy/ zetrzy ty rzeczy na proch *FalZioł* V 28 (4); náłypawły tą [lege: tam] prochu/ łmoły/ liárki/ Šáletry/ potrošłze: wšyłtkiego rowno/ obćięgni to nićiami mocnemi *BielSpr* 74.

αα. *O przestrzeni* (14) : *Leop Ez* 43/17; Przykazał też wczynić dom álbo pałac ná dłuż trzydzyešci łokci/ wšerz y wzgorę po dzyešiąci łokci *BielKron* 33 (3); plác ten który ma łznur tákowy ná dłużą

y ná fzerzą/ Pólek/ to ieft łztuk tákich co ná dłużą y ná fzerzą máią po pułólmá łokciá: [...] ma trzydzieści y sześć. *GrzepGeom M (5)*.

ααα. *Przy określaniu pola powierzchni za pomocą mnożenia (4)* : wżyftkie pierworodztwá [tj. działý ziemi] dwádzieściá y pięć thyfięcy/ po dwudziestu y pięci tyfięcy ná czworo/ będą oddzielone ná pierworodztwá Świątnice *Leop Ez 48/20*; A Włóká zásię ma trzydzieści Morgów: ták iż we trzech polách po dzieściá Morgów będąie Włóká. *GrzepGeom I4v*.

Połączenie: »po ... po« [w zestawieniu liczebnikowym] (1): W Pręt tedy będzie dwádzieściá łztuk/ po trzydzieści po sześci Pólek: ták iż wżyftkich Pólek naydzie fyę w Pręcie siedmłeth y dwádzieściá *GrzepGeom Mv*.

βββ. *Przy określaniu pola powierzchni za pomocą dzielenia (3)* : plác ten/ ma Kwadratowych łznurów Sto czterdzieści y cztery/ [...] które vczynią Morgów czterdzieści y ósm/ ná káždy Móg po trzech odkłádáiąc. *GrzepGeom Kv (3)*.

ββ. *O czasie (13)* :

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: każdy (1): iż káždy z nich [burgrabiów krakowskich] álbo ná potrzebę Rzeczypołpolitéy/ álbo dla opátrzenia zdrowia łwégo/ [...] odiácháby ná káždy kwártal po trzy niedziele/ álbo rázem do roku po dwánaście niedziel mógl *SarnStat 492*.

ααα. *O długości życia człowieka i zwierząt lub czasu ludzkiej działalności: każdy ileś, przez jakiś czas, jak długo (11)* : [Czechowie] Chlebá/ mięłá/ ryb/ winá/ piwá/ nie máiąc/ á wždy po dwu łet lat żywi bywáli *BielKron 318*; *RejPos 280*; *SkarŻyw 269 (2)*; Zrzepcow/ ktorým po dwu lat ma bydź ná Wiołnę/ nie ma w tym folwárku żaden chowác ná żimę *GostGosp 86*; áby ci [tj. nie mający ziemi] po dzieściá dni ożiminy z iárzyną pomoc żąc byli powinni. *GostGosp 158 (3)*; *SkarKaz 43a*.

W połączeniu z zaimkiem uogólniającym: każdy (1): (ábowim w Grecyey [...] kážde miáfto łwoiego krolá miáło/ á s tey przyczyny były tám rozmaite walki.) A gdy łie potým zgodzili áłternatą trzymác káždy po łwym roku/ Eteoklus nie zdzyerzał vgody/ chciał wiecznie pánowác. *BielKron 61v*.

Połączenie: »na przemiany, alternatim po [ilu]« [szyk zmienny] (1:1): Vrząd mieyłki y Grodzki będąie powinien doyżrzéc/ áby té Podwody ná przemiany po tegodniu bywály. *SarnStat 973 (2)*.

γ. *Wskazuje na jednakową cenę lub wartość obiektów tej samej klasy lub na jednakową opłatę lub zapłatę za czynności tego samego typu (485)* : Zidaczow [pláci] po polczwarthv gr gdi tham ydą. A gdi za łzyą łólą ydą dayą po polczwarthv grołchv y 350 tholp łólóy *MetrKor 57/117v*; Marłzalkv wolínskiey zyemye po 1 gr Mołthovego [...] a gdi nazad ydą po drugyem grołchv yego łvdzi vyprzaznego *MetrKor 57/120 (91)*; *KłosAlg F4v (13)*; *LibLeg 11/101*; Wzyáli mu thełz [...] Plothna 30 lokyeth y trzi czewky zlotha Zlothą przedali czewką populgrzywny a plothna lokyecz po pyaczi grołchi. *LibMal 1547/135*; Thełch kradli wewłzyach łzyekyery [...] the przedawali po dwu po pulthoru grołchu *LibMal 1550/157v (24)*; *MurzNT 96*; *Diar 78 (3)*; *BielKom A4v*; Wdowie po mężu ołtáley to przyłc ma: Sprżęt domowy/ konie ty co z mężem ieżdžilá/ [...] Wymáiąc koniki po trzy grzywny. *UstPraw B2v (2)*; *RejZwierc 102 (2)*; *BielKron 73v (3)*; *GórnDworz T5*; otworzywłzy Appollon okręt kazał wżemu miáftu iść po pńzenicę/ á kazał korzec dáwác po ósmi miedziánych piędzy *HistRzym 11 (2)*; Mąm też Pytel do Młyná mąm práwe gálery/ Ktorych ináčzey nie dam po cztery Tálery. *BielSat B4 (2)*; nálezióno w nim w Kłsieńcu [tj. żołądku zabitego suma] trzy

Kárpie/ ftáły po trzy grofze. *Strum* Q2v (4); *BudNT Matth* 20/10 (3); *ModrzBaz* 141v (3); Dam wam Bálfam po ftá [!] złotách Mirę po ośmi Tálárách. *MWilkHist* C3v; Więźniow też zacnieyfzych [...] puńczono/ á proftych knechtow Polacy y Czechowie po dwa złote ná okup przedawáli *StryjKron* 577 (3); *ZapKościér* 1582/36v (2); *BielRozm* 14; *PaprUp* L2 (2); *GostGosp* 90 (3); którą fól ludzie fzlácheccy/ nie drozény iedno po grofzy dziewięćdziesiąt y trzy płáćić ná Komorze máią *SarnStat* 394 (26).

po ile a. ilu od kogo, od czego (130): *WKxyżzv* od *vozv* [*biorq*] po dwu grofchv scherokich [...], tamze od *vozv* nakladnego po dwu grofíi scherokich *MetrKor* 59/213v (74); *LibLeg* 6/115v (2); Przekupnie i przekupki, ktore są w mieściech aby dali po sztyry gr [...] od osob swych. *Diar* 80 (6); áby Prokuratorowie zá fwą pracą/ zámierzoną zaplátę mieli/ [...] od wftawánia Sądow/ [...] po iednym tylko grofzu. *GroicPorz* e4v (2); *KrowObr* 236; Iełliby kto kopce ná czyiem wftapał nie wrzędnie/ tháki też pozwánemu [...] winy od naroźnego kopcá trzy grzywny/ á od infzych poftronnych po wiardunku *UstPraw* Iv; Blíkup po grzywnie kłiężey kazał kłáć od dzieci/ Aby fie wždy dowiedzyał/ co przybyło kmieći. *RejFig* Aa5v; *BielKron* 245v; *RejZwierc* 39; *Strum* E (7); Turcy płáćili [od przewiezienia swych ludzi] po czerwonymu złotemu od głowy. *StryjKron* 602 marg; *ZapKościér* 1584/47v; *SarnStat* 57 (31); *VotSzl* D3.

po ile a. ilu z czego (37): *ZapWar* [1519] nr 2248; *MetrKor* 57/120 (4); aby księża takéż po sztyry gr dali z dziesięcin i płatow, ktore mają tak z szlachty, jako z kmieci ich. *Diar* 62; abyście pozwolili po ośmináście groszy z łanu *Diar* 64 (17); *BielSat* L4; *RejZwierc* 39; Tedy wezmiesz po piáći Szeklow zgłowy *BudBib Num* 3/47; *StryjKron* 637 (2); *BielSjem* 27; bo pobór z káżdey włóki po iednému grofzu, y od fzláchty po dwu grofzu *SarnStat* 57 (7); fłonin po trzy funty/ á máłlá po drugie trzy funty/ á toby z iedney włóki nie ciężko przyfzło dáć *GrabPospR* M3v.

po ile a. ilu na kogo, na co (6): Sługowáli pierwey ftárym Krolom dworzanie/ po dziesięći złotych na koń biorąc *OrzRozm* Rv; *BielSpr* 70; ná káždého zofobná iézdného/ [...] powinniśmy dáć [...] po piáći grzywien *SarnStat* 132 (3); *VotSzl* E4.

po ile a. ilu za co (8): *LibLeg* 11/108 (3); *GroicPorz* q2v; zá wćięćie wielkiego pálcá v ręki 8 grzywien/ zá infze páłce po trzy grzywny *UstPraw* D3v; Náfze towáry v nich nie płáćą okrom lnu/ [...] thák iż náfzy żeglarze zá kofzule wyfzywane brali po mierze korzenia. *BielKron* 453v; *SarnStat* 820 (2).

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (112):

~ *jeden po ilu a. ile* (3): *BielKron* 465; iż miárká iedná po iednemu ftebmemu pieniádzu bić miáłá. *RejAp* 58v; iż Zupnik poftrońnym ludzióm/ [...] iedného cętnaru fól [...] nie ma drożény dáwác/ iedno po dwie kopie. *SarnStat* 375.

W połączeniach z zaimkami uogólniającymi: każdy (79), *żaden* [z negacją] (1): *MetrKor* 57/120 (2); *KłosAlg* F4v (3); *LibLeg* 10/97 (5); *ZapWar* 1548 nr 2668 (2); *Diar* 79 (5); iako w Máýdeburgu zá káżdym fkazánim/ káždemu Przyfyeźnikowi od Ortelu płáćą po fzelágu *GroicPorz* d3 (4); *KrowObr* 236; dał w Rzymie do káždého kościołá po fztuce ftebrá ná kielichy. *BielKron* 182v; *BudBib* 2.Par 1/17 (2); *ActReg* 1579/1 (8); *GostGosp* 40; A gdy przyfzli oni [robotnicy] ktorzy o iedennáftey przyfzli byli/ wzięli káždy po grofzu. *WujNT Matth* 20/9 (3); áby żaden z Zupników [...] nie płáćił [...]

bałwáná wyciętego przez robotniki/ iedno po trzy grofze *SarnStat* 372; á łudze ma dáć wychowánié ná koždy tydzień po łżeści grofzy *SarnStat* 376; od káždého koniá [*každy furman*] po pułgrofzku miáftu płácić będzie powinien. *SarnStat* 964; pozwalamy [...] / żeby vrząd mieyfki [...] od piwóarów/ od káždéy beczi piwá po iednému grofzu brał *SarnStat* 970 (39); á przytymby też mogł ná odpráwie przynamniey káždemu po złotemu złkárbu dáć. *GrabPospR* M4; *VotSzl* D3 (3).

W połączeniach z wykładnikami powtarzalności typu: czasem, co itp. (33): yłch do łkrzinye pana Byalołlyavłkyego [...] dobrze bądą othwyerala [*podrobionym kluczem*] a czafsem pokylka grofśy łnyey ná potrzebi łwoye bądą brała. *LibMal* 1551/164; Gdy s nim [*tj. z rzemieślnikiem*] łtátkow tárguiełz/ łtroiow y náczynia [!] Co włpomni ná vtrátę/ po grofzu przyczynia. *BielSat* C3 [*idem BielRozm*]; Gdżé ma pyerwłżę: pyęnądżę polołżycz trzi sta m(arek) ná przilłe Gromnyczę, a sa dwe leczyę ma poczancz dawacz po pol stu ot Gromnycz do Gromnycz ałz do wyplaczenya *ZapKościér* 1585/61; *BielRozm* 20.

~ *po ile a. ilu na jaki czas a. dzień* (26), *co jaki czas* (1): *KłosAlg* Gv; *LibLeg* 11/95v; panu łakubovy brathu maią czo rok placicz kasdj snych po sessczy złotych monethy ná kasde sviąto swiatey Katarzyny *ZapWar* 1548 nr 2668; *KrowObr* 236; *BielKron* 429 (2); Po dwu grofzu matce łwey [*tj. ojczyźnie*] / zložym ná rok z lanu. *BielSat* L4; *BielSpr* 70; *ZapKościér* 1580/16v (8); *ReszList* 167; *BielSjem* 27; *ActReg* 23; *GostGosp* 40; iemu [*podskarbiemu*] niech będzie płácono po cztérzy grzywny ná tydzień *SarnStat* 340 (5); płácząc vłarzom po piętnáście złotych ná koń/ ná káždą ćwierć látá. A Kozakom iezdnym po dziełáci. A drabom piełzym po piáci złotych/ nie wyłzłoby włęcey ná rok/ iedno 290000. *VotSzl* E4.

W charakterystycznych połączeniach: po [ile a. ilu] na ćwierć roku, na dzień (2), *na każdą ćwierć lata* (3), *na miesiąc* (2), *na pół roka, co rok, na (každy) rok* (16), *na (každy) tydzień* (2). ~ ~

Z nadrzędnym rzeczownikiem (11): yłch Michałek [,..] ielth mv dluzen za syedm kop liczakow po trzi grofśe kopa *LibMal* 1547/132 (2); Ziełz wátrobkę Cielęcą/ przypłáciłz Málmazki. Po łżeści grofzy kwartę łobie vłtáwili/ Ktorą pierwcy w Menicy/ po dwu grofzu pili. *BielSat* C (3); *Strum* D4v; Mieli náłzy łynowie w on czás złote czáły/ Gdy moię wino pili po pieniądzu máły [*tj. naczynia określonej wielkości*]. *BielSen* 13; *BielRozm* 15 (2); *SarnStat* 374; Weż łobie łukná był chćiał y po kopie [*groszy*] *KlonFlis* [H5].

W charakterystycznych połączeniach: brać po [ile a. ilu] (38), *być* (7), *da(wa)ć (dawan(y))* (68), *dłužen, kłaść* (3), *kupić (kupować, kupiony, kupowany)* (6), *naznaczyć* (2), *(za)płacić (doplacać, wypłacać, płaca, płacony)* (38), *pobor* (6), *poczytać* (7), *podatek* (2), *(po)przeda(wa)ć (przedawany)* (35), *postąpić, przyczyniać, przyjmować* (2), *rabiać (robiony)* (2), *rachowany, sadzić (wysadzon)* (2), *szacować* (4), *szynkować, uchwalić, ustawić* (2), *wrocić [komu]* (2), *wybierać, wyciągać (wyciąganie)* (6), *wymoc, wziąć* (8), *zgodzić się, złożyć (położyć, włożyć, złożenie pieniężne)* (6), *zmowion* (2); [*cum D*] *po jednemu groszu* (8), *jednemu kwar(t)niku* (2), *jednemu pieniądzu, litewskiemu półgroszku, złotemu (polskiemu)* (2); [*cum A*] *po dwie kopie, [ile] funtow* (2), *[ile] groszy* (38), *[ile] grzywien(ek)* (5), *[ile] kwartnikow* (7), *[ile] marek, [ile] półgroszkow* (2), *[ile] pieniędzy* (7), *[ile] sykłow, [ile] szelągów, [ile] talerow* (2), *[ile] tołp* (9), *[ile] złotych* (6); [*cum L*] *po denarzu* (3), *grzywnie* (5), *jednej kopie, jednym groszu, kopie* (4), *mierze [czego], półgrosz(k)u* (16), *połgrzywniu* (2), *szelągu* (7), *sztuce srebra, wierdunku* (5); *po [ilu] aspr* (2), *[ilu] bałwanow, [ilu] groszy* (76), *[ilu] grzywien* (6), *[ilu] kop, [ilu]*

kwartnik(ow) (3), [*ilu*] *marek*, [*ilu*] *pieniędzy* (6), [*ilu*] *skotow* (*szkutow*) (4), [*ilu*] *szeklow*, [*ilu*] *talarach*, [*ilu*] *tolp* (9), [*ilu*] *wiardunk*, [*ilu*] *złotych* (*zlotach*) (10); [*cum D a. L*] *po groszu* (9), *kwartniku*, *połczwarta groszu* (6), *połgroszku* (12), *połtoru groszu* (4); *po* [*ilu*] *grosza* (10), [*ilu*] *pieniędzu* (7), [*ilu*] *złotych* (2); [*cum A a. L* *po* [*ile a. ilu*] *aspr*, *denarios*, *groszy* (*grosza*) (39), *grzywien*, *kwartnik*, *marek* (3), *pieniędzy*, *tolp* (10), *złotych* (17).

Połączenie: »po ... i po« [*w zestawieniu liczebnikowym*] (1): *fwyelykie⁸⁰ xyeftwa lytewfkie⁸⁰* Dwyefczie poftawow lvnfkych bes trzech a mi koldj poftaw mami przymowacz po trzidzyefczy y po trzi flothich czerwonych *LibLeg* 10/97.

Wyrażenia przyimkowe: »po [*jakiej*] *cenie*« (1): Niežnośna ieft w tey mierze piekárzow y fzynkarzow przewrotność/ ktorzi po teyże *cenie* y chleb y piwo gdy zboże tanie przedawaią/ iáko y kiedy drogo. *ModrzBaz* 33v.

»po czemu(z), czym (czem), temu« = *po ile, ile za każdy* (16:2:1): *KłosAlg* G; Maią też Woiewodowie rzeczy rzemieślnicze vftáwíc/ po czemu máią być przedawáne *UstPraw* A2; *RejFig* Bb3v (2); *RejZwierz* 81 (2); *RejZwierz* 65v; A po czemułz nam funt daćie? *MWilKHist* C3v; *GostGosp* 46 (2); *SarnStat* 973 (5).

~ *Fraza*: »[*co*] po czemu (*a. czym, a. temu*) chodzi« = *przen: co ma jaką wartość* (4): *GliczKsiąż* 17v; *ModrzBaz* 42; (*nagł*) Do Gábrielá Grábowieckiego. (-) IEfli fye kto náyduie/ który tobie láie/ Albo iefli fye gniewa ná twé obyczáie: Wierzę/ iż ten nic niewie co po czemu chodzi *PudlFr* 24; Gdyż náłzá kondytia po temu niechodzi [tj. *nie jest taka, żeby ...*]/ Przeciw ták możnéy pániéy záczać co tákiego *GostCast* 71. ~

»po jednych (*jakich, a. większych*) *pieniędzach*« = *za jaką a. taką samą, a. większą zapłatę, cenę* (4): małz ná Przodku náukę o Pręćiech/ iákié máią być y po iákich *pieniędzach* máią być robióné. *Strum* N4 (2); Máłło w iednákie gárnce we wżytkich sólwárcech máią kłásć/ y fery iednákie tworzyć: czego ma Vrzędnik doyrzreć/ áby po iednych *pieniędzach* przedáne były *GostGosp* 118; *SarnStat* 394.

»po pewnej *summie*« = *za ustaloną opłatą* (1): który [*pisarz*] ná to wyfádzon będzie po pewnéy *summie*/ áby ón potoczne potrzeby [...] vftáwicznie odpráwował *SarnStat* 973.

»po połowicy« (2): A dzis sol tak wielka iedna tolpa iako przedthim dwye. A tak bi rzecz flufna po połowiczi bracz [*jako zapłatę*] *MetrKor* 59/282v (2).

αα. *O wysokości stawek w grze hazardowej* (2) : *GórnDworz* P4v cf *Wyrażenie przyimkowe*.

Wyrażenie przyimkowe: »po male« = *za każdym razem o małą stawkę* (1): bo ia pomnié iednego/ który po trzydzieści czerwonych złotych ná fzáńc w wárcaby grác niechciał/ powiedáiąc/ á co to ieft/ wżák/ po ták mále grác/ iákoby wży bił *GórnDworz* P4v.

ββ. *O wysokości oprocentowania pożyczonych kwot* (11) : *ZapKościer* 1589/87; *Moderata vfura* zową, trzecią część *centefimae*: to ieft po cztery czérwone złoté, álbo po fześci, á nawięcéy po ósmi [*brac*], wedle *condiciiiéy* perfony która pożyczawa. *SarnStat* 1273.

po ile a. ilu od czego a. od ilu (7): *ZapWar* 1527 nr 2383; *ZapKościer* 1585/57v (4); *Calep* 180b; Iákóz po fześci złotych brác ode ftá w Rżelzy Niemieckiey ieft pozwolono *SarnStat* 1274.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybucyjną (5):

~ *na miesiąc po ilu* (1): Centesima – Lichwa gdina miefiącz pozłosemie [lege: po złotemu (?)] odefta płaczimi czo wedwu lecziechrowna licz, fummą. *Calep* 180b.

W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: każdy (4): *ZapWar* 1527 nr 2383; od ktorich tho 30 grziwien blazey fafrek będzie pouinien dauacz rintu od kałdei grziwny po pyęcz łęłagow afz do dwv lath *ZapKościer* 1589/88v (3). ~

δ. *Przy określaniu wartości jednostek monetarnych lub wielkości jednostek miary i wagi oznacza, że w każdej jednostce wyższego rzędu mieści się taka sama liczba jednostek niższego rzędu* (77) :

αα. *O jednostkach miary i wagi* (16) :

ααα. *O wielkości przestrzennych jednostek miary (długości, szerokości; powierzchni)* (11) : á w káżdym łznurze łą cztéry miáry. [...] Aleby łnadź kto rzekł/ że tu miáry łą po piąćinaście łokiet/ á w piérwzym piłaniu po czternaście łokiet y po dłóni. *GrzepGeom* L4.

Z nadrzędnym rzeczownikiem [wielkość jednostek podaje się w postaci mnożenia] (6): Przetóź łznur Mierników Polłkich/ poniewáz ná trzech łaskách ieft/ ma łześć Prętów po pułómá łokciá. *GrzepGeom* M; piłzą/ iż *Actus* ma ná dłużá y ná łzérzå łto y dwádźieściá *pedes*, ktoré czynią Prętów Rzymłkich po dźieściá *pedes* dwánaście. *GrzepGeom* Nv (6).

Połączenie: »po ... i po« [w zestawieniu liczebnikowym] (1): *Actus* iákom rzekł/ ma ná dłużá y ná łzérzå po łtu y po dwudźieftu *pedes*. *GrzepGeom* Nv.

W charakterystycznych połączeniach: być po [ile a. ilu] (3), *(u)czynić [co]* (3), *mieć [co]* (4); *[cum A] po [ile] łokiet (łokcia) (i dłoni)* (6); *[cum L] po [ilu] łokiet, miar, pedes* (3).

βββ. *O wielkości jednostek wagi* (5) : Ieden ma troiakie łrebro/ piérwzego ieft 10. mrc̃ po 9. łot/ wtorego 12. mrc. po 12. łot trzećiego 15. mrc. po 14. łot. *KłosAlg* Hv (4); bo dwa łyropy / poránkowy/ y odwieczorny/ trzy kielifzki czynią/ iełli po vncyy ośmi álbo więćey liczyć chcemy *Oczko* 20.

ββ. *O wartości jednostek monetarnych* (61) : Ieden pan ma na łwym imieniu 10. mrc̃ czynłzu na wykup/ á chce ie zpłácić. [...] Wiele ma dać we złóćie złotych: licząc po 44. gf. *KłosAlg* G2 (3); yłz łlchetny Pan wáłtyn Gołtomłky babka ma dacz bratu łwemu Ianułzyewy: za Grunt y zawyerchnocz sto slotych y 12: Rachuyących po 30 g *ZapKościer* 1585/57v (7); á Złoté nie máią bydź ináčey bráné/ iedno po łiedmi łzkotów/ to ieft po cztérnaście grołzy. *SarnStat* 373; vłtáwiamy y łkázuiemy: áby w Królestwie náłzym płaca Złotégo Czérwonégo byłá pewna/ to ieft áby zań dawano po pułkopiú [*valor ... mediae sexagenae habeatur JanStat* 380] *SarnStat* 926 (5).

Z nadrzędnym rzeczownikiem (11): Ieden ma 200. zło. czyrwonych po 39. gf polłkich *KłosAlg* G2 (4); kupyell łobye konya za 20 zlotich popułkopyu *LibMal* 1545/99v; ya Andrzi Gvlyk dzyękuę: łwy czyełzczy ktora namyę prziltoi łzyełztha slotych polłky łyczbi po 30 gr. *ZapKościer* 1582/31 (5); Lektorum y dwiemá Profelłoróm [...] obiecał [...] Kłiádz Biłkup Kuiáwłki łto złotych w monećie pułkopkowych [...] Poznańłki łto tákże po pułkopiú/ [...] dać y zpłácić będą winni *SarnStat* 198.

W konstrukcjach uwypuklających funkcję dystrybutywną (33):

~ *W połączeniach z zaimkiem uogólniającym: każdy* (33): Szefćdźiełyąt łzelągow/ ktore wedle dawnego łwyczáiu Ławniczego łądu Krákwłkiego/ licząc káždy łzeląg po dwunałćie pieniędzy/ vczynią grołzy czterdźiełci. *GroicPorz* k2v; Isz łrebro, Ktore ieft łsitko pozłocłifte, łaczowań kałdą

Grziwne na Gwicht Crac(o)łki po talar 12 1/2 WyprKr 45 (3); każdy talar rachuyancz po 33 g. ZapKościel 1583/38; ze obieczał, pięczłfeth grzywiemek prufkych, w każdą licząc po 20 g., poślągyszorką swoją Fruziną Luboczka, Barthłomieiewy Bothlmanowy. ZapKościel 1587/70 (28); y ktemu Iurgielł mu náznaczył 4000. Rhińfkich czérwonych złotych, káždy licząc po 28. groł. SarnStat 1141.

~

Połączenie: »po ... i po« [w zestawieniu liczebnikowym] (2): sto talaroff tak yako terafłz placzą po 30 y popyaczy g. y sterdzefczy m(arek) lyczby prufky ZapKościel 1582/36v (4).

W charakterystycznych połączeniach: (u)czynić (5), liczyć [co] (liczący) po [ile a. ilu] [czego] (8), ma być bran (3), dawać [za co], rachować (rachując) ([co]) (28), szacować [co] (4); [cum A] po [ile] groszy (polskich) (4); [cum L] po [ilu] groszy (groszu) (3), [ilu] pieniędzy, polkopi (3), [ilu] skotow (2); [cum A a. L] po [ile a. ilu] groszy (polskich) (45), skotow, talar(ow) (4).

Wyrażenie przyimkowe: »po temu« = *po tyle, tyle za każdy* (1): Drobne pieniądze máią być bráne dzyewięć zá pułgrołá/ A kto by miał zápiłáne grołze Czeskie/ táki ie ma brác po temu iáko v kupcow idá. UstPraw E3.

b. *W funkcji ekspresywnej (z zatarciem funkcji dystrybtywnej) (1) :* A przeto ten śrzodek nálasł ku obaleniu iednego Bogá prawdziwego/ y iego też iednorodzonego Syná/ z iednym Duchem S. zmyłliwłzy po Trzech Bogow przeciwko Krześciáńłtwu [tj. *wbrew nauce chrześciáńskieji*]. GrzegRóżn Fv.

2. *W zleksykalizowanych wyrażeniach przyimkowych wywodzących się zeznacz. 1. (bez samodzielnej funkcji semantycznej) (316) :*

a. *W wyrażeniach przyimkowych oznaczających niecałą, bliżej nieokreśloną (zwykle niewielką) ilość kogoś lub czegoś [nawet gdy te wyrażenia przyimkowe wiążą się składniowo z czasownikiem, pod względem znaczeniowym odnoszą się do obiektów, o których czasownik coś orzeka; jest to osobliwość polszczyzny XVI w.] (60) :*

»po części« = *nie cały, nie wszystek, stanowiący część kogoś lub czegoś; częściowo, niewiele (niewielu), trochę; ex parte Mącz, Vulg [w tym: kogo (3), czego (15)] (27):* Nyemogęc tego rzec/ áby łye złofci wnas poczęłci nye záwadzáł. KromRozm I C3; Acz nye włlyłtkyego tego/ ále po części Lutheranowye y drudzy kácerzowye pozwaláya/ iż kołcyoł boży prawdziwy nye błádzi KromRozm II y2v; BibRadz *5v; [Bułgarowie] Zwoiowawłzy Illirykum/ Bołnę/ Mifya/ Serwia/ Dálmacyá/ íami też tám ofiedli/ gdzye y dziś iefczze ía poczęłci/ iedno ich wielka część pod Tureckim rołkázowaniem BielKron 161v; Iefczze íe v nich záwadza ludzi báłwochwálnych po części. BielKron 291v; wiełemy inłzych wýpów opufzczáli y mijáli/ gdzie y złotá było poczęłci. BielKron 447 (7); Mącz 5a (6); A poczęłci mogłby íe táki náleść zá włpomożeniem Páńłkim/ iżby íe w thym [tj. *w sądzeniu*] mogł nie wnieść. RejPos 130v; RejZwierc 142v; Iefłth tedy wielki pożytek włzem ludziom Rycerłkim [...] áby [...] wiedział zá kim ma ítać/ podle kogo [...] / czego íe wiele przydawa/ bądż to ná mieyłcu/ [...] álbo też w potykániu z nieprzyiácielem wálnie álbo poczęłci BielSpr 8v; BudNT przedm c5v; Oczko 23; StryjKron 205; zem [...] Ianá Kochánowłkiégo/ Poety Polłkiégo/ rzeczy píánych po części był między ludzi wydał KochCzJan A2; Abowiem niechcę braćia ábyłci nie mieli wiedziec iż záślepienie poczęłci przyłżło ná Izráelá ázby zupełność Pogánow wefłzá WujNT Rom 11/25; PowodPr 5.

~ *Połączenie*: »po części kęs, nieco« [szyk zmienny] (1:1): iż [...] ty rozne płanety niebiełkie/ które wie wótawicznie s tym niebem toczą/ którego tu poczęści kęs widzimy około tey małej á okrągłej ziemi/ [...] *RejZwierc* 3; Znałem ia niektóre [...], którzy znając nie co po części prawdy/ iż się im niechciało nędze cierpieć domá/ [...] których Antychryft Rzymłki [...] tymi iábłufzkami swoimi połowił *CzechEp* 350. ~

»po części« = *niejednokrotnie* (4): quod partim nostri faciunt argentarii, Po części niektórzy z mincárzów zwykli czynić. *Mącz* 282a; á śnadź bychmy ie [*proroków*] widzyeli/ tedybychmy ie też podobno ábo pobili ábo precz wygnali od siebie/ iáko się y dziś poczęści tego záváda. *RejPos* 321; *SarnStat* 643; O tym vmiem powiedzieć bom doświadczył tego/ [...] Czegom skuśił po dobry części czáły temi/ Iáko w Węgrzech ták częścią y w Horwácki ziemi. *CzahTr* G3.

»po niemałej części« = *niemáło, sporo, znaczna część kogoś; niemały, spory, dość znaczny* (2): Aza się y ná inéy kupiéy nam półczęści/ Boć wierę pułtki w miéłzku po niemałej części. *WyprPl* A3v; Wiem że to ludzie wiedzą po niemałej części/ Ktorzy częłto fłycháią ftąd y zowąd wieści. Zem nie ná burku w káczmie ni w kárty vtrácił *CzahTr* C3.

»po wielkiej (więtszej) części« = *dużo, duża część; więcej niż połowa; przeważnie; magna ex parte* *Mącz*; *magna parte Calag* (15): *OrzRozm* H3v; ábowiem lud Turecki po wielkiej części iefł niezbroyny *BielKron* 307; *Mącz* 281b; Bo Węgry po wielkiej części Blándrátá z Trideitámi bezbożnemi iuż pośiadł *WujJud* 2 (3); gdyż temi Aromaticis Confectionibus/ przełádzić nikogo nie móżem/ owfzem w niedofátku iednéy [rzeczy] zá drugá wżyc/ przygadza się częłto/ gdyż wżyfłtki potwiérdzáią/ á po wielkiej części/ máło nie téłz ingredientia máią *Oczko* 39v; Den meistén theil. Po wiéłfzey części. et Przez połowicę. *Magna parte. Calag* 121a; *SkarŻyw* 538; Atom mowił y mowię/ przeciw ludziom [...]/ ktorzy chwyciwży się zá błędy Pogáńłkie/ które iuż byłá Ewánielia po wiéłfzey części ná świećie wygládziłá: znowu łobie [...] bálwánow nárobili *CzechEp* 79; *NiemObr* 161; *ReszPrz* 107; *ActReg* 162; *LatHar* 636 marg; [*Filon widział*] pirwíze zgromadzenie Chrześciánów po wielkiej części z Zydow náwroconych *WujNT* 125.

»po trosze« [w tym: kogo (2), czego (6)] = *trochę, niewiele, niewielu, niewielką ilość* (12): *KromRozm II* dv; *RejWiz* 191; *BielKron* 8v (2); Primis labris aliquid degustare, Zwiérłchniemi wárgámi czego skołztowác/ to yefł znienaczká/ po trosze. *Mącz* 321d; Iáko śnadź y zá náłfzych wieków/ ktoby się chciał przypátrzyć/ thákowych Licemiernikow iefłczęby znalazł potrosze *RejPos* 200v; *RejZwierc* 155v (2); Wiem to iż o tym iefł wiele ksiąg/ y iá ich też łam mam potrosze *CzechEp* 70; *GostGosp* 66 (2); Czemuż łásiad niewdzięczny/ máiąc moię grosze/ Nie ma mi też vczyńić pożytku po trosze? *KlonWor* 77.

b. W wyrażeniach przyimkowych oznaczających stopień nasilenia czynności albo cechy lub zakres wykonania, zasięg czynności (248) :

»po części« = *nie wszystko; częściowo, w części, w pewnym (zwykle niewielkim) stopniu; nieco, trochę; ex parte* *Mącz*, *Vulg*, *PolAnt*; *partim* *Mącz* (117); *RejPs* 27; *RejRozpr* K4; A z temi nieboraki/ iuż czo pan bog raczy Niechay się z łnimi [!] dzieie [...] Acz widzę iż po części iuż ich iakos téłzno *RejJóz* M7; Bo acz teraz náłze fercza poczęści się łmieią Ale wiecznie z przełfych rzeczy śnadź nie otrzewięią *RejJóz* P2 (5); Bom yuż półczelczy z rozumiał Comi Ludłky błáđ łpawić miał *RejKup*

T; *KromRozm II* n3v; *KromRozm III* C6 (4); *Diar* 65; Wiele inżnych bluznierstw opufztzam/ ktore ten Oley tám tzáruiąc/ mowicie: tylko tu vkázuię niektore potzęści *KrowObr* 84; Powiedział mu Philozoph/ á což ty rozumiesz/ Widzę iż wżdy po części mowić o tym vmiesz. *RejWiz* 54 (5); *Leop* 4.*Esdr* 4/52; ZBąley zacne paniętá/ to bywały zówżdy/ Y dziś tego poczęści/ może doznác káždy. *RejZwierz* 66 (2); *BibRadz* *2v (2); *BielKron* 144 (2); Partim adverbium fere in oratione geminatur, Po częścý z niektórey łtrony/ częścią/ niektórzi mowią poniekąd. *Mącz* 282a (2); *SienLek* 196; *RejAp* AA6 (8); Tedy ty iednak przędfię/ ácz nigdy y tego ták vczynić nie możefz/ iáko to święte Bołtwo vczynić może/ ále fie wżdy poczęści przypodobniłz ku świętým łprawám iego. *RejPos* 171 (12); Acz prawdá zem poczęści iest przyczyná łámá/ Iż fie to rozerwanie słtáło miedzy námá. *HistLan* Dv; tá náłzá łławna Polłká [...] wolności łwoich poćciwych/ y rołkolzy łwych zwyczáynych vżywáá/ y iefzče poczęści vżywa *RejZwierc* 255 (17); znáki tych rzeczy o ktorych ty mnie pytałz poczęści ie powiedzieć mogę. *BudBib* 4.*Esdr* 4/51[52]; Przyśmielłzym lepak piálem wam po części/ brácia *BudNT Rom* 15/15 (2); Nie vftáł Szábát prawdziwy (áni go my gánimy ábo odrzucamy: oprócz łámych ćieniow iego/ ktorych fie iefzče y po dziś dzień żydowie/ y to iuż tylko po części/ á nie cále trzymáią) *CzechRozm* 71v; Ale/ iefliż mi fie nie godzi łpufzczác/ ná moje włáłne vczynki: áni w cále we wżyłtkim/ áni po części w czáłtce ktorey: [...] A iákoż mi fie będzie godziło/ łpufzczác ná Chriłtułá/ ábo ná iego vczynki lub też záłługi/ ták w cále iáko y po części? *CzechRozm* 209v (4); Bo ieftełmy tego y łami poczęłci łwiádomi/ y dochodzi też to nas y z inąd że fie przez was ledwie nie wżyłtko w Vrzędzie wáłzym bárzo niedbále dzieie *KarnNap* A2v; *SkarJedn* 56; Niewiáłtá/ powiáda [*Jadam*]/ ktorás mi dał zá towárzyłzá/ dałá mi y iadłem. poczęści łię wymawia/ poczęści łię też wyznawa. *SkarŻyw* 262 (4); *StryjKron* 395; chociaż błędy niektore iuż czyłście widzą y po części łię nimi brzydzą *CzechEp* 9 (8); gdyż z łáłki miłego Bogá/ łłowá Apofłolłkie/ náłzey Polłzče po części należą: Noc przeminęłá/ dzień łię przybliżył [*Rom* 13/2]. [...] Ewánielium Páná Chriłtułowe w náłzey Polłzče záswitnęło/ łkutki łwoie okázuiąc *NiemObr* 16 (8); *PudłFr* 73; *ActReg* 126; *Phil* L; Bo połł 40. dni łam Pan połstem łwym poświęćić raczył/ ktorego zgołá nie záchowác/ łwiętokrádztwo iefł/ á po części go zgwałćić/ grzech iefł. *WujNT* 16; łpodziwam łię że támtędy idąc vyżrę was: y támtę od was odpráwádzon [!] będę/ gdy łię pierwey łpołeczności wáłzey poczęści náłycę. *WujNT Rom* 15/24 (8); Ale té zwyczáie łtárołwietckie, iuż poczęści vftály. *SarnStat* 548; łą to dwá iákoby przeciwné Státuty poczęści. *SarnStat* 845 (8).

»po części« = *nie od razu w całości, stopniowo; partibus Vulg* (2): po części łádzác/ zołtáwiałeł [*Boże*] miełce pokućie *Leop Sap* 12/10 (2).

»po części« = *dotykając tylko spraw najważniejszych, krótko, pokrótce* (1): *Capitulatim* – *Poczęłzczy*, od rżędu do rżędu *Calep* 163b.

»po części« = *częściowy, niezupełny, niedoskonały* (1): Ale gdy przyidzie co iefł dołkonálego/ tedy to co iefł po części [*quod ex parte est*] zniłzčeie. *WujNT* 1.*Cor* 13/10.

»po części« = *z osobna* (1): może być káždemu po części dokumentem tá wrzáwá/ [...] iáko tho iefł łzkodliwy ogień káždey Rzeczypołpolitey *Phil* O2.

»po niemałej części« = *w znacznej części* (2): y czego vspokoienie Rptey takze bezpieczeństwo iey pod ten czas potrzebowało poniemáley części iest postanowione *ActReg* 133; *LatHar* +6.

»po wielkiej (większej) części« = *przeważnie, głównie; w znacznym, większym stopniu, w znacznej mierze; plurimum JanStat (57): OrzRozm H4; RejZwierc 233v; między tymi nietylko żadnego łporu o wierze niemálz/ ále y iedne Ceremonie po wielkiej części łą v wżyftkich záchowane WujJud 132v; CzechRozm 85v (4); SkarJedn 384; Oczko 11v; SkarŻyw 357; Iż oná rzecz póspolita zakonna/ była po więtfzey części/ z łtrony nabożeńftwá y łłżby Bożey/ cíelefna [...]. A rzecz póspolita Ewánielicka/ ábo nowego przymierza/ po więtfzey części duchowna. CzechEp 367 (5); CzechEpPORz *4v; NiemObr 8 (2); Powiedziałem cí pierwey/ iż po wielkiej części/ przelożonem w Polfcze odíeta íełt władza GórnRozm D2; y po wielkiej części rycerłkie rzemiełto zniłczećby mułíáło GórnRozm H2v (4); KochWrJan 17; ActReg 107; Ktore to práwá potrzebá po wielkiej części wynálázłá y wprowázilá. Phil D3; Ale gđzieby íe íełtce kto Célárzá Tureckíego y mocy íego bał/ ztąd/ iż woylko íego po więtfzéz części z Turków łámych zebráné baczy: táki mądrze wprowadzíe rzeczy vpátruie OrzJan 34 (2); LatHar kt (18); HEbreowie bylíe nie wżyłscy Zydowie/ ále tylko oni/ ktorzy rodem byli z Iudłkíey zímíe/ y tám po wielkiej części mífzłkáli. WujNT 751; Ale potym po wielkiej części y na Podkomorze, na Woylkíe o przeíázdy piecza íełt wložona SarnStat 516 (4); GrabPospR Nv; Lękay íe tego Bołkíego wyroku/ ożięble/ rołpułtne/ á kácerłtwámi rozlıcznemi po wielkiej części pomázáne Krzełcíánłtwo. PowodPr 12; Skąd przednie Fámílie w Polfcze powłtály/ y tytułámi zacnymi ozdóbíone zołtály/ y w máíetnołcí podporę wielkú brály? Po wielkiej części z Duchowíeńftwá? PowodPr 20 (4); VotSzl C; CiekPotr 14.*

»po kęsu« = *stopniowo, nie od razu (2): aby się nam to nie przydało, co meobacznemu gospodarzowi się przydawa, który mając sklep mocny, miąższy, dopuści nań kapać, tak, że się po kęsu rysuje, aż wszytek razem upadnie. DiarDop 108; RejAp 170.*

»po trosze« = *trochę, nieco, w pewnym (zwykle niewielkim) stopniu; modice Calep (37): FalZioł [*7]; A tak íuż obacz potrołfe Czos pomogú one grołfe. Czos íe tu fbíeral Łakómíe RejKup c5v; RejWiz 184; RejFig Dd6; Bo íe tu dziwno wżytko/ rázem pomíełzáło/ A niemálz nic potrołfe/ wżytkíego niemáło. RejZwierc 57 (6); Putidiusculus, Nieyáko czuchnący/ przítecháyący po trołfe. Mqcz 333c (2); bo wídeż że íię íuż gotuíá Ná woynę cí Rycerze [...]. Ale íię w nich leníftwá po trołfe zówadza Prot B4v (2); Bo ácz przed tym potrołfe íe táíl íáko wáż pod trawú/ ále od tego czáfu práwíe íe odkrył RejAp 170v (2); RejPos A3 (2); RejZwierc 2v (9); CzechRozm 169; znam íię też do tego/ żem íię íey [teologii księdza Powodowskíego] nie náuczyl/ ání íey vmíem. Swíádomem íey potrołfe/ wíem też kęs o niey: ále íey niehcę CzechEp 66 (3); CzechEpPORz **2v; ActReg 171; Evilesco – Potrołfe mnú gardzú. Calep 377a (2); RybGęłł B3v; Bog míę íey [Wenus] vchowál: lecz przedzíe O íey wżyftkích przelkókách łlyłzáłem potrołfe. CiekPotr 53.*

»po trosze« = *stopniowo; successive BartBydż; paulatim Vulg; gradatim Mqcz; pauxillatim Calep (25): BartBydż 249; GlabGad E8v; Day ze namíłe [lege: na mszę] ze trzy grołfe A zbyway złego po trołfe. RejKup n2; Bo y to ná dołkonálego míłtrzá zależy/ nye włlyftkyego rázem vczyć: Ale po trołfe KromRozm II f2 (2); GroicPorzRej C3v; Leop Gen 8 arg (2); RejZwierc 117; Gradatim assequi honores, Po łtopniách dołtápíe dołtóynołcí/ To yełt potrołfe co dáley to wíęcey nie wżyłtko zárázem. Mqcz 147d; RejAp 116v; Náđ to íełtce/ bęđzíe mogł zníenagłá/ á po throłfe wpprávowác páná w dobrotlıwołć GórnDworz Ee7; RejPos 285; RejZwierc 6v (5); BielSpr 55 (2); przedzíe on potrołfe*

iáko śnieg táie/ y w rychle dá Pan Bog do końcá s ftáie [!] *CzechRozm* 255v (2); A kiedy sye iuż práwie dofyć zítało Pánfkiemu gniewu/ potrofze śpadáło Wielkiégo morzá: áż zá czáfem śkáły Z wody wyźrzáły. *KochPieś* 32; *Calep* 764a; *SkarKaz* 484b.

»po trosze« = *nie wszystko naraz, kolejno* (2): *Pedetentim et gradatim fere idem, minutatim et gradatim interrogare, Po trofze á yedno po drugim pytać. Mącz* 147d (2).

»po trosze« = *na krotko, na krótki czas* (1): A lámi teź po trofze gdzie kędy możemy/ Zápřážmy fie w to iárzmo śnádniey záorzemy. *RejZwierc* 253.

c. *W wyrażeniach przyimkowych mówiących o częstoci występowania danego stanu rzeczy* (2) :

»po części« = *niekiedy, czasem* (1): A y łamem po części bywał thego świádkiem. Iżby tymi przypadki ták fie świát záwiefzáł *RejWiz* 127v.

»po trosze« = *od czasu do czasu, niekiedy* (1): Gory fie zákurzyły/ nád nimi śzumiáło/ Zrzadká przebłykawáiąc iuż po trofze grzmiáło. *RejWiz* 125v.

d. *W wyrażeniu przyimkowym o znaczeniach: głupstwa, niedorzeczności; rzeczy zmyślane*: »trzy, [dwie] po trzy« [tylko w A] (3) : vftánye/ zmyli/ śplecye/ thák iż gdy co będye mowił/ yákoby trzy po trzy báyał. *GliczKsiąż* K7; *Nectere aliud ex alio, Iednę rzecz z drugiey plieść Plieść trzy po trzy rozmáycie bywa mowiono. Mącz* 244a; *CzechEp* 362; [Nie z łáfkąbyś odśzedł od Krolá: gdybyś plotł dwie potrzy *HerbNauka* b3v (*Linde*)].

[Uwaga: Suma użyć w poszczególnych znaczeniach jest większa od ogólnej liczby przykładów, gdyż PO może się łączyć równocześnie z kilkoma wyrazami należącymi do różnych znaczeń.]

Cf **POBLIZ, POBLIZU, POBOK, PODŁUŻ, POGOTOW, POGOTOWI, POGOTOWIE, POGOTOWIU, POJUTRO, POJUTRZE, POKĄD, POKI, POKIEJ, POKIŻ, PONIŻEJ, POPRZEK, POPRZEKI, POPRZEKO, POPORZĄD, PORZĄD, POSPOŁU, POTYM, POWOLI, POWYSZEJ, POZA**